32

6
18 D
38

9.-4.b.-32

GERARDI IOANNIS VOSSII

DISSERTATIO GEMINA;

Vna

DE IESV CRISTI GENEALOGIA;

Altera

DE ANNIS, QVIBVS NATVS, BAPTIZATVS, MORTVVS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

AMSTERDAMI,
Apud IOANNEM BLAEV.
cIↃ IↃ c XLIII.

Nobiliſſimis, Ampliſſimis, Prudentiſſimis
Dominis,

AMSTELODAMENSIS REIP.
CONSVLIBVS,

ALBERTO CONRADO BVRGIO, Curatori Societatis Indiæ Occidentalis, Illuſtriſſimorum Fœderatæ Belgicæ Ordinum ad Potentiſſimum Ruſſiæ Imperatorem, item ad Sereniſſimum Daniæ Regem, Exlegato, in Collegio etiam Illuſtrium Hollandiæ, & Weſt-Friſiæ Ordinum antehac Delegato, Illuſtris Amſtelodamenſium Gymnaſii Curatori;

CORNELIO GRAEF, Domino in Polsbroek, Societatis Indiæ Orientalis Curatori;

IOANNI CORNELIO GEELVINK, antehac in Collegio, tum Illuſtrium Hollandiæ & Weſt-Friſiæ Ordinum, tum præfectorum rei maritimæ, Delegato;

GERBRANDO PANCRATIO, Curatori Societatis Indiæ Orientalis;

GERARDVS IOANNES VOSSIVS
S. P. D.

Nobiliſsimi, Ampliſsimi, Spectatiſsimi Viri,

INter tot bona,quæ doctrinæ temporum debemus, facilè principem meretur locum, quòd abſque hac cœca ſit rerum veterum memoria: non quaſi non & alterum ejus lumen ſit; (quem ſibi honorem terrarum, locorumque peritia depoſcit:) ſed quia, citra commemorationem temporum, præcipua rerum geſtarum monumenta, quaſi triſtibus tenebris, ſpiſsâque jaceant caligine ſepulta. Vtcunque enim ex memorabilibus, atque exemplis, de amplo veterum penu depromtis, non levem, tam pietatis, quàm prudentiæ, fructum capere ſit, etiam ejus, quando quidque contigerit, ignaris: in totius tamen orbis hiſtoria, vel magni, ac diuturni imperii, totiuſve Eccleſiæ rebus, ſi ordo geſtorum fœdè conturbetur, ne illa quidem, quæ videre nobis videmur, magis cernimus, quàm eximiam, & ab omni arte laudatam corporis humani fabricam conſpiceremus, ſolùm oculorum aciem defigentes in monſtroſam hominis picturam; ubi pectus, capitis; venter, pectoris; brachia, pedum occuparent locum. E contrario autem, ubi ſeſe extulerit aureum temporum jubar: pulſis tenebris, pluſquam Cimmeriis,clarâ omnia luce veſtiuntur; inque formoſo corpore omne membrorum decus appâret. Atque hoc eſt ſerenum, ac ſplendidum illud lumen, quod in Hiſtoria exigimus; non modò, quò prudentiam magis habeamus ducem, tum in vita privata, tum gerenda Republica;

blica; ſed etiam ad duo alia longè omnium maxima, quæ Chriſtianam religionem propiùs tangunt: nimirum ad certiùs cognoſcendam Scripturæ veritatem; & ad mentem ejus meliùs perſpiciendam; præcipuè in rebus hoc ſeculo controverſis. Quorum utrumque, ubi otium fuerit magis otioſum, fuſiùs diducam: ſuffecerit nunc rerum carpere faſtigia; ne exiſtimer, novum magis ordiri laborem, quàm epiſtolâ ſimplici, quæ liber fieri non debet, pauca præfari, tum de minutis duobus opuſculis, quæ nunc publici juris facimus; tum præcipuè de noſtro, & antehac, & in poſterum, inſtituto: cujus Vobis potiſſimùm, Nobiles, & Spectatiſſimi viri, rationem me reddere æquum exiſtimavi; quandò me hanc ipſam Temporum ſcientiam in Illuſtri Vrbis veſtræ Gymnaſio docere voluiſtis; proque veſtro erga literas amore, atque erga literatos munificentiâ, bellè adeò, comiterque, jam annum habetis duodecimum; nec de me præclarè mereri deſinitis. Vt igitur à priori fructu, quem doctrinæ Temporum tribuebam, initium faciam; pace illud omnium, qui tempora non attendunt, vel morantur, exquirere paucis lubet; unde potiùs codices eos, qui canonem Scripturæ conſtituunt, à Prophetis eſſe, & Apoſtolis profectos, colligatur, quàm quòd, ſicuti apud nationes lampada alii aliis dabant, decurrentes in Vulcanalibus, Prometheis, Panathenæis: ita, longéque certiùs, Eccleſia, fidelis Scripturarum cuſtos, has ipſas, quaſi de manu in manus, tradiderit nobis? Nec eo offendi aliquis debet, quòd de Scriptùris, ut traditionibus, loquar: cum hæ in iis, quæ Apoſtoli tradidere, familiam ducant. Illud potiùs dolendum, quòd

 homi-

homines profani, etiam, quæ ſcripto tradita ſunt, in dubium vocent: nempe quia, ut ajunt, quæ libris iis traduntur, res ſint longè à temporibus noſtris remotæ: cujuſmodi traditionibus non minùs ſæpè falli homines ſoleant, quàm numis adulterinis. Sed qui hunc in modum ratiocinantur, ignorare mihi videntur; veluti argentariis eſt lapis Lydius, quo metalla explorent: ita cunctis temporum intelligentibus eſſe, quo internoſcant traditiones veras à falſis, ſive ſcriptis, ſive non ſcriptis. In quorum utriſque ita comparatum eſt, ſicuti in catena videmus. Minuti enim artificii eſt, ſic annulorum alios aliis ſubdere, ut juncturâ referant catenam, licet eorum nexus ſit nullus. Hic ſi luſcitioſi ſimus, vel contenti è longinquo intueri; facilè quis oculos fruſtrabitur noſtros. Sin etiam annulos tangere grave non ducamus; mox fraudem loquentur manus. Simile quid in traditionibus uſu venit. Siquis enim in temporum ſcientiâ nihil, vel parum videat; facilè perſuaſeris, ea, quæ, ut Græci loquuntur, heri, & nudiuſtertius, tradi cœperunt, eſſe genuina antiquitatis monumenta; nihilque, niſi veritati conſentaneum, complecti. Sed in temporum ratione, & eorum ſcriptoribus ſubactus, priuſquam de rebus, vel auctoribus earum, ſtatuat aliquid, omnem Eccleſiæ ætatem tacitus animo pervolvet; donec vel concatenatio temporum traditionem comprobet veram, vel quiſpiam in ea defectus arguat falſam. Video quidem, non cujuſvis eſſe hanc viam inſiſtere. Sed hoc loco non tam de quovis è populo loquimur; quàm illis alicujus in ſtudiis nominis, aut progreſſus; quorum ſiqui ab hac ſcientia fuerint imparati, ſibi vitio vertant;

vertant; vel quando ſe quilibet geſtit abſolvere; per me licet, ut culpam omnem tranſſcribant magiſtrorum inſcitiæ, vel inertiæ. Interea illis, quibus volupe fuit, ut ſanè debet, ſeculis ſingulis conſiderare providentiam Dei in Eccleſia tuendâ, ſervandâque; plana omnis hîc futura eſt via; modò paullùm in eam cogitationem, quam diximus, animum intendant. Equidem non diffitebor, quamquam id ſine mœrore facere non poſſum, incidiſſe me in nonnullos, quibus de veritate Scripturarum non liqueret. Sed fuere illi partim indocti penitus; partim aliorum potiùs ſtudiorum gnari, quàm vetuſtatis. Vel ſiquis non penitus hoſpes in iis, quæ ad ſeriem temporum pertinerent, nihilominus in tam ſancto negotio vix aliud, quàm ollas, & cucurbitas lippiret; ad manum erat facile remedium, quo ſaniorem ad mentem reduceretur. Quantilli enim hoc operis eſt apud temporum gnaros, per priora ire ſecula, donec perveniatur ad Chriſti vaticinia, præcipuéque miracula! Quorum ſi magnitudinem conſideremus, omnem exſuperant vim naturæ. Imperium enim exercuit Chriſtus in aquas, ventos, arbores, piſces, morbos, mortem ipſam; ut qui mortuos ſuſcitârit. Nimirum tota illi ſerviit rerum natura; eumque Deum, & Dominum ſuum, agnovit. Iam quàm miracula illa multa! quàm varia! nimirum non hic, illic, patrata; non ſubinde; ſed ſerie continuâ, præſertim in omnis generis morbis, vel tactu, vel ſolo etiam verbo, ſanandis. Quid præterea iis certius? ut oſtendit, quòd non in angulis contigêre; ſed tam multa, tam populoſa adiit loca, & undique magno ad eum ſtudio accurreretur. Luſtrata ei omnis Iudæa,

dæa; Samaria, Galilæa utraque, & terra cis Iordanem. Vel Hieroſolymorum magnitudinem cogitemus, & iſtic agentium multitudinem; præſertim Paſchali feſto: quo; ut ex Flavio Ioſepho ſcimus, non minùs iſtic erat, quàm vicies ſexies centena virorum millia. De miraculis verò, quæ habemus (infinitis autem partibus plura fuere, quàm ſcimus) tunc temporis illa prodiderunt Euangeliſtæ, cùm adhuc ſupereſſent multa adeò millia, apud quos miracula patrâſſet. Vt quæ feciſſet, præcedente, comitante, ſequente plurimorum millium turbâ: quæ & ſtupore illorum Regem eum voluit creare. Quare neque veritatem miraculorum in dubium vocare auſi fuere hoſtes Chriſti. Quid aliud enim dixere Iudæi, quàm Ieſum ea facere ope ſpiritus impuri? Quaſi non eò tenderent illa, ut deſtrueretur diaboli regnum. Neque gentiles aliud ei objectare, quàm magicas artes, quas in Ægypto didiciſſet. Quaſi non inde admodum infans cum parentibus ſit reverſus. Vt mittam, quod magus nullus poſſit adferri, qui vel milleſima ex parte, ea fecerit, quæ Chriſtus, ſine carminum vi, ſine herbarum ſuccis, ſine ulla obſervatione ſacrorum, libaminum, temporum: ut Celſo Epicureo ab Origene olim reſponſum fuit. Sed de iſto, ut miracula Chriſti & magnitudine fuerint ſtupenda, planéque naturæ vim excedentia; ut eadem eſſent numero innumera; ut fide etiam longè certiſſima; ſigillatim alibi, & accuratè agemus. Atque idem de Apoſtolorum etiam miraculis, imò & illis; quæ proximis contigere temporibus, dictum velim. Nunc inſtitutum proſequamur. A primis hiſce Chriſtianorum temporibus per antiquiora

ſecula ad orbis adſcendere primordia, longè fuerit pulcherrimum. Sed enim plerique omnes laboris ſumus fugientes. Vt ſic quoque non leve quiddam me conſecuturum arbitrer, ſi ſaltim unum hoc impetrâro, ut ne illi, quibuſcum nunc mihi apud Vos, magni ac ſanctiſſimi Proceres, negotium eſt, antè inire temporum rationes deſinant, quàm illas de Chriſti miraculis ſubduxerint probè. Vbi enim ex hiſce clarè iis eluxerit divina Servatoris virtus: eâdem hinc conſtabit, non ſolùm de veritate inſtrumenti Novi, ſed etiam Veteris: quandoquidem, uti Moſes, & Prophetæ, teſtantur de Chriſto: ſic etiam Chriſtus ad eos nos remittit, velut teſtes omni exceptione majores. Vtinam verò, ſicuti nos ex inſtrumento Novo de Veteri ſumus certi: ſic Iudæi ex Veteri perſpicerent veritatem Novi. Mutuò enim allucent facem: atque ita allucent, ut Novum Soli, Vetus Lunæ, quæ à Sole lumen accipit, conferri mereatur. Sed enim Iudæis quoque horribilis ea mentis cæcitas, juſto Dei judicio, obvenit ex temporum ignorantia. Nam cùm hi parum admodum videant in geſtis excidium prioris templi conſecutis; ſine quibus LXX Danielis hebdomades, aliáque tam præclara de Chriſto vaticinia, intelligi minimè poſſunt: tum verò longè minùs conſpiciunt in temporibus Chriſti, & Apoſtolorum, quæque excidium templi ſecundi exceperunt. Vbi non aliud elogium promerentur, quàm iſtoc, quo, (ut apud Platonem eſt) Græcos dignabatur Ægyptius ſacerdos, ſemper eos eſſe pueros. Atque hæc quoties cogito, non poſſum non ambabus, quod dicitur, ulnis amplexari grande illud beneficium Dei, in populo

ſuo conſervantis hiſtoriam temporum, non illorum modò, quæ Chriſtum antecedunt: ſed Chriſti ipſius naſcentis; in terris commorantis; adeò digna Deo præcipientis de numine purâ mente colendo, nec in honore, vel opibus, ſed Deo, & promiſſis divinis, fiduciam reponendo; coram tot teſtium oculatorum millibus, tot, tantáque miracula patrantis; tam dura atque aſpera, mortem ipſam cum infamia, ſponte etiam ſubeuntis; tertio die, uti pollicitus erat, reſurgentis; inde quadrageſimo poſt die in conſpectu Apoſtolorum, quingentorum etiam fratrum, adſcendentis in cælos; exinde ſpiritum S. Hieroſolymis mittentis Apoſtolis; qui, homines licet ſimplices, nullâque honorum vel commodorum ſpe, potiùs cum magna dirorum ſuppliciorum, à quibus natura uſque adeò abhorret, exſpectatione, religionem Chriſtianam, longè adeò latéque, per totum terrarum orbem, breviculo temporis ſpatio, non ſine ſingulari Dei providentiâ, & ingentibus miraculis, propagarunt. Quid ſi jam ulteriùs perſequi velim conſecuta quindecim ſecula; quibus Dominus noſter, poſtquam cælos repetiit, ad dextram Patris conſidens, Verbo ac Spiritu Eccleſiã ſuam adverſus omne hoſtium genus defendit, ac conſervat? Sed enim ſuffecerit iſta carptim ac vellicatim attigiſſe: quando ea meditanti obſcurum eſſe nequeat, temporum notitiâ nos de Scripturæ veritate fieri peritiores. Proximum igitur eſt, ut in alterum (de quo prætereà me dicturum receperam) conſiderationem paucis intendam: quomodo nimirum hæc ipſa temporum doctrina præſtet, ut Scripturarum mentem faciliùs, certiúſque, litigioſo hoc ſeculo, capiamus.

mus. Omnes profectò experientiâ ſumus edocti, non contumelioſè, ſed veriſſimè dici, ipſas auro magis aureas Scripturas, quæ omnia ad credendum, ſperandum, faciendum, neceſſaria, perſpicuè ſatis continent, malè nihilominus poſſe intelligi. Et quis diffiteatur, non id modò habere in aliis locum; ſed in ſeſe etiam, ac unoquoque noſtri; quando omnes ſumus homines, ac errori iccirco obnoxii? In hac verò imbecillitate humanâ, non temere illud à Tertulliano, Latinorum Eccleſiæ ſcriptorum, quos habemus, vetuſtiſſimo, dictum fuit, antiquiſſimum quodque veriſſimum eſſe. Ecquid igitur ingeniis modeſtis (nam illa omniſciolorum pro deſperatis habemus) ad veram Scripturæ intelligentiam, atque adeò etiam ad Eccleſiarum pacem, fructuoſius eſſe poſſit, quàm ſi ante omnia quidem, animo veritatis percupido, Deum in Scripturis loquentem audiamus, præſertim eâ linguâ, quâ divinitus ſunt exaratæ: mox verò, quia nullus ſibi uni, vel paucis ſecum, Spiritum Dei ad Scripturas capiendas vindicare debet, audiat quoque Spiritum in Eccleſiâ loquentem: eóque homines conſulat pios juxta ac eruditos; ac novellis doctoribus ſuperaddat antiquos; ut hoc pacto cognoſcat, quid in Scripturarum interpretatione conſtanter amplexa ſit Eccleſia vetus; quando, & ubi, fuerit receſſum à judicio vetuſtatis; quid primò, quid deinde, quid poſtremò placuerit; atque ubi primis, ubi mediis, ubi ultimis temporibus, vel alii alios tulerint, vel anathema dixerint diſſentientibus? Si aliter nos componamus, quomodo non in hac mentium caligine, cæcóque amore ſui, crebrò, quod dicitur, à janua aberremus, dum ſuo

 quiſque,

quiſque, vel etiam æqualium aliquot judicio, Eccleſiæ doctrinam, ac gubernationem, metitur: priſca verò, & meliora illa tempora, eò deſpicit, quia ignorat? Quamobrem nihil æquè miſerum ſtatuo, quàm quòd iſte antiquitatis contemtus, ſive ſegnitie juventutis, ſive aliâ de cauſſa, quam dicere nihil attinet, tanta quotidie capiat incrementa. Et tamen ea eſt temporum malignitas, ut vix liceat ulcus hoc Chironium tangere. Et ſi liceat, brevitas inſtituti noſtri nunc non ſinat. Dolor interea expreſſit, ut, quæ dixi, illuſtri comprobarem exemplo; idque eorum potiſſimùm, apud quos vitium hoc præcipuè dominatur. Quales cenſeo, qui Samoſateni, vel Photini dogma orbi recoquunt Chriſtiano. Nam ſi cuncta Chriſtiani nominis tempora tacitè animo percurramus; nullam comperiemus Eccleſiam, ab Apoſtolis, vel iis, quos hi miſerant, conſtitutam, quæ aliquem ejus ſententiæ agnoverit doctorem. Equidem non diffiteor, quod obtendunt, extremis Apoſtolorum temporibus fuiſſe Ebionitas. Sed ullamne ex iis, quas dixi, Eccleſiis dare poterunt, quæ vel decimo ſucceſſionis gradu, multóque etiam poſtea, in defuncti epiſcopi, preſbyteri, diaconi, imò vel hypodiaconi, lectoris, cantoris, vel exorciſtæ locum, prudens ſciens Ebionitam advocârit? Foris hi cœtus ſuos inibant; extra Eccleſiam erant, quam oppugnabant. Ex hoc genere eſt cenſendus Theodotus Byzantius, coriarius ille; qui poſtquam nihil penſi habuit novum dogma inducere de Chriſto mero homine, ob defectionem hanc, à Victore, urbis Romanæ epiſcopo, qui anno ducenteſimo, & antea, claruit, Chriſtianâ meruit communione

nione privari. Ejuſdem farinæ erant duo ejus diſcipuli, Aſclepiodotus, & Theodotus trapezita: à quibus Natolius, auro corruptus, cùm antea Confeſſorum choro accenſeretur, Eccleſiâ relictâ, factus eſt Theodotianorum epiſcopus. Hic, poſtquam divinitus graves in ſomnis pœnas dediſſet, vix tandem à Zephyrino, qui Victori ſucceſſerat, in Eccleſiam eſt receptus. Quid nunc de Artemone dicam, atque omnibus ab eo profectis? Quid item de Samoſatenſi Paullo, Antiochenæ Eccleſiæ præſule? qui niſi ab omnibus audiiſſet Catholicus, nunquam per varios honoris gradus adſcendiſſet, donec eâ in Eccleſiâ teneret primas, ubi primò auditum fuiſſet Chriſtianorum nomen; quæ etiam Eccleſiarum Orientis prima cenſeretur. Eo in honore ordine illum præceſſerant, Euodius, Ignatius, Hero, Cornelius, Hero alter, Theophilus, Maximinus, Serapio, Aſclepiades, Philetus, Zebennus, Babylas, Fabius, Demetrianus: ut Paullus iſte fuerit præſulum Antiochenorum quinctuſdecimus. Sed operæ eſt cognoſcere, quid virum tantum impulerit, ut deſereret fidei normam, quam obſervaſſent tot ſui deceſſores, viri ſanctiſſimi, plerique etiam ſcriptis, & martyrio inclyti. Vivebat iis temporibus Zenobia, Odenati vidua, Palmyrenorum regina: quæ in Oriente longè, latéque, rerum potiebatur; multúmque metuebatur à Perſis, Arabibus, Saracenis, Armeniis, Ægyptiis; diu etiam à Romanis. Cumque doctiſſima foret ipſa, doctos etiam magno in pretio habebat; ante omnes Longinum, eâ eruditione virum, ut viva bibliotheca, & obambulans Muſeum, diceretur. Atque ille quidem religione erat gen-

 tilis;

tilis; ipſa autem Iudæa; unde & doctiſſimos ſecum Iudæos habebat. Horum commercio tantum profecit Longinus, ut præclaro admodum elogio Moſem ornaret, aureolo, qui hodiéque ſupereſt, libello de ſublimi dictione. Sed ut ea cum Iudæis familiaritas Longino profuit non mediocriter: ita è contrario perdidit Samoſatenum. Nam cùm eâ tempeſtate Antiochia, Syriáque univerſa, in Zenobiæ forent poteſtate: ſæpius conflictandum erat Paullo cum Iudæorum doctiſſimis, & diſertiſſimis. Ac magnopere quidem adlaborabat ille, ut & hi, & regina ante omnes, (quæ eum magni faciebat, & à qua ipſe majoris fieri cuperet) deinceps agnoſcerent, Ieſum eſſe promiſſum illum Meſſiam. Sed offendebantur illi doctrinâ Eccleſiæ, de uno Deo Patre, Filio, & Spiritu Sancto. Quò etiam pertinebat receptiſſima gratias agendi forma: *Deo Patri, & Filio, Domino noſtro Ieſu Chriſto, cum Sancto Spiritu gloria, & imperium, in ſecula ſeculorum. Amen.* Siquidem Samoſateni temporibus utebantur hac normâ, eâque à majoribus acceptâ: ut teſtis eſt locuples eorum temporum ſcriptor Dionyſius Alexandrinus: cujus de eo verba legere eſt apud B. Baſilium in præclaro de Spiritu Sancto opere ad Amphilochium, Iconienſem epiſcopum. Paullus ergo faciliorem hoc pacto ſibi victoriam ratus, neglectâ priorum doctrinâ, in Artemonis caſtra conceſſit; Iudæiſque illud largitus fuit, unam eſſe ὑπόστασιν divinæ naturæ; nec Ieſum priùs fuiſſe, quàm de Spiritu S. è virgine Mariâ naſceretur. Non tulit tam fœdam συγκατάβασιν Synodus Antiochena: quæ propterea Paullo Domnum ſuffecit; approbante hoc ipſum epiſcopo Alexandrino.

Nempe

Nempe nihil tale hactenus, vel Antiocheni audierant, jam inde ab Euodii temporibus; vel Alexandrini, ex quo iis præfuiſſet Marcus Euangeliſta: quorum uterque Eccleſiis illis, præcipuis totius Orientis, primus ab Apoſtolis epiſcopus datus erat. Patriarchæ Conſtantinopolitani ſententiam nemo hîc à me requirat; quando necdum nova erat Roma. At veteris Romæ, & cum eo totius Occidentis, idem fuiſſe judicium de Paullo, partim eò ſcimus, quia ſcriptores antiqui, ac fide digni, ita de hoc prodiderunt; partim quia etiam, dum gentiles forent imperatores, nec univerſalia haberi Concilia poſſent; ne non Apoſtolica de duabus in Chriſto naturis per omnes Orbis Eccleſias decurreret, cùm aliter cavebatur, tum præcipuè commercio literarum, quas dixere pacificas, canonicas, eccleſiaſticas, communicatorias, vel etiam formatas. His enim vel maximè, quod multi non ſatis attendunt, continebatur illa in Chriſtiana fide conteſſeratio hoſpitalitatis; ut eam vocat Tertullianus. Nulla quippe Eccleſiarum ab Apoſtolis edocta, primúmve ab iis nacta doctorem, ignara erat doctrinæ, quæ ab Apoſtolicis in ea ſonuiſſet temporibus: ubi quicquid memoriæ hominum, etiam longævorum, deeſſet, Eccleſiaſticis ſupplebatur archivis. Quocirca nec Samoſateno, vel ejus aſſeclis, nec omnino cuipiam, qui ab Catholica ſe Eccleſia ſeparâſſet, epiſtolas dediſſet canonicas. Cujus rei complures laudare teſtes poſſum. Sed fuerint omnium inſtar Optatus Milevitanus, & Hipponenſis Auguſtinus: quorum ille, cùm lib. II urbis epiſcopos memorâſſet ad Siricium uſque, ſui temporis epiſcopum Romanum; ſubjungit

git deinde: *Cum quo nobis* TOTIUS ORBIS *commercio Formatarum in una communionis ſocietate concordat.* Alterius eſt epiſt. CLXIII, ad Eleuſium,& alios: *Hic primò aſſerere conatus eſt,ubique terrarum eſſe communionem ſuam. Quærebam,utrùm epiſtolas, quas formatas dicimus, poſſent, quò vellent, dare; & affirmabam, quòd manifeſtum erat omnibus, hoc modo facillimè illam terminari poſſe quæſtionem.* Ac præcedenti etiam epiſtolâ idem dixerat: *Vnde factum eſt, ut etiam ad nonnullos Donatiſtarum primarios ſcriberemus,non communicatorias literas,quas jam olim, propter ſuam perverſitatem, ab unitate catholica, quæ toto orbe diffuſa eſt, non accipiunt; ſed privatas tantùm.* Nec horum demum temporibus ea formatarum cœpit conſuetudo. Nam,ut de Laodiceno Concilio taceam, déque ipſo Niceno (quorum illud literarii talis commercii meminit canone CXLV, hoc XVIII) etiam Euſebius Pamphili in ſeptimo Hiſtoriæ conſervavit nobis hujus generis epiſtolam; & quidem à Synodo Antiochenâ ad Dionyſium Romanum, & Maximum Alexandrinum,in ipſius Samoſateni cauſſa exaratam. Quin,ab exceſſu Apoſtoli Ioannis annis quadraginta, vel etiam minùs, obtinuiſſe eas in Eccleſia, vel ex vita Xyſti apud Anaſtaſium conſpicimus. Vereor, ne promiſſam brevitatem,modúmque epiſtolæ, excedere videar,ſi ulteriùs ſermonem producam de duobus illis ingentibus bonis, quæ è temporum doctrina promanare dicebam. Ea parùm ipſe attendebam, cùm animum ad hoc ſtudium appellerem in prima penè adoleſcentia. Quid mirum? quando non tam judicio ad illud deferrer, quàm occaſione bibliothecæ, bellè adeò inſtructæ, etiam ab antiquis Eccleſiæ ſcriptoribus, quam reli-

reliquerat mihi doctiſſimus, idémque vetuſtatis amantiſſimus parens meus. Sed quanto cum ætate altiùs me poſtea in hoc ſtudium penetravi: tanto magis ejus neceſſitatem perſpexi. Præcipuè verò ex laboribus iſtis vidi fructum me percepiſſe maximum, poſtquam Theologico illuſtrium Hollandiæ, & Weſtfriſiæ Ordinum Collegio præfectus, cum Scripturis cuncta Eccleſiæ tempora jungerem; atque ita, nullâ ſpe, niſi cæleſti, laborem mihi ipſe duplicarem. Idem amor, ac ſtudium manſit, cùm deinde in Leidenſi Academia, præter literas Græcas, omnem omnium temporum hiſtoriam, ſacram, Eccleſiaſticam, civilem, enarrarem. Ac quamvis, ut alia omnia, ita animum quoque auferre ætas ſoleat: necdum tamen mihi, in illuſtri Gymnaſio veſtro idem ſtudium profitenti, ardorem iſtum ætas exſtinguit frigidior: quin potiùs gliſcit. Nempe majoris mihi ſemper fuit conſcientia, quàm res fluxæ: eoque penè hoc uno metior cuncta, ut in Die illâ, quæ animo ſemper obverſatur, otii pariter, ac negotii mei, faciliùs Deo rationem reddam. Quomodo animatus, quicquid mihi temporis à publico munere, auctoritate veſtrâ impoſito, reſtat, id omne, quatenus per indigenarum, ac præcipuè exterorum interpellationes licet, in eo inſumo, ut literarum etiam monumentis non malè promerear de ſtudiis, præcipuè juventutis. Quocirca ut in aliis à me artibus, ac ſcientiis, factum: ita, in doctrina quoque temporum, multa jam literis mandavi. Sed hactenus penè omnia in bibliothecæ forulis deliteſcunt. Interim tempora labuntur, atque ætas affecta aurem vellit, ac cogitare jubet de ſarcinulis colligendis. Eo igitur

animo ſum, ut illis dem lucis uſuram, in quibus perficiundis, vel emendandis, minus operæ deſideratur. Solùm dubitavi, utrùm ſatius foret, initium ducere ab orbis, an Chriſti incunabulis. Verùm enimvero licet temporum doctrina, præſtantium virorum induſtriâ, nunquam majora ceperit incrementa, quàm ſeculo proximo: multùm tamen vereor, ne non unius ætatis negotium ſit, priuſquam hæc ſcientia ad id faſtigii adſurgat, ad quod aliæ quædam jamdiu pertigerunt. Nec propterea tam animo, quàm otio, mihi opus ſit in exaſciandis noſtris. Vtcunque enim viribus diffidam meis: bona tamen ſpes eſt, in hoc etiam ſtudio, ubi toties noctem omnes offendimus, quò plures plura dicent, & conferent, eò citiùs poſſe tenebras diſcuti. Quocirca ab illis Veteris Inſtrumenti paulliſper recedam cum animo revertendi. Nunc verò exorſus à Novo, diatribam geminam; unam de Soſpitatoris noſtri genere; alteram de annis ejus nati, baptizati, mortui; publici juris facio. Vtramque, magni magnæ Vrbis ANTISTITES, columina patriæ omni laude majora, ampliſſimo nomini veſtro, L. M. Q. offero, dicóque. Nec ignoro, quanto majora meritis debeantur veſtris. Sed cùm non poſſem hoc tempore, quali vellem; volui, quali poteram teſtimonio, cultum atque officium noſtrum teſtari. Et fidentiorem me faciebat, notiſſima omnibus æquitas judicii veſtri: ut iniqui ipſe judicii reus fuerim peragendus, ſi metuiſſem, ne libellis noſtris plus demeret favoris, quòd exigui forent; quàm adderet argumenti non præſtantia modò, ſed etiam difficultas. Et ſtultè adeò ſi ſapuiſſem, ſapientiâ tuâ errori noſtro,

vel

vel in proximo de libellis noſtris ſermone, longè humanitatis & affectus pleniſſimo, mederi potuiſſes, magnifice, atque ampliſſime Conſul, ALBERTE CONRADE BURGI, tot jam honoribus perfuncte, non in Urbe modò patriâ, cum quavis Orbis certante; ſed in totius etiam Hollandiæ, ac Weſt-Friſiæ Senatu; legationibus quoque ad Ruſſiæ Imperatorem, & ſereniſſimum Daniæ Regem, magnâ prudentiæ laude feliciter obitis, longè, latéque, celebratiſſime: tum autem, (quod, multis partibus minus ſit licet, me tamen, & literarum ſtudia, propiùs ſpectat) Athenæi noſtri jam ab eo tempore Curator, quo ſic Deo, & prudentiſſimæ Urbis hujus Proceribus, placuit, ut ego, & ab omni laude cumulatiſſimus collega meus, Caſparus Barlæus, prima illius fundamenta jaceremus. Ut verò porrò etiam ſtructura ejus pulchrior, pulchriórque exſurgat; & voce, & calamo, pariter adnitimur. Ac ſi vita ſuppetat, uberiores deinceps animi hujuſce teſtes dabo, non modò publici boni amore, ſed etiam veſtri: quibus ſi placebunt noſtra, magis placitura ſunt aliis, & auctori; quantóque Vobis per hæc carior reddar, tantò ipſi etiam mihi carior fiam. Deus Opt. Max. porrò quà terrâ, quà mari, Urbem hanc ſecundet; jam nunc licet felicitate, & rerum copiâ, nulli ſecundam. Atque idem familias veſtras cunctis animi, ac fortunæ bonis locupletet. Vos ipſos, ex bonorum civium, tot etiam eruditorum votis, Urbi, Eccleſiæ, Gymnaſio noſtro, imò potiùs veſtro, ſoſpites ac propitios diutiſſimè conſervet.

Amſtelodami. cIↃ IↃ c XLIII. V Kal. Novemb.

GERARDI IOANNIS VOSSII
DE GENERE IESV CHRISTI
DISSERTATIO.

VTilis, imò neceſſaria eſt conſideratio de genere Ieſu, ut conſtet, eum eſſe promiſſum Meſſiam. Nam in paradiſo quidem non aliud prædictum erat, quàm ſemen mulieris contriturum caput ſerpentis *: poſteaque id reſtrictum fuit ad ſemen Abrahæ †, Iſaaci ‡, & Iacobi *: tandem autem limitatum eſt in Davide, filio Ieſſe †. Quare, niſi Chriſtus ſit natus ex Abrahamo, ac Davide, non fuerit promiſſus Meſſias. Hinc eſt, quòd tanto ſtudio doctrinam eam ſemper impugnarint veritatis Euangelicæ hoſtes: ac contrà pro ea, tanquam pro aris, & focis, ſemper decertarint amici cæleſtis veritatis. Interea negare non poſſumus, hos ipſos, etſi in ſumma rei convenirent, in nonnullis tamen diverſa ſenſiſſe. Quid mirum? quando vix alia eſt controverſia, quæ majoribus implicetur difficultatibus. Propterea operæ me facturum putavi, ſi ordine hæc duo exponerem: priùs, quid Matthæo Euangeliſtæ; deinde, quid B. Lucæ in genealogia ſua fuerit propoſitum. His duobus duo alia, mantiſſæ ſive corollarii loco, ſubjungam: unum eſt, an repugnet Scripturis, quòd Ieſus à gentilibus, ac Iudæis, Pantheræ filius dictus ſit. Alterum verò, quos Scriptura appellet fratres Chriſti. Aliqua etiam alia quatuor iſtis inſpergam. Quippe occaſione genealogiæ Ieſu ſecundùm Matthæum, etiam aperiam, quid ſentiendum ſit de Euangelio Hebraicè exarato, quod Matthæi habitum fuit. Nunc promiſſa exſolvere aggrediar.

* *Gen.* 3, 15.
† *Gen.* 12, 3.
‡ *Gen.* 26, 4.
* *Gen.* 28, 14.
† *Pſal.* 88, *ſive* 89. 4, 5. *&* *pſ.* 131. *ſive* 132, 11. *item* 1 *Paral.* 17, 11. *&* *ſeqq.*

CAPVT I.

DE GENEALOGIA IESV CHRISTI SECVNDVM MATTHÆVM.

I.

B. Matthæo propoſitum fuit demonſtrare Ieſum eſſe filium Abrahæ, ac Davidis: ut liquet ex primis Euangelii verbis: Liber generationis Ieſu Chriſti, filii David, filii Abraham.

VBi *liber* ſumitur more Hebræorum; qui, (ut videre eſt Geneſ. v, 1,) ſimiliter dicunt ספר תולדות *ſepher tholedoth*: quod ſignat, *librum generationis*: hoc eſt, catalogum, ſive recenſionem. Sed Moſes dicit, *librum generationis Adam*; Matthæus, *librum generationis Ieſu*: ut illic *generatio* ſumatur activè, de iis, quos Adam genuit; hoc eſt, de poſteris: hîc de illis, à quibus genitus eſt Chriſtus; hoc eſt, de majoribus Chriſti. Verba igitur adlata non ad univerſum pertinent Euangelium; ſed tantummodo ad ſequentes proximè ternas γενεὰς δεκατεσσάρας †.

† *generationes quatuordecim.*

I I.

Eſſe verò Chriſtum ex genere Abrahæ, ac Davidis, eo comprobat Matthæus, quòd Ioſephus ab iis fuerit propagatus.

NOn ulteriùs, quàm ad Abraham, adſcendit; quia, ut ſuperiùs dixi, poſt Adamum primus Abraham fuit, cui promiſſio fieret. Huic Davidem addi opus erat; quia ultimus eſt eorum, ad quos in Verbo Dei promiſſio reſtringatur. Neque cùm David in Scripturis *vir Dei* * nuncupatur, id ſolùm propter actiones ejus dictum puto, quarum aliquas admodùm fuiſſe improbas negare non poſſumus: ſed etiam, imò potiſſimùm, quia David placuit Deo in Chriſto, ex ſemine ejus naſcituro. Itaque & cùm Ezechiæ ait, ſe liberaturum eum propter David ‡; præcipuè attendi arbitror hanc de Chriſto promiſſionem.

* *2 Paral.* 8, 14, *& Nehem.* 12, 24.
‡ *2 ſive 4 Reg.* 20, 6.

I I I.

*In hac verò genealogia referri, qui naturâ, ſeu ἐμμέσως *, ſeu ἀμέσως ‡, filii fuerint; ex eo colligi videtur, quòd Matthæus utatur voce γεννᾷν †. Quo ſignificat, Ioſephum fuiſſe naturâ filium Iacobi: ac ſimiliter de omnibus ſentiendum, qui præceſſere.*

* *interventu alicujus.*
‡ *proximè.*
† *generare.*

PLus enim eſt, genitum eſſe ab aliquo, quàm ejus filium dici. Sanè Angeli, & Adamus, vocantur filii Dei; qui tamen ab eo non geniti, ſed creati fuere: nec filii adoptivi ſunt geniti ab adoptante; ut ſatis liqueat, ab aliquo eſſe genitum non tam latè patere; quàm alicujus filium vocari.

I V.

Sed gravis hîc quæſtio exſurgit, an ſolidè ſic adſtruatur, Ieſum eſſe è ſtirpe David. Sanè Iudæi, ac Gentiles, duo objectare Chriſtianis ſolent. Vnum

eſt,

eſt, ſi Chriſtus ſit Virginis filius; genus Ioſephi nihil ad genus Chriſti pertinere. Alterum eſt, ſi Chriſtus è matre cenſeatur; è Levitica tribu fore; non è Iuda, unde David deſcendit.

EX gentilibus, qui, hac parte Iudæos ſecuti, Chriſtianis iſthæc objectarint, primus fuit Celſus ille, contra quem Origenes ſcripſit. Is Ieſum fuiſſe Pantheræ filium ajebat; ut poſtea oſtendam. Hunc ſecutus fuit Porphyrius; ut ex Hieronymo ſcimus. At Porphyrium Iulianus Apoſtata: de quo teſtes nobis B. Hieronymus comm. in cap. I Matth. & Cyrillus Alex. lib. I contra Iulianum. Imò & ab hæreticis nonnullis idem factum: ut Fauſto Manichæo; de quo cognoſcere eſt ex illis, quæ adverſus eum ſcripſit Auguſtinus lib. XXIII, cap. IX. Atque hi ſunt, qui ſe tuentur utroque eorum, quæ dicebamus.

V.

Poſteriori priùs occurram. Non ſi Elizabetha erat filia Aaron, eò etiam Maria fuerit Aaronis filia. Nam Mariam quidem ſtatuimus ex utroque parente deſcendere è tribu Iuda: Eliſabethæ autem matrem, vel aviam, nupſiſſe viro è tribu Levi; ut ea hac ratione filia Aaron dicatur.

NEc tamen defuere ex veteribus, qui paullò aliter reſponderent. Ajunt illi, Mariam ratione paterni generis fuiſſe ex Iuda; ratione materni, ex Levi. Eliſabetham autem ejus cognatam fuiſſe maternâ ſtirpe. Sanè ſic quoque Chriſtus ſit ex ſtirpe Iuda; ſed ſimul etiam ex ſtirpe Levi. Verùm obſtare videtur, quòd ad Hebr. cap. VII, dicitur, non fuiſſe Ieſum ex tribu Levi, ſed Iuda. Quare veriſimilius cenſeo, Mariam ratione utriuſque parentis fuiſſe ex ſtirpe Iuda: Eliſabetham verò duntaxat ratione matris, vel aviæ. Id enim ſatis eſt, ut cognata dicatur. Eoque nec audio fabulatores iſtos, qui perſuadere nobis ſtudent Annam, matrem Mariæ, fuiſſe filiam ſacerdotis Matthan, ſororeſque habuiſſe Mariam, & Sobam: quæ apud Nicephorum, plurimarum fabularum conſarcinatorem, legere eſt.

VI.

Vidimus, quàm infirmo nitantur tibicine, qui ex eo, quòd Eliſabetha, Mariæ cognata, fuerit filia Aaron, collegerunt, etiam Mariam fuiſſe filiam Aaron. Nunc diluendum, quod objectant, ex genealogia Matthæi (addunt & Lucæ, de quo poſtea videbimus) tantùm ſequi, Ioſephum fuiſſe ex familia

milia David; non item Chriſtum: ut qui non Ioſephi, ſed ſolius Mariæ filius dicatur. Huic argumento aliqui eo putant ſatisfieri, quòd multis modis aliquis filius *dicatur: interque eos modos ſit connubii unus. Filium igitur Davidis eſſe, quia connubiali lege filius eſſet Ioſephi; quem genus ſuum à Davide duxiſſe, ſatis convenit.*

HOc pleniùs intelligetur, ſi explicemus, quàm variè accipi ſoleat *filii* vocabulum. Sic verò vocatur aliquis vel Naturâ, vel Lege. Naturâ quis ejus eſt filius, è cujus ſemine eſt genitus. Lege autem alicui id nomen bifariam tribuitur; nempe vel communi gentium lege, vel propriâ Iſraelitarum. Poſterioris erat generis illa, quâ viduam defuncti ſine prole proximus ſanguine ducere jubebatur, non tam ſibi, quàm defuncto, prolem inde ſuſcitaturus. Communis verò Lex vel adoptionis eſt, vel connubii. Adoptionis erat, qua extraneus, ſive is filius-familias ſit, ſive ſui juris, in liberorum aſſumitur locum. Connubii eſt ea, qua gener ſoceri, privignus vitrici filius habetur. Sufficere igitur putant, quòd Ioſephus, Mariam ducendo uxorem, parens Chriſti fieret: inque eo, qui patrem in terris naturalem non haberet, patris naturalis loco foret; unde & ipſa Maria, filium alloquens, eum patrem illius vocat. *Ecce*, inquit, *pater tuus, & ego, cruciati quærebamus te*. Luc. 11, 48.

V I I.

Sed multum metuo, ne obſtet illud, quòd ſic non probetur eſſe è tribu Iuda; ac multò minùs è ſemine Davidis. Atqui cùm promiſſum eſt Davidi, ex ſemine ejus naſciturum Meſſiam, ſeminis voce, non qui connubio materno fieret filius; ſed qui naturâ foret filius, intelligi videtur.

SIc ſanè ſemper Synagoga, ſemper etiam Eccleſia, promiſſionem eam intellexit. Semper etiam Sancti Patres ſtatuerunt, Ieſum non ſolâ connubii lege; ſed etiam materno, avitoque ſanguine, à Davide genus ducere.

V I I I.

Diſpiciendum igitur, an non ſolidiùs occurrant, qui ex Numer. XXXVI, 6, *colligunt, non licuiſſe virginibus nubere extra tribum ſuam: eóque, ſi oſtenſum ſit, Ioſephum eſſe ex tribu Iuda, pariter liquere, Mariam eâ ex tribu fuiſſe: præſertim cùm Ioſephus fuerit vir juſtus, ut tradit Scriptura* *; *ac propterea nihil adverſus Legem fuerit acturus.*

* *Math.* 1, 19.

Sic

SIc veterum multi argumentantur: in his Ambroſius in cap. III Lucæ, & B. Hieronymus in cap. I Matthæi. Imò in hoc reſponſo etiam Annalium Eccleſiaſticorum conditor acquieſcendum ſibi putavit in Apparatu ſuo †.

† Num. 31.

IX.

Verùm non, ſi Maria debuerit nubere tribuli, eò conſequitur, nupſiſſe alicui è ſtirpe David. Quippe Iuda reliquit Phares, & Zara; Phares Heſron, & Hamul. At David non fuit è familia Zerachi, nec Hamul; ſed è familia Phares. Imò ex Heſronis familia erant Ierameel, Ram, Chalubai. Non David fuit ex Ierameel, vel Chalabai, ſed Ram; à quo ſeptimus eſt David. Vide 1 Paralip. cap. 11, verſ. 4, 5, 9, & ſeqq.

CVm igitur Davidis tempore multa millia fuerint in tribu Iuda præter Davidem; & illi non minùs poſteros reliquerint, quàm David: nihil apertius eſt, quàm ex eo, quòd nuberet tribuli, minimè conſequi, nupſiſſe alicui è ſtemmate David.

X.

Præterea oggeritur à Iudæis, Moſen Num. XXXVI, non loqui de virginibus quibuſvis; ſed tantummodo ἐπικλήροις, ſive hæredibus: quibus ſolis non licuerit nubere extra tribum ſuam: at licuiſſe id cæteris, hoc eſt, iis, quæ fratrem aliquem, vel plures haberent. Et ſanè, quod hi dicunt, id cuivis Moſen inſpicienti apertiſſimum eſt. Etiam Deuter. XXI, 11, permittitur ducere alienigenas, præter Cananæas bello captas. Varia item ſuppetunt exempla eorum, qui uxorem duxerint extra tribus ſuas.

SIc Naaſſon, tribus Iudæ princeps, Eliſabetham, priorem Aaronis filiam, duxit uxorem. Iudicum ultimo jurant tribus aliæ, non daturas ſe filias ſuas Benjamitis, propter ſcelus ab iis patratum. Ergo antea id ſolent facere. Salmon duxit Rachab Cananæam. Filius ejus Booz Ruth Moabitidem. David Michlol Benjamiticam; quippe Saulis Benjamitæ filiam. Atque (ut taceam de Salomone, ducente filiam Pharaonis:) Ioada ſacerdos adſumſit uxorem Ioſaben è tribu Levi, amitam regis Ioas. Quamquam poſtremum hoc exemplum non multum adverſaretur Epiphanio adverſus Antidicomaritas: ubi ſtatuit duas tribus Iudæ, & Levi, matrimonia inter ſe junxiſſe. Rectè hoc: at non item, quòd iſthoc putat ab hiſce ſolis

 factum.

factum. Nam contrarium prioribus evicimus exemplis. Ac video, plura etiam pro hac ſententia adferri à Bonaventura Cornelio Bertramo in Lucubrationibus Franketalenſibus cap.VI *. Nempe omnis illorum, qui diſſentiunt, error ex eo profluxit, quòd locum Numerorum perperam intellexerint: nec diſtinxerint inter virgines ἐπιπροίκους, quæ dote erant contentæ, & ἐπικλήρους, quales unigenitæ, vel ſi ſororem haberent, ſaltem carerent fratre; cóque patrimonii eſſent hæredes. Sanè hoc virginum diſcrimen etiam apud Cyprios, & Athenienſes obtinuit: de quo mox pluribus dicam.

* pag. 79. & 80.

X I.

Etſi verò Num. XXXVI *ſolùm præcipiatur, ut filia hæres ſuo nubat tribuli: cauſſa tamen, quæ ibi in filiabus Zelophahadi adfertur, monere viſa eſt, ut ἐπίκληροι potiùs nuberent ſanguine proximo, quàm longiùs remoto. Quippe cauſſa apud Moſen adfertur ea, ne poſſeſſiones de tribu tranſeant in tribum. Conſultiſſimum igitur credebatur, ut non in eâdem ſolùm tribu; ſed etiam familiâ eâdem, poſſeſſiones manerent.*

ET profectò quis dubitet, quin ἐπίκληροι ſuos quàm facillimè invenirent amatores, & quicunque ejuſdem forent familiæ, illud inſonuerint virginis auribus, ne, alios præferendo, dedecoratum ſe ſuamque familiam iret, ac poſſeſſiones à ſuis transferret ad alienos? Interea quoque ſuam rem agebant boni illi agnati, quòd mortibus aliquorum ſine liberis decedentium ſperarent ad ſe, vel liberos, aut nepotes, bona iſthæc poſſe devolvi. Vt dubitandum non fuerit, quin ἐπίκληροι †, partim ne probro familiam afficerent, partim ne offenderent conſanguineos, partim etiam quòd tutores proximi aliter non ſinerent, ſuæ etiam familiæ alicui nubere ſoleant. Sanè in poſtremo illo Numerorum capite videmus, ut, quamquam tantùm præceptum eſſet, ut filiæ hæredes nuberent tribulibus ſuis; quinque tamen filiæ Salphaad, ſive Zelophahadi, ex quibus quæſtio illa orta erat, nupſerint totidem filiis patrui ſui. Primum itaque hoc exemplum abiit in conſuetudinem, quæ pro lege fuit.

† hæredes.

X I I.

Vt igitur ex ſtemmate Ioſephi etiam de ſtemmate Mariæ colligi poſſit: neceſſe eſt dicamus, eam non habuiſſe fratrem: eóque ex lege debuiſſe nubere tribuli ſuo, atque adeò, ex conſuetudine, nupſiſſe agnato: ut ſi Ioſephus

phus fuerit è tribu Iudæ, ac ſtirpe David; dubitandum non ſit, quin ex eadem ſtirpe etiam fuerit B. Virgo.

QVare in eo quidem convenimus cum antiquis, quòd, demonſtrato genere Ioſephi, etiam oſtenſum ſit genus Mariæ, propterea quia fuerint agnati: ſed negamus agnationem ex ea hypotheſi evinci, quòd Ioſephus fuerit vir juſtus; eoque nunquam fuerit virginem ducturus, niſi ex tribu ac agnatione ſua. Id verò ut ſolidè colligi poſſit, addi oportuit, Mariam fuiſſe ἐπίκληρον, hoc eſt, unigenam, vel ſaltem fratres non habuiſſe: quales ſolæ ex Lege, & conſuetudine, tenebantur nubere agnato ſuo.

XIII.

Fuiſſe autem Mariam non ἐπίπροικον, qualis ultra dotem nihil ex patrimonio perciperet; ſed ἐπίκληρον, ſive hæredem; jam olim ab Euſebio Emiſſeno (ut vocant, qui potius eſt Eucherius Lugdunenſis) homiliâ de Nativitate Chriſti proditum fuit. Ac eo id veriſimilius eſt, quia neque in Scripturis, nec alibi uſpiam, mentio fiat fratris Mariæ; ſed ſolùm ſororis.

QVæ Maria Cleophæ dicta, ac mater erat Iacobi minoris, & Ioſe; ſeu ea verè, ac propriè, ſoror, vel cognata ſaltem; ſive affinitate ſoror, veréque Ioſephi ſoror fuerit.

XIV.

At dixeris, ut lex illa de virginibus ἐπικλήροις, & conſuetudo nubendi agnato, in illis habuerint locum, ubi periculum erat, ne poſſeſſiones in tribu, vel aliam ſaltim familiam, abirent: quid iſtoc, quæſo, ad pauperculas? qualis mater Domini: uti argumento eſt, quòd in ſtabulo ſit enixa, ac filium repoſuerit in præſepi. Honeſta oratio, ſi ex Scripturis colligi poſſit, tam pauperem fuiſſe Mariam, ut nec agellum haberet. Atqui non iſtoc ab Euangeliſtis dicitur, Ioſepho, ac Mariæ defuiſſe pecuniam, quò commodiorem ſibi locum conducerent in diverſorio: ſed ſolùm ajunt, loca omnia ab iis, qui prævertiſſent, fuiſſe occupata.

REperio apud nonnullos, Mariam habuiſſe domum in Nazareth. Nolim de iſtoc certi aliquid ſpondere: interea non video, quomodo poſſit refelli.

XV. *At-*

X V.

Atque ut parentes Mariæ, nihil filiæ ſuæ reliquiſſent, quod neutiquam ſit veriſimile: eóne illi à Lege, & conſuetudine, recedere licuiſſet?

QVanta profectò paupertas, vel egeſtas potiùs, erat Ruth Moabitidis? Illa tamen, nuptiarum ſpe, contulit ſe ad Booz, propinquum ſuum: atque hic, ubi, qui genere erat propior, id recuſavit, uxorem eam duxit.

X V I.

Interea hoc pacto non clarè exprimitur Mariæ genus; ſed obſcuriùs ſolùm innuitur. Quæritur igitur, an non aliunde poſſit ſuppleri, quod Matthæo deſiat. Id bifariam contingat; è Scripturis, vel traditione. Ac è Scripturis quidem, ſi B. Lucas deſcripſerit genus Mariæ. De iſtoc poſtea diſpiciam. Nunc quia veterum illa erat opinio, ab utroque Euangeliſta tantummodo adferri genus Ioſephi: in uno hoc immorabor, utrùm ex ὑποθέσει iſtac, quòd, quæ prætererierat B. Matthæus, non ſupplêrit poſtea Spiritus S. per B. Lucam; nihilominus ex traditione poſſit evinci, B. Virginem fuiſſe Ioſephi agnatam; ac proinde ex eo, quòd Ioſephus fuerit è ſtemmate Davidis, etiam conſequatur, B. Virginem ex eodem fuiſſe ſtemmate.

DE quo certiora poteramus afferre, niſi genealogiarum Iudaicarum libri jam à plurimis ſeculis, ut ipſi fatentur Iudæi, periiſſent: imò jam Chriſti temporibus multæ cœpiſſent familiæ hac parte deficere, poſtquam Herodes libros ejuſmodi juſſerat comburi: ut apud Ioſephum eſt lib. I Hiſtoriæ Iudaicæ cap. VII. Nunc, ut olim Auguſtus *, dixero, Contenti ſimus hoc Catone. Hoc eſt, ea ſuffecerit pro hac ſententia depromere, quæ ſola nobis temporum injuria non invîdit.

* Sueton. in Aug. cap. 87.

X V I I.

Et ſanè id traditione poſſit comprobari, ſi ſtare liceat Ioanne Damaſceno; qui ſic recenſet genus B. Virginis, ac Ioſephi, ut clarè inde reluceat, à Ioſepho uxorem eſſe ductam agnatam ſuam.

PRimùm narrat nobis parentes B. Mariæ: quos fuiſſe ait Ioakim, & Annam: quàm ſententiam cùm multò antè ſecutus etiam ſit B. Epiphanius:

phanius : facilè adducor,ut credam, nihil hac parte finxiſſe Gnoſticos,vel Manichæos : quos ante Epiphanium idem agnoviſſe , planum inferiùs faciam,ubi de Heli loquar,tanquam avo Ieſu,& ſocero Ioſephi. Hoc pacto idem fuerit Eli,Eliakim,& Ioakim : quod tum,σὺν Θεῷ, docebo,non dico non eſſe abſurdum, ſed ſatis eſſe veriſimile.

Anna autem è qua tribu fuerit, nihil magnopere facit ad præſens inſtitutum. Fuerit è tribu Iuda,ſecundùm reſcriptum Papæ Sixti V,à Barradio memoratum his verbis : *Ego ſequar id, quod ex præſcripto Sixti quincti Pontificis Maximi, Eccleſia recitat in Feſto D. Annæ :* ANNA*, Dei genetricis Virginis mater,Gaziri filia,ex tribu Iuda in Bethlehem,oppido Iudææ nata,Ioacimi fuit uxor; qui & ipſe ex eadem tribu fuit,Galilæus ex Nazareth.* Aliter tamen Nicephorus Calliſtus lib. II,cap. III. Is ait, B. Annam filiam fuiſſe Matthan,ſive Matthat ſacerdotis. Et auctorem laudat Hippolytum Portuenſem; qui æqualis fuit Iulii Africani, & Origenis. Sed ſi quid tale ſcripſiſſet Hippolytus,alius ante Nicephorum prodidiſſet : præſertim Euſebius, & Epiphanius. Quare non tam Hippolyti hæc fide referimus; quàm Nicephori. Narrat ille, Matthan tres habuiſſe filias,quarum tertia Anna nupſerit Ioachimo : idque ſub Cleopatræ,ac Caſoparis Perſæ imperio contigiſſe. Sed qui iis temporibus in Perſia regnarunt, non habuere ea nomina; quod ſatis ex iis conſtat, qui Perſarum res deſcribunt. Aliqui Caſoparem ajunt eſſe , qui hiſtoricis Pacorus. Sed hoc quoque abunde refellit Salianus. Imò ut Anna foret è tribu Levi, ſatis eſſet, quòd Ioachim fuerit è tribu Iuda. Nec enim,ut Maria dici poſſit filia David,attendi debet genus maternum , ſed paternum : quia prius illud apud Iudæos nullo loco cenſebatur,eò quòd nupta continuò transferatur in familiam mariti, qui mulieris eſt caput. Sufficit igitur,ut duo hæc exponam : prius,quo genere natus fuerit Ioakim,B. Virginis parens : deinde quomodo Ioſephus, ac Ioakim,& proinde etiam B. Virgo, fuerint agnati. De utroque horum adducam Ioannis Damaſceni verba è lib. IV Orthod. Fidei cap. XV : Ἐκ τῆς σειρᾶς τοῦ Νάθαν, τοῦ υἱοῦ Δαβίδ, Λευὶ ἐγέννησε τὸν Μελχὶ, καὶ τὸν Πάνθηρα. ὁ Πάνθηρ ἐγέννησε τὸν Βαρπάνθηρα, οὕτως ἐπικληθέντα. Οὗτος ὁ Βαρπάνθηρ ἐγέννησε τὸν Ἰωακείμ. Ὁ Ἰωακεὶμ ἐγέννησε τὴν ἁγίαν θεοτόκον. Ἐκ δὲ τῆς σειρᾶς Σολομῶντος τοῦ υἱοῦ Δαβίδ, Ματθὰν ἔσχε γυναῖκα, ἐξ ἧς ἐγέννησε τὸν Ἰακώβ. Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ματθὰν, Μελχὶ ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Νάθαν, ὁ υἱὸς μὲν Λευὶ, ἀδελφὸς δὲ τοῦ Πάνθηρος, ἔγημε τὴν γυναῖκα τοῦ Ματθὰν, μητέρα δὲ τοῦ Ἰακὼβ, καὶ ἐξ αὐτῆς ἐγέννησε τὸν Ἡλεί. Ἐγένοντο οὖν ἀδελφοὶ ὁμομήτριοι, Ἰακὼβ, καὶ Ἡλεί· ὁ μὲν Ἰακὼβ, ἐκ τῆς φυλῆς Σολομῶντος· ὁ δὲ Ἡλεὶ ἐκ φυλῆς Νάθαν. Ἐτελεύτησε δὲ ὁ Ἡλεὶ, ὁ ἐκ τῆς τοῦ Νάθαν φυλῆς, ἄπαις. καὶ ἔλαβεν Ἰακὼβ, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ὁ ἐκ τῆς φυλῆς Σολομῶντος, τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἀνέστησε σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, καὶ ἐγέννησε τὸν Ἰωσήφ. Ὁ οὖν Ἰωσὴφ

φύσει μὲν ἐστιν υἱὸς Ἰακὼβ ἐκ τοῦ καταγωγία τοῦ Σολομῶντος· κατὰ δὲ νόμον, Ἡλεὶ τοῦ ἐκ Νάθαν. *Ex ſerie igitur Nathan, filii David, Levi genuit Melchi, & Panthera. Panther genuit Barpanthera, ſic ab eodem denominatum. Hic Barpanther genuit Ioacim. Ioacim verò genuit ſanctam Deiparam. Ex ſerie Salomonis, filii David, Matthan duxit uxorem; ex qua genuit Iacob. Mortuo autem Matthan, Melchi (qui erat ex tribu Nathan, filius Levi, frater verò Pantheris) duxit uxorem Matthanis, matrem puta Iacob; & genuit ex ea Heli. Erant igitur fratres uterini, Iacob, & Heli: Iacob quidem ex tribu Salomonis; Heli verò ex tribu Nathan. Defuncto autem Heli, ex tribu Nathan, ſine liberis, accepit Iacob, frater ejus, ex tribu Salomonis, uxorem ejus; & ſuſcitavit ſemen fratri ſuo, & genuit Ioſeph. Ioſeph igitur naturâ quidem eſt filius Iacob, ex deſcenſu à Salomone; ſecundùm verò legẽ, filius Heli ex Nathan.* Quibus in verbis quatuor attendimus:

I. Quòd ex Davide per Nathanem deſcendit Levi, pater Pantheris, & Melchi, ex quo Heli: per Salomonem verò deſcendit Matthan, pater Iacob.

II. Quòd Iacob, & Heli, fratres fuere uterini: Iacob quidem filius Matthan, qui ex Salomone genus ducit: Heli verò filius Melchi, cui genus ex Nathane.

III. Quòd Ioſephus amborum fuit filius; Iacobi quidem naturâ, Heli verò lege. Nam Heli ἄπαις * ſtatuitur: ſed ei Iacob, uterinus frater, ſuſcitavit progeniem, hunc Ioſephum. Eoque & naturali, & legali ſtemmate ex David deſcendit.

* *liberorum expers.*

IV. Quòd Ioſephus, & Ioakim, Deiparæ parens, conveniunt in proavo Levi. Nam filii hujus Levi fuere Melchi, & Panther: quorum prior parens Heli, avus Ioſephi: alter autem parens Pantheris, avus Ioakim. Vt Chriſtus etiam ratione ſtemmatis materni fuerit ex ſtirpe David.

XVIII.

Sed quod de uterinis fratribus, Heli, & Iacob, dicitur à Damaſceno, hoc licet quinque propemodum ſeculis antè ab Iulio etiam Africano adſertum fuit; &, penè ſeculo poſt Africanum, ab Euſebio quoque fuerit comprobatum: non tamen hujuſmodi eſt, ut controverſiâ careat. Imò nihil à veritate magis fuerit alienum, ſi vera eſt doctiſſimorum quorundam hominum ſententia; Matthæum quidem Ioſephi, Lucam verò B. Virginis genus recenſere: quam minimè ficulnis inniti argumentis, inferiùs oſtendam. Nunc, ejus opinionis examine in alium locum rejecto, attendamus, quid ſaltem ſtatui conveniat, ex ὑποθέσει iſta, qua, ut Damaſcenus tradit,

dit, Levi genuit Melchi, & Pantherem; ex Melchi autem eſt Heli, ex Heli Ioſeph; ex Panthere verò Barpanther, ex Barpanthere Ioakim, inde B. Virgo. Sanè hæc ſi recipimus, liquidò illud conſequitur, à Ioſepho ductam eſſe agnatam ſuam; eoque ex Ioſephi genere rectè etiam ſtatui de genere Mariæ.

TAntummodo igitur diſpiciendum, an iſta genealogia ſatis ſit conſentanea Sacris literis. Quam quæſtionem expendam, ubi ſeorſum agam de genealogia ſecundùm Lucam.

XIX.

Non deerunt, qui, ut opinio Damaſceni nihil contineat Scripturis adverſum; non eò tamen hoc inde colligi poſſe judicabunt; quia valde omnium vacillet auctoritas, de quibus ſilentiū eſt in Sacris literis. Non eſt hujus loci diſcutere, quatenus ſtandum ſit iis, quæ de Chriſto, & Apoſtolis, veteres non còntra, ſed extra Scripturas tamen, prodiderunt. Illud tantummodo dicam, ex ipſo etiam Matthæo poſſe comprobari; utcunque Euangeliſta is non referat apertè, Ioſephum connubio ſibi junxiſſe agnatam ſuam; in ea tamen ſententia fuiſſe, quam dicebamus. Hoc ſic adſtruimus. B. Matthæus ait initio Euangelii ſui, recenſiturum ſe genus Ieſu Chriſti; velleque oſtendere, eum eſſe filium Abrahami, ac Davidis. Deinde ſubjungit, quomodo ex Abrahamo, ac Davide, genus duxerit Ioſephus. De Ieſu autem dicit, eum non è Ioſepho, vel viro ullo; ſed è Spiritu S. fuiſſe conceptum. Sanè claudicat hoc argumentum, nec præſtiterit Matthæus, quod initio promiſerat; niſi idem fuerit genus & B. Virginis, & Matthæi.

CVr verò, cùm genus eſſet commune amborum, Euangeliſta potiùs ad Ioſephum illud, quàm Mariam, deduxerit, graves mihi cauſſæ fuiſſe videntur. Nec enim honore ſuo fruſtrandus fuit maritus. Nec moris erat memorare mulierum genealogias. Vulgo etiam ita perſuaſum fuit, Ieſum eſſe filium Ioſephi; qui error non ſubitò, ſed paullatim, ex animis poterat evelli.

CAPVT II.

DE EVANGELIO MATTHÆI HEBRAICO.

I.

Quæri non injuriâ poſſit, cur Matthæus, ſi nollet maternum Ieſu genus adferre, ſaltem, ut omnem animis ſcrupulum evelleret, non verbo adjecerit, fuiſſe Mariam Ioſephi agnatam: quo uno ſatis paruiſſet, ſolidè ab eo evinci, non Ioſephum modò, ſed etiam Ieſum, eſſe filium David, filium Abraham. In cauſſam ejuſce rei ſedulò inquirenti, nihil æquè occurrit, in quo animus acquieſceret, quàm ſingularis temporum illorum ratio: quæ elucebit cogitanti, tum locum, tum tempus, tum finem, quo Matthæus ſcripſit Euangelium ſuum. Quippe prædicavit in Palæſtina, proximo ab Domini Aſcenſione octennio: abiturus inde alias in terras, voluit conſignare, quæ dè Chriſto docuiſſet; ut, qui non amplius audituri eſſent præſentem, legerent ſcripta, quæ ſola abſentes faciunt præſentes. Quia verò iis voluit inſervire, quos hactenus docuiſſet, eò, quâ linguâ docuerat, Hebræâ nempe, eâdem conſcripſit. Ex quibus de occaſione, & fine ſcriptionis, ſatis liquet. Iam ſi gentem cogitemus; ubi magis cognitum fuit de connubio, & agnatione Ioſephi, ac Mariæ, quàm in Palæſtina? ubi uterque vixiſſet, imò Maria adhuc degeret; ubi etiam à non credentibus in Chriſtum, vel ſolâ adductis curioſitate, ob tot Chriſti miracula, in omnia hujuſmodi non exiguo ſtudio inquiſitum fuit. Quod ſi tempus præterea conſideremus, primus Euangelium ſcripſit Matthæus; idque, ut dixi, intra primum ab Dominica aſſumtione octennium; quadraginta quaſi annis, ex quo nupſiſſe Maria traditur; quando in recenti adhuc memoria forent omnia, ac innumeri ſupereſſent, qui conſuli poſſent ab ignaris; quando item genealogiæ, quarum Iudæi uſque adeò erant curioſi, multorum adhuc manibus tererentur.

DIxerit aliquis, multa hic congeri, de quibus parùm liqueat: ut an Matthæus octennio primo ab Aſcenſione manſerit in Palæſtina, atque ibi Iudæis ſolis prædicàrit: an idem occaſione eâ, quam dicebam, Euan-

Euangelium ſcripſerit Iudæis, idque Hebræâ linguâ; quia præcipuè Iudæorum, quos vivâ voce hactenus docuiſſet, haberet rationem. Quare non abs re facturum me putavi, ſi ſingula horum fuſiùs deduxero, eaque comprobaro ex antiquis; quando in illis, quæ hiſtoricâ fide nituntur, meliores dare teſtes non poſſumus, quàm vetuſtiſſimum quemque.

Matthæum Hebraicè ſcripſiſſe, convenit inter antiquos. Sic enim Papias apud Euſebium lib. III Hiſt. Eccl. cap. ult. Irenæus lib. III, cap. I, Origenes in Euangel. Matth. teſte Euſeb. hiſt. Eccleſ. lib. III, cap. XXI. Athanaſius in Synopſi Sacræ Scripturæ, Epiphanius hæreſi IX, ſive aliis XXIX, contra Nazoræos (Ναζωραίους) itém X, ſive aliis XXX, quæ Ebræorum; adhæc XXXI, ſive aliis LI, quæ contra Ἀλόγους. Chryſoſtomus homil. I in Matthæum, Hieronymus præf. in Matthæum; nec non in Eſaiæ cap. VI, XI, XL, & LXV, item in Ezech. cap. XVI, clariſſiméque in Catalogo ſcriptorum Eccleſiaſticorum. Atque hoc Euangelium linguâ Hebræâ ab Apoſtolo Bartholomæo fuiſſe ad Indos delatum, locuples teſtis fuerit Pantænus; ut de hoc Clementis Alexandrini præceptore proditum Euſebio lib. V Hiſt. Eccl. cap. X. Non quinctodecimo poſt Chriſti adſcenſionem anno, quod putabat Nicephorus lib. II, cap. XLV; ſed octennio ab Aſcenſione, Euangelium edidiſſe, apud Baronium legas ad an. Chr. XLI: & pro ſe adfert Euſebium in Chronicis: quippe qui edidiſſe tradat tertio Caligulæ anno. Ac ſic habet ſenioris H. Stephani editio, & aliæ: verùm in codice noſtro Stephanico, qui collatus fuit cum MSis Puteani, Cuiacii, Loiſeli, & Danielis, ea verba ſunt inducta. Arnoldus etiam Pontacus * ait, abeſſe à VII Vaticanis, aliiſque à ſe conſultis. Vt hinc ſatis appareat, cur ea in Euſebianâ editione ſuâ Scaliger reſecuerit. Interim de tempore etiam adſentit Theophylactus: cujus mox verba adducam. Ac in pleriſque etiam MSSis Euangeliorum codd. id ad calcem Matthæi adſcriptum reperias. Porrò edidiſſe, cùm adhuc inter Hebræos ageret, legas apud Irenæum lib. III, cap. I. Hieroſolymis id opus juris publici feciſſe, eſt apud Athanaſium in Synopſi. Atque id egiſſe, cùm jam de abitu cogitaret, ut nempe Hebræi hinc peterent, quæ coram audiiſſent, Euſebius nos docet lib. III Hiſt. Eccl. cap. XVIII. Verba merentur apponi: Ματθαῖος πρότερον Ἑβραίοις κηρύξας, ὡς ἔμελλε καὶ ἐφ' ἑτέρους ἰέναι, πατρίῳ γλώττῃ γραφῇ παραδοὺς τὸ κατ' αὐτὸν εὐαγγέλιον, τὸ λεῖπον τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ, τούτοις ἀφ' ὧν ἐστέλλετο διὰ τῆς γραφῆς ἀπεπλήρου. *Matthæus cùm jam antea Hebræis verbum Dei prædicaſſet, ſimulac in animo habuit ad alias gentes proficiſci, Euangelium ſuum patrio ſermone conſcripſit; & quod illis, à quibus deceſſit, deeſſe, dum præſens apud eos erat, videbatur, illud ſedulitate, & labore ſcribendi, omnibus quaſi numeris explevit.* Eandem Hebraicè ſcribendi cauſſam adfert Theophylactus in Matthæum:

* in Euſebii Chronicon.

Ὁ Ματθαῖος πρῶτος πάντων ἔγραψε τὸ εὐαγγέλιον Ἑβραΐδι φωνῇ πρὸς τοὺς ἐξ Ἑβραίων πιστεύσαντας, μετὰ ὀκτὼ ἔτη τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀναλήψεως· μετέφρασε δὲ τοῦτο Ἰωάννης ἀπὸ τῆς Ἑβραΐδος γλώττης, εἰς τὴν Ἑλληνίδα, ὡς λέγουσι. *Matthæus omnium primus conſcripſit Euangelium linguâ Hebraicâ ad eos, qui ex Hebræis crediderant, annis octo poſt Chriſti Aſſumtionem. Ioannes autem ex Hebræa lingua vertit in Græcam; uti dicitur.* Cautè addit, *uti dicitur :* quia aliis tranſtuliſſe traditur Iacobus, frater Domini : ut eſt apud Athanaſium in Synopſi. Hieronymus autem, in Scriptoribus Eccleſiaſticis, conſtare negat, quis Græcè reddiderit. Verùm nihil refert, utrùm Apoſtolorum aliquis verterit; an ex diſcipulis quiſquam, dum tralationem Apoſtoli comprobarint : quod de Euangelio hoc certiſſimum eſt, cùm Græcus contextus ſemper ab Eccleſia Dei habitus ſit pro authentico.

Quæri video, an non iſtoc Hebræum Matthæi Euangelium ſit idem, ac illud, quod hodie habemus. Non videtur id Maldonato in Matth. XII, 20; ubi eo ſibi ſuſpectum ait, quia, præter Euangeliſtæ morem, affectatâ fide non ſententiam Prophetæ appendat; ſed verba annumeret. Cui hac parte ſubſcribo. Sed alia etiam ſunt, quæ me moveant : idque tum de eâ editione, quam debemus Sebaſtiano Munſtero; tum de altera Ioannis Tilii. Illam Munſteri eſſe genuinam, putavit etiam Ioannes Quinquarboreus; qui Pariſiis anno CIↃIↃLI recudi curavit; in præfatione verò ſic ſcribit : *Quin hoc ipſum ſit Euangelium, quod D. Matthæus Hebraicè ſcripſit, ambigere quis poſſit?* Solùm optat, ut Munſterus, qui mutilum, ac lacerum, ſe Iudæis ait extorſiſſe, ea quæ reſtituit, vel addidit de ſuo, aſteriſco, vel alio notâſſet ſigno, quò certiùs de phraſi poſſet judicari. Sed profectò non ſapit dictionem ac genium ejus ævi, quo vivebat B. Euangeliſta : ut quod ſæpe adeò negligat puritatem Hebræi, ac Syriaci ſermonis : quod etiam judicium eſt doctiſſimi Ioannis Merceri in Theſauro Linguæ Hebrææ, radice Aiin. Atque, idem, hoc qui non videat, parùm promoviſſe cenſet in literis Hebraicis. Sanè etiam Ioannes Tilius ait, plerumque eſſe barbarum, & ineptum. Quod verò ad alterum, longè à priori diverſum, & à Tilio ex Italia in Gallias delatum, ac Pariſiis cum Latina tralatione Ioannis Merceri editum: id quidem, ut Tilii verba è præfatione ejus retineam, *à Rabbinica dictione plurimùm abeſt; eâque ſcriptum puritate, quam nulla poſt deſolatam* (Iudæorum) *gentem redoleant :* interim, ut Mercerus præfatione tralationi ſuæ præmiſſâ agnoſcit, *nonnihil Rabbiniſtici interdum adjunctum comperias.* Ac ibidem inquit, *Si Hebraicum exemplar, ne non Matthæi authenticum eſſe tibi perſuadeas, te quippiam movet : ſcito, ne Nazaræorum quidem, quo uſus Hieronymus, & quod plerique Syriacum fuiſſe credunt,* αὐτόγραφον *, *meo judicio, fuiſſe.* Vbi videmus, non tantùm editionem ſuam pro parum authentica habere : ſed ne quidem

* *propriâ ſcriptum manu* Euangeliſtæ.

dem pro tali cenſere exemplar,quo uſus olim eſt B. Hieronymus. De quo & ipſo propterea agam aliquanto accuratiùs. Neque hæc quæſtio fuerit aliena ab inſtituto noſtro, quo de Genealogia Chriſti agere propoſuimus. Siquidem iis, quæ hactenus diximus, obtendunt viri quidam doctiſſimi; quòd Euangelium illud Hebræorum continuerit multa, quæ in ſermone Græco deſiderentur; quædam etiam Euangeliſtâ prorſus indigna: unde confici putant, Matthæum nunquam Hebraicè ſcripſiſſe: Patribus, qui aliter cenſuere, à Papia fuiſſe impoſitum: ſanè illud, quod Hebræorum Euangelium diceretur, hæreticos habuiſſe fautores; fortaſſe & autores; puta Nazaræos, atque Ebionitas. Hæc tam gravis accuſatio non ſivit, ut tam commodà occaſione non eàdem agerem de Euangelio illo, quod Chaldaico Syroque ſermone, ſed literis Hebraicis, fuiſſe exaratum, à B. Hieronymo proditum eſt lib. III contra Pelagianos: præſertim quando idem pretium operæ duxit, illud & Latinè reddere, ac Græcè: ut mox planum faciam. Habet verò hic locum illud Ariſtotelis * effatum, Διαιρεῖν οὐκ ὀκνητέον †.

Diſtinguendum enim inter hoc Euangelium, quale initio fuit; & illud, quale paullatim fiebat, Nazaræis varia addentibus; ac denique quale tandem evaſit, Ebionitis illud etiam mutilantibus. Primitus nihil habuit, niſi quod in Græco nunc legimus. Ac tale ſine dubio erat, quod S. Bartholomæus ad Indos attulit, atq; ibi vidit Pantænus: ut pluribus legere eſt apud Euſebium lib. V Hiſt. Eccleſ. cap. X. Pantænus verò is, quem teſtem laudat, fuit Alexandrinæ ſcholæ præfectus, Clementis Alexandrini præceptor; ut ex eodem Euſebio diſcimus. Dicebatur hoc *Euangelium ſecundùm Hebræos*, quia Hebraicè eſſet ſcriptum; vel etiam *Euangelium Nazaræorum*, quia, qui doctrinam Ieſu amplecterentur, hi in Palæſtina vocarentur *Nazaræi*: nempe à Ieſu, qui *Nazaræus* nuncupatus ‡: uti Antiochiæ poſtea, (ubi elegantiores, & bona pars vulgi, Græcè loquebantur) à Chriſto *Chriſtiani* ſunt nominati *. Porrò Nazaræi pluſcula ſuis locis interſeruerunt, quæ ab Apoſtolis, vel Apoſtolicis viris, fando accepiſſent. Ac hujuſmodi, ob auctoritatem eorum, unde audierant, etiam ab iis recipiebantur, qui planè eſſent Eccleſiæ filii. Nempe ſciebant, multa dixiſſe, & feciſſe Chriſtum, quæ non ſcripſiſſent Euangeliſtæ †. Vnde eſt, quod Act. XX, 35, illud Chriſti dictum citatur, quod alibi non legas: *Beatius eſt dare, quàm accipere.* Vt nihil mirandum ſit, ſi antiquiſſimi ſcriptorum Eccleſiaſticorum quædam ex hoc Euangelio adducant: in his Ignatius, Iuſtinus, Clemens: de quibus inferiùs id oſtendam. Sed paullatim factum, ut etiam nonnulla judicio non bono aſſuerentur. Et bonorum, & eorum, quæ ſatius fuerat præterire, miſcellam apponam ex antiquis: præcipuè ex B. Hieronymo: qui in vita

* *lib. 2 Sophiſt. Elench. cap. 2.*

† *In diſtinguendo haut tardi ac negligentes eſſe debemus.*

‡ *Matth. 2, 23, & 26, 71. Act. 2, 22, & alibi ſæpe.*

* *Act. 11, 26.*

† *Ioan. 21, 25.*

vita Matthæi meminit exemplaris gemini : unius, quod Cæſareæ adſervaretur in bibliotheca ſtudioſè adeò à Pamphilo martyre collecta : alterius in Berrhœa, urbe Syriæ : cujus deſcribendi poteſtatem ſibi factam ait à Nazarenis. Nec deſcripſit modò, ſed etiam vertit; quemadmodum apud eum eſt in ſcriptoribus Eccleſiaſticis, ubi vitam Ignatii exponit; item ad Micham cap.VII : idque in ſermonem tum Græcum, tum Romanum; ut ipſe teſtatur in vita Iacobi, & ad Matth.XII,13. In iis, quæ Nazaræi addiderant, illud fuit : *Modò tulit me mater mea, Spiritus S. in uno capillorum meorum.* Quod affertur ab Hieronymo in Micham cap.VII, atque etiam, quâ mente ſit dictum, addit. Nempe quia *Sermo Dei ortus ſit de ſpiritu; & anima, quæ ſponſa Sermonis eſt, habeat ſocrum Sanctum Spiritum; qui apud Hebræos genere dicitur feminino* רוח *ruah.* Ex eodem ſunt Euangelio : *Factum autem eſt, cùm Dominus adſcendiſſet de aqua, deſcendit fons omnis Spiritus Sancti, & requievit ſuper eum, & dixit ei : Fili mi, in omnibus Prophetis exſpectabam te, ut venires, & requieſcerem in te. Tu enim es mea requies, tu es Filius meus primogenitus, qui regnas in æternum.* Quæ adfert in Ieſa. cap.XI. Adhæc iſta : *Ecce Domini mater, & fratres, dicebant ei : Ecce Ioannes Baptiſta baptizat in remiſſionem peccatorum : eamus, baptizemur ab eo. Dixit autem iis, Quid peccavi, ut vadam, & baptizer ab eo? niſi fortè hoc ipſum, quod dixi, ignorantia eſt.* Quæ citat lib.III adverſus Pelagianos. Vbi & iſta reperies : *Si peccaverit frater in verbo, & ſatis tibi fecerit ſepties in die, ſuſcipe eum. Dixit illi Simon diſcipulus ejus, Septies in die? Reſpondit Dominus, & dixit ei : Etiam ego dico tibi, uſque ad ſeptuagies ſepties. Etenim in Prophetis quoque, poſtquam uncti ſunt Spiritu Sancto, inventus eſt ſermo peccati.* In eodem Euangelio (ut ait Hieronymus in XII caput Matthæi) *homo iſte, qui aridam habet manum, cementarius, ſcribitur iſtiuſmodi vocibus auxilium precans :* CEMENTARIVS *eram, manibus victum quæritans : precor te Ieſu, ut mihi reſtituas ſanitatem, ne turpiter mendicem cibos.* Idem catalogo Eccleſiaſticorum ſcriptorum, in vita Iacobi, inter ea, quæ poſt reſurrectionem contigerunt, ibidem lectum ait : *Dominus autem, cùm dediſſet ſindonem ſervo ſacerdotis, ivit ad Iacobum, & apparuit ei. Iuraverat enim Iacobus, ſe non comeſturum panem ab illa hora, qua biberat calicem Domini, donec videret eum reſurgentem à mortuis.* Item addit, paullò pòſt ſequi : *Afferte, ait Dominus, menſam, & panem. Tulit panem, & benedixit, ac fregit, & dedit Iacobo Iuſto, & dixit ei : Frater mi, comede panem tuum, quia reſurrexit filius hominis à dormientibus.* Etiam hiſtoria de adoleſcente divite, quæ legitur Matth. XIX, verſ.16, uſque ad 25, ſic eodem in Euangelio referebatur : *Dixit ad eum alter divitum : Magiſter, quid bonum faciens vivam? Dixit ei : Homo, Legem, & Prophetas, fac. Reſpondit ad eum, Feci. Dixit ei; Vade, vende omnia, quæ poſſides, & divide pauperibus,*

bus, & veni, ſequere me. Cœpit autem dives ſcalpere caput ſuum, & non placuit ei. Et dixit ad eum Dominus: Quomodo dicis, legem feci, & prophetas; cùm ſcriptum ſit in lege; Diliges proximum tuum, ſicut te ipſum? & ecce multi fratres tui, filii Abrahæ, amicti ſunt ſtercore, morientes præ fame; & domus tua plena eſt bonis multis, & non egreditur omnino aliquid ex ea ad eos. Et converſus dixit Simoni diſcipulo ſuo, ſedenti apud ſe; Simon, fili Ioannæ, facilius eſt camelum intrare per foramen acus, quàm divitem in regnum cælorum. Eſt & apud Hieronymum ad Matth. cap. XXII: *In Euangelio, cujus ſæpe mentionem fecimus, ſuperliminare templi, infinitæ magnitudinis, fractum eſſe, atque convulſum, legimus.* Præterea commentario in epiſt. ad Epheſ. cap. V, inde hæc Domini ad diſcipulos verba citat: *Et nunquam læti ſitis, niſi cum fratrem videritis in charitate.*

Idem Hieronymus in ſcriptoribus Eccleſiaſticis, ubi de Ignatii vita ſermo, ait, ſub perſona Chriſti in hoc Euangelio adduci: *Ecce palpate me, & videte, quia non ſum dæmonium corporale.* Vnde ea verba ſumta ſint ab Ignatio, ſcire ſe negat Euſebius lib. III Hiſt. Eccleſ. Κεφαλ. ΛΣ. Sed ex iſto, quod diximus, Euangelio eſſe deſumta, credere Hieronymo debemus; qui id deſcripſit, & geminâ linguâ vertit. Quin etiam Clemens Alexandrinus in ſecundo Stromatum * hoc ex Euangelio ſecundùm Hebræos adducere ſe ait: Ὁ θαυμάσας βασιλεύσει, καὶ ὁ βασιλεύσας ἀναπαύσεται· *Qui admiratus fuerit, regnabit; & qui regnaverit, requieſcet.* Etiam hiſtoria de adultera, quæ exſtat Ioannis cap. VIII, in hoc Euangelio legebatur: ut ait Euſebius extremis verbis lib. III Hiſt. Eccleſiaſticæ. Vtinam verò Tatiani Harmonia Euangelica exſtaret, quæ vulgò διὰ τεσσάρων † vocabatur, quia ex quatuor foret Euangeliſtis conflata: ab aliis autem, Epiphanio teſte, dicebatur, καθ' Ἑβραίους ‡: nempe eò, quia complectebatur etiam, quæ forent in Euangelio Matthæi ſecundùm Hebræos: quod quia multa contineret, quæ in Græco non exſtarent, eoque diverſum jure haberetur; à Victore Capuano † non διὰ τεσσάρων *, ſed διὰ πέντε †, dictum eſſe, per eſt veriſimile: ſicuti obſervatum Illuſtri Hug. Grotio, initio præclari Annotationum operis in IV Euangeliſtas. Vbi & doctè diſtinguit Nazaræos, ac Ebionitas, qui perperam confundi ſolent: quippe Nazaræi, propriè ita dicti, agnoſcebant, Ieſum è Spiritu S. conceptum: eumque Dei eſſe filium fatebantur; ut Auguſtinus * de iis ſcribit: ſed unà cum Chriſti præceptis Legis ceremonias obſervabant: quam conſuetudinem obtinuiſſe in Palæſtina, inter Chriſtianos penè omnes, ad uſque tempora Hadriani Imperatoris, Severus Sulpitius auctor eſt nobis. Ebionæi verò non agnoſcebant ejuſmodi conceptionem: ſed credebant, Ieſum, aliorum inſtar hominum, è Ioſepho conceptum; ut Euſebius ait lib. III Hiſt. Eccleſ. cap. XXI: ac propterea mutila-

* *pag. 278, edit. Batava.*

† *ex quatuor Euangeliſtarum libris.*

‡ *ſecundùm Hebræos.*

† *præfatione in Harmoniam Tatiani Alexandrini; ut quidem inſcribitur Tom. 7 Bibliotheca ſanctorum Patrum. Atqui, ſi Tatiani ſit, is fuerit Syrus: ſin Alexandrini, auctor ſit Ammonius.*

* *è quatuor Euangeliis.*

† *è quinque Euangeliis.*

* *lib. de Hæreſ. cap. 9.*

tila-

tilabant Euangelium Matthæi. Nam præcidebant γενεαλογίαν,& quæcunque ſequuntur, uſque ad Chriſtum à Ioanne baptizatum : quemadmodum eſt apud Epiphanium hæreſi xxx. Interdum tamen Ebionitarum appellatio ſumitur laxiùs : ut apud Origenem contra Celſum lib. v † : ubi duo facit Ebionæorum genera; unum quod cum Eccleſia fateatur, Chriſtum eſſe natum è virgine; alterum, quod communi hominum more conceptum arbitretur. Vbi Nazaræos etiam Ebionæorum nomine compleĉti, ſatis eſt apertum. Quando igitur B. Hieronymus hoc Euangelium vocat Nazaræorum,& Ebionæorum, id cùm incomparabili Grotio * ſic intelligimus, quomodo Marcioni cum Catholicis commune fuit Euangelium Lucæ; nempe illis exceptis, quæ Marcion immutâſſet,quia videret ſectæ ſuæ adverſari : ut clarè dicit Irenæus lib. I, cap. xxix; nec obſcurè innuit Tertullianus lib. de Carne. Omnino igitur diſtinguendum inter mutilatum ab Ebionitis codicem, & integrum illum Nazaræorum : in integris item diſtinguendum inter codices eos, quibus ab Ebionitis, vel aliis, malà mente quædam erant adſuta; & alios, ubi ſolùm addebantur, quæ Nazaræi à fide dignis acceperant. Quales codices,licet, quatenus aliqua habuere genuino Matthæi Euangelio addita,non potuere pro canonicis haberi;non propterea tamen debuere haberi pro apocryphis : ſed medii generis fuere, quales libri *Eccleſiaſtici* dicuntur. Alioqui eorum teſtimonio non toties uſi fuiſſent Eccleſiaſtici ſcriptores; ſed potiùs, ut hæreticorum commenta, traduxiſſent. Atq; hoc etiam judicium fuit Bedæ,ſic ſcribentis in Lucam: *Inter quæ notandum,quod dicitur Euangelium juxta Hebræos(quo ſcilicet utuntur Nazaræi) non inter apocryphas; ſed Eccleſiaſticas numerandum hiſtorias.*

† pag. 279. edit. Auguſtana Græca: ſive Lat. 275.

* Annotation. in Euangelium Matth.

I I.

Sic igitur colligimus,ſi conſideremus,quo loco,tempore,ſcopo,Euangelium ſuum ſcripſerit Matthæus; non obſcurum fore, cur haut neceſſe putârit, hypotheſin ſuperiorem apponere; licet eâ ignotâ, non evincat,quod initio Euangelii ſtuduit comprobare : nempe Ieſum Chriſtum eſſe filium Abrahæ, filium David. Nam niſi Maria Ioſepho, ut ſanguine proximo, ex lege, & conſuetudine, nupſerit; apud Ebionæos quidem, qui Ieſum à Ioſepho genitum putabant,evicerit,Chriſtum ab Abrahamo,per Davidem derivari; ſed non ſolidè ſatis hoc præſtiteris apud eos, qui è Spiritu S. conceptum agnoſcant. Sed,uti ex iis, quæ adduximus, conſequitur; hypotheſis illa erat ſatis nota: ut in Euangeliſta,quòd eam prætererit,culpa ſit nulla. Imò ſic potiùs cenſeo, Matthæum,cùm ex hypotheſi tali argumentatur,tacitè innuere,ac dicere, quod præteriit. Nec

NEc enim pium eſt putare, voluiſſe Matthæum probare, quòd non poſſet; aut non potuiſſe, quod vellet; idque commiſiſſe in ipſo operis veſtibulo; ubi error omnis magis eſt conſpicuus, & verè fiat, quòd in veteri eſt verbo, Cantherius in porta.

III.

Sunt & nonnulli, qui, ut vulgo de agnatione Ioſephi, ac Mariæ, notiſſimum fuiſſe comprobent, eo pugnent argumento, quòd alioqui Phariſæi, ac Scribæ, de genere litem moviſſent Chriſto; quaſi non eſſet filius Davidis, utcunque Ioſeph filius Davidis foret: nunc eos ſolùm de patria, falsò tamen, objectare illud, quòd foret Galilæus. Sanè hæc ſi ſolida forent, cauſſam noſtram multùm juvarent. Verùm qui ſic ratiocinantur, parùm illud cogitant, eos pro certo habuiſſe, Ieſum eſſe Ioſephi filium; de conceptione ex Spiritu S. planè neſciviſſe. Quomodo igitur ſcrupulum hunc injicere animis potuiſſent, utcunque Ioſephus eſſet filius David; nihil tamen ad Ieſum illud pertinere?

IMò tantum abeſſe cenſeo, ut inimici, atque adverſarii Chriſti, illud de conceptione B. Virginis noſſent; ut nec exiſtimem, quotquot, honoris ergo, eum filium Davidis appellarent, ſciviſſe, è Virgine natum fuiſſe: ſed ſpectâſſe eò, quòd Ioſephus, cujus filius habebatur, foret è ſtirpe David. Atque hoc eò adjecimus, ut videant omnes, non quibuſvis armis eſſe pro veritate pugnandum; ſed ſi res patiatur, firmis; ſi non ſinat, ſaltem probabilibus.

CAPVT III.

DE CHRISTI GENEALOGIA SECVNDVM LVCAM,

ex eorum mente, qui putant, ab eo Ioſephi genus referri.

I.

A Matthæo nunc transeo ad Lucam. Vbi primùm quæritur, utrùm enarret genus Ioſephi, an Ieſu. Priùs dicam de eorum opinione, qui tradi arbitrantur Ioſephi genus. Deinde exponam, quæ alteram ſententiam

magis veriſimilem reddant. Ioſephi ſeu naturale, ſeu legale genus ab Adamo, Abrahamo, Davide, per Nathanem deduci, recepta apud veteres ſententia eſt.

SIc Africanus, Euſebius, Ambroſius, Hieronymus, & tot alii.

II.

Sed iis, qui hanc ſententiam ſequuntur, obſtare illud videtur, quòd ita Ioſephus habuerit duos patres; nempe Iacob apud Matthæum, Heli apud Lucam.

HOc objectabat Porphyrius, teſte B. Hieronymo.

III.

Hunc nodum ut ſolverent nonnulli, dixere, Iacobum, & Heli, eundem eſſe; quomodo & alios binomines, imò & quoſdam trinomines, in Scripturis legere eſt.

SIc enim in Apoſtolis idem Simon, ac Petrus; Lebbæus, aliter Thaddæus, Matthæo teſte: & ſunt alia id genus compluria: de quo alibi loquemur.

IV.

Sed parùm veriſimilis hæc eſt ſententia; quia alii Iacobi à Matthæo, alii Heli à Luca, parentes dicuntur: nec parentes modò, ſed etiam avi, proavi, abavi, atavi, tritavi. Quid enim abſurdius, quàm omnes iſtos fuiſſe binomines; ac placitum fuiſſe Lucæ, ſemper eos iſto vocare nomine, quo videret abſtinuiſſe Matthæum?

QVid profectò eſſet ludere in ſacris, ſi hoc non eſt? aut quomodo quis ſciens prudens majores poſſet tenebras affundere genealogiæ, quæ eo fine erat adducenda, ut inde conſtaret, Ieſum eſſe è ſtemmate Davidis?

V.

Veteres igitur ſic potiùs ſe expediebant. Dicebant, Heli, & Iacob, fratres fuiſſe uterinos: quorum priore ſine fratribus mortuo, Iacob, fratris defuncti uxore ductâ, ſemen ei ſuſcitârit: quippe genuiſſe Ioſephum; qui pro-

*propterea naturâ filius fuerit Iacobi, ſed lege Heli. Matthæum igitur attendere τὸ φυσικὸν * : ſed Lucam, τὸ νομικόν ‡. Atque hæc fuit ſen-* naturale.
tentia Iulii Africani : qui eam ſe accepiſſe ajebat ab illis, qui ex cogna-‡ legale.
tione forent Chriſti.*

NEc Africani auctoritas exigui eſt ducenda, ſi cogitemus antiquitatem viri; ut qui ducenteſimo, ac vigeſimo poſt Chriſtum anno, Macrini puta, & Heliogabali Cæſarum temporibus, vixerit. Et quàm doctrina viri excellens! quam ſtudium indefeſſum bene de Eccleſiis merendi! Sanè immenſum ei debet Euſebius, qui Africani librum de temporibus, ſed quibuſdam mutatis (utrùm in melius, nunc non diſputo) in Chronologiam ſuam transſcripſit. Hodie verò nihil Africani, extra Euſebii Chronicon, habemus, præter epiſtolam de Hiſtoria Suſannæ; cui Origenes, ejuſdem temporis ſcriptor, paullo tamen ætate junior, reſpondit. Porrò quo tempore ea ſcribebat Africanus, ſupererant etiamnum, qui ex Domini Ieſu tribu, ac cognatione, ſe eſſe dicerent; eoque δεσπόσυνοι, quaſi *Dominicos* dixeris, vocarentur. Ac cum his ſibi ſermonem fuiſſe, ſcripſit Africanus. Quod ſi non hoc jactarint in ſui generis honorem, nulli magis audiri mereantur in hoc negotio. Vtcunque eſt, non cenſet Africanus, ad conciliandos Euangeliſtas, κρεῖττον, ἢ ἀληθέστερον *, poſſe adferri. Quod ſi planiùs * *melius, veriusque.*
hanc Africani ſententiam, ac verba etiam, aves cognoſcere; adi Euſebium lib. I Hiſtor. Eccleſ. cap. VII †, & Nicephorum lib. I, cap. XI. Summa † *al. 9.*
verò huc redit : ex Davide quidem per Salomonem, poſt longam ſeriem, natum MATTHAN; per Nathanem verò, poſt multos itidem majores, genitum eſſe MELCHI. Porrò Matthan, ut ait, uxorem duxit Eſtham; indéq; genuit IACOB. Defuncto Matthan, Melchi ejus viduam, Eſtham, duxit; indeque genuit HELI: ut Iacob, & Heli, fratres fuerint uterini, ex eadem Eſtha; non autem germani, quia illius pater fuit Matthan, hujus Melchi. Horum fratrum Heli quidem uxorem duxit; ſed ſine prole deceſſit : tum uxorem ejus, ut fratri ſemen ſuſcitaret, duxit Iacob; ac Ioſephum genuit : qui naturâ quidem erat filius Iacobi; ſed lege erat filius Heli.

Fuſè hæc Africanus epiſtolâ ad Ariſtidem : ex cujus extremo hæc adferre contentus ero ‡. Ματθὰν, ὁ ἀπὸ Σαλομῶνος, ἐγέννησε τὸν Ἰακώβ. Ματ- ‡ *apud Euſeb.*
θὰν ἀποθανόντος, Μελχὶ ὁ ἀπὸ Νάθαν ἐκ τῆς αὐτῆς γυναικὸς ἐγέννησε τὸν Ἡλί. Ὁμο- *Hiſt. Eccleſ.*
μήτριοι ἄρα ἀδελφοὶ Ἡλι, καὶ Ἰακώβ. Ἡλὶ ἀτέκνου ἀποθανόντος, ὁ Ἰακὼβ ἀνέ- *fol. 7, edit. Rob. Steph. a. 1544.*
στησεν αὐτῷ σπέρμα, γεννήσας τὸν Ἰωσήφ, κατὰ φύσιν μὲν ἑαυτῷ, κατὰ νόμον δὲ τῷ Ἡλί. Οὕτως ἀμφοτέρων υἱὸς ἦν ὁ Ἰωσήφ. *Matthan à Salomone prognatus genuit Iacob. Quo mortuo, Melchi à ſtirpe Nathan profectus, ab ea, quæ uxor erat*

 Ma-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Mathan procreavit Heli. Vterini ergo fratres erant Heli, & Iacob. Heli abſque prole moriente, Iacob illi ſemen ſuſcitavit, & genuit Ioſeph; naturâ ſibi ipſi, lege verò Eli.* Quid hinc manifeſtius, quàm quòd ex Africani ſententia,

* *Editio, quæ prodiit Coloniæ Allobrogum, inepte* Nathan *habet, pro* Mathan: *uti rectè eſt in illa, quam Birckmannus Coloniæ Agrippinæ dedit.*

fratres uterini erant

IACOB,	HELI,
filius Matthan,	filius Melchi,
ex poſteris Salomonis,	ex poſteris Nathan:

utriuſque filius
IOSEPHVS;
Iacobi naturâ, —— lege Heli.

Sed hic ſeſe nodus is offert, quòd Ioſephus filius Heli, is filius Melchi, ſtatuatur: quòd videtur adverſari Euangeliſtæ Lucæ: ut qui cap. III, verſ. 14, inter Heli, & Melchi, duos interſerat, Matthat, & Levi; ut eum patrem facere videatur, qui proavus fuit. Qua de re ſic Bertramus Lucubrationum Franketalenſium cap. VI †: *In illa Africani ſententia illud imprimis mihi paullo durius videtur, quòd Africanus Melchim tertium à Ioſepho conſtituat in ea genealogia, quam Lucas deſcribit; cùm in noſtris exemplaribus duo intermedii ſint inter Melchim, & Helim; Matthatus videlicet, & Levis; adeò ut hoc caſu Melchis quinctus ſit potiùs, quàm tertius.* Multò autem ante Bertramum idem animadverſum fuit Bedæ: qui ſic ſcribit commentario in Lucæ cap. III: *Hæc Africanus, his ipſis ſyllabis, profert; excepto, quòd pro Matthat poſuit Melchi: quia fortaſſis, vel codex vetus ſic habuit; vel in hiſtoria, in qua hæc didicerat, eundem Matthat invenit eſſe dionymum.* Vir longè doctiſſimus, mihique, dum viveret, conjunctiſſimus, hac ipſa de re ſic ſcribit opuſculo, de Genealogia Chriſti: *Mirandum ſanè eſt, inſignem eum in Africani hiſtoria errorem, à vetuſtioribus Patribus non animadverſum.* Vbi vetuſtiores Patres vocat, qui ante Bedam vixere. Sed ſanè oculatiores fuerunt, quàm ut non viderent, Africano Melchi eſſe Heli patrem; Lucæ, ſecundùm vulgatos codices, eſſe proavum: verùm erroris propterea non damnavere Africanum; quia ſcirent, ſic in nonnullis Lucæ codicibus legi. Hoc ſuſpicatus jam olim Beda; ſicut verba, ex eo antè nobis adlata, oſtendunt. Sed quod ille ſuſpicatus tantummodo, id nos pro certiſſimo habemus. Neque hìc tantùm duo, quos dixi, in veteribus codd. deſiderabantur: ſed ſimiliter neque verſ. 37, inter Salam, & Arphaxadum, Cainan legebatur. Itaque B. Irenæus lib. III, cap. XXXIII, non hoc dicit, ab Adamo, uſque ad Ieſum, eſſe generationes LXXV, quot in vulgatis codicibus numerantur, ſed LXXII; ac, nequis corruptos hìc eſſe Irenæi codices exiſtimet, addit illud, quia Chriſtus venerit ad ſalvandum omne humanum genus, & hoc conſtet

† *pag.* 85.

conſtet LXXII nationibus ac linguis, eò apud Euangeliſtam quoque totidem generationes recenſeri. Sanè ex una lingua, quæ ante Babyloniam turrim fuit, factas LXXII, ait quoque Epiphanius penè initio lib. I contra hæreſes *: nempe pro numero hominum, qui ſtirpium fuerint auctores: ex Chami progenie XXXII; è Sem, XV; ex Iapheth, XXV: ut quidem non Latina Petavii; ſed Græca habet Epiphanii editio †. Addit deinde, ἐκ τού-των διεσπάρησαν ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν φυλαί τε καὶ γλῶσσαι· *Ab his in univerſum orbem nationes omnes, ac linguæ, diſſipatæ ſunt.* Etiam B. Auguſtinus ſimiliter lib. XVI de Civit. Dei cap. III: ubi poſt longiuſculam diſſertationem ſic concludit: *Vnde colligitur, ſeptuaginta tres, vel potiùs, quod poſtea demonſtrabitur, ſeptuaginta duas gentes tunc fuiſſe; non homines.* Vide etiam, ſi voles, Petrum Bongum, Canonicum Bergomatem, libro de myſtica numerorum ſignificatione ‡. Satis igitur liquet, nihil eſſe mutandum apud Irenæum. Ac proinde nec culpandum Africanum, aut, qui eum ſequitur, Euſebium, quando uterque Cainan omittit. Sui enim temporis codices ſunt ſecuti. Quid quòd etſi poſtea multò prævaluerit numerus librorum, qui Cainan insererent: tamen nec codices defuerint, ubi omitteretur? quod de vetuſtiſſimo ſuo codice refert Clariſſ. Theod. Beza. Imò addit, ſe propterea expunxiſſe. Quod puto in re controverſâ non debuiſſe fieri, niſi communibus ſuffragiis. Quamquam non ignorem, alios etiam non paucos credere, irrepſiſſe id nomen librariorum culpâ. Tale enim judicium fuit Flaccii Illyrici in Gloſſa, Kemnitii cap. III Harmoniæ Euangelicæ, Ægidii Hunnii Prælect. in Gen. X, Parei ad eundem locum, Piſcatoris in Luc. cap. III. Hæc pluribus ſum proſecutus, ut liqueret omnibus, in genealogia Chriſti apud Lucam antiquiſſimos codices præteriiſſe tres iſtos; Matthat, Levi, & Cainan: ac propterea nec Irenæum eſſe erroris culpandum, quòd in genealogia iſta ſolùm LXXII generationes agnoſcat; nec reprehendendum Africanum, & Euſebium, quòd dicant, Melchi fuiſſe patrem Heli: nec oſcitantiæ fuiſſe in Patribus conſecutis, quòd Africanum propterea nemo arguerit erroris ante Bedam; ſi modò is erroris arguere eſt dicendus, qui eum ſuſpicatur, ſic in ſuis codicibus repeciſſe: quod veriſſimum eſt.

* *pag.* 6, *edit. Pariſ. an.* 1622.

† *pag.* 288.

‡ *Bergomenſis editionis, pag.* 118, *& ſeqq.*

VI.

Aliqui in eo quidem conveniunt cum Africano, quòd Heli, & Iacob, fuerint fratres uterini; & alter alteri ſemen ſuſcitârit: ſed cùm, ex Africani ſententia, Heli priùs fuerit mortuus; & Iacobus poſtea, ex vidua ejus, genuerit Ioſephum: hi contrà exiſtimant, Chriſti διασπορούντες, *de qui-*

de quibus loquitur Iulius Africanus, potiùs dixiſſe, ab Heli ductam eſſe uxorem viduam Iacobi; eoque Ioſephum fuiſſe lege filium Iacobi, naturâ verò filium Heli. Quomodo memoria ſugerit Africanum.

NIſi malis, in ipſis δεσποσυνόις fuiſſe memoriæ culpam. Quid mirum? cùm illi, quibuſcum ſe locutum narrat Africanus, ducentis ampliùs annis vixerint à nato Chriſto. Tam longo enim temporis intervallo facilè in nominum permutatione error potuit irrepere. Vtcunque eſt, deſeruit hac parte, ſeu Africanum, ſeu illos δεσποσυνὺς, B. Ambroſius in cap. III Lucæ; ubi ſic ſcribit: *Iuxta præſcriptum legis veteris, duo fratres diverſos filios uterinos ex una uxore generaverunt. Traditur enim Mathan, qui à Salomone genus duxit, Iacob generâſſe filium, & uxore ſuperſtite deceſſiſſe: quam poſtea Melchi accepit uxorem, ex qua generatus eſt Heli. Rurſus, Heli fratre ſine liberis decedente, Iacob copulatus eſt fratris uxori, & generavit filium Ioſeph; qui, juxta legem, Iacob filius dicitur: quoniam ſemen fratris defuncti frater, juxta legis veterus ſeriem, ſuſcitabat.*

VII.

Verùm, ſive Heli naturalis, ſive legalis fuerit Ioſephi parens; non ſic omnis tolli videtur difficultas. Nec enim ad illud, ut frater fratri mortuo ſuſcitaret ſemen, ſufficiebat fratres eſſe uterinos: (quales Iacob, & Heli erant; & quidem diverſiſſimis orti familiis; quando Iacob è Salomone, Heli è Nathane genus ducebat:) ſed neceſſe erat, ut eodem forent patre prognati.

QVi Græcis ὁμοπάτριοι, Latinis *germani*, hoc eſt, de eodem germine prognati; quomodo germanam ſororem Elpinicen à Cimone ductam, refert Cornelius Nepos*. Vbi *germanam* valet ὁμοπάτριον, quam Iuriſconſulti vocant *conſanguineam*. Similiter Archeptolis, filius Themiſtoclis, Mneſiptolemam, ſororem ὁμοπάτριον, duxit; ut teſtis eſt Plutarchus in Themiſtocle. Nempe, ex Solonis legibus, licebat Athenis ducere ὁμοπάτριον, ſive germanam: ex legibus Lycurgi, poterant Lacedæmone ducere ὁμογάστριον, ſive ὁμομήτριον, hoc eſt, uterinam. Autores Theon in Nebulas Ariſtophanis, & Philo Alexandrinus περὶ τῶν ἀναφερομένων ἐν εἴδει λόγων. At loquitur Africanus non de ὁμοπατρίοις, verùm ὁμογαστρίοις: qualis ſi ſemen fratri defuncto ſuſcitâſſet, non ſuæ, ſed alienæ ſuſcitâſſet familiæ: videlicet, qui è familia foret Nathanis, prolem procreâſſet familiæ Salomonis: & qui à Salomone genus duceret, auxiſſet familiam Nathanis. Imò ſi uterinorum

* *In præfatione, & in vita Cimonis.*

rinorum fratrum unus foret è tribu, alter è Benjamin, non jam familiæ modò diverſæ, ſed totâ tribu diſtante, excitâſſet progeniem.

VIII.

Quamobrem alii arbitrantur, Iacob quidem, & Heli, fuiſſe fratres uterinos: ſed Ioſephum à Luca dici filium Heli, quia ejus eſſet filius naturâ; à Matthæo autem vocari filium Iacobi, quia bonorum fuerit hæres. Quippe & hos, qui in bonis, filiorum inſtar, ſuccedunt, ob quandam ſucceſſionis ſimilitudinem, filios *nuncupari. Sic enim* 1 *Chron.* III, 16. *Sedechiam, qui patruus erat Iechoniæ, filium ejus nominari, quia regni fuerit hæres.*

PAtruum eſſe, clarè dicitur II ſive IV Reg. XXIV, 19. Nec ignoro, quoſdam codices Græcos habere υἱὸν ‡. Sed hoc ab nonnullis repoſitum, ut locus iſte illi in Chronicis conſentiret. Hebræa verò vox omnino *patruum* ſonat: & in Græcis aliis eſt πατράδελφον: quomodo & appellat Flavius Ioſephus. ‡ *filium.*

IX.

Huic opinioni, dummodo placeat à Luca etiam Ioſephi genus deſcribi, non meliùs poſſe occurri putamus; quàm quòd diſpar longè ratio ſit Iacobi, quàm Iechoniæ; Ioſephi item, quàm Sedechiæ. Siquidem Matthæus de Iechonia uſurpat vocem ἐγέννησε *: *ut modum, quo fuerit pater, determinet; quaſi diceret, Salathiel filium fuiſſe naturalem. At in Chronicis non dicitur Iechonias Sedechiam genuiſſe: ſed tantùm Sedechias vocatur filius Iechoniæ; nec modus, quo filius foret, exprimitur: ut alius etiam à naturali poſſit intelligi.* * *genuit.*

DIxeris, non aliud eſſe τεκνοποιήσασθαι, quàm *gignere*: Xenophonti autem in Rep. Laconica dici ſterilem aliquem τεκνοποιήσασθαι, ſi admittat quemquam ad uxorem, ut hoc pacto pater fiat ex conjuge. Etiam Iulium Cæſ. ab Ovidio in Metamorphoſi *genitorem* dici Auguſti; Auguſtum item Germanici *genitorem* vocari in Arateis ipſius Germanici: ſi modò, is Germanicus, quem Tiberius Auguſti juſſu adoptavit, & non Domitianus; de quo alibi nobis dictum è Fabii x, cap. 1. Denique & Hebræos ſic loqui: ut qui mortuo etiam dicant ſemen ſuſcitari: quod quid aliud, quàm alteri gigni? Sanè *germen*, quod idem ac *ſemen*, ex *genimen* factum, ut ex *canimen*,

carmen. Quare nihil obſtare, quo minùs ſimili juris fictione aliquis dicatur eum gignere, quem *filium* poſſis dicere. Nolim ſuper eo cum ſummis viris ducere contentionis funem. Solùm cauſſam non video gravem ſatis, cur à propria ſignificatione recedam, & durâ adeò, ac Scripturis, ut puto, inſolenti ſignificatione vocem ἐγέννησε * accipiam apud Matthæum.

* *generavit.*

X.

Præter illud de Sedechia, etiam alterum de Iechonia telum intorquent. Quippe, inquiunt, quòd Matthæus dicit; Iechonias genuit Salathielem: *id accipere non aliter poſſumus, quàm de ſucceſſione regni: cùm Iechonias nullos habuerit liberos; ut liquet comminatione divinâ, quæ eſt Ierem.* XXII, 30. *Prætereà Salathiel à Luca dicitur filius Neri; ut non poſſit eſſe filius Iechoniæ. Vnde colligi videtur, etiam gignere aliquem dici, qui nanciſcitur ſucceſſorem. Sed neutrum argumentum ſatis validum cenſeo. Non priùs, quia quædam comminationes divinæ intelligi debent cum conditione iſtac, niſi quis reſipiſcat: ut clarum eſt ex Ninivitarum exemplo. At reſipuiſſe Iechoniam, ſententia eſt R. David Kimchi, & aliorum ex Hebræis; qui & propterea carcere liberatum, ſolio honoratum, liberiſque auctum, tradiderunt. Præterea nec controverſiâ caret, quod ajunt, Deum Iechoniæ ſterilitatem comminatum. Nam vox Hebræa deſignat quoque* miſerum.

VOx ea, quâ utitur Prophetes, eſt ערירי gnhariri, à verbo ערה gnhara; à qua ipſa Pſal. CXXXVII, 7, eſt ערו gnharu: quod propriè ſignificat *deſtruite*; ut monet R. Salomo ad Geneſ. XV, 2. Tranſlata verò ſignificatio ad planè infelices: & particulatim ad eos, qui vel liberis carent, vel patriâ ſunt extorres. Alii igitur locum prophetæ intelligunt de priori genere miſeriæ, quo quis ἄπαις, ſive *improlis*: alii verò de altero genere, quo quis *exul*, ſive *extorris*: alii verò in generali ſignificatione conſiſtunt, quâ quis dicitur *miſer*, & *abjectus*. Non conveniſſe Græcos interpretes, quomodo hîc vox Hebræa ſumeretur; cognoſcimus ex illis B. Hieronymi verbis †: *Pro ſterili in Hebræo ſcriptum eſt, Hhnariri: quod Aquilæ prima editio ſterilem; ſecunda ἀναύξητον, id eſt, non creſcentem; Symmachus, vacuum;* LXX, *& Theodotio, abominabilem & abdicatum, interpretati ſunt.* Vbi videmus, Aquilam ipſum, cùm priùs ἄπαιδα, ac *ſterilem*, expoſuiſſet: poſtea mutâſſe ſententiam, & interpretatum, *non creſcentem*; quod ut de prole, ita & de dignitate, poſſumus capere: uti etiam vox *vacui* latiùs patet, quàm *ſterilis*.

† *Ad Ierem.* 22.31.

Quo-

Quomodo *domum*, vel *aulam vacuam*, aut *locum ab exercitu*, vel *defenſoribus vacuum*, dicimus. Pro dignitate exuto, eoque abjecto, & vili, clarè acceperunt LXX, cùm reddunt ἐκκήρυκτον: quaſi dicas, præconis voce ejectum, hoc eſt, exulem, ſive extorrem, ac propterea deſpectum. Nec dubito, quin eo reſpexerit doctiſſimus Heſychius, cùm ſcribit: Ἐκκήρυκτον, ἀπόβλητον: *abjectum.*

X I.

Ac valde hæc interpretatio congruit illis, quæ apud prophetam antecedunt verſ. 28, 29, *&* 30: An ſimulachrum contemtum, quod diſpergitur, eſſet vir iſte Conja? An inſtrumentum, in quo nulla delectatio? Cur EIECTI eſſent ipſe, & ſemen ejus, & PROIECTI in terram, quam non norunt? O terra, terra, terra, audite verbum Domini. Sic ait Dominus: Scribite virum iſtum Gnhariri, (qui) non proſperabitur in diebus ſuis: nam non proſperabitur de ſemine ejus quiſquam ſedens in ſolio Davidis, & dominans amplius in Iudam. *Imò nec vocem* Gnharuri *aliter interpretari licet, quàm pro* extorri, miſeróque: *quia alteri ſignificationi, quâ* improlem *intelligunt, valde adverſatur, quòd Iechoniam habuiſſe libèros cognoſcimus ex iſtis* I *Paralipom.* III, 17: Filii verò Iechoniæ; Aſſir, Salathiel filius ejus.

VBi, ſive *Aſſir* commune eſt, ac *vinctum* ſignet; ſive, ut puto, proprium, (quæ & R. Kimchi *, veterumque Hebræorum, opinio erat:) ſaltem Salathiel genitus ſit à Iechonia. Quod & ſenſit B. Hieronymus ad Ierem. XXII: *Natus eſt de Ioakim, Iechonias; de Iechonia, Salathiel; de Salathiel, Zorobabel; & per ordinem venitur ad Chriſtum.* Imò contrà, inquiunt, Chronicorum auctor hîc intelligit filium legalem; qualis Salathiel, quia, ut ſanguine proximus, in regno ſucceſſit. Verùm hoc in quæſito eſt. Nos cùm B. Hieronymo, & Hebræis magiſtris, naturalem filium intelligimus; quia, cur à propria verbi ſignificatione recedatur, nihil cogit; ut diximus.

* *commentar. ad* I *Chron.* 3, 17.

X I I.

At obſtare ajunt, quòd Lucas Salathielem vocet filium Neri: ubi binominem dicere non poſſumus; cùm alii Iechoniæ parentes, & majores, recenſeantur à Matthæo; alii Neri à Luca. Fatemur, binominem non fuiſſe;

ſed contendimus, alium eſſe Salathielem, de quo Matthæus; alium, de quo Lucas.

COnveniunt quidem in eo, quòd uterque filio ſuo dederit nomen *Salathielis*: ſed in eo plurimùm diſtant, quòd ille Matthæi Salathiel fuerit è ſtirpe Salomonis; ille Lucæ, è genere Nathanis: quod clarè ex Euangeliſtis elucet.

X I I I.

Eſto autem, ut gnaruri *apud Ieremiam notaret* ſterilem, *ſive* orbum liberis; *nec ſic tamen conſequatur, nullos habuiſſe liberos: quia prophetæ mens eſſe poſſit, non habuiſſe liberos, qui reges eſſent Iudææ.*

SAnè poſteri quidem Iechoniæ principes, ac duces fuere extra Iudæam; ſed non ſedêre in regali throno Davidis. Itaque & Chriſtophorus à Caſtro Prophetæ verba ita παραφράζει: *Numera virum iſtum Iechoniam inter viros liberis orbos, cui, dum vixerit, nihil proſperè cedet: qui licet ſit filios habiturus, nullus tamen eorum ſedebit in ſolio Davidis, nec poteſtatem habebit ultra in Iuda.*

C A P V T I V.

DE CHRISTI GENEALOGIA SECVNDVM LVCAM,

ex mente eorum, qui putant, ab eo Mariæ genus adferri.

I.

Abunde de ea opinione diximus, qua B. Lucas putatur enarrare genus Ioſephi. Ad alteram nunc venio, quâ ſtatuitur, eum referre genus Mariæ. Quæ ſententia magis eſt probabilis. Nam Ioſephi genere, quod à Salamone duceret, enarrato; nihil, ut arbitror, attinebat, aliter à Luca Ioſephi genus exponi; legale nimirum, quod à Davide traheret per Nathanem. Quorundam tamen ex antiquis opinio eſt, gravem fuiſſe cauſſam, cur gemina Ioſephi genealogia afferretur: nempe ut, quia Chriſtus & rex, & ſacerdos noſter ſit, liqueret, eum à Davide, & regali, & ſacerdotali genere deſcendere: quorum prius exponat Matthæus, poſterius Lucas.

Am-

AMbroſius in cap. III Lucæ: *Quod verò per Salomonem Matthæus generationem derivandam putavit; Lucas verò per Nathan: alteram regalem, alteram ſacerdotalem Christi familiam videtur oſtendere. Quod non ita accipere debemus, quòd alterum altero veriùs; ſed alter alteri pari fide, & veritate concordet. Fuit enim verè, & ſecundum carnem, regalis, & ſacerdotalis familiæ: Rex ex regibus, ſacerdos ex ſacerdotibus: licet oraculum non de carnalibus, ſed de cæleſtibus, exprimatur: quoniam & rex in Dei virtute lætatur, cui judicium à patre rege defertur; & ſacerdos eſt in æternum, ſecundum quod ſcriptum eſt *: Tu es ſacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech. Bene igitur uterque tenuit fidem, ut Matthæus per Reges ductam originem comprobaret; & Lucas, per ſacerdotes à Deo tranſmiſſam in Chriſtum ſeriem generis deducendo, ſanctiorem ipſam originem declararet. Simul in hoc quoque vituli figura ſignatur, quòd ubique ſacerdotale myſterium putat eſſe ſervandum.* Vbi quod de vitulo dicit, eò pertinet, quòd Lucas, quia à ſacerdotio Zachariæ orditur, vitulo ſolet repræſentari. Nec pauci Ambroſium in eo, quod de regio, & ſacerdotali genere dicit, ſequuntur. In quibus & Petrus Bleſenſis eſſe videtur. Sic enim ſcribit Epiſt. III: *Dei filius in beata Virgine, licet ipſa de Sacerdotali, & Regali ſchemate, duxiſſet originem, non nobilitatem, ſed humilitatem elegit.*

* *pſal.* 109, 4.

II.

Sed obſtat huic ſententiæ, quòd, qui ex Davide deſcenderent, non potuerint fieri ſacerdotes ſecundùm Legem; quia is honos proprius erat ſtirpis Aaronicæ, quæ fuit ex tribu Levi. Quare ſi uterque Euangeliſta Ioſephi genus recenſet, potiùs eò id feciſſe exiſtimandum, ut perfectiùs conſtaret de Ioſephi genere, tum φυσικῶ †, *tum* νομικῶ *. *Interea ſic nihilominus B. Virginis, & Ieſu genus, haut aliter ſciretur, quàm ex hypotheſi iſta, quòd B. Virgo fuerit agnata Ioſephi. At gravis eſt cauſſa, cur exiſtimem, Matthæum quidem ex ea hypotheſi ſcribere potuiſſe; non item B. Lucam. Siquidem Matthæus in Palæſtina ſcribebat; idque intra proximum à paſſione Chriſti octennium: Palæſtinis etiam ſcribebat; ut argumento eſt, quòd, ſicut vidimus, ſcripſerit Hebraicè. At in Palæſtina, eo imprimis tempore, quòd Maria eſſet Ioſephi agnata, res erat vel cognita vulgo, vel quæ nullo negotio poſſet à quolibet cognoſci.*

† *naturali.*
* *legali.*

PLurimæ enim exſtabant genealogiæ, quia is mos Iudæis, accuratè ſui generis ſeriem perſcribere: imprimis verò hæc cura iis, qui ex Davide genus ducerent. Nec enim leve aliquis ducebat, à tanto Rege genus

nus ducere; præſertim quando conveniret, ex hac familia eſſe oriturum Meſſiam.

III.

At non itidem præteriri poterat à Luca, Græcè ſcribente Romanis, ac Græcis, ſeu Romæ apud Paulum; ſeu poſt diſceſſum ab eo, in Achaja; ſeu poſtmodo in patria Antiochenorum urbe. Nec enim, qui ſedes haberent extra Palæſtinam, ubi omne id ignotum eſſet de genere Mariæ, ac Ieſu, quod ab Euangeliſtis reticeretur, contenti eſſe eo poterant, quòd ſcirent, Ioſephum deſcendere à Davide; cùm oportuerit, Meſſiam eſſe è ſemine Davidis: nec inde, quòd maritus eſſet è progenie David, etiam de uxore idem conſequatur, niſi ex hypotheſi extra Palæſtinam ignotâ: quam propterea ab eo, qui Græcè orbi ſcriberet Romano, imò univerſo, exprimi conveniſſet. Sic igitur ſtatuimus, à Luca referri genus Mariæ: ac Heli, quem memorat, fuiſſe patrem Mariæ, avum Ieſu, ſocerum Ioſephi. Solùm eſt dubium, utrum illud τοῦ Ἡλὶ *regatur ab* υἱός, *an* υἱοῦ. *Si prius placet,* υἱὸς *conveniet cum* Ἰησοῦς: *ſin poſterius,* υἱοῦ *conveniet cum* τοῦ Ἰωσήφ. *Ex priori opinione ſic integrè erit:* Ὁ Ἰησοῦς ὢν, ὡς ἐνομίζετο, υἱὸς Ἰωσήφ, (υἱὸς) τοῦ Ἡλὶ: Ieſus, ut putabatur, erat quidem filius Ioſephi: revera autem filius Heli. *Poſterius ſi malis, ſic conſtruxeris,* Ὁ Ἰησοῦς, ὢν, ὡς ἐνομίζετο, υἱὸς Ἰωσήφ, υἱοῦ τοῦ Ἡλί. Ieſus, ut putabatur, filius Ioſeph, filii, *(hoc eſt generi)* Heli. *Filius verò pro genero ſumetur, ut in hiſtoria Ruth cap. 1, Naomi filias ſæpius vocat, quæ nurus forent.*

PRiorem ſententiam ex erudito ſe viro accepiſſe, refert doctiſſimus Lucas Brugenſis *: ac placuit eâ clariſſimo Theologo, præceptori ac propinquo meo, Franciſco Gomaro. Sed ſeu hæc, ſeu altera interpretatio magis arridet; res eodem redit, quia maternum Ieſu genus recenſeatur. Interim prior magis placet: nam ex more Scripturæ illud magis eſt, ut naturâ quis avi, quàm τῆς ἐπιγαμβρεύσεως lege, ſoceri ſui filius dicatur. Multa adeò, apertiſſimáque, in Genealogia apud Matthæum exempla ſe offerunt; ubi quis genuiſſe eum dicatur, qui nepos, vel etiam pronepos, aut abnepos foret: ut cùm Ioram dicitur genuiſſe Oſiam, ſive Azariam; inter quos medii fuere, Achazia, Ioas, & Amazia. Quod ſi uſpiam id locum habet; ubi potiùs, quàm in Chriſto? qui cùm ratione ortus in terris patrem non habuerit; quomodo non in avo materno ſiſti oportebat? Sententia

* *in Luc. cap. 3.*

tentia igitur Evangeliſtæ eſt, Ieſum fuiſſe filium Heli; idque matre mediâ; quæ præteritur, quia in genealogia non ſoleat fieri mentio feminarum.

IV.

Sed de iſto quiſque ſentiat, ut volet; dum Eli, avum Ieſu, ſocerum Ioſephi, fateatur. Quam opinionem etiam juvat, quòd idem ab antiquis dicatur Ioakim: *ac* Ioakim *non alius ſit ac* Eliakim: Eli *verò ex* Eliakim *per præciſionem, in nominibus propriis haut inſolentem, factum videatur.*

ELi eſſe ex *Eliacim*, veriſimile facit, quòd in cunctis penè gentibus, & olim, & hodie, ſtudere ſoleant propriorum nominum brevitati; niſi perſonæ admodum forent illuſtres. Sic Herodes rex, qui dictus Ἀντίπατρος, is, dum privatus foret, Ἀντιπᾶς vocabatur. Etiam ex Κλεόφιλος, fecere Κλεοφᾶς; ex Ἐπαφρόδιτος, Ἐπαφρᾶς; pluráque id genus adduximus jam olim Oratoriarum Inſtitutionum lib. IV, cap. I, ſect. V. Idem verò eſſe nomen *Eliakim*, ac *Ioakim*, oſtendit antepenultimus rex Iudæ, quem *Eliakim* conſtat vocatum: at *Ioakim* dicitur II, ſive IV Regum XXIII, 34, & II Paralipom. XXXVI, 4. Etiam Pontifex Max. qui Iudith IV, 5, & II, *Eliakim* nominatur; eodem libro XV, 9, appellatur *Ioakim*. Avum verò Ieſu dictum eſſe *Ioakim*, clarè ait Ioannes Damaſcenus lib. IV Orthodoxæ Fidei cap. XV: Ἰωακεὶμ τοίνυν τὴν σεμνὴν καὶ ἀξιέπαινον Ἄνναν πρὸς γάμον ἠγάγετο· *Ioakim ergo venerandam, & dignam laude Annam, in matrimonium duxit.* Similiter poſteriores magno numero. Sed malo antiquioribus inſiſtere. Qualis Epiphanius non uno loco. Non tamen advocabo encomium Deiparæ. Quod cùm longè aliter de cultu B. Virginis loquatur, quàm in præclaris adverſus hæreſes commentationibus factum; vel Epiphanii non erit, vel ſaltem, non magni illius Epiphanii, Conſtantiæ ſive Salaminis in Cypro Epiſcopi. Solùm igitur inſiſtam operi iſti, quod genuinum eſſe inter omnes convenit. Adverſus Andicomarianitas, quæ hæreſis eſt LXXVIII, ſic ſcribit de Deipara †: Ἐκ μητρὸς Ἄννης, καὶ ἐκ πατρὸς Ἰωακεὶμ, συγγενῆ οὖσαν δὲ τῆς Ἐλισάβετ, ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς τοῦ Δαβίδ. *ab Anna matre, & Ioacimo patre, genitam, Elizabethæ cognatam, è domo & patria David.* Item hæreſi LXXIX, quæ eſt adverſus Collyridianos, B. Virginem adorantes: Εἰ γὰρ ἀγγέλους προσκυνεῖσθαι οὐ θέλει, πόσῳ μᾶλλον τὴν ἀπὸ Ἄννης γεγεννημένην, τὴν ἐκ τοῦ Ἰωακεὶμ τῇ Ἄννῃ δεδωρημένην. *Si nec Angelos vult adorari, quanto magis nolit ex Anna genitam, illam Annæ ex Ioacimo donatam!* Mox etiam narrat, Ioacimo in deſerto nunciatum ab angelo, uxorem ejus concepturam: præterea addit, ſic πρὸς-

† pag. 1049, edit. Pariſ. Som.

ſic παραδόσεις ἔχειν, *Traditiones habere.* Atque hæc etiam tam Orientalium, quàm Occidentalium Eccleſiarum conſenſu firmantur. Nam ea, quam dixi, Annæ ex Ioachimo conceptio celebratur in Romana Eccleſia VI Idus Decembris : exſtátque de iſtoc feſto Decretalis Sixti IV : qui anno CIↃ CCCC LXXI, ac proximo novennio, ſedit. Sed jam B. Bernardi temporibus, circa an. CIↃ C XLV, eo nomine feſtus ac ſolennis dies eſſe cœperat in Eccleſia Lugdunenſi; ut videre eſt ex epiſt. ejus CLXXIV; ubi Canonicos Lugdunenſes reprehendit, quòd revelationis cujuſdam obtentu id feſtum inducerent, non conſultâ priùs ſede Romanâ. Vti verò Conceptionis feſtum Romanæ Eccleſiæ incidit in VI Id. Dec. ita Nativitatem B. Virginis celebrat VI Id. Sept. Sed ea conſuetudo in Gallicis Eccleſiis necdum obtinuit Karoli M. & Ludovici Pii temporibus : imò B. Auguſtini ætate, ob duorum tantum, Chriſti, & Ioannis Baptiſtæ, ortum, Eccleſia feſtum agere diem ſolet : ut clarè çognoſcere eſt ex ejus Serm. XXI, & XXII de Sanctis. Neque hæc Baronius in Martyrologio Romano diffitetur. In eodem verò Martyrologio, *Dormitio ſanctæ Annæ, matris genitricis Dei Mariæ*, refertur ad VII Kal. Aug. Pridie autem Græcis propterea feſtum diem anniverſarium fuiſſe, ex Menologio videmus. Itidem in Martyrologio Rom. XIII Kal. April. celebratur *In Iudæa S. Ioachim, pater beatiſſimæ Virginis, genitricis Dei Mariæ.* Græci verò de eo agunt in Menologio V Id. Sept. Nec eſt, quòd dicat aliquis, hanc de B. Mariæ parentibus opinionem fuiſſe hauſtam ex impuris Gnoſticorum fontibus : ut qui librum habuerint, qui Γέννα Μαρίας, *ſtirps Mariæ*, inſcriberetur. Nam eum librum ipſe Epiphanius damnat, interque πεπλασμένα γραφεῖα, *commentitia ſcripta*, reponit hæreſi XXVI, quæ eſt Gnoſticorum *. Vbi inter alia inde commemorat, de homine aſini formâ Zachariæ apparente, dum thus adoleret in templo. Quare potiùs hauſerit ex ſcriptis eorum, qui nulla eſſent hæreſi infames. Dixeris, aliter ſenſiſſe B. Auguſtinum : ut qui contra Fauſtum lib. XXIII, cap. IX, ſic ſcribat : *Quod de generatione Mariæ Fauſtus poſuit, quòd patrem habuerit ex tribu Levi ſacerdotem quendam nomine Ioachim; quia canonicum non eſt, non me conſtringit.* Ac ſimiliter ſemel; iterumque pòſt, eopſe capite nuncupat : ſed, ut ait, juxta ſcripturam apocrypham à Fauſto memoratam. Verùm non tam hoc in dubium vocat, utrùm parens ſit dictus *Ioachim* : quàm quod is dicitur fuiſſe è tribu Levi. Siquidem poſt verba allata continuò ſubjungit : *Sed etiam, ſi hoc crederem, ipſum potius Ioachim dicerem aliquo modo ad David ſanguinem pertinuiſſe, & aliquo modo ex tribu Iuda in tribum Levi fuiſſe adoptatum, vel ipſum, vel ejus aliquem progeneratorem : vel certè in tribu Levi ita natum, ut de ſtirpe David conſanguinitatem aliquam duceret : ſicut fieri potuiſſe, idem Fauſtus fatetur, ut Maria de tribu Levi*

* pag. 94. edit. Pariſina Sonnii.

Levi eſſet; quam tamen conſtat traditam viro, qui fuerit de ſtirpe David, id eſt, de tribu Juda: & ita dicit potuiſſe accipi, Chriſtum filium David fuiſſe. Porrò apocrypha Scriptura, ex qua Auguſtinus ait Fauſtum Manichæum hauſiſſe illud de Ioachimo ex tribu Levi, ſine dubio fuit Seleuci Manichæi liber. Vnde &, multis præteritis, excerptum arbitror libellum de Nativitate Mariæ, qui B. Hieronymo attribuitur. Saltem planè eſt ſuppoſiticius: quod Eraſmus in Scholiis ad eum ſcriptorem annotavit. Ac Melchior Canus lib. XI Locorum Communium cap. VI, in iſto, ſe Eraſmum ſequi, profitetur. Simile etiam judicium eſt Sixti Senenſis lib. II bibliothecæ Sanctæ in Matthæum: ubi addit, epiſtolas ab homine inepto ei ſcripto, ſub nomine Chromatii, & Heliodori epiſcoporum ad Hieronymum, & Hieronymi ad hos, eſſe aſſutas; ac olim eo fine confictas, ut faciliùs perſuaderetur, opus eſſe genuinum. Nec aliter Baronius in Apparatu Num. XLIV; qui auctorem adeò oſtendit imperitum, ut nec aperta evitare ſciret mendacia. Nec pro germano habet Chriſtophorus à Caſtro in hiſtoria Deiparæ, in Catalogo Auctorum: ſed ille, ut Hieronymi non putet; vetuſti tamen, ac pii etiam ſcriptoris, arbitratur. In quo abit ab eo Caſaubonus in Exercitat. Baron. ubi arbitratur, eſſe ipſius Seleuci, hominis hæretici; Manichæorum quippe Apoſtoli. Sed Chromatius, & Heliodorus, hunc auctorem apertè rejiciunt, quando ſic ſcribunt *: *Ortum Mariæ Reginæ Virginis, ſimul & nativitatem, atque infantiam Domini noſtri, in Apocryphis invenimus libris: in quibus multa contraria noſtræ fidei conſiderantes ſcripta, recuſanda credimus univerſa, ne per occaſionem Chriſti, lætitiam Antichriſto traderemus.* Porrò Pſeudohieronymus his reſpondens, qualis is ſcriptor fuerit, docet hoc pacto: *Petitis à me, ut vobis reſcribam, quid mihi de quodam libello videatur, qui de nativitate S. Mariæ à nonnullis habetur. Et ideo ſcire † volo, multa in eo falſa inveniri. Quidam namque Seleucius, qui paſſiones Apoſtolorum conſcripſit, hunc libellum compoſuit. Sed ſicut de virtutibus eorum, & miraculis per eos factis, vera dixit; de doctrina verò eorum plurima mentitus eſt: ita & hic multa non vera de corde ſuo confinxit. Proinde, ut in Hebræo habetur, verbum ex verbo transferre curabo. Siquidem ſanctum Evangeliſtam Matthæum eundem libellum liquet compoſuiſſe, & in capite Evangelii ſui Hebraicis literis obſignatum oppoſuiſſe: quod an verum ſit, autori præfationis, & fidei ſcriptoris, committo. Ipſe enim ut hæc dubia eſſe pronuncio, ita liquidò falſa non affirmo. Illud autem liberè dico, (quòd fidelium neminem negaturum puto) ſive hæc vera ſint, ſive ab aliquo conficta, ſacroſancta ſanctæ Mariæ miracula præceſſiſſe; maxima conſecuta fuiſſe; & iccirco ſalvâ fide ab his, qui Deum iſta facere poſſe credunt, ſine periculo animæ ſuæ credi, & legi poſſe.* Quem locum eò pleniùs adſcripſi, quia non ſatis ejus mentem aſſecutus eſt ſummus vir Exercitatione primâ ad Apparatum

* apud B. Hieron. Tom. 4.

† malim ſciri, vel, ſcire vos volo.

ratum Annalium Baron. Num. xxxix. Sententia enim veteris illius ſcriptoris eſt, ſicut Seleucus in libris de Actibus Apoſtolicis multa eſt mentitus : ita & eundem libello de Nativitate Mariæ non pauca confinxiſſe : ac propterea ſe voluiſſe hoc de argumento transferre librum Hebræum ſeu verè,ſeu falsò,inſcriptum Matthæo : ubi nihil contineretur, quod non poſſit piè legi. Clarè igitur rejicit libellum Seleuci de nativitate Mariæ : atque ab eo diverſum facit, quem convertit ex Hebræo. Quare nec cenſeo ſolidè adſtrui poſſe, Chriſtophorum à Caſtro in opere ſuo de Deipara ſecutum eſſe librum hæretici Seleuci : etſi fateatur ſe ſequi hoc opuſculum Hieronymo tributum,quod licet Hieronymi non ſit,ſit tamen veteris, ac pii ſcriptoris. Et tamen non videtur mihi pius is ſcriptor,qui ſic voluit ſub Heliodori,ac Chromatii epiſcoporum,ac præcipuè B. Hieronymi larvâ, orbi imponere Chriſtiano. Præterea rudem fuiſſe & indoctum, non ſola arguit dictio ; ſed etiam, quòd Pontificem facit Iſaſcharem : qualis tum eſſe non potuit;ut ex ſerie eorum liquet apud Ioſephum Antiquit. lib. xv,xvi,xvii,& lib. i de bello Iudaico,ac cæteris. Vt alia prætercam,quæ doctiſſimus Caſaubonus annotavit : quorum etiam aliqua jam antè obſervârat Baronius. Amplius dicam,utcunque impoſtor ille videri velit ſua ex Hebræis vertiſſe; metuere me, ne fortaſſe neſcierit Hebraicè, ſuáque exſcripſerit, ſive ex Gnoſticorum libro de ſtirpe Mariæ, ſive ex Seleuci libello de Mariæ nativitate; ac ſolùm præterierit,quæ Manichaico dogmati patrocinarentur. Quippe de Seleuco ſic ſcribit : *De virtutibus* (Apoſtolorum,) *& miraculis per eos factis, vera dixit : de doctrinâ verò eorum plura mentitus eſt.* Ac libello ipſo de Nativitate ait : *Sacroſancta ſanctæ Mariæ magna miracula præceſſiſſe.* Vnde ſic penitùs ſuſpicor, ex alterutro opere memorato, relictis illis Gnoſticorum, vel Manichæorum dogmatis, exſcripſiſſe miracula; ac voluiſſe aliis perſuadere,ſe ea vertiſſe ex Hebræo. Cæterùm Seleucus iſte,de quo locuti antea ſumus,etiam memoratur Melito,Laodicenſi epiſcopo,præfat. in vitam S. Ioannis Euangeliſtæ; quæ necdum edita,ſed in Vaticanâ,atque aliis, exſtat bibliothecis : ſive Melitoni,Epiſcopo Sardenſi (nec enim alius is exiſtimandus) lib. de tranſitu B.Virginis,Tom. vii Bibliothecæ SS. Patrum. Sed utrobique, qui aliis *Seleucus*, iſtic *Leucius* vocatur : uti *Lenticius* nominatur Gelaſio Papæ Diſt. xv, cap. iii ; vel *Leutitius*,aut *Leutius*,ut adnotatur in decreti editione Romanâ. Sed *Leucius* quoque eſt in Conciliorum Tomis. Verba Gelaſii ſunt : *Libri omnes, quos fecit Leucius, diſcipulus diaboli, apocryphi.* Fortaſſe *Leucius* κατ' ἀφαίρεσιν ex *Seleucus* corruptum : quando apud Philaſtrium etiam Seleuciani hæretici à Seleuco nuncupantur. Niſi putes eſſe ex *Leontius* : quia B. Auguſtini libro de fide contra Manichæos, *Leucius* quidem dicitur cap.

xxxviii :

XXXVIII: ſed eodem etiam opere cap. IV legas: *In Actibus conſcriptis à Leontio, quos ipſi accipiunt.* At *Leucius* quoque vocatur Innocentio Epiſt. III ad Exuperium: *Cætera, quæ ſub nomine Matthæi, ſive Iacobi minoris; vel ſub nomine Petri, & Ioannis, quæ à quodam Leucio ſcripta ſunt; vel ſub nomine Andreæ, quæ à Nexocharide, & Leonide, philoſophis; & ſub nomine Thomæ, & ſiqua ſunt alia; non ſolùm repudianda, verùm etiam noveris eſſe damnanda.* Vbi per ea, quæ Matthæi nomine ſcripta fuere, fortaſſe intelligi debent, quæ Pſeudohieronymus iſte ad pſeudonymos Heliodorum, ac Chromatium, ex Matthæo ſe dicit tranſtuliſſe: per illa verò, nomine Iacobi minoris edita, ſignatur Protevangelium Iacobi à Poſtello divulgatum: in quo ipſo etiam Ioakim, & Anna, B. Virginis parentes dicuntur: ſed alia iis attexuntur multa, tam propudioſa, ut non injuriâ metuam, ne hauſta ſint ex Gnoſticorum, vel Manichæorum lacunis; de quibus diximus.

V.

Hactenus excuſſimus, utra melior ſit ratio conciliandi Evangeliſtas; eáne, quâ alter naturale Ioſephi genus, alter legale expreſſerit: an illa potiùs, quâ Matthæus naturale Ioſephi, Lucas naturale Mariæ genus exponat. Atque oſtendimus, Matthæo ſuffeciſſe genus Ioſephi, quia Hebraicè ſcriberet Hebræis; quibus conſtaret de agnatione Ioſephi, & Mariæ; ut ſatis foret, ſi ab Abrahamo, per Davidem, genealogia ad Ioſephum decurreret. Lucæ verò non id ſatis fuiſſe, quia cunctis ſcriberet; idque linguâ cognitâ penè orbi integro; Græcorum puta, quibus de agnatione iſtâ non liqueret. Atque ab ea propoſiti diverſitate etiam eſſe arbitror, quòd diſſimiliter ordiantur genus. Nempe uti Lucas, qui Græcè ſcriberet Orbi univerſo, à Matthæo, Iudæis ſive Palæſtinis ſcribente Hebraicè, abiit in eo, quòd ipſius Mariæ, & Ieſu, genus enarraret: ita & idem Lucas in eo à Matthæo receſſit, quòd hoc ſiſtente in Abraham, parente Iudæorum ſive Iſraelitarum; ille, qui non Palæſtinis Hebraicè, ſed univerſis ſcriberet Græcè, propterea ad commune cunctorum mortalium principium, Adamum nempe, cui & prima omnium facta promiſſio, genealogiam ſuam perduxerit.

RAtionem hanc, cur diverſè adeò genus ordirentur, jam olim vidit, ac conſignavit Ioannes Antiochenus, cognomento Chryſoſtomus, perſpicax ſanè Scripturarum interpres, laudiſque longè ampliùs eâ parte promeritus,

 meritus,

meritus, quàm multis noſtro ſeculo videatur. Nec movet, quòd putant, aliquando πελαγιανίζειν. Nam hic ille eſt, qui primus, vel inter primos, Pelagium detexit. Et Patres ante exortum Pelagium, cùm optimè ſentirent, minùs tamen cautè interdum loquebantur. Quod & ipſi contigit B. Auguſtino. Vti igitur, in hoc Hipponenſi antiſtite duriùs dicta, aliis ex ejuſce ſcriptoris locis debent emolliri: ita & in B. Chryſoſtomo facere oportet; ut quando propugnat arbitrii libertatem, cum iis conciliemus, ubi gratiæ prædicat neceſſitatem. Sed de iſtoc ſatis, ut arbitror, in Pelagiana Hiſtoria diximus.

V-I.

Quòd verò Lucas non initio operis, ut à Matthæo factum; ſed demum poſt baptiſmum, genus enarravit Chriſti; id aliqui veterum eò factum putarunt, ut oſtenderetur, non ſolùm filium dici, quatenus eſſet Λόγος, vel quatenus natus foret è Maria; ſed etiam quatenus eſſet baptizatus: unde & tum audire meruerit vocem; Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi complacui.

AMbroſius in cap. III Lucæ: *Qui fidei auctor eſt, ipſum adſerere Scriptura quoque debuit divinæ generationis auctorem. Vnde & Lucas ad Deum putavit originem ejus eſſe referendam; quòd verus Chriſti generator Deus ſit, vel ſecundùm veram generationem pater, vel ſecundùm lavacri generationem, myſtici auctor muneris. Et ideo non à primo generationem ejus cœpit deſcribere: ſed poſteaquam baptiſmum ejus explicuit, autorem omnium Deum per baptiſmum cupiens demonſtrare.*

VII.

Sed non, uti nos, ita Chriſtus in baptiſmo eſt regeneratus; quia is peccatum non habuit. Solùm, dum baptizaretur in Iordane, deſcendit in eum Spiritus S. σωματικῷ εἴδει; ut Lucas ait cap. III. Ac ſequenti capite ſubjungit:* Ieſus autem plenus Spiritu S. regreſſus eſt ab Iordane.

* *figurâ corporali.*

NEmpe à puero quidem habuit Spiritum Sanctum: ſed uberiùs tum adeptus, ad obeundum munus Meſſiæ.

VIII.

Valde autem eos ratio fugit, qui cenſent, B. Lucam eâ in parte genealogiæ, quâ

quâ ab Abrahamo adſcendit ad Adamum, non bene convenire cum Moſe; quia inter Henos, & Mahaleel, medium interſerat Cainan; cujus nulla apud Moſen mentio fit. Nam non videtur inſertus à Luca; ſed à librariis.

SCio, viros quoſdam eruditos, cùm apud Lucam * legitur, τοῦ Σαλᾶ, τοῦ Καινὰν, delere intermedium comma, ut idem intelligatur Sala, ac Cainan; ſententiáque ſit, ab Arphaxado, Semi filio, Noë nepote, genitum eſſe Salam; qui aliter Cainan diceretur: quomodo & alios binomines in Scripturis legere eſt. Scio quoque, alios putare, Cainan hunc, etſi Moſi ignotum, ex traditione LXX, quos Lucas ſequatur, inſertum: quomodo I Chron. VII, 21, refertur cædes filiorum Ephraimi; de qua apud Moſem ſilentium eſt: quomodo item II Timoth. III, 8, Iannes, & Iambres, vocati dicuntur magi illi, qui Moſi in Ægypto reſtiterunt; quod non alibi legas, quàm apud Ionathanem, Paraphraſtem Chaldæum, Exodi VII; ex traditione ſine dubio: quomodo denique quædam citatur à Iuda Apoſtolo Enochi prophetia, prioribus, quod conſtet, ignota. Sed hæc aliquam vim haberent, niſi vox ea abfuiſſet à codicibus antiquis: nunc, ſalvo aliorum judicio, exiſtimo, nihil opus eſſe ad hujuſmodi confugere. Sed nec leviter huic ſententiæ obſtat, quòd, (ut eſt apud Moſen) Arphaxadus Salachum genuerit annos natus XXXV: ac, ſi inter Arphaxadum, & Salachum, intermedius ſtatuatur Cainan, conſequatur, unum duodevigeſimo, alterum ſeptimodecimo ætatis anno genuiſſe; quod parum eſt veriſimile de antiquis illis ſeculis. Quippe tum multò ſeriùs liberis gignundis opera dari ſolet; ut tot docent Scripturæ exempla; neque de iis modò, qui proximis à diluvio temporibus vixere; quod nunc ſufficeret inſtituto noſtro: ſed compluribus etiam ſeculis pòſt. Sànè, ſi annos computemus, cognoſcemus, Booz, Obed, Iſai, cùm gignerent, jam centenarios fuiſſe.

* cap. 3, 35, 36.

CAPUT V.

QUID IUDÆI, PHILOSOPHI GENTILES, ac Muhammedani, tradant de genere Ieſu; ac quatenus ea conciliari poſſint cum Scripturis.

I.

Proximum eſt, ut oſtendamus, quâ ratione cum ejuſmodi conciliatione Matthæi, ac Lucæ, etiam convenire poſſit, quòd gentiles, ac Iudæi, dixerint,

rint, Ieſum eſſe Pantheris filium. Nulla ſanè hic pugna, dummodo hoc ita intelligamus, quo pacto in Scripturis idem dicitur filius Ioſephi, qui filius erat Iacobi, cognomento Pantheris; unde & Ioſepho videtur adhæſiſſe Pantheris *cognomen.*

DE Iacobo verba hæc ſunt Epiphanii hæreſi LXXVIII; quæ eſt adverſus Antidicomaritas *: Οὗτος μὲν γὰρ ὁ Ἰωσὴφ ἀδελφὸς γίνεται τοῦ Κλωπᾶ· ἦν γὰρ υἱὸς τοῦ Ἰακὼβ, ἐπίκλην δὲ Πάνθηρ καλουμένου. ἀμφότεροι οὗτοι ἀπὸ τοῦ Πάνθηρος ἐπίκλην γεννῶνται· *Siquidem hic ipſe Ioſephus Cleophæ frater; ſed Iacobi filius, cognomento Pantheris fuit: ambo autem illi Panthere patre nati ſunt.* Ac valde eſt credibile, ex eo, quòd Iacobus, pater Ioſephi, Pantheris haberet cognomentum, idem in Ioſephum fuiſſe derivatum: atque hanc eſſe cauſſam, cur Ieſus Pantheris ſit dictus filius à gentilibus, & Iudæis. E gentilibus illis Celſus Epicureus, Luciani Samoſatenſis amicus, fuit. Verba de eo Origenis ſunt iſta è primo contra Celſum †: Ἀλλὰ γὰρ ἀπιστεῖ τοῖς ἀναγεγραφεῖσι περὶ τῆς ἐξ ἁγίου Πνεύματος συλλήψεως αὐτοῦ. καὶ πιστεύει αὐτὸν, ὑπό τινος Πανθήρος φθείραντος τὴν παρθένον ἐσπάρθαι. *Sed non credit Scripturis de conceptione ejus è Spiritu Sancto, ac mavult credere, Virginem fuiſſe violatam à quodam, cui Pantheras nomen foret.* Vbi τοῦ Πανθήρος nomen, quod aliis τοῦ Πάνθηρος. A Iudæis verò hanc opinionem hauſiſſe, credibilius ſit è Thalmude. Nam cap. XII Sabat, filius Mariæ vocatur בן פנדירא, ben Pandera: & ratio affertur, quia Pandera cum Mirjam concubuiſſet. Vbi non dubium, quin Pandera ſit Ioſephus, cognomento Panther, ſive Pantheras; quòd à parente Iacobo acceperat. Quid enim mirum, ſi Ieſum Panderæ, ſeu Pantheræ, hoc eſt, Ioſephi dixerint filium; quando idem Ieſus in Euangelio ipſo filius dicatur Ioſephi; ut antea vidimus?

* *ſect. 7, ſive pag. 1039, edit. Pariſ. Sonnii.*

† *pag. edit. Auguſtan.*

II.

Imò neque repugnat genealogiæ Euangelicæ, quod Damaſcenus ait, patrem quidem B. Virginis Ioakim fuiſſe; avum autem Bar-pantherem, proavum Pantherem. Nam ſi Panther non fuit nomen, ſed cognomen ſolùm; uti ex eo liquet, quòd patri Ioſephi nomen erat Iacobo; quemadmodum diximus: ſanè potuit & ipſius Eli, ſive Eliakimi, ſive Ioakimi, parens, qui ſecundùm vulgatos Lucæ codices, Matthat dictus fuit, Barpantheris habuiſſe cognomen: avus autem ejuſdem Eli, qui in vulgaribus Lucæ codicibus eſt Levi, itidem potuit Pantheris cognomento fuiſſe nuncupatus.

Atque

Atque hoc eam juvat opinionem, quâ ſtatuitur, Ioſephum, & Mariam, fuiſſe agnatos.

NAm ſi pater Ioſephi, nomine Iacobus, habuit Pantheris cognomen; ut ait Epiphanius; & proavus Mariæ, dictus Panther, hujus filius Barpanther, ut eſt apud Damaſcenum: unde hoc potiùs eſſe credamus, quàm quia ex eadem forent familia Pantherina? undecunque tandem illud Pantheræ, vel Pantheris cognomen adhæſerit familiæ.

Dixeris fortaſſe, & Epiphanium, & Damaſcenum, iſtoc depromſiſſe ex Gnoſticorum, vel aliorum, non multò meliorum, nugis, ac deliriis. Sed enim iſti jam antea * occurrimus. Et hujuſmodi ſuſpicionem non parùm infringit, quòd, vix quadraginta annis poſt Euangeliſtæ Ioannis exceſſum, Ieſus Pantheris filius vocaretur: ut Celſus indicat, qui Hadriani, & Antoninorum temporibus claruit. Hic verò, ut puto, non id hauſerat ex ſcriptis apocryphis; ſed potiùs acceperat à Iudæis; quorum operâ uſus videtur in oppugnandâ religione Chriſtianâ. Nec cauſſam video, cur nobis perſuadeamus, doctiſſimum Epiphanium, qui tantum operæ impenderat, in hæreticorum libris acquirendis, legendis, expendendis, impugnandis, neſciſſe diſtinguere inter hæreticorum, & Catholicorum libros, ac doctrinas. Eſto interea, ut & Epiphanius, & Damaſcenus, iſtoc quoq; legerint in Gnoſticis, aliiſve libris: non inde conſequitur, pro falſo habendum. Nec enim, quicquid chartis illinerent, tale erat: ſed vera etiam falſis immiſcuere, quò falſis meliùs conciliarent fidem. Vt hîc etiam locum habeat illud poetæ Sulmonenſis: — *nec fingunt omnia Cretes.* Et cogitandum, quanto faciliùs ætate Epiphanii potuerint Catholici æra lupinis diſtinguere: quia tum innumera ſupererant antiquitatis monumenta; quæ poſtea ſeu temporum infelicitate, ſeu hominum ſocordiâ, perierunt.

* *cap. 4, ad theſin 4, ſive pag. 32.*

Credo, & aliquis exquirat, utrùm cùm iis, quæ in Scripturis de genealogia Chriſti legimus, conciliari etiam poſſint, quæ de ea Muhamed, vel ejus interpretes, tradiderunt. De hoc judicium ferri nequit, niſi priùs conſtiterit de eorum ſententia: quæ iſtiuſmodi eſt.

Fatentur de paterno Ieſu genere fruſtra quæri, quia natus ſit ex Maria virgine; unde & à matre *Mariæ filius* dicatur: ac jure comparetur cum Adamo; qui & ipſe procreatus ſit citra conjunctionem maris, & feminæ. Mariam verò ajunt eſſe filiam Amram, Amram filium Matan, Matan filium Suliman, Suliman filium David, David filium Iſchi. Ita pater Mariæ, & parens Moſis, atque Aaronis, fuerint cognomines. Inter verò duos hoſce Amramos ſtatuunt ſpatium annorum mille, & octingentorum. Quod ad hoc intervallum, trecentis circiter annis minùs dicere debuiſſent.

ſent. Sed neque Mariæ parens Amram dictus; verùm Heli, aut Eliakim; ſicut vidimus. Quod autem duas ſolùm generationes, Matanis nempe, & Sulimanni, inter patrem Mariæ, & regem David, conſtituunt, id planè inſulſum eſt: cùm inter eos ſit intercapedo annorum quaſi mille. Nec potuit inter Mariæ majores fuiſſe ullus *Solimannus*; quod nomen eſt non Hebræum, ſed Turcicum. Verùm quid ab iis vel mediocre exſpectemus, qui Meſſiæ nomen non *unctum*, ſed *benedictum*, interpretentur: *Ieſum* verò dicant eſſe vocabulum barbarum, &, quid ſignificet, neſciri? Mittamus igitur iſta, quæ, ut cum poeta Hiſpano * dicam,

* Martial. lib. 14. epig. 1.

Tricæ ſunt, apinæque, aut ſiquid vilius iſtis.

Ac gradum potiùs capeſſamus ad alia; quæ illuſtrandis faciunt Scripturis. Cujuſmodi eſt controverſia de fratribus Chriſti. Nam & ea valde eſt agitata, ut inter veteres, ſic etiam juniores.

CAPVT VI.

QVI FRATRES CHRISTI VOCENTVR.

Quos Scriptura vocat fratres Chriſti, hi non fuere Ioſephi, & Mariæ liberi; ut Helvidius putabat: ſed veriſimiliùs creduntur conſobrini Ieſu Chriſti: verùm præ iſto etiam multò magis conſentaneum eſt, fuiſſe Ioſephi liberos ex priori uxore.

CVm iis, quæ de ſtirpe Ieſu diximus, conjuncta eſt de fratribus ejus quæſtio. De his diſputant, quâ ratione *fratres* dicantur. Fuere, qui exiſtimarent, fuiſſe B. Mariæ τῆς θεοτόκου † filios ex marito ſuo Ioſepho. Quæ ſententia fuit Helvidii; urgentis hæc duo, tum quòd Ioſephus dicatur non agnoviſſe conjugem, donec peperiſſet primogenitum; unde colligebat, poſtea agnoviſſe: tum quòd ſæpius in Scripturis mentio fiat fratrum Ieſu.

† Deiparæ.

De priori jam olim reſponſum fuit, *donec*, & *uſque*, non ſemper affirmare aliquid fuiſſe, aut fore, poſt tempus expreſſum. Vt II Reg. XXVI, 26: *Michol filiæ Saul non eſt natus filius, uſque in diem mortis ſuæ.* Ex quo minimè ſequitur, poſt mortem peperiſſe. Sic Matth. XXVIII, 20 legimus: *Ecce ego vobiſcum ſum ad conſummationem ſeculi.* Vnde perperam colligatur, poſtea nobiſcum non fore. Similiter Pſal. CIX: *Sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos ad ſcabellum pedum tuorum.* Matth. V, 19, *Donec tranſeat cœlum, & terra; iota unum, aut unus apex, non præteribit à lege.* Vide Hieronymum contra Helvidium, & Chryſoſtomum in Matth. cap. I, 25.

Quod ad alterum (id de fratribus erat) attinet, à pleriſque etiam Hel-

vidio

vidio eſt reſponſum, *fratres* hîc, more Hebræo, vocari, qui eſſent cognati; hoc eſt, fratres patrueles, amitini, vel conſobrini. Audiamus B. Hieronymum in Matth. cap. XII: *Nos fratres Domini conſobrinos Salvatoris, Mariæ liberos intelligimus, matertera Domini; quæ eſſe dicitur mater Iacobi minoris, & Ioſeph, & Iudæ: quos in alio loco fratres Domini legimus appellatos. Fratres autem conſobrinos dici, omnis Scriptura demonſtrat.* Ac pluribus de eo in opere adverſus Helvidium: ad quod ibidem remittit. Similiter Theodoretus in epiſt. ad Gal. cap. I in fine.

Sed, ſive Scripturam attendamus, ſive alios Sanctorum Patrum; potior eorum ſententia videtur, qui hic *fratres* non in cognatione remotiores, ſed propiores intelligi, arbitrantur. Siquidem accurata deſcribitur cognitio Chriſti Matth. XIII, 53, 54: *Nonne hic eſt fabri filius? nonne mater ejus dicitur Maria, & fratres ejus, Iacobus, & Ioſes; & Simon, & Iudas? Et ſorores ejus nonne omnes apud nos ſunt? unde ergo huic omnia iſta?* Et Marci VI, 3: *Nonne hic eſt faber, filius Mariæ, frater Iacobi, & Ioſe, & Iudæ, & Simonis: & ſorores ejus hic nobiſcum ſunt? Et ſcandalizabantur in illo.* At quando parentes probè novimus, quos ex eorundem familia meliùs nôſſe ſolemus, quàm liberos jam grandis ætatis? qui ſoli iccirco nominantur Ioan. VI, 42. Sententia igitur eſt: Nonne eodem hic patre eſt prognatus, quo Iacobus, Ioſe, & duo fratres eorum?

Præterea fratres illi nominantur, qui matri adeſſe ſoleant. Vnde Matth. XII, 46: *Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater ejus, & fratres, ſtabant foris, quærentes loqui ei.* Ac ſimiliter Marci III, 31, & Luc. VIII, 19. Vnà etiam iter ſuſcipiebant. Vt Ioa. II, 12: *Poſt hoc deſcendit Capharnaum ipſe, & mater ejus, & fratres ejus, & diſcipuli ejus: & ibi manſerunt non multis diebus.* Hi quoque in Iudæam invitant Ioa. VII, 3: *Dixerunt igitur ad eum fratres ejus, Tranſi hinc, & vade in Iudæam, ut & diſcipuli tui videant opera tua, quæ facis. Nemo quippe in occulto facit aliquid, & quærit ipſe palam eſſe. Si hæc facis, manifeſta te ipſum mundo. Neque enim fratres ejus credebant in eum.* Vbi non poſſunt intelligi cognati ejus, filii Zebedæi, Iacobus major, & Ioannes; qui jam antè diſcipuli fuere; ut ex Matthæo, & Marco, conſtat. Quos igitur alios capiamus fratres, quàm proximos? qui tum quidem nondum credebant, nec ex duodecim fuêre; poſtea tamen fidem ſunt amplexi. Proximis ſanè meliùs convenit, quòd matrem Ieſu, ut domeſtici, comitarentur; eóque aſſeclæ eſſent Chriſti. Videlicet, Ioſepho defuncto, cura omnis rei familiaris penes Mariam erat: ut fratres Ieſu neceſſe habuerint eum ſequi, etſi necdum in eum crederent; imò quandoque etiam pro furioſo haberent.

Nec leve pro hac ſententia argumentum præbet hiſtoria de paſſione

Ieſu Chriſti. Tres enim Euangeliſtæ in eo conveniunt, tres ſeminas ſpectâſſe Chriſtum crucifixum. Matthæus xxvii, 56, eas nominat, Mariam Magdalenen; & Mariam, Iacobi ac Ioſe matrem; & matrem filiorum Zebedæi. Marcus xv, 40, appellat Mariam Magdalenen; & Mariam Iacobi parvi, ac Ioſe matrem; & Salomen. Ioannes autem xix, 25, Mariam, matrem Ieſu; & ſororem matris ejus, Mariam Cleopæ; & Mariam Magdalenen. De Maria Magdalene conveniunt inter ſe.

Altera eſt Maria cognomento Salome, filia Cleopæ, uxor Zebedæi; mater duorum Apoſtolorum, Iacobi majoris, & Ioannis Euangeliſtæ. Matrem quidem filiorum Zebedæi, dictam Salomen, communis veterum ſententia eſt: atque ita quoque Baronius Tom. I, in Appar. num. LXV, Ianſenius cap. CIV Concordiæ Euangel. Maldonatus Matth. xxvii, 56, atque alii. Sed quæſtio eſt, ſitne eadem, ac Maria Cleopæ. Nempe ut Maria habuerit cognomen Salomes: ſicut alteri Mariæ cognomen fuit Magdalenæ. Atque ut Cleopæ dicatur à parente, quia filia Cleopæ: quæ tum Maria Zebedæi potuit vocari à marito; tum Maria Iacobi magni, & Ioannis, à liberis.

Item quæritur, quæ ſit tertia, Maria Iacobi dicta. Non dubitamus, quin eadem ſit, quæ dicta mater Iacobi, Ioſetis, Simonis, & Iudæ. Atqui hi proximi ſunt fratres Domini, ut oſtenſum. Nempe fratres Chriſti credebantur, quia filii erant Ioſephi ex priori uxore: cui nomen fuiſſe *Eſcha*, tradiderunt: ut eſt apud Hieronymum in cap. xii Matthæi: ſed ex Apocryphis id hauſtum ait. Verùm de nomine non contendimus, ſed re: in qua inviti avellamur ab antiquis, ubi de hiſtoria agitur. Quomodo igitur Ioſephus creditus pater Ieſu; ita hi etiam habiti ſunt fratres Ieſu. Vnde conſequitur, Mariam Iacobi eandem eſſe ac matrem Domini.

Atque hoc eo quoque evincitur: quòd, cùm tres mulieres ab tribus nominentur Euangeliſtis; niſi Matthæo, & Marco, Maria Iacobi, ſit ea, quæ Ioanni eſt mater Ieſu; ſequatur, duos priores Euangeliſtas, cùm enumerare vellent præcipuas illarum, quæ cruci adſtitiſſent, omiſiſſe Deiparam: quam minimè omnium oportuit præteriri, cùm omnium fuerit maxima, & Chriſtus de cruce pendens ad eam, & Ioannem, ſermonem illum habuerit, quem Euangeliſta Ioannes narrat.

Dixeris, parum eſſe veriſimile, eam, quæ verè mater eſſet Ieſu, Iacobi non verè, ſed ſummùm noverca; à Matthæo, & Marco, potiùs dictum iri Mariam Iacobi, quàm matrem Ieſu. Aliquid eò effeceris, niſi Matthæus, & Marcus, primò ſcripſiſſent Euangelium; eóque ſic vocaſſent, ut, Ioſepho marito defuncto, vocari ſoleret: idque quia in familia ejus Iacobus eſſet natu maximus, atque etiam, donec Ieſus ſe miraculis patefeciſſet mundo, omnium notiſſimus. Longè

Longè tamen aliter B. Hieronymus lib. adverſus Helvidium : *Tu dicis, Mariam virginem non permanſiſſe. Ego mihi plus vindico, etiam ipſum Ioſeph virginem fuiſſe per Mariam, ut ex virginali connubio virgo filius naſceretur. Si enim in virum ſanctum fornicatio non cadit; & aliam eum uxorem habuiſſe non ſcribitur; Mariæ autem, quam putatus eſt habuiſſe, cuſtos potius fuit, quàm maritus : relinquitur, virginem eum manſiſſe cum Maria, qui pater Domini meruit appellari.* Itaque & idem eopſe libro Mariam, matrem Iacobi, appellat Domini materteram. Quod & facit in cap. XII Matthæi. Similiter Theodoretus ad Galatas cap. I : *Vocatur quidem frater Domini; at non erat naturâ. Sed nec erat Ioſephi filius, ut quidam exiſtimarunt, ex priori matrimonio natus : verùm erat quidem Cleopæ filius, Domini autem conſobrinus. Habuit enim matrem, matris Domini ſororem.*

Sed his obducimus tot alios. Ex Latinis Ambroſium, ſive Hilarium, diaconum Romanum, ad Gal. cap. I, & Hilarium Pictavienſem in Matth. can. I. Quorum uterque apertè prodit, Iacobum hunc fratrem Domini, natum fuiſſe ex Ioſepho, & priori ejus uxore. Ex Græcis ſimiliter Euſeb. lib. I Hiſt. Eccl. cap. I; Gregorius Nyſſenus orat. II de reſurrect. Christi; Epiphanius, cum alibi *, tum fusè imprimis, hæreſi XXIX, quæ eſt Nazaræorum, & LXXVIII, quæ eſt Antidicomarianitarum; Chryſoſtomus homil. de Annunc. Virginis; Theophylactus in Matt. XXVII †, & ad Gal. cap. I; ac Euthymius in Matt. cap. II. Imò & ante hos omnes Origenes in Matth. cap. III ſcribit, nonnullos ita ſenſiſſe : ac Hippolyto Portuenſi eandem ſententiam tribuit Nicephorus lib. II Hiſt. cap. III. Et ſanè, qui Ioſephum putaret non habuiſſe uxorem, antequam B. Mariam duceret, ante B. Hieronymum arbitror fuiſſe neminem : utcunque poſterioribus temporibus, in virginitate extollenda immodicis, avidè multi eam fuerint ſententiam amplexi. De genere Chriſti hactenus.

* *hæreſ. 51, & in Ancorato.*

† *al. VII.*

FINIS.

I N D E X

eorum, quæ Diſſertatione

DE GENERE IESV CHRISTI

continentur.

Prior numerus Romanus, caput; alter, theſin ſignificat. Numerus barbaricus, quem cifram dicimus, ad paginam remittit.

AGnatis nubebant virgines ἐπίκληροι, & unde ea conſuetudo. I. XI. 6.

Amram, juxta Muhammedanos, B. Virginis pater fuit; pronepos autem Regis Davidis. V. II. 39. Quantum temporis intervallum ponant inter hunc Amram, & illum Amram, qui Moſis erat pater. *Ibid.* Sententia eorum excuſſa. *Ibid.* & 40.

Anna, B. Virginis mater, è qua tribu fuerit. I. XVII. 9. Quis dies Conceptioni ejus memorandæ ſtatutus ſit ſollemnis in Eccleſiis, tum Orientis, tum Occidentis; quando item ejus dormitio celebrata. IV. IV. 32. Quando videatur Conceptionis feſtum inductum. *Ibid.*

Athenis ſororem germanam; Spartæ, uterinam ducere licebat. III. VII. 24.

B*Arpanther*, ſecundum Damaſcenum, dictus pater B. Virginis, avus Ieſu. V. II. 38, 39.

Bartholomæi Apoſtoli iter ad Indos, quibus detulit Euangelium à Matthæo ſcriptum Hebraicè. II. I. 15.

CAinan in genealogia Chriſti non videtur appoſitus à Luca; ſed à librariis. III. V. 22, 23. & IV. VIII. 30, 31.

Chriſtophori à Caſtro libet de Deipara. IV. IV. 34.

Chryſoſtomus commendatus, ut præclarus Scripturarum interpres. IV. V. 35, 36.

DAmaſceni ſententia de genere B. Virginis. I. XVII. 8, 9, 10.

David cur *vir Dei* dicatur. I. II. 2.

Davidis ſtirps non idem, ac *tribus Iuda*; ſed ejus portio. I. IX. 5.

Donec non ſemper, ſi negatio præceſſit, affirmat de eo, quod ſequitur tempus expreſſum. VI. I. 40.

E*Bionæi* propriè dicti differunt à Nazaræis: interdum tamen, laxiùs eâ voce acceptâ, Nazaræos comprehendi. II. I. 17, 18.

Ἐκκήρυκτος, pro *abjecto*. III. X. 26, 27.

Eli, Eliakim, & Ioakim, eundem videri: puta patrem B. Virginis, ſocerum Ioſephi. IV. IV. 31.

Eliſabetha licet filia Aaron dicatur Lucæ 1. 5: & B. Virgo ejus fuerit cognata: non propterea & ipſa Aaronis filia erat. I. V. 3.

Ἐπίκληροι, ſive virgines hæredes, non poterant nubere extra tribum ſuam; ſed ἐπίπροικοι poterant. I. X. 5.

Epiphanio Cyprio perperam tribui encomium Deiparæ. IV. IV. 31.

Epiphanii error, exiſtimantis, ſoli tribui Levi licuiſſe nubere extra tribum ſuam. I. X. 5.

Ἐπίπροικοι, & ἐπίκληροι virgines, quomodo differrent. I. X. 5, 6. & I. XIII. 7.

Euangelium Nazaræorum. Vide *Nazaræorum.*

Euſebio Emiſſeno perperam inſcribi homilias, quæ ſunt Eucherii Lugdunenſis. I. XIII. 7.

FAuſtus Manichæus unde ſua hauſerit de majoribus B. Virginis. IV. IV. 33.

Filium dici aliquem quadrifariam; vel naturâ; vel adoptionis lege; vel lege connubii, ut privignum; vel lege Hebræâ, qua quis fratri defuncto ex vidua relicta liberos ſuſcitabat. I. VI. 4.

Filium eſſe latiùs patet, quàm *ab aliquo genitum eſſe.* I. III. 2.

Fratres, Hebræorum more, pro *cognatis.* VI. I. 40, 41.

Fratres Ieſu dicuntur in Scripturis, non liberi, quibus Ioſeph auctus ſit ex Maria, quod Helvidius credidit: ſed conſobrini Ieſu, vel, quod verius putamus, liberi Ioſephi ex conjuge priori. VI. I. 40, 41, 42.

Genealo-

GEnealogiæ Iudaicæ ab Herode combuſtæ. I. XVI. 8.

Generatio nunc activè, nunc paſſivè ſumitur. I. I. 2.

Genitor de eo, qui alterum adoptavit. III. IX. 25.

Germani fratres, qui & unde ſic dicantur. III. VII. 24.

Gnhariri, ſive, *hhariri*, quis dicatur prophetæ Ieremiæ; & quàm variè ea vox exponatur ab antiquis; & quæ vera interpretatio videatur. III. X. 26, 27. XI. 27. & III. XII. 27, 28. & III. XIII. 28.

Gnoſticorum liber, de ſtirpe Mariæ. IV. IV. 32.

HElvidio occurſum, qui putabat, B. Mariam habuiſſe liberos ex Ioſepho. VI. I. 40, 41.

Heli, ac Iacobum, in Genealogia Chriſti eſſe diverſos. III. IV. 20. Africano habiti fuere fratres uterini; idque fusè declaratum. 21. Ea ſententia excutitur. 22.

Herodes Magnus comburi juſſit libros de genealogiis Iudaicis. I. XVI. 8.

Hieronymi opinio de fratribus Ieſu improbata. VI. I. 42. Primus is Patrum fuit, qui putarint, Ioſephum non fuiſſe viduum, cum duceret Mariam. 43. Attributus ei vulgò Libellus de Nativitate Mariæ, & unde is hauſtus; deque eo judicium. IV. IV. 33. Hieronymus operæ putavit, ſi Euangelium Nazaræorum, ſive ſecundùm Hebræos, non deſcriberet modò; ſed etiam verteret, tum Græcè, tum Latinè. II. I. 16.

IEchonias Rex utrùm liberos reliquerit. III. X. 26. & III. XI. 27.

Ioakimi, Chriſti avi, dies ſollemnis apud Græcos, & Latinos. IV. IV. 32.

Ioakim idem nomen ac *Eliakim*. IV. IV. 31.

Iulii Africani ætas, doctrina, ſcripta. III. V. 21. Sententia ejus de Heli, & Iacobo, fratribus uterinis. 21, 22. Vnde ſit, quòd Melchi tertium à Ioſepho ſtatuat, Mattbato, & Levi, omiſſis; & cur à nemine ante Bedam fuerit eo nomine culpatus. 22, 23.

LEontius fortaſſe B. Auguſtino, qui & Leucius, vel Seleucus Manichæus. IV. IV. 34, 35.

Leucius idem videtur, ac Seleucus Manichæus. IV. IV. 34.

Lex nulla Hebræis, ne qua virgo nuberet extra tribum ſuam; ſed ſolùm ne id faceret, quæ fratre careret: qualis nubere ſolet agnato proximo, etſi id lege non fuerit præceptum. I. X. 5. & I. XI. 6.

Liber, Hebræorum more, pro catalogo. I. I. 2.

Lucam Euangeliſtam, in Genealogia Chriſti, maternum ejus genus deſcribere. IV. II. 29. IV. III. 30. IV. IV. 31, 32. Cur idem, non, uti Matthæus, Ioſephi ſolum genus enarret. II. I. 13, 14. IV. IV. 35. Cur item non ab Abrahamo genealogiam ordiatur, ſed ab Adamo. V. 35. Cur idem Chriſti genus demum à baptiſmo ejus exponat. VI. 36.

Lycurgi legibus permiſſum ducere ſororem uterinam. III. VII. 24.

Lucas Euangeliſta olim cap. III habuit in Genealogia Chriſti, non LXXV generationes, quot nunc leguntur; ſed LXXII; Matthat, Levi, ac Cainan, præteritis. III. V. 22, 23.

MAria Cleophæ, ſoror B. Virginis. I. XIII. 7.

Mariam Iacobi in Scripturis non aliam videri, quàm matrem Domini; atque ita poſt mortem mariti nuncupatam à privignorum natu maximo. VI. I. 42.

Maria, mater Domini, ratione utriuſque parentis, ex tribu Iuda fuit. I. V. 3. Non adeò pauper erat, ut agrum, aut domum, niſi conductitiam, non haberet. I. XIV. 7. Fuit agnata Ioſephi, ſecundùm Epiphanium, & Damaſcenum. I. XVII. 9. Idem ex Euangeliſta Matthæo oſtenſum. I. XIX. 11.

Matthæi Euangeliſtæ ſcopus in genealogia Chriſti. I. I. 1, 2.

Maria Salome, Zebedæi uxor, mater Iacobi majoris, & Ioannis Euangeliſtæ, aliter à parente ſuo dicta eſt Maria Cleopæ. VI. I. 42.

Matthæus Euangeliſta cur ſufficere exiſtimarit, ſi genus Ioſephi exponeret: Lucas verò non item, ſed Mariæ genus enarrandum putârit. II. I. 13, 14. Cur item Matthæus ab Abrahamo demum; Lucas verò ab Adamo ipſo genealogiam ordiatur. IV. V. 35. B. Matthæus Hebraicè ſcripſit Euangelium ſuum; ac cur eâ linguâ, ubi, & quando, conſignârit. II. I. 12, 13, 14. Nonnullis B. Ioannes, aliis Iacobus, frater Domini, dicitur tranſtuliſſe Græcè B. Matthæi Euangelium: num verò alteruter, an alius, id fecerit, parum referre, eo quòd conſtet, tralationem illam eſſe ab Apoſtolis, & Eccleſiâ, comprobatam. 14. Euangelium Matthæi Hebraicum, tum quod Munſterus, tum quod Tilius edidit, planè diverſum eſſe ab eo, quod ſcripſerat Matthæus. 14. Genuinum ad Indos fuiſſe à B. Bartholo-

mæo

mæo delatum, atque ibi à Pantæno Alexandr. viſum. 15.

Moſis locus Numer. xxxvi de Zelophahadi filiabus illuſtratus. I. xi. 6.

Muhammedani quibus majoribus natum fuiſſe Chriſtum tradiderint. v. II. 39.

Munſterus Euangelium Matthæi edidit Hebraicè, non quale olim ſcripſerat Matthæus; ſed ex Græco à quopiam verſum; à ſe verò variis in locis interpolatum. II. I. 14.

NAzaræi priùs dicti, qui poſtea *Chriſtiani*. II. I. 15. Nazaræorum Euangelium, quod aliter *juxta Hebræos:* & quale id primò fuerit, & quomodo paullatim fuerit corruptum. II. I. 15. Id B. Hieronymus non modò deſcripſit; ſed etiam Græcè, Latinéque vertit. 16. Quæ in eo olim lecta; in Græco autem Matthæi vel non legantur, vel aliter legantur. 15, 16, 17. Euangelium hoc non quidem canonicum habebatur olim; interim nec apocryphum, ſed Eccleſiaſticum. 18.

Nazaræorum, & Ebionitarum diſcrimen. II. I. 17, 18.

PAntæni, (qui anno circiter quinquageſimo ab Ioannis Euangeliſtæ exceſſu claruit) ad Indos iter; ubi vidit Euangelium Matthæi Hebraicum, eò ab Apoſtolo Bartholomæo delatum. II. I. 15.

Panther cognomen Ioſephi, & Iacobi, qui pater Ioſephi. v. I. 37, 38. item ejus, qui proavus erat Mariæ v. II. 39. Ieſus cur Pantheris filius à Iudæis, & gentilibus, dictus ſit. v. I. 37, 38.

SAlathiel ille, de quo in Genealogia ſua B. Matthæus, alius eſt ab illo, de quo in Genealogia ſua B. Lucas. III. XII. 27, 28.

Solimannus à Muhammedanis ridiculè ſtatuitur proavus B. Virginis. v. II. 39, 40.

Seleuci liber, de nativitate B. Virginis, qualis judicandus. IV. IV. 34.

TAtiani Harmonia Euangelica cur non modò διὰ τεσσάρων, ſed etiam διὰ πέντε, dicta ſit. I. II. 17. Tatianum hunc perperam dici Alexandrinum. *Ibid. in margine.*

Thalmude quid de Ieſu parentibus tradatur. v. I. 38. 39.

Tilius quod Euangelium ſub Matthæi nomine Hebraicè edidit, non eſt illud, quod ipſe ſcripſerat Matthæus. II. I. 14.

VIrgines Iſraeliticæ poterant nubere extra tribum ſuam, exceptis ἐπικλήροις, ſive hæredibus. I. x. 5.

Vſque non ſemper ita præteritum negare, ut contrarium futurum ſignificet. VI. I. 40.

ZElophahadi filiæ occaſio fuere legis, nequa ἐπίκληρος virgo nuberet extra legem ſuam. I. x. 5. & xi. 6.

FINIS.

Pag. 7 ỷ. 18 poſt *ſoror fuerit*, adde ſis: *Vtrum ſit veriſimilius cap.* VI *decidemus.* Pag. 25 ỷ. 1, poſt *unus foret è tribu*, adde: *Iuda, aut Levi.* Pag. 37 ỷ. 16, poſt *antiquis*, adde: *ut ſatis ex iis arbitror liquere, quæ ad capitis tertii theſin quinctam dicebamus.* Pag. 39 ỷ. 21, clarius ſit, ſi poſt *quicquid* addas *Gnoſtici.* Pag. 40 ỷ. 23, poſt, *Quæ ſententia*, adde: δυσσεβὴς, καὶ ἄθεος μάλιστα, *irreligioſa, atque impia admodum, Photio dicitur. Eunomii autem, ea fuit; qui contendebat, Mariam poſt Salvatoris partum agnitam ab Ioſepho: ut cognoſcimus ex Eccleſiaſtica Philoſtorgii hiſtoria à Photio in compendium redacta, ac proximè juris publici facta à clariſſimo, atque eximio, Iacobo Gothofredo, viro & hoc nomine, & aliis multis, præclarè merito de Rep. literaria. Præterea opinionem hanc Antidicomarianitis, & quibuſdam Dimœritis, tribuit Epiphanius hæreſi* LXXVII, & LXXVIII; *dubius interim, utrùm eam hauſerint ab Apollinari Laodiceno, an diſcipulis ejus. Denique, ut Ambroſius, Hieronymus, Auguſtinus, teſtantur, ſententia hac.*

GERARDI IOANNIS VOSSII

DE ANNIS IESV CHRISTI

DISSERTATIO PRIMA;

QVÆ EST

DE CHRISTI ANNO NATALI.

I.

Magna, ac vetus eſt diſceptatio, quoto Auguſti anno natus ſit Ieſus Chriſtus. Sed Auguſti anni ambiguè dicuntur; quia, ut poſtea explicabitur, alii ejus annos inchoant à nece Cæſaris, alii à triumviratu ipſius, alii à victoria Actiaca, alii à nece Cleopatræ. Quare, ut res ſit liquidior, potiùs annis numerabimus Iulianis; qui incipiunt anno necem Iulii Cæſaris proximè præcedenti; quando Iulius, bello Civili confecto, Conſul in decennium, ac Dictator perpetuus, creatus eſt.

NEMPE anni Iuliani, quibus initium à correctione Faſtorum, unico anno prævertunt annos Auguſti; ſi hos numeres à nece Iulii Cæſaris. Sed biennio, ſi eoſdem ordiaris à conſulatu Hirtii, & Panſæ. De quo, ut dixi, pluribus poſtea agetur. Nunc varias de natali Chriſti adferam opiniones; quas inferiùs expendam. Initium ſumam à receptiſſima.

II.

Vulgaris eſt opinio, natum fuiſſe Chriſtum VIII *Kal. Ianuarias anni Iuliani* XLV*: ad quam ſententiam orbi praivit Dionyſius cognomento Exiguus.*

NAtione is Scytha fuit: ſed monachus, ſeu abbas Romanus. Qui primus ab eo tempore, quo Verbum caro factum eſt, numerare docuit anno Chriſti IↃXXVIII.

III.

Proximè ad Dionyſium acceſſit Beda. Sed ſic ut non prorſus convenerit: cum non ab eodem initio annos Chriſti ordiatur. Quippe Dionyſio

primus Chriſti eſt annus Iulianus XLV ; *quia in eum incidit tum Chriſti* ἐνανθρώπησις *ſive incarnatio, tum etiam nativitas; illa quidem* XXV *Martii, hæc* XXV *Decembris. At Beda, (quem Marianus Scotus, Sigebertus, aliique Chronologi, ac Computiſtæ, ſequuntur) auſpicantur æram Chriſtianam octiduo poſt natalem Chriſti; puta à Kalendis Ianuariis anni ſequentis.*

EPocha igitur Dionyſiana uno anno anticipat illam Bedæ, & Computiſtarum, ad noſtra uſque tempora propagatam. Ac videtur originem cepiſſe ex eo, quòd Dionyſium malè intellexerit Beda. Nam, (ut Petavio pluribus oſtenſum *) Dionyſio ſemper primus eſt is annus Chriſti, quo incarnatus: ac veterum etiam alii multi propterea inde annum inchoarunt; nempe ab æquinoctio verno, vel ab XXV Martii, aut à Paſchate: quod videre eſt ex Francorum annalibus; ubi annus à Paſchate incipit: imò in Francis ea obtinuit numerandi conſuetudo, donec edicto ſtatuit Karolus IX, ut omnes annum ordirentur à Kalend. Ianuariis. Variis etiam hodiéque locis à Paſchate initium ducunt: de quo alibi fuſiùs loquemur.

* *Lib.* 12. *de Doct. Temp.*

IV.

Æra Chriſti vulgaris, quam à Kalendis Ianuariis anni Iuliani XLVI *incipere dicebamus, eſt periodi Iulianæ annus quater milleſimus ſeptingenteſimus decimuſquartus.*

MAlo periodi Iulianæ annis numerare, quàm orbis conditi: propterea quòd, ſi rationem ineam à natali orbis; tam incertum relinquam lectorem, quàm fuerat dudum: idque partim ob annorum diſſenſum in Bibliorum codd. Hebræis, ac Græcis; partim etiam, quia & illi, qui Hebræos codices ſequuntur, tantopere diſconveniant; ſic ut aſſignato orbis anno adhuc ſis incertus, niſi quæſieris priùs, quot annos alter numeret ab orbe condito uſque ad Chriſtum. Adde quòd, pro variis gentibus, varient annorum initia; his à verno, vel auctumnali æquinoctio; aliis à ſolſtitio, vel brumâ, inchoantibus. At plana ſunt omnia, ſi numeremus annis Iulianis; idque ſecundùm periodum inde *Iulianam* vocatam ab inventore ejus Ioſepho Scaligero; plurimùm laudis promerito ob tam nobile repertum, verè temporum ὄχημα †: cujus ignorantià multa à multis ariolis videas referri non ἐναντιοφανῆ ‡ dico, ſed verè ἐναντία *. Conſtat verò hæc periodus è tribus cyclis; Solis, Lunæ, & Indictionis: de quibus iccirco paucu-

† *Vehiculum.*
‡ *Quæ pugnare videantur.*
* *Contraria.*

paucula præmittam. Solaris circulus eſt annorum XXVIII: quorum ſingulis variant literæ Dominicales A, B, C, D, E, F, G. Sanè ſi annus tantum haberet dies 364, litera Dominicalis ſe quotannis ſimiliter haberet; quia numerus allatus, per ſeptem diviſus, nihil relinquit. Nunc habet annus dies 365: eoque ob diem unum reſiduum, in eâdem literâ annus & incipit, & terminatur. Ac ſi nunc ſit Dominicalis G, proximo anno ſit F, hinc E, & ita porrò, juxta initiales verſiculi vulgati literas:

Gaudet Francus Equo, Dacus Cane, Barbarus Arcu.

Quare ſeptennio quolibet exacto, Dominicalium literarum eadem rediret facies, niſi quarto quoque anno foret biſextilis; ſic dictus, quia eodem die repetito bis ſexto Kalendas numeremus. Is annus non in eandem deſinit Dominicalem, unde cœpit; ſed ſequentem. Ac quia quarto quoque intercalatio diei fit, ideo & quater ſeptenos annos effluere eſt neceſſe, antequam idem redeat Dominicalium literarum ordo. Et talis eſt cyclus Solis, ſive literarum Dominicalium.

Cyclus verò Lunaris eſt annorum XIX: unde & ἐννεαδεκαετηρίδα vocant; uti & annum Metonicum, ab inventore Metone, Socratis æquali, & amico. Etiam *aureus numerus* dicitur, quia aureis literis in Faſtis notaretur. Hoc cyclo exacto, ferè eadem redit noviluniorum ratio, ac reliquorum adſpectuum Lunæ ad Solem. Ferè, inquam, non exactè; quia Luna unâ horâ, & duabus quinctis, ſive vigintiquatuor minutis, ante exactam ἐννεακαιδεκαετηρίδα eoſdem ad Solem reſpectus iiſdem in Zodiaci locis nanciſcitur.

Cyclus Indictionis eſt ſyſtema trium luſtrorum quinquennalium, ſive annorum quindecim; unde & πεντεκαιδεκαετηρὶς nuncupatur; nomenque à tributis & penſionibus, quas Cæſar Conſtantinus, ejuſque ſucceſſores, indicerent. Nam ridiculum eſt, quod apud Conſtantinum Porphyrogennetam in ſecundo de Thematibus, & alios, legas, Ἴνδικτον quaſi Ἴακτιον ab Actiaca dici victoria; quaſi non Indictiones multò ſint Auguſti temporibus recentiores. Hæc de tribus cyclis.

Cæterùm ſi cyclum Solarem, quem duodetriginta annorum diceba-mus, in Lunarem illum annorum XIX duxeris, confiet periodus Victoriana ſive Dionyſiana, annorum 532. Et ſi Dionyſianam periodum multiplices per cyclum Indictionum, exurgunt anni 7980. Vnuſquiſque verò annus ſuas ex his tribus cyclis habet notas ac characteres. E, G. annus hic 1642 habet cyclum Solis 27; literam Dominicalem E; Cyclum Lunæ, ſive aureum numerum 9; Indictionem Romanam 10. Nec unquam idem trium cyclorum numerus redit niſi exactâ periodo Iulianâ. Incipit autem periodus hæc à cyclo ſolari 1, Lunari 1, Indictione 1. Qui periodi annus

excedit mundi natalem, juxta Vbbonem Emmium, annis 763; ut juxta Petavium annis 729. Quippe ex Vbbonis ſententia conditus eſt mundus anno hujus periodi 764. At Petavius annis triginta quatuor citiùs conditum eſſe mundum arbitratur: nempe anno Periodi Iulianæ 730. Atque ex his ſatis elucet, quid Periodi Iulianæ nomine intelligatur. Nunc redeo ad æram vulgarem.

V.

Eadem Chriſti æra concurrit cum Olympiadis centeſimæ anno primo; anno Vrbis, ſeptingenteſimo quinquageſimo quarto.

DE utroque hoc Emmius, & Petavius, conſentiunt. Quid mirum? quando de annis Vrbis uterque ſequitur Varronem: qui eam conditam putavit Olympiadis ſextæ anno tertio: non Olympiadis ſeptimæ anno primo; ut volunt Faſti Siculi, ſive Chronicon Alexandrinum. Pighius in Annalibus Romanis de annis Vrbis mediam inſiſtit viam.

VI.

Concurrit item hæc æra Chriſti cum Ægyptiaco anno trigeſimo.

QVi anni numerantur non à victoria Actiaca; ſed à capta Alexandria, mortéque Antonii, & Cleopatræ.

VII.

Vulgarem hanc æram Dionyſianam, ſive potiùs æram Dionyſii à Beda interpolatam, & exinde ad noſtra uſque tempora perductam, alii quidem anticipant, alii verò prorogant. Poſterius faciunt Græci poſteriores: ut Theophanes, Georgius Monachus, Cedrenus, atque alii: qui Chriſtum putant ſeptennio, vel octennio tardiùs natum, quàm æra fert vulgaris. Atque ad hanc æram adaptant characteres incarnationis, & natalis Ieſu Chriſti.

E. G. Maximus Monachus, Taraſii Patriarchæ Syncellus, annum Heraclii XXXI ab incarnatione Chriſti ait eſſe annum IↃCXXXIII. At ſecundùm æram vulgarem is fuerit annus Chriſti IↃCXL. Septennio igitur minùs dicit ærâ vulgari. Item annus, quo Heraclius in Africa ſalutatus eſt Imperator, Georgio Theophani, Georgii Syncelli familiari, quem & continuavit, eſt annus Chriſti IↃCII. At ſecundùm æram vulgarem eſt

annus

an. Iↄcx. Octennio igitur ſeriùs natum ſtatuit, quàm æra vulgaris, ſive illam Dionyſii, ſive Bedæ, placet dicere. Nempe qui natalem Chriſti referunt ad annum mundi 5000, ſeptennio abeunt; octennio, qui ad annum 5001.

Circumſpectione verò aliquâ opus eſt, in lectione Hiſtoriæ Miſcellæ. Quis enim non exiſtimet, quoties conſarcinator ejus loquitur de annis Chriſti, intelligi debere de annis æræ vulgaris? Sed multò aliter eſt. Nam poſtremis libris VIII eodem modo numerat, ac Theophanes. Cujus rei cauſſa eſt, quòd, ſicut primis XI libris Eutropium, & V ſequentibus Paullum Diaconum exſcripſit: ita VIII poſtremis deſcribit Theophanem; ſic ut non tam diverſus ſcriptor ſit, quàm interpres. Qua de re etiam diximus in opere de Hiſtoricis Græcis, ac Latinis.

VIII.

Qui verò ante æram, ſeu Dionyſii, ſeu Bedæ, natum fuiſſe Chriſtum arbitrantur, alii longiùs anticipant, alii propiùs accedunt. Longiſſimè recedunt, qui vulgarem Chriſti natalem annis prævertunt viginti duobus.

VT Marianus Scotus ad annum Iↄxxxii; item Sigebertus ad eumpſe ann. & cIↄLXXVI; ac Matthæus Pariſienſis ad eundem an. cIↄLXXVI: ſecundùm quos æra Chriſti ab anno incipit Iuliano XXIV: non XLVI; ut vulgò numeramus.

IX.

Eſt verò hæc ſententia non modò falſa omnino, ſed etiam abſurda. Quippe ſi eam ſequamur, Chriſtus fuerit mortuus, antequam denatus Cæſar Auguſtus. Quo nihil magis ſacris repugnat Scripturis: ut quæ doceant, Chriſtum anno Tiberii quinctodecimo fuiſſe à Ioanne baptizatum, ac prædicationem ſuam exorſum.

VT mirum ſit, ſummum virum, Paulum, patriâ Middelburgenſem, Epiſcopum Foroſempronienſem, idem aliquando contendiſſe: imò perſuadere aliis voluiſſe, id ſibi fuiſſe revelatum ab Apoſtolo Paulo. Quod dubitare poſſis, vigilans, an dormiens ſomniârit. Sed bene eſt, quòd ipſe poſtea ab hac opinione receſſerit.

X.

Nunc ad eos venio, qui propiùs anticipant æram vulgarem. Atque horum quinque opiniones ſunt; quæ quidem in conſiderationem venire me-

reantur. Prima eorum, qui proximè abeant: quomodo natus ſit Chriſtus anno Iuliano XLIV, *C. Cæſare Octaviano* XIII, *& M. Plautio Sylvano Conſulibus, anno Vrbis*, IↃCCLII.

ITa Onuphrius Panuinus, Pererius, Mariana libro de morte Chriſti, atque alii: ex antiquis verò, ut videtur, Tertullianus: de quo poſtea conſiderabimus.

XI.

Altera biennio prævertit, ut natalis Chriſti incidat in annum Iulianum XLIII: *quo Conſules fuêre L. Cornelius Lentulus Getulicus, & M. Valerius Meſſalinus, anno Vrbis* IↃCCLI.

SIc Caſſiodorus, & quodammodo Epiphanius: è junioribus verò Scaliger, & Baronius; quos alii magno numero ſequuntur. Sed hoc in iis eſt diſcriminis, quòd Ioſ. Scaliger id conſtanter faciat: ſic ut judicaturus fuerit, quia æra vulgaris biennio minùs dicit, hoc anno etiam biennio minùs dici: id eſt, annum hunc CIↃIↃCXLII, eſſe minimùm annum XLIV. At Baronius, etſi Chriſtum biennio antè natum credat, quàm æra habet vulgaris: tamen annum hunc CIↃIↃCXLII verè habiturus fuerit pro eo, qui dicitur. Vt verò hæc ἀσύστατα* conciliaret, tale ſummus vir, & utcumque humanum aliquid non ſemel paſſus, præclarè tamen de Eccleſiæ temporibus meritus, commentum reperit. Vbi ad Probi Imperatoris tempora deventum, duo paria conſulum omiſit. Prius eſt M. Aurelii Probi Imperatoris III, & Furii Lupi: alterum eſt M. Aurelii Imperatoris IV, & Ælii Scorpiani. Itaque cùm Probus annos imperârit ſex, ſolùm ei tribuit quaternos. Quod ſi biennium ei reſtituatur, meliùs Baroniana ſibi ratio conſtabit.

* *Pugnantia.*

XII.

Tertia triennio antea natum ponit: hoc eſt, anno Iuliano XLII, *C. Calviſio Sabino, & L. Paſſieno Rufo Coſſ. anno Vrbis* IↃCCL.

ITa Sulpitius Severus. Et Petavius quidem lib. XII de doctrina Temporum, cap. VII, † de vulgari æra ſic ſcribit: *Nemo ex omni antiquitate repertus eſt, qui non, ut minimùm, triennio antè, natum Chriſtum prodiderit; plerique quadriennio. Qui Conſulibus his, & anno æræ Chriſtianæ primo, Chriſtum natum ederet, ante Bedam, hoc eſt, ſeptimum ante * ſeculum, repertus eſt nemo.*

† Pag. 418.

* *Niſi potius octavum. Beda enim finem hiſtoriæ Anglicæ an. impoſuit 731: ac proinde ſeculo fluente octavo.*

XIII. *Quar-*

XIII.

Quarta quadriennio prævertit, ut natus ſit anno Iuliano XLI, *C. Cæſare Octaviano, & L. Cornelio Sylla Coſſ. anno Vrbis Cond.* IↃCCXLIX.

ITa Ioannes Dekerius: cujus ſententiam maximè ſe probare, ait idem Petavius ibidem.

XIV.

Quincta natum ſtatuit quinquennio priùs, ut is annus ſit Iulianus XL, *Dec. Lælio Balbo, & C. Antiſtio Vetere Coſſ. anno Vrbis* IↃCCXLVIII.

ITa Keplerus, Cæſareus Mathematicus, & M. Antonius Capellus, monachus Franciſcanus.

XV.

Opiniones aliorum vidimus. Nunc expendendum, quid conſentaneum magis ſit, tum Sacris Literis; tum Sanctorum Patrum auctoritati. Diſtinctè de utroque loquar. Ac de Scripturis quidem ita ſtatuendum, planè eas repugnare opinioni vulgari; modò capere eas ſic velimus, ut non repugnent illis, quæ de rebus Romanis, ac Iudaicis, prodidere Flavius Ioſephus, & Dio Cocceius; ut cæteros taceam. Hoc ita eſſe, ſic evincitur. Chriſtus eſt natus ante mortuum Herodem: ut clarè conſtat ex Scripturis. At Herodes eſt mortuus anno Iuliano XLIV, *ante Paſcha. Non igitur demum naſci potuit anno hoc exeunte: quia ſic natus eſſet poſt mortem Herodis. Sed ſi eodem ſit anno editus in lucem., id fuerit anno hoc inchoante: quod conveniat Græcis, natalem Chriſti referentibus ad* VIII *Id. Ianuar. Sin natus ſit vel* VIII *Kal. Ianuar. ut vetuſta habet Romanæ Eccleſiæ traditio, Chryſoſtomo ita teſtante; vel in Majo, ut Ægyptios ſtatuiſſe, tradidit Clemens Alexandrinus: ne eo quidem anno natus fuerit, ſed potiùs præcedenti; putà* XLIII, *vel etiam antè. Vt biennio minimum aberret opinio vulgaris.*

EX Euangelio Matthæi clarè dilucet, Herodem Aſcalonitam, qui & *Magnus*, & *Senior* dici ſolet; ubi ſe à Magis, qui Ieſum venerant adoratum, eluſum vidit; occidiſſe pueros Bethlehemiticos: Ioſephum verò, qui angeli monitu cum puero, & matre, paullò ante cædem illam fugerat

gerat in Ægyptum, non inde reverſum, niſi angelico item monitu; cùm Herode jam mortuo, Archelaus in partem imperii veniſſet. Vt & Ieſus fuerit natus ante Magorum adventum; & Magi acceſſerint ante cæſos Innocentes; & hi cæſi ſint ante mortem Herodis, ac imperium Archelai. Ex quibus conſequitur, multùm aberrare, qui, ut vulgo fieri ſolet, natalem Chriſti conferunt in annum, quo jam occiſi erant pueri Bethlehemitici, inque Herodis locum liberi ejus ſucceſſerant.

Cùm verò controverſia ſit de anno, quo mortuus eſt Herodes; eáque pendeat ex annis, quibus dicitur regnâſſe: de exceſſus anno judicium ferri nequit, niſi priùs conſtiterit, quando cœperit regnare, & quot annis tenuerit imperium. De utroque iſtorum non poſſumus teſtem dare magis idoneum, quàm Flavium Ioſephum, hominem Iudæum, ex primaria gente Aſmonæa, virum doctrinæ & judicii ſummi, magnæque dignationis, ac fidei, non apud Iudæos modò, ſed etiam Romanos: ut oſtenſum nobis operis de Hiſtoricis Græcis lib. II cap. VIII. Is auctor eſt nobis lib. XIV Antiq. cap. XVII, & lib. I de bello Iudaico cap. XV, Herodem, adnitente Antonio, à Senatu Romano conſecutum eſſe regnum Iudææ, C. Domitio Calvino II, & C. Aſinio Pollione, coſſ. hoc eſt, anno Iuliano VI; anno Vrbis Varroniano IↃCCXIV; Olympiadis CLXXXV an. I. Idem verò Herodes triennio pòſt Hieroſolyma cepit, & Antigono Aſmonæo, quem Parthi Regem fecerant, occiſo, totâ Iudæâ potitus eſt. Ita qui ante triennium titulum Regis obtinuit à Romanis; hoc anno in poſſeſſionem regni venit, Olymp. CLXXXV an. IV, M. Vipſanio Agrippâ, & L. Caninio Gallo coſſ. ut ait Ioſephus lib. XIV Antiq. cap. ult.

Duplex igitur initium habet regnum Herodis; prius annò Iuliano VI; alterum, IX. Ac à poſteriori initio numerat lib. XV Antiquit. cap. VII; ubi ait, Actiacam pugnam incidere in annum Herodis ſeptimum. Nam à priori initio fuerit annus decimus. Quippe Actiaca Auguſti victoria incidit in IV Non. Septemb. anni Iuliani XV; ut ex Dionis lib. L, & aliis, cognoſcere eſt.

Porrò idem Ioſephus teſtatur, Herodem mortuum eſſe, cum annorum eſſet circiter LXX; exactis annis XXXVII, ex quo à Romanis rex erat creatus; annis autem XXXIV poſt capta Hieroſolyma.

Ex his quidam doctiſſimi viri ſic colligunt: ſi Herodes cœpit regnare anno Iuliano VI, & deceſſerit anno imperii XXXVII; vivere regnaréque deſiiſſe anno Iuliano XLII. Sed qui ſic argumentantur, ad duo non attendunt. Prius eſt, Herodem primùm cœpiſſe imperare exeunte Iuliano anno VI. Nam ex Ioſepho conſtat, tempore Pentecoſtes fuiſſe in Iudæa; ſub auctumnum Alexandriâ iter inſtituiſſe Romam; ſed gravi tempeſtate

Pam-

Pamphyliam verſus jactatum; ac, propinquante jam hyeme, Romam veniſſe. Alterum autem eſt, quòd Herodes obierit paullo ante Paſcha: ut apud eundem Ioſephum legimus. Id ſi eſt, non poſſumus dicere, eum anno eſſe mortuum XLII; quia inde ſequeretur, non totos XXXVI annos imperâſſe. Solùm enim, exeunte anno Iuliano XLII, cœpit annus Herodis XXXVII. At minimùm parte trigeſimi ſeptimi imperium habuerit. Imò Ioſephi verba ſic ſonant, quaſi complêrit. Audiamus ipſum lib. XVII Antiquit. cap. X: Τελευτᾷ βασιλεύσας, μεθ᾽ ὃ μὲν ἀνεῖλεν Ἀντίγονον ἔτη τέσσαρα καὶ τριάκοντα· μεθ᾽ ὃ δὲ Ῥωμαίων ἀποδέδεικτο, ἑπτὰ καὶ τριάκοντα. *Vitam finiit, cùm regnâſſet, ex quo Antigonum ſuſtulerat, annos* XXXIV: *poſtquam verò regnum à Romanis obtinuit, annis ſeptem & triginta.* Quæ etiam legas lib. I de bello Iudaico cap. XXI. Interim non diffiteor, poſſe intelligi trigeſimum ſeptimum inchoatum. Sæpe enim ſic loqui amant ſcriptores; præſertim ſi major anni pars fuerit tranſacta. At nunquam ſic loquuntur, quando quis aliquam anni partem non attigit. Non igitur obierit Herodes anno Iuliano XLII: ſed, ſi complêrit annum imperii XXXVII, deceſſerit anno Iuliano XLIV: ſin minùs, mortuus ſit anno Iuliano XLIII.

XVI.

Quæ de mortis Herodianæ anno diximus, etiam iis firmantur, quæ de annis Archelai apud Dionem, & Ioſephum, legere eſt.

DIo enim lib. LV refert, Herodem Palæſtinum, (ita Archelaum appellat) M. Æmilio Lepido, & L. Arruntio Nepote coſſ. à fratribus eſſe accuſatum; ab Auguſto autem, decimo tetrarchiæ anno, trans Alpes, Viennam putà, relegatum, ac partem ejus ditionis in publicum redactam. At Conſules illi fuêre anno Vrbis Varroniano IↃCCLIX, Iuliano LI, novæ æræ Ægyptiacæ XXXVI. Ergo ſaltem tum accuſatus; bonáque ejus, ſi non iiſdem, at proximis coſſ. nempe anni Iul. LII, Vrbis IↃCCLX, confiſcata ſunt. Etiam convenit Ioſephus lib. XVII Antiquit. Iud. cap. XIX*, & imprimis lib. XVIII, cap. III: ubi Archelai bona fiſco eſſe addicta ait, anno XXXVII ab Actiaca victoria. At hæc victoria incidit in IV Non. Septemb. anni Iul. XV; quo Conſules erant C. Cæſar III, & M. Meſſala Corvinus. Trigeſimus igitur ſeptimus annus cœperit IV Nonas Septemb. anno Iuliano LI, ac deſierit eodem Septemb. anno LII. Vt optimè Dio, & Ioſephus, conſpirent. Ab hoc ſpatio ſolidum auferamus novennium. Tamdiu enim rexit Archelaus, & fortè nonnullis menſibus. Satis inde liquet, initium Archelai incidere in ver anni Iuliani XLIII. Multi tamen octo tantùm ſolidos annos, & aliquot menſes, demere jubent. Pro ſe adferunt,

* Al. cap. 15

 quòd

quòd Ioſephus lib. II belli Iudaici cap. VI dicat, Archelaum nono principatus ſui anno legatos miſiſſe ad Cæſarem Auguſtum; ſed ab eo damnatum, inque exilium Viennam, Galliæ civitatem, pulſum. Verùm non, ſi legati ſint anno nono miſſi, eodem etiam ſit condemnatus. Proximo enim in eum potuit ferri ſententia. Et ſanè poſt libros de bello Iudaico ſcripti ſunt Antiquitatum libri. Horum libro XVII, cap. XV, ait, decimo principatus anno eſſe accuſatum: nec ſomniâſſe dicitur de novem, ſed decem ſpicis; qui totidem imperii annos notarent. Vt videatur, quæ antea de anno ſcripſerat nono, retractâſſe.

Idem cognoſcere eſt ex annis Philippi tetrarchæ; qui & regni ipſe habuit partem. Nam, Herode mortuo, ſic diviſum ejus regnum inter filios fuit, ut ſemiſſem Archelaus, quadrantem verò Philippus, quadrantem alterum haberet Herodes Antipas; ut eſt apud Ioſephum lib. XVII, cap. X. At, ut idem Ioſephus ait, lib. XVIII, cap. VI; obiit Philippus, anno Tiberii XX, cùm Trachonitidi, Gaulanitidi, & Bataneæ, annis præfuiſſet XXXVII. Annus autem is Tiberii fuit primus, qui Auguſti ultimus. Exſtinctus is anno Iul. LIX, XIV Kal. Septembris. Ergo Tiberii XX incidit prioribus IV menſibus in an. Iul. LXXVIII. At poſteriori, majorique parte ſui, in annum Iulianum LXXIX. Atqui annos XXXVII rexiſſe Philippum, dicebamus. Si ſolidi intelligantur, his ablatis, fluxerit annus Iulianus XLII, cùm Herodi ſucceſſit Philippus. Sin Philippus extinctus, currente anno principatus ſui XXXVII; cœperit imperare anno Iuliano XLIII. Poſterius hoc planè dicendum, ut XX Tiberii, & XXXVII Philippi, concurrant. Nempe ut mortuus ſit Philippus anno Iuliano LXXIX; nec longè ante Paſcha, nec poſt XIX Auguſti, ſed intermedio tempore. Non multò ante Paſcha, quia demum paullò ante Paſcha cœpit Philippi annus XXXVII. Nec poſt XIX Auguſti; quia tum cœpit Tiberii annus XXI. Vt igitur concurrant Tiberii XX, qui deſiit in Auguſto, & Philippi XXXVII, qui cœpit circa Paſcha; ſtatuendum eſt, Philippum exceſſiſſe anno Iul. LXXIX. vere exeunte, aut primâ mediâve æſtate, vel circiter; non autem auctumno, vel hieme; quia ſic aſſignati horum anni non concurrerent.

Item Philippus tetrarcha Bethſaida, vicum in honorem Iuliæ, Auguſti filiæ, Tiberii Neronis uxoris, *Iuliam* vocavit. Et hoc factum, antequam ob adulteria infamis à patre in Pandatariam Inſulam relegaretur: quod contigit anno Iuliano XLIV; ut ex Dione liquet. Etſi verò hinc colligi nequit, utrùm Herodes exſtinctus ſit anno Iuliano XLIII, an XLIV: tamen ſolidè evincitur, non poſſe ejus mortem differri ultra Paſcha anni XLIV.

Atque hoc aliter quoque comprobatur. Cùm enim Romæ de paterno teſtamento coram Auguſto diſceptarent filii Herodis: Cajum Cæſarem

rem conſtat, primum ex Auguſti amicis locum obtinuiſſe in conſiſtorio. Id fuerit ante exactum annum XLIV; quia hoc in Syriam abiit, nec inde rediit: ut qui anno XLIX obierit; quod ex Suetonio, & Tacito, colligitur. Saltem igitur vitâ exceſſerit Herodes ante Paſcha anni XLIV.

Summa horum omnium eò redit,non obiiſſe Herodem anno Iul. XLII; quia ſic non attigiſſet annum imperii XXXVII. Nec obiiſſe anno Iul. XLV, aut XLVI; quia ſic plures, quàm ſolidos XXXVII annos, regnâſſet. Sed deceſſiſſe, vel anno Iul. XLIII, ut annum XXXVII inchoârit; vel anno Iul. XLIV, ut eundem imperii annum complêrit. Ac proinde cùm natus ſit Chriſtus ante Herodem mortuum, & is mortuus ſit ante Paſcha; ex hypotheſi,qua Chriſtus creditur natus XXV Decembris: ſi exſtinctus ſit Herodes anno Iuliano XLIV, Chriſtum natum eſſe, fortaſſe quidem multò antè; minimùm tamen,anno Iul. XLIII: ſin is obierit diem an. Iul. XLIII, multò antè forſitan; ſed minimùm tamen Chriſti natalem incidere in annum Iulianum XLII. Vt corruat opinio vulgaris, quâ natus creditur, exeunte an. XLV: imò & illa Onuphrii Panuini, natum exiſtimantis XXV Decembris anni Iul. XLIV.

XVII.

Ex iis, quæ diximus, mero meridie lucidius eſſe arbitror, Chriſtum biennio minimùm natum eſſe ante æram vulgarem. Nunc eorum penſiculanda eſt opinio, qui pluſquam biennio priùs natum fuiſſe arbitrantur. Pro iſto etiam affertur è Scripturis, quòd Magi ad Mariam, & puerum, Bethlehemum venerint ex Oriente; idque, ut vulgaris fert opinio, VIII *Idus Ianuarias. Tantum, ut ajunt, iter non potuit confici intra* XIII *dies proximos à natali Chriſti. Iam adde, quòd minimùm diem unum alterum conſultationi impenderint Magi, priuſquam itineri ſe darent: quòd etiam biduum ſaltem, vel circiter, fluxerit, intra quod Herodes, ubi de Magorum adventu, & cauſſâ ejus, didiciſſet, Synedrium convocaret; quo illi de loco Meſſiæ naſcendi ſtatuerent è Scripturis. Quo pacto vix dies* IX *itineri Magorum relinquantur. Vt igitur veriſimilis ſit recepta ſententia, quæ Magos ait* VIII *Idus Ianuarias veniſſe Bethlehemum; iis accedendum ajunt, qui non* XIII *diebus à nato Chriſto; ſed tot diebus, & anno, imò etiam biennio poſt, adveniſſe Bethlehemum arbitrantur.*

SI anno pôſt venerint, triennio minimùm natus ſit Chriſtus ante æram vulgarem. Sed quadriennio verus anticipet natalis, ſi poſt biennium contigerit adventus. Et tanto pôſt ſe Bethlehemi ſtitiſſe; opinio etiam eſt Origenis homil. XI in Lucam, Euſebii in Catena Græca, Epiphanii hæreſi XXX, & LI, quæ eſt Alogorum: ubi ſic inter alia inquit *: Ἐκέλευε γὰρ τοὺς ἐν τοῖς ὁρίοις Βηθλεὲμ παῖδας ἀποκτανθῆναι, τοὺς ἀπὸ δύο ἐτῶν, καὶ κατωτέρω, ἕως αὐτῆς τῆς ἡμέρας, ἧς οἱ Μάγοι παρ' αὐτῷ ἐγένοντο. Ἔνθεν τίνι οὐ φανεῖται, ὅτι ὅτε ἦλθον οἱ Μάγοι, δύο ἦν ἐτῶν ὁ παῖς γεγεννημένος; *Infantes enim omnes quotcunque in agro forent Bethlehemitico, à bimatu, & infrà, juſſit occidi, ad illam uſque diem, qua apud ſe Magi fuiſſent. Vnde quis non videat, tum quando Magi venerunt, puerum fuiſſe bimulum?* Idem paullò pôſt ſubdit †: Τῷ γὰρ τριακοστῷ τρίτῳ ἔτει τοῦ Ἡρώδου γεννᾶται ὁ Κύριος· τριακοστῷ πέμπτῳ ἦλθον οἱ Μάγοι· τριακοστῷ ἑβδόμῳ ἔτει τελευτᾷ ὁ Ἡρώδης, καὶ διαδέχεται Ἀρχέλαος, υἱὸς αὐτοῦ, τὸ βασίλειον. *Nam anno* XXXIII *Herodis natus eſt Chriſtus, annoque ejuſdem* XXXV *Magi venerunt, ac* XXXVII *anno moritur Herodes, cui ſucceſſit Archelaus.* Vbi itidem videmus, ex ejus ſententia Magos veniſſe ad Chriſtum bimulum. Sed addit, Herodem biennio pôſt ſupervixiſſe. Quod ſi eſt, quadrimulus fuerit Ieſus, antequam Herodes moreretur; totóque ſexennio peccet æra vulgaris, ſecundùm quam natus ſit biennio poſt Herodis mortem. Nihil tamen error iſte ad Epiphanium; qui ante Herodem eſſe natum ait, & quidem quadriennio toto.

* Pag. 430. & 431, edit. Pariſ.

† Pag. 430.

XVIII.

Hæc nunc expendamus: ac primùm illud, quòd negant, intra dies XIII *ex Oriente potuiſſe Bethlehemum iter abſolvi. Diſquiri igitur opus, quantum hoc iter fuerit. De eo autem ſtatui nequit, niſi priùs conſtiterit, quid* Orientis *nomine ſignetur. Sunt qui intelligant extremas Orientis partes.*

VTi Andreas Oſiander lib. I Annotationum in Harmoniam Euangelicam cap. IX. Sed veterum potiùs ſententias afferamus.

XIX.

Plerique Babyloniam intelligunt.

QVomodo aliquando cepit Chryſoſtomus. Ac ſic quoque intellexit Strabus, Fuldenſis monachus, in Gloſſa, quæ Ordinaria vocatur.

XX. *Per-*

XX.

Perſiam notari, aliorum eſt judicium.

SIc auctor imperfecti operis ad Matthæum, Cyrillus Alexandrinus lib. IV, in Ioan. Iuvencus, Theophylactus, atque alii.

XXI.

Denique alii Arabiam capiunt.

IN his Iuſtinus Dialogo cum Tryphone, Tertullianus adverſus Iudæos, & contra Marcionem lib. III, Cyprianus ſermone de Magis, & ſtella, Epiphanius in Epitome.

XXII.

De ultimis Orientis partibus quod dicunt, mirè eſt infirmum; quia nihil eſt certiùs, quàm Orientis *nomine etiam ſignari in Scripturis loca proxima ad Orientem ſita.*

VT cùm Numer. XXIII ait Bileam, *De Aram adduxit me Balac, rex Moabitarum, de montibus Orientis.* Vbi videmus, vicinam Syriam ſignari.

XXIII.

Babyloniam intelligi, parùm eſt veriſimile; tum ob longinquitatem viæ, quæ multorum foret menſium; tum quòd ea regio potiùs ad Aquilonem ſita ſit.

VNde apud Ieremiam Prophetam I, 14, de hac natione legas: *Ab Aquilone pandetur malum ſuper omnes habitatores terræ.* Ac ſimiliter idem alibi crebrò.

XXIV.

Si igitur ex Orientis *vocabulo judicium ferendum; magis veriſimile ſit ex Perſia, vel Arabia, veniſſe. Ac pro Perſia eſt, quòd hujus ſapientes præcipuè ſibi* Magorum *nomen vindicarent: quòd item adoraturi Regem dona ferrent. Sed & hîc viæ magnitudo facit, ut difficile ſit hoc conciliare cum eo, quòd tertiodecimo die à nato Chriſto credantur eum adoraſſe.*

SAnè Perſia trecentis diſtat milliaribus ab Hieroſolymis: eóque vel opus ſit, ut cum Remigio ad virtutem recurratur divinam: vel ut credantur non ex penitiori veniſſe Perſia, ſed finibus proximis; ac præterea uſos dixeris camelis; quorum ea eſt celeritas, ut die etiam quaque conficiant iter XL leucarum. Vel ſtatuendum, ſtellam ante natum apparuiſſe Chriſtum: Magos etiam ante natum itineri ſe accinxiſſe. Vel dicendum, non quidem die tertio decimo veniſſe à nato Chriſto: ſed tamen ante purificationem B. Virginis; quod ſcribit B. Auguſtinus De Conſenſu Euangeliſtar. l. II cap. V, & XI. Quomodo ſi vel die venerint trigeſimo octavo, & ſua Scripturis auctoritas, & ſic numerantibus ſua ratio conſtabit.

XXV.

*Omnium verò maximè arridet, ut per Orientem Arabia intelligatur. Compellor eò, quòd inde pauxillis diebus iter confici potuerit Hieroſolymam: & , κατὰ σχέσιν * Hieroſolymæ, Oriens rectè dicatur.*

* Pro ſitu.

VTcunque enim Arabia deſerta ſit ad meridiem: (uti & Sabæi; unde *Regina Sabæ*, quæ ad audiendam Salomonis Sapientiam venerat, *Regina Auſtri* appellatur:) † Felicis tamen Arabiæ pars eſt ad Orientem. Ac propterea Tacitus *, Iudæam deſcribens, ait; *Terra fineſque, quà ad Orientem vergunt, Arabiâ terminantur.*

† Matth. 12.
* Lib. 5 Hiſt.

XXVI.

Accedit, quòd munera fuerint Arabica. Quippe Arabia abundat auro, thure, myrrhâ: quæ dona Magi attulerunt.

SAnè & auriferam eſſe Arabiam conſtat; & ſola videtur myrrham producere *; & Sabæi portio ſunt Arabiæ: de quibus Maro I Georg.

India mittit ebur, molles ſua thura Sabæi.

Imò Græculi iccirco, quia thure Dii colerentur, Sabæi autem illud mitterent; eos ἀπὸ τοῦ σέβεσθαι * eſſe ſic dictos, perſuadere aliis voluerunt.

* Plinius lib. 12, cap. 15. & 16.
* Cultu divino.

XXVII.

Adhæc movet, quòd etiam Arabiæ fuerint Sapientes ſui, & nomen iis Magorum *fuerit commune.*

DE ſapientia Arabum, jam ab vetuſtis ſeculis ex Iobi hiſtoria liquet: cúmque I Reg. IV, 30 legimus, Salomonem præcelluiſſe ſapientibus,

bus, ut Ægypti, ita & Orientis, per Orientem vicinos Arabas intelligi, veriſimile eſt: ac Pythagoram etiam, philoſophiæ gratiâ, Arabas adiiſſe, auctor eſt Porphyrius apud Cyrillum lib. x contra Iulianum. Porrò ſapientes Arabum etiam Magos eſſe dictos, ex Plinio ſcimus lib. xxv, cap. III. Item ex eo, quòd Ptolomæus in Arabia agnoſcat Magorum ſinum. Nempe *Magorum* vox generalis eſt; uſque adeò, ut & Chaldæi ſive Babyloniæ ſapientes, dicantur Μάγοι à Græcis interpretibus Prophetæ Danielis. Imò veterum aliqui putarunt, hunc Magorum adventum fuiſſe prædictum Pſalmo LXX, 10: ubi legas, *Reges Arabum, & Saba, dona adducent.* Atque hinc eorum opinio inolevit, Reges fuiſſe, qui Chriſtum adorarunt. Sed ſi hoc eſſet, non ſiluiſſet Matthæus, cùm maximè id ad honorem Chriſti pertineat. Etiam magnificentiùs Herodes rex, regio nempe more, Reges Magos excepiſſet. Quare vix aliter hæc conciliare liceat, quàm ſi dicatur, Reges fuiſſe, laxè eâ voce utendo; ut ſæpe in Scripturis fit, quæ regulos quoque *Regum* nomine dignatur.

XXVIII.

Hactenus oſtendi, quàm infirma ſit ratio eorum, qui pluſquam biennio anticipant natalem Chriſti vulgarem, quia, ut ajunt, non potuerint Magi XIII *diebus conficere iter ſuum ex Oriente: eóque ante eorum adventum vel anno, vel biennio, fuerit natus; ſi eo venerint die; quo vulgò exiſtimatur. Oſtendimus enim, veniſſe eos ex Arabia; eóque nullo penè negotio pauculis diebus iter hoc confici potuiſſe. Et ſanè Euangeliſta dicit, veniſſe eos* τοῦ Ἰησοῦ γεννηθέντος, *non* γεγεννημένου. *Poſterius hoc capere poteramus, quaſi id vellet jam multò antè natum fuiſſe. Nunc mens eſt, veniſſe recens nato Ieſu.*

EA enim vis eſt aoriſti. Quomodo, (ut hoc ipſo de argumento agens, ait Caſaubonus *) aliud fuerit, Ἰωάννου τρωθέντος ἦλθον ὁ ἰατρὸς, aliud τετρωμένου, cùm priori celeritas adventus magis, quàm altero hoc ſignificetur.

* *Exercitat. 2 ad Annal. Eccleſiaſt. Baron. cap. ſeu ſect. 9.*

XXIX.

Hoc igitur extra controverſiam eſto, Magos intra XIII *dies à nato Chriſto adveniſſe: vel ſummùm venerint ante Purificationis tempus: hoc eſt ante diem à partu quadrageſimum.*

Nam

NAm ex Levitici XII cognoſcimus, puerperam à partu maſculi dies XL eſſe habitam impuram: ac primis quidem diebus ſeptenis majorem fuiſſe impuritatem; qui dies erant ſeparationis, quia ſepararetur à rerum omnium contactu: at ſequentibus tribus ac triginta fuiſſe impuritatem minorem, quibus ſolùm arceretur à contactu rerum ſacrarum. Ex his poſtremus erat Purificationis, quo mulierem ab immunditie legali purgabat Sacerdos. Vnde & Maria (quam parum credibile eſt, diutiùs, quàm neceſſe erat, ſubſtitiſſe Bethlehemi, ubi peregrina erat) neceſſe habuit proficiſci Hieroſolymam; ut illic hoſtiam pro ſui luſtratione offerret, puerum ſuum Deo offerret, & quinque ſiclis redimeret à miniſterio templi, & ſacerdotii Aaronici. Atque hanc rem ſignat B. Lucas cap. II, his verbis: *Et ut perfecerunt omnia ſecundùm Legem Domini, reverſi ſunt in Galilæam in civitatem Nazareth.*

XXX.

Nunc alterùm eorum argumentum expendamus. Refert Euangeliſta, non omnes ad unum pueros, ſine ætatis diſcrimine, ab Herode fuiſſe intermtos: ſed à bimatu & infrà: idque κατὰ τὸν χρόνον, ὃν ἠκρίβωσε παρὰ τῶν Μάγων· Secundùm tempus, quod exquiſierat à Magis: *Horum ea verborum nonnullis ſententia videtur; Herodem à Magis quæſiiſſe de tempore ortæ ſtellæ: hos ei reſpondiſſe, jam biennium, vel penè biennium eſſe, quòd ſtellam conſpexerint: Herodem, quò ſecurus eſſet, juſſiſſe propterea, ut omnes intra biennium nati necarentur: quia nempe ſic in iis etiam futurus ille eſſet, cujus nativitatem ſtella Magis indicâſſet. Atque ita B. Matthæum etiam Epiphanius cepit.*

SEd vidit, huic ſententiæ objici poſſe, Ieſum à Magis repertum eſſe Bethlehemi: nec Mariam iſtic hæſiſſe ultra diem quadrageſimum: quippe quæ, cùm purificationis tempus adveniſſet, Hieroſolymam ſe contulerit. Non negat hæc Epiphanius: ſed ait, (ſi rectè ejus mentem cepit Maldonatus) Ioſephum, ac Mariam, quotannis, dum vivus eſſet Herodes, natalitio Chriſti die, ex Ægypto veniſſe Bethlehemum: atque ita accidiſſe, ut Magi bimulum jam Chriſtum cum parentibus illic reperirent. Sed hæc ſententia facilè refellitur. Nec enim credibile eſt, Ioſephum, & Mariam, tyranno ſuperſtite, auſos ſe Bethlehemum conferre. Fuiſſet id contra Dei mandatum; qui fugere juſſerat ex Iudęa. Fuiſſet quoque contra ϛοργὴν*, quia puerum maximo expoſuiſſent periculo. Et quomodo Ioſephus

* *Amorem naturalem.*

Bethle-

Bethlehemum iviſſet, qui mortuo Herode, etſi ab angelo juſſus eſſet redire, metu tamen Archelai non auſus ſit domicilium figere in Iudæa; ſed in Galilæam conceſſerit? Verùm acutior profectò fuit Epiphanius, quàm ut iſtęc non videret. Longè nempe aliud in animo habuit, quàm Maldonatus putavit. Locutus enim eſt ſanctiſſimus Pater de tempore poſt reditum ex Ægypto. Hoc quippe voluit, Mariam, cùm Bethlehemo priùs, ad ſeſe purificandum, Hieroſolymam foret profecta, & poſt purificationem Nazarethum rediiſſet: in more poſtea habuiſſe, ut quotannis ſacrum illum locum, ubi Filium Dei enixa eſſet, unà cum Filio frequentaret: atque ita factum eſſe, ut Magi Ieſum eâdem in Vrbe, ubi ante biennium erat natus, non tamen in eopſe ſtabulo, ſed luculentâ magis domo, ſtellâ duce reperirent. Quæ ſanè plurimùm diſtant ab opinione, quam Epiphanio tribuit Maldonatus. Vt omnia magis liqueant, operæ puto, Epiphanium ipſum audire loquentem *, hæreſi LI, quæ eſt Ανοήτων †, vel veriùs Αλόγων ‡: Ἐρχόμενοι δὲ, ὡς εἰπεῖν, μνήμης ἕνεκα τῶν ἐκεῖ γεγενημένων, πρώτου ἐνιαυτοῦ τελεσθέντος, καὶ τοῦ δευτέρου πληρωθέντος, ἦλθον οἱ γονεῖς ἐκεῖσε ἀπὸ Ναζαρὲτ, ὡς εἰς τὴν πανήγυριν ταύτην. διὸ καὶ ἡ ἔλευσις τῶν Μάγων γεγένηται, καὶ κατὰ τὴν τοιαύτην συγκυρίαν· οὐκέτι ἴσως τῇ καταλύσει τότε τῆς Μαρίας καὶ Ἰωσὴφ διὰ τὴν ἀπογραφὴν τὴν ὑπὸ τοῦ Λουκᾶ εἰρημένην· οὐ γὰρ ηὗρον τὴν Μαρίαν ἐν τῷ σπηλαίῳ ὅπου ἐγέννησεν· ἀλλὰ ὡς ἔχει τὸ Εὐαγγέλιον, ὅτι ὡδήγει φησὶν αὐτοὺς ὁ ἀστὴρ ἄχρι τοῦ τόπου, οὗ ἦν ἐκεῖ τὸ παιδίον. *Venêre igitur, ut ſic dicam, ob memoriam iſtic geſtorum; anno uno, atque altero, jam tranſacto, velut ad celebritatem eandem. Quo tempore Magorum adventus hujuſmodi quadam opportunitate contigit. Quamquam fortaſſe non in eodem diverſorio, in quo fuerant tempore deſcriptionis à Luca enarratæ. Nec enim reperere Mariam in ſpelunca, ubi pepererat: ſed, ut Euangelium refert, ſtella eos deduxit ad locum, ubi erat puer.* Narrat deinde, quomodo eâdem nocte, duobus jam annis à natali die elapſis, Ioſeph ſit commonitus ab Angelo, ut ne Nazarethum reverteretur; ſed cum puero, & matre, fugeret in Ægyptum; atque ut ibi biennio ſit commoratus uſque ad mortem Herodis. Quæ ſatis oſtendunt, Epiphanium putâſſe, Mariam cum puero biennio à nativitate Nazarethi vixiſſe ſecuram; ac demum, eo ſpatio exacto, à Magis viſitatam, & exinde metu Herodis profectam in Ægyptum. Sanè non longè à bimatu abfuiſſe Chriſtum, cùm Herodes occideret infantes Bethlehemiticos, etiam Ioſephi Scaligeri ſententia eſt in Animadverſionibus Euſebianis ad numerum MMXVIII; ubi ſic ſcribit *: *Quòd puerorum cædes non multò præceſſerit Antipatri cædem, tum ex Euangelio conſtat; cùm anno ſecundo à Chriſto nato id contigiſſe, & παῖδας τοὺς κάτω διετῶν interfectos fuiſſe perſpicuè ibi declaratum ſit: tum etiam ex Macrobio, qui infantes ab Herode cædi juſſos, & inter illos filium quoque ipſius Herodis pœnas dediſſe, refert.* Sed in iſtoc

* *Pag. 431. edit. Pariſ.*

† *Inſipientium.*

‡ *Negantium* Λόγον, *ſive Verbum, hoc eſt, naturam Chriſti divinam.*

* *Pag. 162.*

iſtoc differunt Epiphanius, & Scaliger, quòd hic cenſeat, mortuum Herodem paullò poſt occiſos infantes: at ille credat biennio poſtea ſuperfuiſſe.

XXXI.

Hanc ſi Epiphanii ſententiam ſequimur: vel Magi biennio priùs, aut ſaltem anno ampliùs, viderint ſtellam ante natum Chriſtum: vel tanto poſt natum, ſe demum dederint in viam. Poſterius eo refellitur, quòd, ut vidimus, loquantur Magi, tanquam de Rege recens nato. Prius verò eo minùs placet, quia non fiat veriſimile, Magos tam diu dilaturos fuiſſe iter; præſertim eo in negotio, in quo non deerat iis inſtinctus divinus.

NIſi dicere lubeat, non ſtatim Magos iter feciſſe: ſed ſæpius eſſe divinitus commonitos, donec tandem de nato Rege penitùs fuerint perſuaſi. Neque negârim, hæc fieri potuiſſe. Sed quod in Scripturis habent fundamentum?

XXXII.

Videre hoc alii: qui iccirco aliter verba capiunt Euangeliſtæ: ſic tamen, ut idem inde colligant, ac priores. Nempe hi volunt, annum, & ultrà fuiſſe, ex quo jam abierant Magi: Herodem verò, memorem temporis, quo ſtellam ſibi in Oriente conſpectam dixerant Magi, tandem in animum induxiſſe, ut tolli juberet, quicquid Bethlemiticorum infantium circa illud tempus editum foret, quo Magi mox à viſa ſtella acceſſerant.

SIc ab iis ſolùm receditur, qui exiſtimant, & Magorum adventum, & Innocentium cædem, paucarum intra hebdomadum ſpatium contigiſſe. At non item abitur ab iis, qui putant, & natalem Chriſti, & Magorum adventum, ſi non intra dies XIII, ſaltem intra XXXVIII, hoc eſt, ante Purificationem Mariæ, eveniſſe. Vnde neutiquam ſequitur, infantes itidem paucis poſt natalem Chriſti menſibus fuiſſe ab Herode interemtos.

XXXIII.

Siquidem potuit Herodes, etiam ubi eluſum ſe à Magis vidit, quæ irato conceperat animo, in longum differre, partim Cæſaris Auguſti, partim peſſimi nominis formidine.

Atque

ATque hoc ita contigiſſe, veriſimilius fiet, ſi verbis Matthæi, antea etiam allatis, paullùm inſiſtatur. Ait Euangeliſta is hæc duo; priùs quidem Herodem clàm, arceſſitis Magis, accuratè ex iis perquiſiviſſe (id enim valet ἠκρίβωσε) quo tempore apparuiſſet ſtella: at poſtea, ubi ab iis eluſum ſe vidit, ſatellitibus miſſis, (id vox ἀποστείλας deſignat) in Bethlehem, & ejus finibus, interfeciſſe pueros ἀπὸ διετοῦς, καὶ κατωτέρω, *à bimatu, & infrà*; vel, ut breviùs cum Macrobio * dicam, *intra bimatum*: atque hoc feciſſe κατὰ τὸν χρόνον, ὃν ἠκρίβωσε παρὰ τῶν Μάγων, *juxta tempus, quod exquiſierat à Magis.* Vnde hoc conſequi videtur, utut Magi mox, nato Chriſto, advenerint: non tamen infantes ab eo necatos, niſi biennio, vel ſaltem aliquot menſibus pòſt. Vt ea ſit Matthæi verborum ſententia; Herodem, ubi in animum revocavit, quando conſpectam ſibi ſtellam retuliſſent Magi, ſic ratiocinatum ſecum: quia quindecim menſes, vel (ſi malis hoc) biennium prope foret, quòd novus Rex natus diceretur: opus eſſe, quò regnaret ſecurus, ut è medio tollerentur, quotquot Bethlehemi bimuli eſſent, vel minores. At, inquias, cur non ſimulatque ſe deceptum vidit, cædem patravit? Eò, dixero, quia credibile eſt, aliquid temporis abiiſſe, inquirendo Bethlehemi de nato puero: atque ubi ludere ſe operam vidit, necdum tamen auſum fuiſſe tam crudele facinus patrare: metuiſſe enim Romanos; metuiſſe ſubditos; ac propterea non antea hoc ſcelus eſſe aggreſſum, quàm ubi animo jam, & corpore æger, tot etiam Rabbinos igni tradidiſſet; totuſque in eo foret, ut Antipatro, vel ſi, ut puto, eum jam ſuſtulerat, tribus ſaltem illis, Herodi, Antipæ, & Philippo, regnum ſecurè, ac tutò relinqueret.

* Lib. 2 Saturnal. cap. 4.

XXXIV.

Quamquam verò nihil impediat, quò minùs ſic verba Euangeliſtæ capiamus; unde conſequeretur, infantes anno, vel ampliùs, poſt natum Chriſtum, eſſe interemtos; eóque vulgarem Chriſti æram triennio, vel etiam quadriennio peccare: nihil tamen cogit, ut ea ſic interpretemur. Poſſit enim hæc eſſe mens Euangeliſtæ: noluiſſe quidem interimi eos, qui nati eſſent, ex quo tempore cum Magis foret collocutus; vel illi ſtellam, nati Regis novi indicem, vidiſſe ſe dixerant: ſed voluiſſe tamen tolli omnes infantes Bethlehemiticos, qui antea nati forent; idq; non proximè ſolùm, ſed etiam ultrà, atque adeò ad bimulos uſque; ut ſic meliùs ſibi conſuleret, qui metueret, ne Rex novus aliquanto ante Magorum adventum lucem adſpicere cœpiſſet.

 Sunt

SVnt enim hæc verba Matthæi, ex parte jam antea allata: Ἀνεῖλε πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν Βηθλεὲμ, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς, ἀπὸ διετοῦς, καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον, ὃν ἠκρίβωσε παρὰ τῶν Μάγων· *Occidit omnes pueros, qui erant in Bethlehem, & in omnibus finibus ejus, à bimatu, & infra, ſecundùm tempus, quod exquiſierat à Magis.* Quem ad locum Euthymius etiam obſervat (ac ſimiliter eo antiquior, Strabus Fuldenſis) verba illa, *ſecundùm quod exquiſierat*, poſſe referri ſolùm ad illud κατωτέρω, *infra*: ut Herodis ea fuerit ſententia; etſi ad ſecuritatem ſuam etiam bimulos vellet interimi, noluiſſe tamen eos necari, quos editos conſtaret poſt illud tempus, quo retulerant Magi, natum eſſe regem: ut de quibus nulla eſſe poſſet regni eos manentis ſuſpicio. Dixeris verò, niſi grandius fuiſſet intervallum inter partum Virginis, & cædem infantium, haut juſſurum fuiſſe Herodem, ut illi darentur neci, qui ſenos exceſſerant menſes; nedum bimulos. Sed enim, quia ſtella hoc ſolùm indicaret, in lucem jam editum: exiſtimare potuit Herodes, aliquanto etiam ante natum fuiſſe. Fortaſſe quoque nec initio ſatis ipſis conſtabat Magis, Regem recens natum eſſe; ſed tantummodo illud, natum eſſe; ſeu paucis ille diebus, ſeu menſibus etiam pluſculis, antea terris datus fuiſſet. Cogitare adhæc quivit Herodes, de ætate imponi ſatellitibus poſſe: quia interdum infantes duorum menſium, triumve, tam validi ſint, ut vel octo, decemve menſium videantur. Non abſurdè igitur ob iſta, & id genus alia, ſtatuerit ſecum; ad ſecuritatem ſuam pertinere, ut mandatum de infantibus necandis longè ſatis, nempe ad bimos etiam, extenderetur. Nec video, quid iis poſſit obduci præter verba Matthæi adlata: quæ etſi utramque ſententiam admittant, magis tamen iis favere videntur, qui cenſent, Herodem attendiſſe ad tempus de apparitione ſtellæ à Magis indicatum; ac quia annum illud jam aliquantum excederet, eo bimulos necari præcepiſſe.

Sed ſive hanc, ſive priorem ſequamur ſententiam, omnia fient manifeſtiora, ſi totam de Chriſti Nativitate hiſtoriam paullò fuſiùs deduxero; aliquibus etiam admiſtis, quæ licet ad controverſiam noſtram nihil pertineant, hiſtoriæ tamen Euangelicæ alluceant facem.

Sequar verò eos, qui mox à Purificatione Mariæ, ſaltem anno eodem, cædem infantium contigiſſe arbitrantur: non quaſi hæc ſententia, meo judicio, ſit certior; ſed quia receptior, & defendi non minùs poſſe videatur.

Octavo Kalend. Ianuarias, vel VIII Idus Ianuarias (quo die natum eſſe Chriſtum Græci putarunt) Magi in Oriente conſpexere ſtellam Ieſu, hoc eſt, quæ natum Regem teſtaretur. Nempe Bileami vaticinio norant de ſtella ex Iacob naſcitura, & orituro inde dominatore; ut Num. XXIII, 7. legere

legere eſt. Et ſatis conſtat, iis temporibus ita Orienti fuiſſe perſuaſum, regem Iudæâ venturum, qui orbi toti imperaret. Conſpectâ igitur ſtellâ, nati hujus regis indice, (& fortaſſe illâ Iudææ perpendiculariter imminebat, quod Euſebius * tradidit) primùm quidem, ut veriſimile eſt, biduum, aut triduum, inter ſe conſultarunt: exinde itineri ſe accinxere. Hieroſolymam ut ventum, inquirunt de loco nati Regis. Turbatur eo civitas, ante omnes Herodes: qui concilium, hoc eſt, capita ſacerdotalium familiarum, & divinæ legis interpretes, convocavit; ut ex Scripturis ſtatuerent de loco, ubi promiſſum jam olim Regem naſci oporteret. Reſpondent hi, à Michea * de Bethlehem eſſe prædictum. Hinc idem Rex ex Magis ſedulò exquirit de tempore, quo ſtellam primùm vidiſſent. Petit etiam, ut, reperto Rege, ad ſe redeant; quò & ipſe exeat ad novum Regem adorandum. Sic quoque biduum quaſi abſumtum. Hinc dimiſſi ſunt Magi: qui noctu feciſſe iter videntur. Quam enim in Oriente viderant ſtellam, iterum extra Hieroſolymam conſpexere. Magnum inde iis gaudium, quia non temere ſe iter inſtituiſſe intelligunt. Quod in itinere Hieroſolymitano non contigerat (nec enim in eo ſtellam videre) id nunc fit, ut eandem viæ habeant ducem. Quam non fuiſſe unam ex illis in Firmamento, motus teſtabatur. Cùm enim ſtellæ omnes, vel diurno motu in Occidentem, vel proprio ferantur in Orientem: hæc meridiem verſus movebatur. Quippe Hieroſolyma, ratione Bethlehemi, ad Septentrionem ſita eſt. Prævià hac ſtellâ, eunt Bethlehemum: quod ſex circiter leucis Hieroſolymâ diſtat. Eò ut ventum, conſtitit ſtella; & ita quidem, ut imò in aëre immineret domicilio, in quo eſſet puerpera. Nempe angelica virtus ſic ſtellam hanc dirigebat. Ingrediuntur inde domum. Ieſum vident; humilem illum quidem, nec ad morem Regum terreſtrium ornatum: ſed eo ne offenderentur, faciebat miraculum ſtellæ ducis, & indicis; quo ſatis firmabantur. Ergo in terram devoluti, ut Iuvencus presbyter ſcitè ait, obtulere

Thus, aurum, myrrham, regique, hominique, Deoque,

His peractis, non, ut rex petierat, Hieroſolymam redeunt; ſed, in ſomnis moniti, domum aliâ tendunt viâ. Potuit tum Herodes credere, eò non redire, quòd regem nullum reperiſſent, ac ſuſcepti itineris puderet, nec ludibrio eſſe regi, ac Hieroſolymitanis vellent. Sed ubi purgationis tempus expletum, (quadrageſimo nempe die à nato Chriſto, qui ab adoratione Magorum vigeſimus ſeptimus haberi ſolet) B. Virgo cum marito, ac puero, Hieroſolymam proficiſcitur, ut Ieſum Domino ſiſteret, atque ex Lege offerret par turturum, aut duos pullos columbarum. Eodem quaſi tempore, quo Ieſu parentes, etiam Simeon, venerandus ſenex,

* *Lib. 9 demonſtrationis Euangelicæ, c. 1.*

* *Mich. 5. 2.*

(quidam Hillelis diſcipulum, Gamalielis, cujus ad pedes B. Paulus ſedit, præceptorem fuiſſe volunt) templum ingreditur, idque monitus à Spiritu Sancto ; à quo etiam antea cognôrat, non moriturum ſe, antequam Meſſiam vidiſſet. Nunc non videt modò, ſed etiam in ulnas accipit ; atque ita Deo, pro tanto beneficio, gratias agit. Præterea ſupervenit Anna Prophetiſſa, jam octogenariâ major ; quæ & ipſa hunc magnum Regem, verum Meſſiam agnovit, & prædicavit. Hæc cùm in templo publicè fierent ; facilè diffuſa ſunt per urbem, ac ad Herodis etiam aures pervenerunt : qui multùm timuit, ne natus puer à Iudæis pro rege Iſraeli promiſſo haberetur. Colligit hinc, ſe eluſum eſſe à Magis, ac regem quidem iis conſpectum ; ſed domum aliâ viâ rediiſſe, quàm venerant. Metu igitur, ac iræ plenus, ſtatuit puero, cui jam nunc Iudæi tantum honoris habitum iſſent, vitam eripere. Sed Ioſephus cum Maria, & Ieſu, jam in Nazareth venerat. Vbi divinitus is ab Angelo in ſomnis edocetur, ut Herodes ſtudeat puerum è medio tollere : atque id ne fiat, cum uxore, & puero, quamprimum in Ægyptum fugere jubetur. Herodes, etſi ſedulò operam daret, ut Regem novum reperiret, nihil tamen certi potuit cognoſcere : credo quòd obſcuri eſſent Ieſu parentes, & parum videretur veriſimile de Rege nato in pecorum ſtabulo : paſtorum etiam de Angelico indicio teſtimonium, ob perſonarum vilitatem, fidem perderet apud plurimos. Ergo crudele hoc conſilium capit, tum in civitate Bethlehem, tum circumquaque univerſo in territorio, trucidandi pueros non majores bimulis, nec minores bimeſtribus, vel circiter. Sic enim ſecum rationes inibat. Cognitum mihi ex Magis, quando ſtellam in Oriente primùm conſpexerint, indicem illam non naſcendi, ſed jam nati Regis. Quippe verba eorum erant : *Vbi eſt, qui natus eſt* (ὁ τεχθεὶς) *rex Iudæorum ? Vidimus enim ſtellam ejus in Oriente, & venimus adorare eum.* Ne igitur ſceptrum mihi Iudææ ereptum eat, qui rex novus natus perhibetur ; tolli opus infantes Bethlehemiticos; non quidem univerſos, ſed quantum ſatis, ut certò in his ſit, cui ſtella regnum videtur ſpondere : ac proinde juxta tempus, quo Magi dixere, ſtellam ſibi viſam fuiſſe. Quare ſatellites illi non habuere mandatum de necandis aliquanto diutiùs poſt ſtellæ ortum natis : ut iis, qui, cùm cædes patraretur, ſolùm ſpatium expleviſſent menſtruum, vel etiam minùs. Nec propterea tam ſtultè ſapio, ut in animum inducam, carnifices illos non trucidàſſe majores bimis, aut natos intra intervallum à viſa ſtella. Scio, milites in impio illo furore non facilè adeò matribus de infantium ætate fidem habuiſſe ; utcunque ſæpe etiam dicerent, quod res erat. Solùm illud contendo, tale fuiſſe Regis mandatum, quale dicebamus.

XXXV. *Mul-*

XXXV.

Multorum ſententia eſt, etiam natalem Chriſti erui poſſe ex cap. III *Lucæ: ubi dicitur, Ioannem prædicandi initium feciſſe anno Tiberii decimoquincto: & ab eo etiam baptizatum eſſe Chriſtum: atque hunc cœpiſſe tunc agere annum ætatis trigeſimum: unde colligunt, Chriſtum eſſe natum anno trigeſimo ante decimumquinctum Tiberii annum. Atqui, inquiunt, decimusquinctus Tiberii eſt Iulianus annus* LXXIII: *inde detractis integris* XXIX *annis, & parte aliquâ reſidui è* XXX *annis, conſit annus Iulianus trigeſimus tertius; quo iccirco, ut ratiocinantur, natus fuerit Chriſtus. Sed opinio hæc poſtulatis nititur multis, iiſq; incertis. Hoc ut illuceat, tria expendemus loca Euangeliſtæ Lucæ cap.* III: *quibus ea, quæ ex mente eorum diximus, ſolidè putant comprobari. Ac primùm iſta tribus primis verſibus*: Anno decimoquincto imperii Tiberii Cæſaris, factum eſt verbum Domini ſuper Ioannem, Zachariæ filium, in deſerto. Et venit in omnem regionem finitimam Iordani, prædicans baptiſmum pœnitentiæ, in remiſſionem peccatorum. *Hinc ſic concludunt: Si Ioannes cœperit prædicare, ac baptizare, anno Tiberii decimoquincto; & is annus ſit Iulianus* LXXIII: *initium prædicationis incidere in annum Iulianum* LXXIII. *Recte colligerent, ſi decimusquinctus Tiberii totus reſponderet ſeptuageſimo tertio Iuliano. Sed hoc aut falſum videtur, aut valde incertum. In cauſſa eſt, quòd non conſtet ſatis, unde Euangeliſta ordiatur annum Tiberianum.*

PVtà, num à III Kalend. Septembris, quo Tiberius cœpit imperare: an ab initio anni civilis: quod fieri potuit trifariam: more Romano, à Kalendis Ianuariis: more Iudaico, à menſe Niſan, vel Tiſri: more Antiocheno, ac Syriaco, à menſe Hyperberetæo, ſive Octobri. Tertiam opinionem illud veriſimilem facit, quòd Lucas fuit Antiochenus. Nec ſecunda abludit à vero, ut ſe accommodàrit conſuetudini Iudaicæ. Potuit interim & morem ſequi Romanorum; quibus Iudæi ſuberant, & Syri. Potuit & numerare à tempore, quo Tiberius imperium accepit. In hoc rei incerto liquet, quàm debili nitantur argumento, qui eò quod inceperit imperare anno Iuliano LXXIII, credunt & Ioannem tum cœpiſſe baptizare. Nam Iudaicus annus ſacer incipit à Martio; civilis demum à Septembri. In Auguſto imperium exorſus Tiberius. In Octobri, ut dixi, cœpit

annus

annus Antiochenus. Nihil veriſimilius, quàm Lucam numerare annos Tiberii in Auguſto, vel principio civilis anni Iudaici in Septembri, vel exordio anni Antiocheni in Octobri. Quamcunque ex tribus iſtis opinionem inſiſtas, primi anni Tiberiani pars minor pertinet ad annum Iulianum LXXIII: major verò ad annum LXXIV. Vt minimè reprehendi mereantur, qui Ioannem putant aggreſſum baptiſma ſuum anno Iuliano LXXIV.

Adhæc non ſi tum Ioannes cœperit baptizare; eò continuò etiam baptizatus ſit Chriſtus. Potuit enim Ieſus ſecundo Ioannis anno accedere. Atque ut priori eum adierit, non eò mox à baptiſmo cœperit prædicare. Et ſanè veriſimilius eſt, miniſterium demum exorſum Ioanne in carcerem conjecto.

XXXVI.

Aſſerunt præterea pro ſe verſum XXI: *ubi dicitur, factum eſſe, ut cùm baptizaretur omnis populus, etiam acceſſerit Ieſus, & ab eo ſit baptizatus. Et hæc, inquiunt, pertinent ad annum Tiberii quinctumdecimum, ac proinde etiam ad Iulianum* LXXIII. *Quod ſuperiùs fecimus, hîc iterum oggerimus; Ioannem videri baptiſma exorſum poſteriori parte anni, quem dixi, Tiberiani; qui reſpondet Iuliano* LXXIV. *Adhæc non, ſi tum Ioannes cœperit baptizare, eò continuò ab eo ſit baptizatus Chriſtus.*

ET quid ſi concedamus, Ioannem cœpiſſe baptizare extremo anno Iuliano LXXIII; & Chriſtum acceſſiſſe ad Ioannem initio penè anni conſequentis, putà VIII Idus Ianuarias: nonne ita decimoquincto anno Tiberiano, tum Ioannes cœperit baptizare; tum Chriſtus fuerit baptizatus: & annus tamen Iulianus erit diverſus?

XXXVII.

Tertium, in quo fundamentum ponunt, eſt verſus XXIII: *cujus hanc mentem eſſe contendunt; quando Chriſtus à baptiſmo miniſterium ordiebatur, cœpiſſe annum agere trigeſimum.*

SAnè etiam Vatablus reddidit: *Et ipſe Ieſus incipiebat annum agere circiter trigeſimum.* Eraſmus hoc pacto: *Et ipſe Ieſus incipiebat eſſe ferme annorum* XXX. Ex quorum mente, ἀρχόμενος ἦν, valet idem, ac ἤρχετο.

XXXVIII. *Ve-*

XXXVIII.

Verùm non aſſequuntur Euangeliſtæ mentem : cujus en verba ipſiſſima : Καὶ αὐτὸς ἦν ὁ Ἰησοῦς, ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα ἀρχόμενος. *Quæ vulgatus interpres ſic reddidit :* Et ipſe Ieſus erat incipiens, quaſi annorum xxx.

NImirum planè aſſentiendum Iuſtino, Origeni, Euthymio; quibus placet, ἄρχεσθαι non referri ad ætatem, ſed ad miniſterium Chriſti, ſive prædicationem Euangelii : quaſi dicas, *Ieſus incipiebat miniſterium*, vel *prædicandi munus.* Quomodo Act. 1,22, de eodem legas : Ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος Ἰωάννου, ἕως τῆς ἡμέρας ἧς ἀνελήφθη. *Incipiens à baptiſmate Ioannis, uſque in diem, quâ aſſumptus eſt.* Et x,37. Ἀρξάμενον ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας μετὰ τὸ βάπτισμα. *Incipientem a Galilæa poſt baptiſmum.*

XXXIX.

Alii fatentur, argumentum hoc ex voce ἄρχεσθαι *putidulum videri : verùm idem certiùs colligi volunt ex eo, quòd dicatur fuiſſe,* ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα *: ubi* ὡσεὶ *cum Eraſmo* ferme *interpretantur. Si, inquiunt, erat* xxx *ferme annorum anno Tiberii* xv *: conſequitur, ut annis ferme triginta antè natus ſit. Verùm nobis illud* ὡσεὶ *non eſt remittendi adverbium, ſed dubitandi : eóque meliùs redditur* quaſi, *h.e.* ,plus minus.

HÆc etiam ſententia fuit Iuſtini Martyris dialogo cum Tryphone * ; ubi legas : Καὶ τριάκοντα ἔτη, ἢ πλείονα, ἢ καὶ ἐλάσσονα μείνας, μέχρις οὗ προελήλυθεν Ἰωάννης κήρυξ αὐτοῦ· *Et* xxx *plus minus annis manens, donec prodiit Ioannes, præco ejus.* Nec certò quid ſtatuere auſus fuit B. Auguſtinus, in ſecundo de Doctrina Chriſtiana : ubi tamen locus id imprimis requirere videbatur. Ecce etiam, quàm cautè dicat Albinus de Offic. Eccleſ. c. VI: *Expletis namque Chriſtus,* QVASI xxx *annorum curriculis, venit in Iordanem ad Ioannem, ut baptizaretur ab eo.*

* Pag. 246, edit. Comm.

XL.

Vtcunque verò illud ὡσεὶ *accipiatur* ἐνδοιαστικῶς * *: plurimi tamen Sanctorum Patrum veriti non ſunt, certum annum præfinire ; ut qui intellexere annum trigeſimum ineuntem.*

* dubitanter

VElut Iuſtinus dialogo cum Tryphone, Origenes homil. I in Ezechielem, Theophylactus, Hermannus Contractus, Hugo Cardinalis, Thomas Aquinas III parte, quæſt. XXXIX, art. III, Alphonſus Toſtatus in cap. III Matth. Dionyſius Carthuſianus, Iſidorus Clarius, Onuphrius Panuinus lib. II Faſt. ad an. Vrbis IↃCCLXXXVI, Car. Sigonius in Sulpit. Sev. Genebrardus lib. II Chron. Barradius tom. II, lib. I, cap. XIII, Suareſius part. III, tom. II diſput. XXVI, ſect. II, Ioannes Mariana de die mortis Chriſti, item Ioan. Gagnæus, & tot alii.

XLI.

Sed neque deſunt, qui intelligant annum trigeſimum expletum.

VT B. Ignatius epiſtolâ ad Trallianos. Verba ſunt iſta: Καὶ τρεῖς δεκάδας ἐτῶν πολιτευσάμενος ἐβαπτίσθη ὑπὸ Ἰωάννου· *Expletis tribus annorum decenniis, baptizatus eſt à Ioanne.* Vbi XXX ſolidos annos, ut verba ſonant, intellexit etiam Chronicon Alexandrinum, quod *Faſtos Siculos* appellant. Contrà dicunt alii, poſſe per expleta decennia intelligi inchoata: ut Lucæ cap. II, verſ. 21 ſcriptum: Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτὼ τοῦ περιτεμεῖν τὸ παιδίον. *Et poſtquam conſummati ſunt dies octo, ut circumcideretur puer.* Sed diſſimilis, ut puto, ratio eſt dierum, & annorum. Faciliùs enim dixerim, jam dies eſſe octo, cùm octavus advênit dies; quàm octennium eſſe, ubi octavus tantummodo annus cœpit. Nempe minutum diei, ac grande anni ſpatium, hoc diſcrimen facit. Alii reſpondent, Ignatii epiſtolas eſſe ſuppoſititias, nec ulli ante Nicenum Concilium memoratas. Itáne verò? Quaſi non meminerit earum Irenæus lib. V, cap. XXVIII: & eo antiquior, ipſique par Ignatio, Polycarpus, apud Euſebium lib. III, * cap. λϛ'. Vt de Origene taceam; qui quiddam inde adducit homil. VI in Lucam. Alii aliter effugere conantur. Nam fatentur quidem, ſeptem illas epiſtolas, B. Hieronymo agnitas, eſſe genuinas: attamen quædam in his à junioribus eſſe inſerta; inque iis etiam eſſe illud de XXX annis ante baptiſma expletis. Sed profectò nihil cauſſæ video; cur iſtoc etiam in eorum referant numerum: præſertim quando idem apud Euſebium in Chronicis legas. Imò Nazianzeno quoque Orat. XXXIX, quæ eſt in ſanctum baptiſmum, Chriſtus, cùm baptizaretur, dicitur fuiſſe τριακονταέτης: * & diſcipulus ejus B. Hieronymus in Ezech. cap. I ait, *Triginta annos natus venit ad baptiſmum*: quod de annis completis etiam cepit Marianus Scotus ad Chriſti an. XXXI. Præterea ſic loquitur B. Auguſtinus lib. XV de Trinitate cap. XV, Cedrenus in Compendio, Bernardus ſerm. de Epiphania; cujus verba ponam: *Cùm Chriſtus* XXX *annorum tempus exegiſſet in carne, ad baptiſmum*

* *Græc. 36, fol. 31. edit. Rob. St. Sed Lat. cap. 30.*

* *Triginta annorum.*

ſimum venit. Adhæc Thomas Aquinas in cap. 11 Ioan. lect. 1. Ac ne doctoribus inſiſtam ſingulis: videtur idem ſenſiſſe Concilium Neocæſarienſe canone XI: *Presbyter ante* XXX *annos non ordinetur, etiamſi fuerit homo valde dignus; ſed reſervetur. Dominus enim Ieſus Chriſtus in* XXX *an. baptizatus eſt; & cœpit docere.* Eſt verò Neocæſarea civitas in Ponto: ubi hoc Concilium celebratum eſt anno CCCXIV. Completum verò, non currentem annum, intellexit quoque S. Fabianus, Diſtinct. LXXVIII, Can. Si quis *: *Si quis trigeſimum ætatis ſuæ annum non impleverit, nullo modo presbyter ordinetur.* Sanè ſi Patres illi noluere, quemquam presbyterum ordinari ante annum XXX exactum; idque propter Chriſti exemplum: omnino veriſimile eſt, eos exiſtimaſſe, Chriſtum non cœpiſſe prædicare, niſi cùm XXX jam annos explevisſet.

* *Apud Ivonem vero in Pannormia lib. 3. cap. 28.*

Videmus quàm multorum; & præſtantium ſcriptorum auctoritate hæc ſententia ſit ſuffulta. Quo conſtituto, perfacile eſt ſtatuere de anno Iuliano, quo Ieſus natus fuit. Nam ſatis eſt apertum, annum Tiberii XV, quo Chriſtus eſt baptizatus, priori parte ſui (nam regere Tiberius cœpit III Kalend. Septembris) fuiſſe annum Iulianum LXXIII: unde detractis annis integris XXX, quibus ante baptiſmum vixerat, conſequitur, Chriſti natalem, qui in Decembri figitur, incidere in annum Iulianum XLIII. Quod enim dicebamus, annum Tiberii XV eſſe Iulianum LXXIII; id ex eo manifeſtum eſt, quòd primus Auguſti annus ſit ſecundus Iulianus; atque is imperàrit annis LVII; anno uno ſine imperatoria dignitate; inde per annos XII triumvir, aut duumvir, uſque ad mortem Antonii; hinc autem per annos XLIV monarcha. Ad hos igitur LVIII annos *, ſi addideris ſolidos XIV Tiberianos: liquet reſultare annos completos LXXII: ut decimus quinctus Tiberii omnino ſit Iulianus LXXIII; quemadmodum diximus.

* *Nempe primum an. ante Auguſtum, & 57 an. Auguſti.*

XLII.

Summa eorum, quæ hactenus adſtruximus è Scripturis, eò redit, Chriſtum non eſſe natum poſt exeuntem annum Iulianum XLIII, *vel* XLIV *inchoantem. Fortaſſe autem & antea natum, ſi non exeunte* XLI, *vel ineunte* XLII; *ſaltem exeunte* XLII, *vel ineunte* XLIII. *Cur verò ulterius adſcendamus, è Scripturis quidem nihil poſſe adferri, non ſolidi dico, ſed neque, quod ſpeciem habeat veri. Magnopere verò eadem firmantur auctoritate SSorum Patrum: quorum nemo ante Bedam æram Chriſtianam cœpit ab anno Iuliano* XLVI: *nemo ante Dionyſium Exiguum fixit natalem Chriſti in exeuntem Iulianum annum* XLV.

QVod ut liqueat, ordine præcipuorum referam ſententiam; qui quidem hac de re aliquid conſignarint. De primi ſeculi ſcriptoribus nihil habemus, quod huc pertineat. Nempe qui Apoſtolos, eorumque diſcipulos, audierant; quia eorum dicta, factáque, oculis quaſi adhuc obverſarentur, vel auribus inhærerent; nihil magnopere putabant talium ſcriptione opus eſſe: eoque magis gerendis rebus, quàm ſcribendis, ſeſe applicabant.

Iure igitur cenſeat aliquis, ordiendum nobis ab Iuſtino Martyre; qui initio Antonini Pii claruit; ut liquet ex Apologia II ad Antoninum hunc ſcriptâ; ubi bellum à Iudæis, duce Barchocheba, adverſus Romanos extremis Adriani Cæſaris temporibus geſtum *recens bellum* vocat: τὸν νῦν πόλεμον, inquit. Atque hic in eâdem Apologia dicit, eſſe à nato Chriſto an. CL. Cœpit autem Antoninus Pius imperare anno à vulgari æra CXXXVIII. Eſto, ut, quod Euſebius in Chronicis tradit, Apologiam demum exhibuerit an. Antonini IV, ſive æræ vulgaris XLII. Sic ab annis illis CL octennium deſit. Sed veriſimile ſit, vidiſſe cum Patrum aliis, Chriſtum biennio antè natum, quàm vulgò creditur. Hoc pacto ſolùm deficiat ſexennium. Vel ſi idem voluit, quod poſtea Sulpicius Severus, quinquennium deficiat. In re tam incertâ nihil dicere habeo, niſi rotundo uſum numero videri.

Ætate Iuſtino proximus fuit B. Irenæus. Sed neque ex eo aliquid explorati ſatis habere poſſumus. Hic lib. III, cap. XXV ait: *Natus eſt Dominus noſter circa primum, & quadrageſimum annum Auguſti imperii.* Sed illud *circa* non eſt certum annum definientis. Præterea non ſatis eſt apertum, utrùm annos Auguſti à nece Cæſaris, an à triumviratu ordiatur. Si priori modo numeres, ſignabitur annus Iulianus XLII; ſin poſteriori, ſit an. Iul. XLIII. Prior opinio, quæ Sulpicio Severo favet, anticipat vulgarem ſententiam triennio: altera, quæ Caſſiodoro magis placuit, biennio duntaxat.

Certiora dabunt, quos deinceps adferam: ac primùm Tertullianus lib. adverſus Iudæos cap. VIII; ubi ait: *Cleopatra conregnavit ſub Auguſto annis XIII. Poſt Cleopatram Auguſtus aliis annis XLIII. Nam omnes anni imperii Auguſti fuerunt anni LVI. Videmus autem, quoniam quadrageſimo, & primo anno imperii Auguſti, quo poſt mortem Cleopatræ imperavit, naſcitur Chriſtus. Et ſupervixit idem Auguſtus, ex quo naſcitur Chriſtus, annis XV.* Sententia eſt, Auguſtum regnâſſe annis LVI: nempe à triumviratu, uſque ad necem Cleopatræ, annis XIII; poſt ejus necem, XLIII; unde tot anni, ac diximus, exſurgunt: ſive ante natum Chriſtum, annis XLI; poſt eum natum, annis XV; unde itidem anni conſiunt LVI. Ex quibus conſequitur, Tertulliano natalem Chriſti incidere in annum à triumviratu Auguſti XLII,

Iulia-

Julianum autem XLIV ; quo conſules erant C. Cæſar Octav. XIII , & M. Plautius Sylvanus. Vno igitur anno Tertullianus vulgarem de Chriſti natali ſententiam antevertit.

Proximus eſt Clemens Alexandrinus : cujus ſententia eſt, natalem Chriſti incidere in annum novæ æræ Ægyptiacæ vigeſimum octavum. Cœpit autem hæc æra anno Iuliano XVI , XXIX Auguſti die. Vt annus vigeſimus octavus æræ Ægyptiacæ incipiat ab XXIX Auguſti , anni Iuliani XLIII, L. Cornelio Lentulo Getulico, & M. Valerio Meſſalla Coſs. Deſierit verò XXVIII Auguſti anni XLIV, C. Cæſare Octaviano XIII , & M. Plautio Sylvano Coſs. Ex hypotheſi igitur, quâ Chriſtus dicitur natus XXV Decembris , incidat natalis in exeuntem annum Iulianum XLIII. Quomodo biennio æram vulgarem prævertat. Ex hypotheſi autem Orientis, & Græcorum, quâ natus VI Ian. vel illâ Ægyptiorum, quâ in Majo primò lucem vidiſſe perhibetur : incidat Natalis Dominicus in annum Iulianum XLIV : ex priori hypotheſi ſit XIII diebus minùs : ex poſteriori verò, V menſibus. Ipſum audiamus Clementem in Stromateo primo: Ἐγεννήθη δὲ ὁ Κύριος ἡμῶν τῷ ὀγδόῳ καὶ εἰκοστῷ ἔτει, ὅτε πρῶτον ἐκέλευσαν ἀπογραφὰς γενέσθαι, ἐπὶ Αὐγούστου. *Natus eſt autem Dominus noſter* XXVIII *anno, cùm primùm juſſerunt cenſionem ſive deſcriptionem fieri, tempore Auguſti.* Quo loco intelligendus annus Auguſti vigeſimus octavus. Vnde poſtea legas : Εἰσὶ δὲ οἱ περιεργότερον τῇ γενέσει τοῦ σωτῆρος ἡμῶν οὐ μόνον τὸ ἔτος, ἀλλὰ καὶ τὴν ἡμέραν προστιθέντες· ἥν φασιν ἔτους κή Αὐγούστου, ἐν πέμπτῃ Πάχων καὶ εἰκάδι· *Sunt autem qui curioſius Natali Domini non ſolum annum, ſed etiam diem addunt : quem dicunt* XXVIII *anno Auguſti diem* XXV *Pachon.* Menſis Pachon eſt ordine nonus, ac totus fere Majo reſpondet. Nam Thoth, qui cæteros ducit, incipit à XXIX Auguſti. Vigeſimus octavus Auguſti annus incipit Iul. an. quadrageſimo tertio. Nam Iuliani anni incipiunt anno proximè necem ejus antecedenti. Auguſti verò anni, quemadmodum initio hujus diſſertationis orſi eramus referre , variè dicuntur : ut qui interdum incipiant à nece Cæſaris : interdum anno poſt necem , nempe à triumviratu Auguſti cum Antonio , & Lepido : interdum à victoria Actiaca , quæ incidit in annum Iulianum XV : interdum autem à nece Antonii , captâque Alexandriâ ; hoc eſt , anno ſequenti : quomodo Clemens hoc loco intelligit. Cùm enim Alexandriæ fuerit presbyter : dubium non eſt, quin annorum ineat rationem more Alexandrinorum: hi autem, in Auguſti honorem, eos numerabant ab illo tempore, quo Auguſtus eſt Alexandriâ potitus: quemadmodum & diem, quo cepit eam, feſtum quotannis agebant. Teſtis Dio lib. LI. his verbis : Τήν τε ἡμέραν, ἐν ᾗ ἡ Ἀλεξάνδρεια ἑάλω, ἀγαθήν τε εἶναι, καὶ ἐς τὰ ἔπειτα ἔτη ἀρχὴν τῆς ἀπαριθμήσεως αὐτῶν νομίζεσθαι. *Diem urbis Alexandriæ*

driæ captæ feſtam eſſe, ac annos conſequentes ab ea deinceps numerari. Aliter etiam oſtenditur, Chriſtum ex ſententia Clementis natum eſſe anno Iuliano XLIII; ſive Auguſti, auſpicando à nece Cleopatræ, anno vigeſimo octavo. Quippe ſic loquitur: Ἀπὸ Ἰουλίου τοίνυν Καίσαρος, ἕως Κομόδου τελευτῆς, γίνονται ἔτη σλϛʹ, μῆνες ϛʹ. *A Iulio igitur Cæſare, uſque ad mortem Commodi, ſunt anni* CCXXXVI, *menſes* VI. Et paullò poſt: Γίνονται οὖν, ἀφ' οὗ ὁ Κύριος ἐγεννήθη, ἕως Κομόδου τελευτῆς, τὰ πάντα ἔτη ἑκατὸν ἐννενήκοντα τέσσαρα, μὴν εἷς, ἡμέραι ιγʹ. *Fiunt autem, ex quo natus eſt Dominus, uſque ad mortem Commodi, anni omnes* CXCIV, *menſis unus, dies* XIII. Ab annis CCXXXVI, menſibus ſex, quantum eſt intervallum ad mortem Commodi, auferantur anni CXCIV, menſis unus, & dies XII I, quod eſt ſpatium à nato Chriſto uſque ad mortem Commodi: reſidui ſunt anni quadraginta duo, menſes IV, dies XVII. Quæ ſatis oſtendunt, ex opinione Clementis, natum eſſe Chriſtum poſt annum Iulianum XLII, menſe quincto. Et iſta de Clementis opinione: quæ eò conſideratione dignior, quia ſcriptor fuerit antiquus, ac ſecularium literarum peritiſſimus, & alibi nuſquam invenire fuerit intelligentiores temporum, quàm in ſchola Alexandrinâ: unde & Soſigenis Alexandrini operâ in Faſtis corrigendis uti voluit Iulius Cæſar: & Romana etiam Eccleſia diu ab Alexandrina petere per literas ſolet verum diem celebrandi quotannis Paſchatis. Quare ejus etiam & viri, & loci auctoritas, movere nos multum debet, ut ſtatuamus, natum eſſe Ieſum biennio priùs, quàm vulgo perhibetur. In menſe tantummodo à doctiſſimo hoc presbytero receſſum à Scaligero, Baronioque: ut qui natum crediderit menſe Majo; non verò, vel præcedente Decembri, ut Baronius; vel Septembri, ut Scaliger.

Hinc jam gradum capeſſamus ad Euſebium: qui in Chronicis refert Natalem Chriſti in annum Auguſti à nece Cleopatræ XXIX; à triumviratu autem, XLII. Qui anni Auguſti priori parte reſpondent anno Iuliano XLIV; poſteriori, ac majori parte, anno Iuliano XLV. Ex hypotheſi igitur, quâ B. Virgo Chriſtum dicitur peperiſſe in Septembri, vel Decembri; Natalis ejus incidat in an. Iulianum XLIV. Sed ex hypotheſi illorum, quibus enixa dicitur in Ianuario, vel Majo; Natalis ejus competat anno Iuliano XLV. Ergò ex hypotheſi vulgari, quæ in Decembri figit, anno toto anticipat Euſebius ſententiam vulgò receptam: quia ſic, ex Euſebii mente, natus ſit in Decembri anni Iul. XLIV: cùm vulgo Natalis rejiciatur in Decembrem anni Iuliani XLV.

Epiphanius conſtanter docet, natum eſſe Chriſtum, Auguſto XIII, & Silvano, coss. Auguſti an. XLII; puta à triumviratu, ut Iulianus ſit XLIV. Sed natalem diem eſſe ait VI Idus Ian. Vt ſi natalem credidiſſet VIII Kalend.

Kal. Ianuar. dicturus potiùs fuerit, natum anno præcedenti, Lentulo Getulico, & Val. Meſſallino, coſs. anno Iul. XLIV. Quare etſi XIII diebus minùs dicat: iis tamen meritò acceņſeatur, qui biennio æram anticipant vulgarem. Præſertim cùm leve ſit aliquot dierum diſcrimen. Idem Epiphanius tradit, Herodem annis XXXVII rexiſſe: ac Chriſtum anno XXXIII editum à B. Virgine; biennio poſt à Magis viſitatum; poſt alterum biennium ex Ægypto rediiſſe Nazaretham. Vide eum lib. I operis Panarii contra hæreſes cap. de Chriſti adventu, & peregrinatione in carne; item lib. II contra hæreſin Αλόγων, num. LI; & lib. III contra Antidicomarianitas hæreſi LXXVIII. Sed rectè quidem ait Epiphanius, Herodem rexiſſe annis XXXVII; ut ex Ioſepho vidimus. Perperam verò Chriſtum cenſet natum eſſe anno Herodis XXXIII, cùm natus ſit anno ultimo, vel proximè præcedenti; ut ſuperiùs vidimus.

De Chryſoſtomi ſententia nunc non agam. Scio, aliqua haberi in ſermone quodam ſecundi operum ejus tomi* poſt homilias in Marcum. Item in alio primitùs edito à Pantino ‡. Sed uterque agit non de natali anno, ſed die: de quo inferius diſſeram.

** Pag. 522, edit. Antverpienſis an. 1614.*
‡ Antverpiæ apud Trognaſium an. 1624.

Quare venio ad Sulpicium Severum: qui æram vulgarem toto anticipat triennio. Nam illius ſententia eſt, natum Ieſum anno Iuliano XLI, ſive Auguſti ab triumviratu XLIII, coſs. C. Calviſio Sabino, & L. Paſſieno Rufo, qui in tabulis etiam Græcis Rufinus dicitur. Sic verò Sulpicius ſcribit lib. II: *Sub hoc Herode, anno imperii ejus tertio, & trigeſimo, Chriſtus natus eſt, Sabino, & Rufino Conſulibus,* VIII *Calendas Ianuarias.* Subdit deinde: *Herodes poſt nativitatem Domini regnavit annos* IV. *Nam omne imperii ejus tempus* VII, & XXX *anni fuerunt.* De an. Herodis convenit prorſus cum Epiphanio; qui itidem Herodem ait regnâſſe an. XXXVII: ac trigeſimo tertio Chriſtum natum. Hac parte igitur de eo idem, ac de Epiphanio, judicium eſto.

Nec aſpernandus nobis Paulus Oroſius in Orcheſtra ſuâ. Hanc enim veram eſſe ejus operis inſcriptionem, oſtendi in Hiſtoria Hiſtoricorum Latinorum. Ejus hæc verba ſunt lib. VII, cap. II: *Auguſti Cæſaris, poſtquam imperare cœpit, emenſo propemodum anno* XLII, *natus eſt Chriſtus,* VIII *Kal. Ianuar. quando primùm incrementa omnia anni venientis incipiunt.* Et initio cap. ſeq. *Igitur anno ab Vrbe condita* IϽCCLII *natus eſt Chriſtus.* Si annos Auguſti ordiaris à nece Iul. Cæſaris, Auguſti XLII ſit Iulianus XLIII: ſin initium capias à triumviratu, erit Iulianus XLIV. Quodque ad annos Vrbis, Varronem ſequimur ducem; qui Vrbem cenſuit conditam anno III Olymp. VI: eóque annus Vrbis IϽCCLII fit Iulianus XLIV. Sin præferamus Faſtos Capitolinos; ſecundùm quos primordia Vrbis incidunt in annum quartum Olymp. VI: fuerit is Iulianus XLIII.

Digniſſi-

Digniſſimus etiam eſt, qui in hoc cœtu locum ſibi depoſcat, Aurelius Caſſiodorus. Hic in Chronicis tradit, Chriſtum eſſe natum Lentulo, & Meſſallino, coss. an. Auguſti à triumviratu XLI; qui Iulianus ſit XLIII. Atque hanc ſententiam ſequuntur Ioſephus Scaliger, & Cæſar Baronius. Sed in eo hi rectiùs, quàm Caſſiodorus; quòd ille putârit, annum Auguſti XLI eſſe primum æræ Chriſtianæ. Nam hæc bienno poſterior eſt; quod non advertit Caſſiodorus.

XLIII.

Quod ſi ante Bedam presbyterum, imò, etiam Dionyſium Exiguum (quorum ille demum poſt ſeptingenteſimum, hic poſt quingenteſimum, à Chriſto nato, annum floruit) neminis is ſenſus fuit; partum Virginis incidere in VIII *Kal. Ian. anni Iul.* XLV*: vel hoc ipſum, quòd ſerò adeò ea ſententia ſit recepta, multùm illi præjudicare poſſit.*

QVàm enim parùm credibile eſt, omnes Eccleſiæ doctores aberrâſſe antea in vero natali adſignando! Quid quod Dionyſius ipſe ſuum poſtea errorem agnoverit: ſed, ut ait Sigebertus, *frontem ſibi pudoris cauterio exuſſerit*? Atque ex iis judicium eſto de iis, qui aliquot ſeculis poſtea ſecuti. In his eſt Marianus Scotus: qui Chriſtum editum ait Lentulo, & Meſſallino, coss. Eſtque hic illi annus Auguſti XLI. Sed ex Methodio ſubjungit, natum anno Auguſti XLII, à nece Cleopatræ XXVIII. Cæterùm in annis Auguſti eo peccat Marianus, quòd primus ei annus dicitur, quando conſulatum is geſſit cum Q. Pedio: alter cùm conſules fuere Panſa, & Hirtius: tertius, quo M. Lepidus, & Plancus. Nam hi conſules non triennium, ſed biennium ſignant: quia Panſæ, & Hirtio, interemtis, eopſe anno Octavius, & Pedius, ſuffecti. Atque in hunc annum incidit triumviratus; unde ſi annos Auguſti numeres, conſulibus iis, quibus Chriſtum eſſe natum dicit Marianus, annus Auguſti fuerit XLI: ſed à nece Cæſaris, quæ Idibus Martiis contigit, atque unde Methodius numerat, erit Auguſti quadrageſimus.

Sed longum eſſet de ſingulis loqui; qui barbaris illis ſeculis vixere. Renatis verò literis, nemo propiùs à vulgari æra abiit Onuphrio Panuino; quem ſecuti Pererius, Salianus, alii. Hi, ut ſuperiùs etiam dicebamus *, uno anno prævertunt ſententiam vulgarem. Cenſent enim, Chriſtum eſſe natum C. Cæſare Octaviano XIII, & M. Plautio Sylvano coss. hoc eſt, Iuliano anno XLIV. Nempe eorum ſententia eſt, in numerandis Auguſti annis prorſus incipiendum eſſe à triumviratu ejus. Conſtans verò, ut iidem

* Theſ. 10.

iidem contendunt, judicium eſt antiquitatis, B. Virginem eſſe enixam anno Auguſti XLII. Vnde porrò colligunt, natalem Servatoris noſtri diem incidere in an. Iulianum XLIV: quo conſules fuere antè memorati. Nec negare poſſumus, multò plurimos veterum natalem Chriſti referre in an. Auguſti XLII. Ita enim Irenæus lib. III, cap. XXV, Clemens lib. I Stromat. Iulius Africanus, eumque ſecutus Euſebius lib. X Præparationis Euang. & lib. I Hiſt. Eccleſ. cap. V, item in Chronicis: adhæc Epiphanius hær. XX, & LI, & libro de menſuris. Verùm injicit ſcrupulum, quòd non omnes eodem modo annos capiunt Auguſti. Imò nec reapſe in anno Auguſti conſentire, ſatis ex iis Patrum liquet, quos paullò antè memoravimus.

Longiſſimè verò abierunt à vulgari æra antea etiam dicti nobis Ioannes Dekerius, & Ioannes Keplerus. Quorum prior natione Flander, Societatis Ieſu Theologus, ac literarum, & Scholaſticæ Theologiæ, priùs Duaci, ac Lovanii, poſtea Græcii in Auſtria, profeſſor fuit. Credidit is, natum fuiſſe Chriſtum anno Iuliano XLI, C. Cæſare Octaviano III, & L. Corn. Syllà coss. Quod omnibus adverſatur antiquis. Quippe is fuerit Auguſti, à nece quidem Iulii, XL; à triumviratu, XXIX; à nece Cleopatræ XXVI. At veterum nemo in animum induxit, Chriſtum alio Auguſti anno in lucem eſſe editum, quàm ſupra quadrageſimum primo, vel altero: nemo ſic rationes ſubduxit, ut à nece Cleopatræ annum ſubduceret alium, quàm duodetrigeſimum. Sed animo luſtremus, quo Dekerius argumento ſuam defendat opinionem, quique eum ſequitur, clariſſimus Petavius. Conſtat, inquit, ex Scripturis, mortualem Herodis diem eſſe poſteriorem natali Dominico. At Herodes vità exceſſit anno Iul. XLII. Siquidem Ioſephus lib. XVII Antiquitat. cap. VIII ait, Rabbinis ab Herode vivicomburio ſublatis, Lunare deliquium fuiſſe, paullò ante obitum ejus; qui non multò Paſcha prævertit. At hoc optimè convenit anno Iuliano XLII; quia eo Eclipſis Lunæ incidit in XIII Martii. Sed non ſi ex ſiderum doctrina ſcitur, tum eclipſin fuiſſe; inde conſequitur, eam viſam in Iudæa; ac proinde eſſe eam ipſam, de qua loquitur Ioſephus. Imò nec potuit eadem eſſe. Nam quantillum ſpatii erat inter XIII Martii, & Paſcha! At quæ inter crematos Rabbinos, & Paſchatis feſtum, contigiſſe à Ioſepho narrantur; tam multa, variáque ſunt, ut ad ea non paucularum hebdomadum, ſed multorum menſium tempus requiratur. Quod cuivis Ioſephum legenti apertiſſimum erit. Adde quòd, etiamſi deliquium luminis non mereatur Eclipſeos nomen, niſi terrà inter Solem, & Lunam, conſtitutà: vulgò tamen etiam ſic vocari ſolet, quando, citra illam cauſſam, pallor, & obſcuritas ſideris, eclipſeos habet ſpeciem. Vt contigit

ſub Iulii Cæſaris necem: de quo Maro primo Georg. Plin. lib. XI, cap. XXX, & Plutarchus in vita Cæſaris. Item (ut Dio lib. XLVIII ait) ante bellum Philippenſe. Iterum Hirtio Panſâque coss. Ante mortem etiam Auguſti, eodem teſtante lib. LVI, ἥλιος πᾶς ἐξέλιπε· *Sol omnis defecit*. Eamque Eclipſin etiam in Chronicis ſuis agnoſcit Euſebius. In his eclipſibus reperiundis multum operæ poſitum à Paullo de Middelburgo, Gerardo Mercatore Rupelmondenſi, atque aliis. Sed fruſtra omnes fuere, quia nullæ eo tempore erant: quod de eclipſi ante necem Auguſti Scaliger agnoſcit Animadverſionibus Euſebianis; deque eâdem, & aliis, ſummi Mathematici fatentur. Atque hæc omnia oſtendunt, omnino infirmum eſſe argumentum, quo imprimis fulcitur ratio eorum, quibus placet, Chriſtum fuiſſe natum anno Iul. XLI.

Nunc aliquid etiam addamus de Keplero, viro ob eximiam Matheſios notitiam, æternâ laude digniſſimo. Hic Chriſtum cenſet eſſe natum exeunte anno Iuliano XL, Lælio, & Antiſtio coss. Id fuerit anno Herodis, ex quo primò nominis regii decus à Romanis accepit, quincto, ac trigeſimo: à captis verò Hieroſolymis, & interemto Antigono, XXXII. Hæc ſententia mihi, qui niſi invictis cogar argumentis mà venerandis Patribus recedere invitus ſoleo, eo minùs placet, quia antiquitati repugnat univerſæ. Sic enim natus ſit Chriſtus non anno Auguſti XLI, vel XLII; ſed à nece Cæſaris XXXIX, à triumviratu autem XXXVIII: nec anno à nece Cleopatræ XXVIII, ſed XXV. Rationibus verò, quæ pro ea adferuntur, facilè iſtis occurritur, quæ pro ſententia noſtrâ ſuperiùs adduximus.

XLIV.

Hactenus variantes de Chriſti æra ſententias propoſuimus, & expendimus. Quamquam verò ex iis ſatis eluceat; biennio minimùm peccare æram vulgarem: non propterea tamen ab ea deinceps recedendum, ſive in privatis literis, aut contractibus, ſive Principum edictis, aut Eccleſiæ conciliis, aliiſve publicis inſtrumentis. Nam quia mille amplius annis hæc æra in uſu fuit: ac ſecundùm hanc hiſtorici etiam, & alii ſcriptores, annos ſuos numerarunt: immutatio iſtius æræ magnam pareret rerum pene omnium confuſionem.

ET quid ad nexum temporum refert, num diſſentiant eruditi de vero Chriſti natali; dum conſentiant de intervallo annorum ab eo anno, qui ſi natalis Chriſti non eſt verus, ſaltem is eſſe exiſtimatur? Exempli gratiâ, ſecundùm æram vulgarem natus ſit Karolus V Imperator anno

 clↄIↄ:

cIↄIↄ: Eraſmus anno XXXVI poſt mortuus. At ſi verùm attendas natalem, minimùm utrobique addi debeat biennium. Quid tamen impedit, quo minus loquar more recepto, ut meliùs intelligar? Et nonne eundem annum intelligunt, tum qui majorem, tum qui minorem numerum afferunt? Nempe utrique conſentiunt, ſi à numero adſignato numeres retro: anno inchoante Iuliano XLVI, quo conſules fuere C. Iulius Cæſar Auguſti filius, Divi nepos, & L. Æmilius Paullus, annos fore nec plures, nec pauciores, quam vulgaris habet æra.

XLV.

Sed fortaſſe hîc aliquis facilè adſentiat nobis, quia minutum adeò eſt diſcrimen; puta biennii, aut triennii duntaxat, vel paullò amplius; ulteriùs verò quærat, quæ ſententia etiam ſit noſtra, de immani illo diſcrimine, putà annorum amplius mille ducentorum; quo tardiùs natus prædicatur Chriſtus; quàm veritas permittat. Quippe ea eſt opinio veterum Conciliorum, ac Patrum, Romanæque Eccleſiæ, in qua Natali ipſo Dominico legitur, & auditur: Anno à creatione Mundi quinquies milleſimo centeſimo nonageſimo nono: à diluvio verò anno bis milleſimo nongenteſimo quinquageſimo ſeptimo &c. Ieſus Chriſtus in Bethlehem Iudæ naſcitur, ex Maria Virgine factus homo. *Noſtra hæc ſententia eſt, nondum annis quater millenis à natali mundi abeſſe natalem Chriſti: atque in eo etiam Scaliger, ac Petavius, conſentiunt; quorum ille Chriſti natalem refert ad annum mundi 3948; hic verò 3983. Nempe Hebræos codices ſequimur; non LXX ſeniores; uti fecere Concilia, ac Patres.*

Sicut de his etiam B. Auguſtinus agnoſcit lib. XV de Civitat. Dei, cap. XI.

XLVI.

Nec propter hoſce τῶν ἑβδομήκοντα epilogiſmos, Generalia etiam Concilia, & tot Eccleſiæ homines ſanctiſſimos, ac doctiſſimos, more ſeculi pipulo differri æquum eſt. Nec enim dubium, quin ſciverint multi, quid ſecundùm Hebræos codices ſtatui oporteret. Sed putarunt, LXX codicibus in Eccleſia ubique receptis, non eſſe intempeſtivo ſcientiæ oſtentu turban-*

* Septuaginta Interpretum.

turbandos eorum animos, qui Hebraicè neſcirent, vel ad tempora non ſatis attenderent.

ET profectò quid magnopere attinebat ſuper eo anxiè ſerram reciprocare, vulgarem, an veriorem æram, ſequi oporteret: quando nihil pertinet ad fidei, ac vitæ regulam; de quâ ſolâ laborarent Concilia, & Eccleſia Catholica.

De tempore Nativitatis Ieſu Chriſti,
partis prioris,
quæ eſt de anno natali,
FINIS.

DIS-

DISSERTATIONIS DE TEMPORE NATIVITATIS IESV CHRISTI PARS ALTERA;

QVÆ EST DE CHRISTI MENSE, DIEQVE NATALI.

I.

Venio ad quæſtionem alteram, de menſe, ac die, quo B. Virgo orbi eſt enixa Servatorem noſtrum. De hoc quinctuplex præcipuè opinio eſt. Vna longè cæteris receptior eſt; quâ natus perhibetur VIII *Kalend. Ianuarias. Atque hæc Eccleſiæ Romanæ jam antiquis fuit temporibus.*

AVCTOR nobis Chryſoſtomus homiliâ in Natalem Domini: quæ Tomo de diverſis Novi Teſtamenti Locis, ſecundùm editionem Frontonis Ducæi, ex illis LXXI numero eſt XXXI. Vbi ait *, hanc ſententiam, * Pag. 468.
utcunque nova ſit Conſtantinopolitanis; tamen παρὰ τοῖς τὴν ἑσπέραν οἰκοῦσιν ἄνωθεν γνωριζομένην· *Occidentem incolentibus jam à ſuperioribus temporibus notam.* Aliquanto etiam pòſt idem ſic ſcribit ‡: Παρὰ τῶν ‡ Pag. 468.
ἀκριβῶς ταῦτα εἰδότων, καὶ τὴν πόλιν ἐκείνην οἰκούντων, παρειλήφαμεν τὴν ἡμέραν. οἱ γὰρ ἐκεῖ διατρίβοντες, ἄνωθεν, καὶ ἐκ παλαιᾶς παραδόσεως, αὐτὴν ἐπιτελοῦντες, αὐτοὶ νῦν αὐτῆς ἡμῖν τὴν γνῶσιν διεπέμψαντο. *Ab illis, qui exactè hæc norunt, quique illam Vrbem* (Romam) *inhabitant, hunc diem accepimus. Nam illi ipſi, qui iſtic degunt, jam à ſuperioribus temporibus, & ex antiqua traditione, ipſum celebrantes, ad nos uſque illius notitiam tranſmiſerunt.*

II.

Quorundam eſt conjectura, ortam eſſe hanc opinionem ex eo, quòd B. Lucas referat, Zachariam, poſtquam ſacris eſſet operatus, gravidam feciſſe uxorem Elizabetham; ut fore Angelus prædixerat. Id contigiſſe,

 exeunte

exeunte Septembri, quia Zacharias fuerit ſummus Sacerdos: is autem quotannis decimâ Tiſri, h. e. ſeptimi Hebræorum menſis, in feſto Expiationis, ingrederetur Sanctum Sanctorum, ad adolendum ſuffitum. At ex B. Luca conſtare, cùm Elizabetha ſex menſes gravida fuiſſet, cognatam ejus B. Virginem concepiſſe è Spiritu Sancto: porrò eandem poſt nonum menſem peperiſſe Servatorem. Vt à conceptu Ioannis, ad partum B. Virginis, ſint menſes XV. *Eoque, ſi exeunte Septembri conceptus ſit Ioannes Baptiſta; partum Elizabethæ in extremum Iunium anni ſequentis, partum B. Virginis incidere in exeuntem Decembrem.*

NEmpe tria fuere feſta Iudæis menſe ſeptimo, qui Tiſri vocatur. Primum Kalendis, quod *Clangoris*, & *Convocatio ſancta* dicebatur. Alterum die x: puta *feſtum Expiationis*. Tertium xv, *feſtum Tabernaculorum*. De quibus Levit. xxiii, & Num. xxix. Ex his veteres etiam Chriſtiani obſervarunt feſtum Expiationis (יום הכפרים) quia crederent tum contigiſſe ἐυαγγελισμὸν Ζαχαρίου. Multum verò hoc argumento pugnat Chryſoſtomus oratione eâ in Natalem Ieſu, de qua proximè loquebamur.

III.

Huic argumentationi obſtat, quòd Eccleſia Alexandrina non exeunte Iunio, vel ineunte Iulio, celebrare ſoleat natalem Ioannis Baptiſtæ: ſed menſis Pharmuth die XXVIII, *hoc eſt* XXIII *Aprilis.*

AVctor Cyrillus Alexandrinus homiliâ in Natalem Baptiſtæ. Magiſque id conſentaneum eſt ſententiæ eorum, qui Chriſtum in Octobri natum arbitrantur. Nam id tempus ſenis menſibus diſſidet: quanto ſpacio poſt natum Baptiſtam B. Virgo gravida permanſit. Fatendum interea, optimè convenire cum eo, quòd Romana Eccleſia natalem B. Ioannis Prodromi feſtum agit xxiv Iunii. Quare non urgebo hoc argumentum, minimè ignarus, natales Sanctorum dies primis Eccleſiæ temporibus, ob atroces perſecutiones, paullatim veniſſe in oblivionem: neque cùm dies feſti in eorum memoriam conſtituerentur, tam id ſtuduiſſe Chriſtianæ Eccleſiæ proceres, ut ne alius ab illo, quo nati eſſent, dies aſſignaretur, quàm ut ab Helleniſmo ad Chriſtianiſmum traducti faciliùs ſacrorum gentilium obliviſcerentur, dum pro cæcarum nationum dæmoniis memoriam colunt eorum, qui ſanctimoniæ exemplo nobis præiviſſent.

IV. *Eſt*

IV.

Eſt & alterum, & quod validiùs ſuperiorem infringat opinionem. Zacharias enim non fuit ſummus Sacerdos: eóque corruit, quiquid ſuper opinionem hanc exſtruxere. Clarè, quod dixi, docet nos Euangeliſta: ut qui cum non ἀρχιερέα † nuncupet, ſed ἱερέα τινα: ac præterea addat ‡, ἐφημερίαν ſuam, ſive orbis hieratici vicem obiiſſe: quod non ſummi erat Pontificis, ſed aliorum Sacerdotum.

† Summum ſacerdotem.
‡ Sacerdotem aliquem.

NEmpe poſteritas Aaronis ex Davidis inſtituto (de quo 1 Paralip. xxiii, 27, & xxxiv, 7.) in xxiv erat familias diſtributa: quarum ſexdecim ab Eleazaro, octonæ erant ab Ithamaro, propagatæ. Harum familiarum quæque non uno die in Sancto Sanctorum, quod erat Summi Pontificis: ſed unam hebdomadem in prima parte tabernaculi, ubi erat ara ſuffitus *, adminiſtrabat liturgiam: ita ut xxiv elapſis hebdomadis ordo rediret ad eundem. Ac quæque familia Aaronica ordiebatur mane propoſitis panibus propoſitionis. Atque hæc viciſſitudo vocabatur ἐφημερία: quam etiam obiit Zacharias. Nam Lucæ 1, 5 dicitur fuiſſe ἐξ ἐφημερίας Ἀβία, *de vice Abia*: & verſ. 8 legas, ſacerdotio functum ἐν τῇ τάξει τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ· *in ordine vicis ſuæ*. Et verſ. 9 eſt, ἔλαχε τοῦ θυμιάσαι· *ſors illi obvenit, ut odores incenderet*. Hæc viciſſitudo, & ſortitio, ſatis indicant. Zachariam non fuiſſe ſummum Sacerdotem. Atque id etiam agnoſcunt Carolus Sigonius de Rep. Hebr. lib. v, cap. iii, & Didacus Stella comment. in Luc. cap. 1. Nec ſane Fl. Ioſephus, qui ex genere ipſe erat Sacerdotali, & accuratè Pontifices ſummos recenſet, uſpiam meminit Zachariæ: ſed, quantum ex eo videre eſt, fuerit tum Pontifex Matthias, de quo agit lib. xvii antiquit. Iud. cap. viii: vel ſucceſſor ejus Ioazarus, de quo ibidem. Ac ſub hoc natum Servatorem, mavult etiam Nicephorus.

* Ezech. 44, & ad Hebr. 9.

Sed eſto ſanè, ut Zacharias fuerit ſummus Pontifex: tamen ſic quoque menſe uno aberraretur. Nam perperam à conceptu Ioannis, ad partum B. Virginis, menſes numeres xv, cùm tantùm ſint xiv. Neque enim cum B. Virgo conciperet, Eliſabeth ſex menſibus gravida fuerat; ſed duntaxat quinque, & fortaſſe paucis diebus, iiſque incertis. Hoc liquet ex Lucæ cap. 1, verſ. 24, 25, & 36. Quare ſi Eliſabeth Ioannem conceperit exeunte Septembri, vel ineunte Octobri: Maria pepererit Ieſum exeunte Novembri, vel ineunte Decembri.

V. Al-

V.

Altera eſt opinio Eccleſiarum Orientis, & Græcarum: quæ natum putarunt VIII *Idus Ianuarias.*

QVod tempus quomodo aliarum gentium menſibus reſpondeat, refert Epiphanius hæreſi LI, quæ eſt Alogorum. Nam cùm dixiſſet, natum eſſe VIII Idus Ian. ſive VI die Ianuarii: addit *, id Ægyptiis eſſe XI Τυβὶ, Syris ſive Græcis VI Αὐδυνέου, Cypriis ſive Salaminiis quincti menſis die V, Paphiis Iulii XIV, Arabibus XXI Ἀλεώμ, Cappadocibus XIII Ἀταρτᾶ, Hebræis XIII Τιβιὴθ, Athenienſibus VI Μαιμακτηριῶνος. Hanc diem VI Ianuarii ἐπιφανείας, h. e. *apparitionis* nomine, vocatam conſtat. Neque id neſcivit homo gentilis, Ammianus Marcellinus lib. XXI; ubi de Cæſare Iuliano ſic ſcribit: *Et ut hæc interim celarentur feriarum die, quem celebrantes menſe Ianuario, Epiphaniam dictitant; progreſſus in eorum Eccleſiam, ſolemniter numine adorato, diſceſſit.* Vox inde, ſi Græcos audimus, quòd tum Chriſtus apparuerit in carne. Itaque Zonaras, idem de Iuliano narrans, pro eo, quod *Epiphania* dicit Ammianus, ipſe *Dominicum Natalem* dicit. Αὐτὸς δὲ τῆς γενεθλίου τοῦ Σωτῆρος ἡμέρας ἐφεστηκυίας εἰσῆλθεν εἰς τὸν ναὸν, καὶ προσκυνήσας ἵν' ὁμόδοξος τοῖς στρατιώταις δοκῇ ἀπῆλθε· *Ipſe Natali Domini Eccleſiam ingreſſus, adorato numine diſceſſit, quò ejuſdem, ac milites, ſententiæ eſſe videretur.* Ac parte eâ etiam Græcis conſenſere Ægyptii: unde Caſſianus collat. X, cap. I: *Intra Ægypti regionem mos iſte antiquâ traditione ſervatur, peracto Epiphaniorum die, quem provinciæ illius Sacerdotes, vel Dominici baptiſmi, vel ſecundùm carnem nativitatis eſſe definiunt: & idcirco utriuſque ſacramenti ſolemnitatem non bifariè, ut in occiduis provinciis; ſed ſub una die, hujus feſtivitate concelebrant.* Quem locum ſignat Iſidorus lib. I de Officiis Eccleſiaſticis cap. XXVI. *Refert*, inquit, *Caſſianus, apud Græcos Nativitatem Domini, & Epiphaniorum ſolemnitatem, non bifariè, ut in occiduis provinciis; ſed unius diei feſtivitate celebrari.* Vbi videmus, pro eo, quod Ægyptiis id tribuat Caſſianus, Iſidorum Græcos reponere: nempe quia non Ægyptii ſoli; ſed etiam Orientales, ac Græci, hanc conſuetudinem ſervarent. Epiphaniorum enim feſto complectebantur memoriam tum Natalis Dominici, tum Ieſu baptizati: quod tempus ἐπιφανείας, ſeu *apparitionis* nomine ſignabant, ob eandem cauſſam, quam Latini attenderunt. Puta quia tum apparuerit Spiritus S. ſpecie columbæ; ac vox audita ſit de cœlis, dicentis, hunc eſſe filium Dei dilectum. Atque hanc rationem adducit Ambroſius de die Sancto Epiphaniæ ſerm. XXI, item ſerm. XXII, Iſidorus lib. I de Eccleſ. Off. cap. XXVI, & lib. I Origin.

* Pag. 446.

Origin. cap. XVIII, Pontius Paullinus de natali Felicis IX. Solus Epiphanius putavit *. Chriſtum VI Idus Novembris eſſe baptizatum à Ioanne, cùm annorum eſſet XXIX. At id VIII Idus Ian. factum fuiſſe, præter eos, quos dixi, ſententia eſt S. Hieronymi in cap. I Ezechielis; Petri Chryſologi ſerm. LXXV, & CLX; Albini ſive Alcuini lib. I de Offic. Eccleſ. cap. de Baptiſmo Domini; Cedreni in Compendio; S. Bernardi ſerm. I, & III de Epiphania, pluriumque aliorum. Imò & veterum eſt opinio, Magos eopſe die Bethlehemum veniſſe: quod apud Iſidorum, & Paullinum legas, locis antè aſſignatis. Quid quòd aliqui etiam, a. d. VIII Idus Ianuar. cenſent primum contigiſſe miraculum, quod factum in Cana Galilæa? Teſtis Ambroſius loco ſuperiùs indicato, & S. Maximus ſermone quodam, qui inter Ambroſianos legitur; item Leo Magnus epiſt. LXII ad Epiſcopos in Sicilia conſtitutos; adhæc Paullinus, & Iſidorus, locis, quos antea ſignavimus. Quaſi hæc dies velut πανδέκτης foret omnium penè grandium rerum: videlicet quomodo Stoici Adverbium vocitarunt πανδέκτην, quia nulla eſſet vocum claſſis, ex qua non aliquas adverbio Grammatici infercirent: ut eſt apud Soſipatrum Chariſium lib. II.

* Hæreſ. 51 Alogorum.

VI.

Porrò Orientales non minùs ſuæ de Natali Dominico ſententiæ antiquitatem jactabant, quàm de vetuſtate ſuæ gloriarentur Occidentales.

HOc liquet ex adlatis antea Caſſiani verbis: ubi vocat antiquæ traditionis morem.

VII.

Nec temere gloriatos, inter alia eſt argumento, quòd Chryſoſtomus dicat, tantùm eſſe decennium, quòd Conſtantinopolitani ſui, deſertâ opinione veteri, illam Romanæ Eccleſiæ ſint amplexi.

SIc enim ille homiliâ in Natalem Domini, quæ eſt XXXI ex LXXI illis à Frontone Ducæo editis Tomo de diverſis Novi Teſtamenti locis *: Οὔπω δέκατόν ἐστιν ἔτος, ἐξ οὗ δήλη καὶ γνώριμος ἡμῖν αὕτη ἡ ἡμέρα γεγένηται. *Nondum annus eſt decimus, ex quo hic ipſe dies nobis innotuit.* Addit deinde, non erraturum, qui hunc diem ſimul appellet, & novum, & veterem: novum, διὰ τὸ προσφάτως γνωρισθῆναι· *quòd tum demum exacta contigerit notitia*; puta Conſtantinopolitanis. Hos enim ſignat, cum ait, ἡμῖν, *nobis*. Veterem autem, quoniam eadem παρὰ τοῖς τὴν ἑσπέραν οἰκοῦσιν ἄνωθεν γνω-

* Pag. 466.

ριζο-

ριζομένη· *Occidentem incolentibus jam antiquitus cognita.* Præcipuè ſignat veterem Romam: unde notitia ejus diei pervenerat paullò antè ad novam Romam. Ideò ſubjungit, πρὸς ἡμᾶς δὲ κομισθεῖσα νῦν, καὶ οὐ πρὸ πολλῶν ἐτῶν· *Ad nos tranſmiſſa, neque id ante multos annos.* Interea poſtquam etiam receptus is dies, multi veterem præferebant conſuetudinem; qua VIII Ianuar. natalis Ieſu celebrabatur. Hinc illa: Πολὺς μὲν περὶ τῆς ἡμέρας ταύτης πανταχοῦ γίνεται λόγος· τῶν μὲν αἰτιωμένων, ὅτι νέα τίς ἐστιν, καὶ πρόσφατος, καὶ νῦν εἰσενήνεκται· τῶν δὲ ἀπολογουμένων, ὅτι παλαιὰ, καὶ ἀρχαία ἐστὶ, καὶ ἄνωθεν τοῖς ἀπὸ Θρᾴκης μέχρι Γαδείρων οἰκοῦσι κατάδηλος, καὶ ἐπίσημος γέγονε. *Multus ubique de hoc die ſermo; partim incuſantium, quaſi novus ſit, nuncque recens invectus; partim eundem propugnantium, tanquam antiquum, ac vetuſtum; quique ſuperioribus ſeculis à Thracia ad Gades uſque incolentibus manifeſtus ac celebris fuerit.* Vbi Thraciam potiſſimùm nominat, quia ſcriberet iſta, cùm non Antiochenus ampliùs preſbyter; ſed jam Conſtantinopolitanus eſſet Epiſcopus.

VIII.

Præterea Orientales contendebant, nulli Eccleſiæ de natali die potiùs fidem eſſe habendam; quàm ejus loci, ubi Ieſus natus foret. At peperit eum Virgo in Iudæa: eoque ſequendam putabant Eccleſiam Hieroſolymitanam; quæ natalem ejus celebraret a. d. VIII *Id. Ianuar.*

* *Tom. 2 operum Chryſoſtomi ex Antverpienſi editione Belleri pag. 522.*

EXſtat * ſub Chryſoſtomi nomine homilia hominis Latini de Natali Dominico. In eâ diſſerit adverſus illos, quibus tanti foret Eccleſia Hieroſolymitana. Pluſcula inde excerpam: *Aliqui putant, quòd in Epiphaniis naſcitur. Non damnemus aliorum opinionem: noſtram ſequamur. Vnuſquiſque in ſuo ſenſu abundat.* Et mox: *Non ſunt noſtra, quæ loquimur: majorum ſententia eſt: univerſus mundus contra hujus provinciæ* (Iudææ) *opinionem loquitur. Dicat aliquis: Hic* (putà in Iudæa) *Chriſtus natus eſt. Ergo magis illi ſciunt, qui prope,* (ut Syri, aliique Aſiatici, item Ægyptii) *quàm qui longe.* ut Romani, aliique Occidentales. Hinc Iudæos, & qui hos ſequerentur, ſic compellat: *Vobis dixerunt? Qui ſunt in iſta provincia Iudæa?* Εἰρωνικῶς ſubdit: *Vtique* (apud eos ſunt) *Petrus, & Paulus, & cæteri Apoſtoli.* Sequitur deinde: *Vos* (Iudæi) *ejeciſtis: nos* (Romani, cæterique Occidentales) *ſuſcepimus. Petrus, qui hic fuit cum Ioanne, qui hic fuit cum Iacobo, nos in Occidente docuit. Et veſtri igitur, & noſtri, Apoſtoli magiſtri ſunt.* Objicit deinde, quòd traditio non potuerit Hieroſolymis ſervari, quia Titus urbem eam everterit, omnes & Iudæos, & Chriſtianos ejecerit; planeque iis locis fuerit ſolitudo, donec Ælius Adrianus Cæſar Vrbem inſtauravit, atque à ſe Æliam nominavit. Denique ſubdit: *Hoc totum*

quare

quare dico? Quia nobis dicunt: Hic Apoſtoli fuerunt, hic traditio fuit. Nos ergo dicimus, quia hodie Chriſtus natus eſt; in Epiphaniis renatus eſt. Pluraque inibi in hanc mentem: pleraque verò omnia oratoriè magis, quàm ſolidè. In iis eſt, quod ait de tanta à Chriſtianis ſolitudine in Iudæa. Nam deletâ Hieroſolymâ, imò & antè, à Chriſtianis itum Pellam: ubi frequentes Chriſtianorum cœtus: imò & eodē tranſlata ſedes Epiſcopi Hieroſolymitani.

IX.

Tertiam, quartamque opinionem diſcere eſt è Clemente Alexandrino: qui ait, Ægyptiorum nonnullis natum credi XXIV, *vel* XXV *Pharmuthi: aliis verò* XXV *Pachon.*

LOcus Clementis eſt in I Stromatéon. Quem ſe intelligere * negat in commentario ſuo Gentianus Hervetus, vir perdoctus, beneque de Antiquitate meritus. Sed noſtris temporibus res eſt apertior. Ægyptiorum menſes ſunt, Θὼθ, Παοφὶ, Ἀθὺρ, Χοιὰκ, Τυβὶ, Μεχεὶρ, Φαμενὼθ, Φαρμουθὶ, Παχὼν, Παϋνὶ, Ἐπιφὶ, Μεσορή. Ex quibus Θὼθ, qui annum ducit, incipiebat ab ortu Caniculæ, Sole ingrediente Leonem, novilunio. Sed diſpar ratio Thoth Actiaci, ſive fixi: cujus prima eſt XXIX Auguſti. Vide Scaligerum in III de Emendat. Tem. cap. de anno Ægyptiaco *, & lib. IV, cap. de anno Ægyptiorum Actiaco †. Baronio in Apparatu Eccleſ. ſect. CXX, dies XXIV, vel XXV menſis Pharmuthi eſt XX, vel XXI Aprilis: at XXV menſis Pachon eſt XV Maji. Nec multùm abeunt alii, qui diem XIX, aut XX Maji, arbitrantur.

* Pag. 365.

* Pag. 185.

† 221, edit. Raphileng.

X.

Sed qui menſe Pharmuthi natum putant, minimùm menſe peccant: qui in Pachon, etiam binis: modò cum Ægyptiorum aliis de anno natali conſenſerint. Quippe Herodes ante exactum Phamenoth, deceſſerat: ut qui obierit paullò ante Paſcha, quod mox ab æquinoctio verno celebratum fuit.

HOc de morte ejus ex Ioſepho ſuperiùs oſtendimus: nec cramben repetere attinet.

XI.

Quincta eſt ſententia Ioſephi Scaligeri; qui natum contendit exeunte Septembri, vel ineunte Octobri. Atque hoc inde colligit, quòd fuerint

Paral. 23.17. XXIV ἐφημερίαι †, *quarum quæque hebdomadem durârit : ſic ut ordo* ἱερατικὸς † *conſtiterit diebus* CLXVIII. *At, inquit Scaliger, ex Maccabæorum hiſtoria colligere eſt, cultum, quem, profanatione templi, Antiochus Epiphanes interruperat, ab Iuda Maccabæo eſſe inſtauratum anno Periodi Iulianæ* 4549, *Novembris* 22 : *eoque anno* 4550, *Ian.* 10 *vices fuerint familiæ Abiæ. Vnde ſi orbes hieraticos* CCCXL *præciſè numeres, iterùm ad familiam Abiæ ordo redierit anno Periodi Iulianæ* 4710, *à* 21 *Iulii uſque ad* 28 : *qua hebdomade iccirco factus ſit Zachariæ* εὐαγγελισμὸς : *ut omnino exeunte Iulio, vel inchoante Auguſto, conceptus ſit Ioannes Baptiſta. Quibus ita conſtitutis, & ſpatio quatuordecim menſium attributo Eliſabethæ, ac B. Mariæ, quo vel ambæ, vel alterutra, uterum geſſere; liquidò conſequatur, natum eſſe Chriſtum circa initium Octobris.*

† *ſacerdotalis.*

LEgimus 1 Maccab. cap. IV, 54, poſtquam Antiochus Epiphanes profanâſſet templum, à Iuda Maccabæo cultum fuiſſe reſtitutum : atque id factum eſſe anno Græcorum CXLVIII, die XXV Caſleu. Id fuerit Periodi Iulianæ anno 4549, Novembris die XXIII, fer. 1. Sed conſtat, ordinē hieraticum non feriâ primâ; verùm in ſabbatho, inchoâſſe. Ergo cœperit inſtauratio ea pridie, h. e. Novembris die XXII. Nec dubium videtur, quin in cultu inſtaurando primùm ſua munia obierit familia Ioaribi : quia inter XXIV familias ſacerdotales primum locum obtineret. Si verò hæc familia cœpit Periodi Iulianæ an. 4549, 22 Novembris; conſequitur, ad Abiæ familiam, quæ ab illa Ioaribi erat octava, perveniſſe ordinem Periodi Iulianę an. 4550 Ian. 10. Hinc ad Sabbathum 21 Iulii, Periodi Iulianæ anno 4710, eſt intervallū annorum 160, dierum 192 : quod intra ſpatium Abiæ familia præciſè obierit ἐφημερίαν trecenties quadragies novies. Vices igitur tum fuerint Zachariæ à 21 Iul. uſque ad 28 : ac intra id ſpatium contigerit Zachariæ εὐαγγελισμὸς : mox autem à 28 Iul. gravida fuerit Eliſabetha è Zacharia, h. e. in fine Iulii, vel initio Auguſti. Atqui, ut clarè ait B. Lucas cap. 1, quinque menſibus gravida fuerat Eliſabetha, cùm Gabriel accederet B. Virginem : quod iccirco ſexto menſe factum ab eodem dicitur. A tempore igitur, quo conceptus Ioannes, computemus menſes quatuordecim : quinque videlicet, quibus Elizabetha ante B. Virginem gravida fuit, Luca teſte; & præterea quatuor, quibus Eliſabeth, ac B. Virgo, pariter uterum geſſere; ac inſuper quinque, quibus poſt Elizabethæ partum Maria geſtavit uterum. Incidet id tempus in Septembrem

exeun-

exeuntem, vel inchoantem Octobrem. Vide Scaligerum ipſum pluribus hæc explicantem in VI de Emendatione Temporum: item Notis in fragmenta: & lib. III. Iſagog. Canon. Annotat. CI, & CII. Fusè etiam ejus ſententiam refert Vbbo Emmius rerum Chronologicarum lib. II *; ut cæteros mittam. * Pag. 97. 98. 99.

Secundùm Henningum Arniſæum in diſputatione de Partus humani legitimis terminis ſect. XIV, *Scaligeri computatio, ex Cyclo Hieratico ſeu Cyclo vertente Sacerdotii depromta, laborat eo vitio, quòd demonſtrare non poſſit ſtationes Sacerdotum manſiſſe inperturbatas etiam eo triennio, quo Antiochus, ſecundùm vaticinium Danielis, ſacris ſilentium indixerat.* Sed hac quidem parte nõ difficulter Arniſæo occurritur. Quippe vis argumenti, quo Scaliger, & alii, nituntur, in eo conſiſtit, quòd bis duntaxat ἐφημεριῶν vices ſint interruptæ: priùs cùm Nabuchodonoſor templum Salamonicum incendiſſet: iterum cùm Antiochus Epiphanes templum ſecundum profanâſſet. Poſt priorem ceſſationem cultus divini, ἐφημερίας reduxit Zorobabel: poſt alteram, id factum ab Iuda Maccabæo. Cæterùm non dubitat Scaliger, quin quoties cultus is reduceretur, ἐφημερίαι iterum cœperint à claſſe principe; quæ Ioaribi fuit. Quod ſi XXV menſis Ciſleu Ioaribi familia ſacris operabatur; anno Iuliano XLII vices claſſis Abiæ (in qua Zacharias) fuerint à XXI Iulii uſque ad XXVIII Iulii. Nam ex quo ſacrificiorum ἐφημερίας inſtauravit Iudas, nunquam ſunt interruptæ; ut Fl. Ioſephus † teſtatur; quo nemo iſtæc ſcire meliùs potuerit, cùm fuerit ipſe ex genere ſacerdotali; quemadmodum ſuperiùs dicebamus. † Lib. 7. Antiquit. cap. 11.

XII.

Quærat aliquis, in hac ſententiarum varietate, quid veriùs putemus. Primùm dixero, nihil ſatis certum haberi: nec initio Eccleſiæ natalem Domini celebratum videri: ac fortaſſe nec ſeculo ſecundo.

CONtrà quàm ſe res habet in paſchatis feſto; quem diem ſemper feſtum eſſe agitatum à Chriſtianis, clarè oſtendam, cùm diſſeram de paſſionis Dominicæ die. Nempe primitus non tam ſollicita fuit Eccleſia, nõſſe quo die natus eſſet Chriſtus; quàm de eo, quòd ſanguine ſuo redemiſſet genus humanum, & mortis victor à mortuis reſurrexiſſet.

XIII.

Alterum eſt, quòd cauſſa non eſt ſatis gravis, cur recedamus à vulgari opinione Eccleſiæ Romanæ: quâ natalis ſtatuitur XXV *Decembris.*

NAm de viciſſitudine ἐφημεριῶν parùm ſolidè objici, ſatis antea vidimus. Ac nihilo ſolidius, quod idem Scaliger hibernum tempus objectat non fuiſſe aptum patribus familias ad longum iter cum uxore inſtituendum cenſus cauſſâ: tum item quòd paſtores non ſoleant noctu eo anni tempore excubias agere apud gregẽ. Quippe de nocturnis excubiis non dicit Euangeliſta. Interpretes quidem verbum ἀγραυλεῖν reddunt *vigilare*, vel *excubare*. Sed meliùs vertas *ſub dio agere*. Propriè verò, ut origo indicat, notat ἐν ἀγρῷ αὐλίζεσθαι. Id verò non diurno minùs tempori convenit, quàm nocturno. De quo Caſaubonus plura Exercitatione II ad Annales Baronianos ſect. VII. Imò, ut de nocturnis excubiis foret ſermo, non ex Gallia, aut Germania, de Iudæa, & locis aliis æſtuoſis, aut magis Meridionalibus, judicium ferri debet. Præſertim cùm nec in Septentrionalibus, ac frigidis regionibus, id locum habeat ſemper, quod arbitrantur. Atque hæc etiam vidit Keplerus. Caſaubonus item loco ante memorato, cùm verba attuliſſet Columellæ * de *omnium animalium veſtitiſſimo, frigoris tamen impatientiſſimo*; opinionem antè memoratam refellit, interque alia inquit: *Etiam in Anglia, ubi nullus eſt à lupis, & aliis noxiis animalibus metus, armenta ſaltem toto anno in agris pernoctant: neque propter frigus, aut pluviam, aut ventos, ulli tecto unquam ſubeunt. Quare vetuſta traditio Eccleſiæ non temere nobis rejicienda.* Quod de Anglia ait Caſaubonus, id veriſſimum eſſe compérimus jam ante annos XII, cùm per Angliam de nocte, & ante, & poſt Natalem Domini, ſæpius iter faceremus.

* *Lib. 7, cap. 3.*

FINIS.

G E-

GERARDI IOANNIS VOSSII DE ANNIS IESV CHRISTI DISSERTATIO SECVNDA; QVÆ EST DE TEMPORE DOMINICÆ PASSIONIS.

I.

Poſtquam de Ieſu Chriſti anno, menſe, die natali egimus: videndum de anno, menſe, die mortuali. Atque omne hoc tempus tum demum verè tradi credidit Beda; ſi in eo hæc tria concurrant: quòd tum Tiberius Cæſar, ac Pontius Pilatus, adhuc vixerint: quòd tria jam paſchata à baptiſmo peregerit Chriſtus: quódque paſcha poſtremum (σταυρώσιμον ‡ ‡ *ſub quod in crucem actus.* *vocant) inciderit in feriam* VI.

IM ò idem Beda hæc tria venditat pro dogmatis Eccleſiæ lib. de Tempor. Rat. cap. XLVII, his verbis: *Habet enim, ni fallor, Eccleſiæ fides, Dominum in carne paullo plus, quàm* XXXIII *annis, uſque ad ſua tempora Paſſionis vixiſſe; quia videlicet* XXX *annorum fuerat baptizatus; ſicut Euangeliſta Lucas teſtatur: & tres ſemis annos poſt baptiſma prædicaverit.* Et poſtea: *Nam quod Dominus* XV *Lunâ, feriâ ſextâ, crucem adſcenderit; & unâ Sabbathorum, id eſt, die Dominica, reſurrexerit à mortuis, nulli licet dubitare Catholico.*

II.

Plerique his tribus pronuntiatis addidere notam quartam. Ita enim paſſionis annum aſſignandum judicant, ut ejus dies incidat in VIII *Kalend. Aprilis, ſive* XXV *Martii diem.*

DE quo ſic idem Beda: *Quod autem* VIII *Kal. Aprilis crucifixus,* VI *Kalendarum earundem die reſurrexerit; multorum latè Doctorum Eccleſiaſticorum conſtat ſententiâ vulgatum.*

III. *Ex*

III.

Ex quatuor iſtis tria nobis placent effata, quæ cum antiquis retinuit Beda: unum eſt, in quo abimus ab eo, ubi ipſe prior receſſit ab antiquiſſimis: ut qui dicat, Chriſtum à baptiſmo ſuo tria exegiſſe paſchata; cùm de duobus tantùm ſolidè adſtrui poſſit è Scripturis; nec plura numerent complures è doctiſſimis veteris Eccleſiæ doctoribus; ut poſtea parebit. Sic igitur ſtatuimus, paſſum eſſe Chriſtum Tiberio imperante, Pilato procuratore Iudææ, duobus paſchatis à baptiſmate expletis, XXV *Aprilis, feriâ ſextâ. Quæ omnia concurrunt in annum Chriſti trigeſimumprimum; ſive ex Dionyſii, vel Bedæ potiùs computo, vigeſimum nonum; Olympiadis* CCII *ann.* I; *annum Vrbis Varronianum* IↃ CC LXXXII; *Iulianum* LXXIV; *ab Auguſti Triumviratu* LXXII; *annum Tiberii quinctumdecimum, C. Rubellio Gemino, & C. Fuſio Gemino coſſ.*

CVm verò quinctumdecimum Tiberii annum dicimus, numeramus annos more Romano; non Iudaico, uti fecit B. Lucas; qui hunc vocâſſet annum Tiberii ſextumdecimum. Quippe Iudæi, uti & Antiocheni (Antiochenus autem B. Lucas fuit) incipiunt annum à menſe ſeptimo, puta Tiſri: quodque eum menſem anteceſſit, præcedenti anno accenſent. At Tiberius imperare cœpit menſe Auguſto: nimirum XIV Kal. Septembris. Id ſpatium puſillum, quod ante Tiſri fuit, habetur pro primo Tiberii anno: ac alter ejuſdem inchoat à menſe Tiſri: ſecundùm hunc canona, convenientiſſimè etiam à doctiſſimo Petito adductum, יום אֶחָד בְּשָׁנָה בְּסוֹף שָׁנָה חָשִׁיב שָׁנָה, *Dies unus in fine anni pro anno numeratur.* Si dies unus, quanto magis aliquammulti; ut hîc fit? Nulla igitur pugna eſt, cùm B. Lucas ait, Ioannem cœpiſſe baptizare anno Tiberii XV: à quo tempore duo Chriſtus celebravit Paſchata: & tamen à nobis, uti & Theologis antiquis, dicitur mortuus anno Tiberii decimoquincto. Nam, ſecundùm canona Hebræum, Chriſtus eſt baptizatus anno Tiberii quinctodecimo; paſſus anno decimoſexto. At more Romano ſi numeres, baptizatus eſt anno quartodecimo; paſſus decimoquincto. Hunc ſcrupulum initio evelli opus fuit, ne audire cogeremur, quod proverbio dicitur, *cantherius in porta.* Nunc ordine ea, quæ ſuperiùs in vero Paſſionis tempore requiri diximus, fuſiùs diducemus, atque explicabimus.

IV. *Primum*

IV.

Primum fuit, Chriſtum eſſe crucifixum, mortuumque, ſub Cæſare Tiberio, & Pontio Pilato, Iudææ procuratore. Quæ ſatis liquent. Nam Chriſtus eſt baptizatus ab Ioanne anno Tiberii decimoquincto, ſecundùm ſtylum Iudaicum: ſive decimoquarto, ſecundùm Romanum, & Græcum. At Chriſtus tantùm anno uno, & paucis menſibus, ſupervixit: Tiberius verò, ſeptennio, & ſemeſtri. Pilatus in Procuratione Iudææ ſucceſſit Valerio Grato, anno Iuliano LXII, *anno Vrbis Varroniano* IↃCCC, *M. Licinio Craſſo, & L. Calpurnio Piſone coſſ. Quemadmodum ex Flavio Ioſepho * non obſcurè colligitur. Atque idem oſtendit, decennio hanc tenuiſſe dignitatem: nimirum ad mortem Tiberii. Anno enim Tiberii ultimo accuſatus fuit à Iudæis; eóque à Vitellio, Syriæ præſide, (is Pomponio Flacco ſucceſſerat) Romam ire juſſus eſt ad cauſſam dicendam. Interim moritur Tiberius: eique in imperio ſuccedit C. Caligula. Qui Marullum ſuffecit Pilato. Hic verò (de Pilato loquor) multis preſſus malis, quarto Caligulæ anno manus ſibi attulit *. Vt non ex Euangelica modò hiſtoria; ſed ex Ioſepho etiam, ſatis appareat, Tiberio imperante, Pilato Iudæam procurante, Chriſtum fuiſſe crucifixum.*

* *Lib. 18 Antiquit. cap. 3. ſive, ſecundùm aliorum diſtinctionem cap. 4.*

* *Euſebius in Chronicis.*

QVod ſi Chriſtus à baptiſmate ne quidem biennio toto, nedum ſeptennio & ultrà, ſuperſtes fuit: (in tantum ſanè nemo veterum prædicationem Chriſti extendit:) liquet, aliud egiſſe B. Irenæum; dum rectè fatetur, Chriſtum ſub Pilato eſſe mortuum; & tamen tantopere Chriſti ætatem prorogat, ut ex ejus hypotheſi, poſt Tiberium, ac Pilatum, vixiſſe ſit neceſſe. Nam lib. II, cap. XXXIX, & XL, contendit, Chriſtum non multùm ab anno abfuiſſe quinquageſimo; ſaltem quadragenario fuiſſe majorem. Atque id bifariam adſtruere conatur. Poſteriori quidem loco, ex his verbis Ioannis Euang. cap. VIII, 56, & 57: *Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidiſti?* Vnde ſic colligit, ſi XXX annorum fuiſſet, dixiſſent, *nondum habes annos* XL. Nunc quia foret annorum XL, ajunt, *nondum habes annos* L. Quod telum quàm imbelle ſit, quis non videt? Alterum argumentum præcedenti cap. his proponit verbis: *A quadrageſimo, aut quinquageſimo, declinat jam ætas in ſeniorem: quam habens Dominus noſter docebat: ſicut Euangelium, & omnes ſeniores, teſtantur, qui in Aſia apud Ioannem diſcipulum Domini convenerunt, id ipſum tradidiſſe eis Ioannem. Permanſit autem cum eis uſque ad Trajani tempora. Quidam autem eorum, non ſo-*

ſum Ioannem; ſed & alios Apoſtolos viderunt: & hæc eadem ab ipſis audierunt, & teſtantur de hujuſmodi relatione. Nempe Papiam deſignat, Ariſtionis, & Ioannis presbyteri diſcipulum; hominem non malum; ſed, ut ex Euſebio * ſcimus, pertenuis judicii; eoque albâ omnia lineâ ſignantem, quæ accepiſſet ab iis, qui cum Apoſtolis, vel diſcipulis Chriſti, converſati dicerentur. Nitebantur verò illi verbis Iudæorum antea adductis. Quaſi non & tricenario ſimiliter dicere potuerint, *Nondum centenarius es.* Nam Abraham, ante quem ſe fuiſſe Chriſtus ajebat, defunctus erat ante annos penè mille, & nongentos. Atque hoc Irenæi nævo valde ſe jactant antiquitatis (ut molliſſimè dicam) parum amantes. Si, inquiunt, is, qui tantùm octoginta circiter annis ſcripſit poſt exceſſum omnium Apoſtolorum, traditionis nomine venditavit errorem tam ſpiſſum: quid fidei mereantur, qui pluribus poſt Irenæum ſeculis vixere? præſertim ſi cogitemus, Irenæi tempore etiamnum viguiſſe donum linguarum, ac prophetiæ, & revelationum, quod poſtea defierit. Sed enim, qui, captatâ inde occaſione, traducunt, quicquid traditur ab veteri Eccleſia: næ illi parùm aſſequuntur, quid *traditionis* nomine intelligant intelligentiores. Nempe non quodcunque unus, & alter ſcriptor Eccleſiaſticus, etiam repugnantibus cæteris, retulerunt: ſed quod ab Apoſtolorum ævo per univerſas Eccleſias ab iis, vel diſcipulis eorum, fundatas, per omnia, vel ſaltem prima aliquot ſecula, conſtanter decurrit. Quale profectò non eſt hoc de provecta adeò ætate Chriſti. Nam quis veterum non contrarium docuit? Imò aliqui etiam id clarè improbant. Vt B. Auguſtinus lib. II de Doctrina Chriſtiana cap. XXVIII: ubi eos, qui Chriſtum annos ajunt XLVI vixiſſe, ignorantiâ hiſtoriæ ait deceptos.

* Lib. 4 hiſtor. Eccleſ. cap. 33.

V.

*Alterum, quod requiri in vero Chriſti anno mortuali dicebamus, eſt illud, ut mortuus ſit, duobus ſolùm paſchatis à baptiſmate expletis. Quorum priùs eſt iſtoc, quo ementes, & vendentes, ejecit è templo: alterum verò, quod σταυρώσιμον * dicitur. Nec ſanè plura ab Evangeliſtis memorantur. Imò priùs à ſolo exprimitur Ioanne cap. II.*

* Sub quod cruci adfixus.

PLura tamen ſtatuunt alii, ex eodem Ioanne; ſed incaſſum: quod ut liqueat, ſeriem locorum, quibus de feſtis mentio fiat, annotabimus.

Ioan. II, 13: Καὶ ἐγγὺς ἦν τὸ Πάσχα τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη εἰς Ἱεροσόλυμα ὁ Ἰησοῦς. Καὶ εὗρεν ἐν τῷ ἱερῷ πωλοῦντας βόας, καὶ πρόβατα &c. *Et in propinquo erat Paſcha Iudæorum, & adſcendit Ieſus Hieroſolymam. Et reperit in templo eos,*

qui

qui vendebant boves, & oves &c. De hoc paſchate, quo Ieſus ejecit è templo venditores boum, ac ſimilium, ſatis hinc manifeſtum. Ac idem Paſcha ſignatur ejuſce capitis verſ. 23.

Alterius Paſchatis, quaſi quatuor menſium ſpatio diſtantis, meminiſſe ajunt Ioannem cap. IV, 13. Vbi Chriſtus inquit: Οὐχ ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἔτι τετράμηνόν ἐστι, ὁ θερισμὸς ἔρχεται; *Nonne vos dicitis, Adhuc quatuor menſes ſunt, & meſſis veniet?* Ergo, juxta eos, à menſe primo, in quo Paſcha memoratur, travolet Euangeliſta ad menſem nonum: unde ad paſcha, meſſiſque initium, quatuor intercurrunt menſes. Sed magis placet, (quod Maldonato etiam viſum) hoc de quadrimeſtri ſpatio proverbium eſſe gentis Iudaicæ: atque iſtoc velle Ieſum; Quod vos dicere ſoletis, Poſt quatuor menſes erit meſſis, id ſpatium eſt jam expletum: ita albicant fruges paſſim per agros. Sed quod verum eſt de frugibus terræ, id magis exiſtimandum vobis de meſſe ſpirituali: ad quam ſe mittere dicit Apoſtolos. Quamobrem non quatuor ante Paſcha alterum menſibus; ſed non multò pòſt paſcha ſuperius, dicta ſint.

Cap. V. 1. eſt: Μετὰ ταῦτα ἦν ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα. *Poſthæc erat dies feſtus Iudæorum, & adſcendit Ieſus Hieroſolymam.* Hic feſti vocem volunt καθ' ἐξοχὴν * accipi pro feſto Paſchatis. Sed ſi cap. II locutus eſt de feſto Paſchali, hic jam perventum ad feſtum Pentecoſtes: deque eo ſine dubio loquitur, ſerie temporis hoc comprobante.

* Per excellentiam.

De loco cap. VI, 4, paullo pòſt dicam.

Cap. VII. 2, habemus hæc verba: Ἦν δὲ ἐγγὺς ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων ἡ σκηνοπηγία· *Erat verò in propinquo Iudaicum Tabernaculorum feſtum.* Atque additur deinde, quæ in eo feſto evenerint. Vt Pentecoſte in menſem tertium; ita Tabernaculorum feſtum in ſeptimum incidebat.

Cap. X. 22: Ἐγένετο δὲ τὰ Ἐγκαίνια ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, καὶ χειμὼν ἦν· *Facta autem ſunt Encænia Hieroſolymis, & hyems erat.* Ita à menſe ſeptimo, *Tiſri* dicto, pervenit ad menſem decimum, vocatum *Ciſleu*: in cujus XXV incidebant Ἐγκαίνια, à Iuda Maccabæo inſtituta in memoriam conſecrati iterum templi Hieroſolymitani, quod Antiochus Epiphanes profanârat.

Proximum feſtum, quod memorat Euangeliſta, eſt Paſchatis, in annum ſequentem incidentis. De quo cap. XI. 55: Ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων· *Inſtabat autem Paſcha Iudæorum.* Et cap. XII, 1: Ὁ οὖν Ἰησοῦς πρὸ ἓξ ἡμερῶν τοῦ Πάσχα ἦλθεν εἰς Βηθανίαν· *Ieſus ergo ante ſex dies Paſchæ venit Bethaniam.*

Hoc eſſe τὸ σταυρώσιμον *, ſatis liquet. Vt jam viderimus, quomodo Pentecoſten, Scenopegiam, & Encænia, ordine inter duo paſchata interſerat Euangeliſta. Vnde conſequatur, Chriſti πολιτείαν, ſive prædicationis annos,

* Sub quo crucifixus eſt Chriſtus.

nonniſi duo paſchata complecti. Sed unus eſt Euangeliſtæ locus, qui percellere adeò validè videtur, ut penè periculum ſit, ne navi noſtræ frangat ratem. Eſt is Ioan. VI, 4. Ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ Πάσχα, ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων. *Inſtabat autem Paſcha, feſtus dies Iudæorum.* Ecce hic paſcha interpoſitum inter pentecoſten, & ſcenopegiam: ut minimùm trium annorum paſchata memorari videantur: primi unà cum pentecoſte: alterius cum ſcenopegia, & encæniis: ac tertii citra aliud feſtum, quia mors Chriſti cætera anni tertii feſta præverterit.

Sed utcunque hæc ſpecioſa ſit oratio: nihil tamen ſolidi tinnit. Nam ſi locutus eſſet Euangeliſta de medio aliquo paſchate, non contentus foret dicere, paſcha inſtare; ſed aliqua, puto, ſubdidiſſet de iis, quæ in paſchali eo feſto eveniſſent: quomodo cap. VII priùs quidem dicit, appropinquâſſe ſcenopegiam; ſed ſubjungit poſtea, quæ eo in feſto contigerint. Hîc nihil tale: quia adveniſſe medium feſtum non dicitur. Vt omnino, cùm Euangeliſta cap. VI ait, in propinquo fuiſſe feſtum Paſchatis, non de medio quopiam Paſchate loquatur: ſed de poſtremo; cujus tanquam propinqui, etiam meminit cap. XI, 55, & cap. XII, 1. Sed enim horum dixeris locorum diſpar eſt ratio, quàm illius apud Ioan. VI: quia poſt illos cap. XI, & XII, non agitur de feſto alio, quàm paſchate extremo: at verò poſt locum Ioan. VI ſequitur de feſto ſcenopegiæ, & encæniorum: ut hoc feſtum paſchatis poſtremum videatur vix poſſe intelligi, cùm poſt illud neque ſcenopegiæ, neque encæniis, interfuerit cum diſcipulis. Procedit argumentum, niſi ſit ὕστερον πρότερον: quod exiſtimat vir eximiæ doctrinæ Samuël Petitus. Sanè hujuſmodi ὕστερα πρότερα ſunt in Euangeliis compluria: neque ulli id meliùs ſciunt, quàm qui in eorum Harmonia cõncinnanda, vel conſideranda, aliquid temporis poſuerunt. Sed quid multis? Hic planè ſermonem eſſe de inſtanti paſchate σταυρωσίμῳ, clarè elucebit Ioannem cum Luca conferenti. Ioannes ait cap. VI, appropinquante paſchate Chriſtum paviſſe quinque millia hominum paucis panibus, & piſculis. At Lucas cap. IX narrat idem planè miraculum, & alia quædam ejuſce temporis: ac deinde eopſe capite verſ. 51 ſubjungit. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὰς ἡμέρας τῆς ἀναλήψεως αὐτοῦ· *Factum eſt autem dum complerentur dies aſſumtionis ejus.* Quod quid aliud eſt, quàm in propinquo fuiſſe πάσχα σταυρώσιμον?

Quare nihil opus dicamus, Ioannis VI. 4, ſcriptum priùs fuiſſe, Ἦν δὲ ἐγγὺς ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων· *Inſtabat autem feſtum Iudæorum:* ac ſermonem fuiſſe de feſto σκηνοπηγίας, de quo cap. VII: ſed librarium, cùm id non attenderet, Πάσχα adſcripſiſſe, atque id ex gloſſemate irrepſiſſe in contextum. Sanè ſic nihil quidem ſit ordinatius: quia ſe mutuò ſic feſta hæc conſequen-

quentur: Paſcha, Ioannis cap. II: Pentecoſte cap. V: appropinquatio Scenopegiæ cap. VI: Scenopegia ipſa cap. VII: Encænia cap. X: hinc inſtans Paſcha poſterius, cap. XI, ac deinceps. Et videri poſſint vetuſtiſſimi nomen Paſchæ non legiſſe Ioan. VI: quia unum annum, vel præterea menſes paucos, Chriſtum ajunt prædicâſſe. Sed nihil, ut dixi, recurrere eſt opus ad tam violentam loci ejus interpretationem: quando in Scripturis non pauca ſunt ὕϛερα πρότερα, & tale hîc quoque eſſe, ex Luca oſtendimus.

VI.

Sequitur tertium κριτήριον, unde cognoſcatur, verusne adferatur annus Dominicæ Paſſionis. Nam præterea exigunt, ut Paſcha incidat in VIII *Kal. Apriles. Eam veterum fuiſſe opinionem, ait Beda.*

IN veteribus iſtis eſt Tertullianus lib. contra Iudæos cap. VIII: *Quæ paſſio hujus exterminii intra tempora* LXX *hebdomadarum perfecta eſt ſub Tiberio Cæſare, Conſulibus Rubellio Gemino, & Fufio Gemino, menſe Martio, temporibus Paſchæ, die* VIII *Kalendarum Aprilium, die primâ azymorum, quo agnum ut occiderent ad veſperam, à Moyſe fuerat præceptum.* Ac ſimiliter Auguſtinus lib. IV de Trinit. cap. V, & Gregorius Turonenſis lib. X, cap. ult. Adderem Martyrologium Romanum, Bedæ, Adonis, Vſuardi; niſi codices variarent, aliterque olim ſcriptum fuiſſe, complurium judicium foret.

VII.

Nec tamen veteres omnes ita ſenſiſſe, agnoſcit Beda; quando ipſe excipit Theophilum, & Synodum Cæſarienſem: ex cujus ſententia traditus eſt Dominus A. D. XI *Kal. Apriles*†. *Verùm non tanti diſſenſus horum viſus eſt Mariano Scoto, Sigeberto, atque aliis; ut & ipſi propterea de* VIII *Kal. Apr. Bedæ adſentirent, atque iſtoc tempus haberent pro judicio veri anni Paſſionis.*

† *Epiſtola Synodica Theophili Cæſar. apud Bedam.*

ETiam receptæ ſententiæ vehementer eſt adverſatus Alphonſus Toſtatus: qui inter capita XXI Senis ad diſputandum propoſita, illud etiam retulit, Chriſtum non eſſe mortuum XXV Martii, ſed III Aprilis. Sed huic Toſtati diſputationi ſe oppoſuit Cardinalis Ioannes de Turrecremata: qui Toſtatum propterea reum egit, & peregit. Tum Toſtatus ſcri-

pſit opus, quod *Defenſorium* inſcripſit: cujus in parte II fusè diſſerit de anno, & die Paſſionis. Vide de hoc certamine Ioan. Marianam, Societatis Ieſu Theologum, lib. de anno & die mortis Chriſti cap. x.

VIII.

Quartum anni mortualis, rectè conſtituti, indicium habetur, ſi Paſcha incidat in feriam ſextam: quo tempore à Chriſto paſchalem diem feſtum eſſe actum, nemo ambigit. Sed hic gravis incidit controverſia, num eodem die Paſcha celebrârit Chriſtus, ac Iudæi proceres.

DIverſum diem ſtatuit Paulus Burgenſis in Matth. cap. XXVI: eodem autem die celebrâſſe, contra eum operosè contendit Toſtatus Abulenſis Defenſorii ſui Parte II. Atque ex horunce fontibus juniores fere hortos ſuos irrigarunt: ut qui vix adferant, quod non apud duos illos legerint; vel eos, qui hos exſcripſerant.

IX.

Nos cum Burgenſi planè putamus, alio die Paſcha obſervâſſe Chriſtum; alio autem Phariſæos, Scribas, & eorum aſſeclas; illum veſperâ feriæ quintæ, hoc eſt diei Iovis: hos veſperâ feriæ ſextæ, hoc eſt, diei Veneris. Ipſo Paſchate cum diſcipulis comediſſe, docent tres priores Euangeliſtæ: pridie Paſchatis ediſſe, docet Ioannes.

* *Contraria quæ videantur.*

VErba quatuor Euangeliſtarum, planè ἐναντιοφανῆ *, inferiùs apponam. Nunc duo ſolùm adferam, unde pareat, quod dicebamus. Priùs eſt, quòd ex Ioanne Euangeliſta luce meridianâ clarius ſit, Chriſtum pridie Paſchatis eſſe paſſum; Paſchali die jacuiſſe in ſepulchro; at poſtridie Paſchatis reſurrexiſſe. Alterum eſt, quòd Exodi cap. XII prohibeatur, nequid operis fiat feſto Paſchali, præter ea, quæ ad cibum pertinerent. At verò ex Lucæ cap. XXIII cognoſcimus, etiam juſtos homines aliter egiſſe, quo die paſſus eſt Chriſtus. Per juſtos illos deſigno, tum Nicodemum, & Ioſephum ab Arimathia; qui unguenta, & ſindonem, eo die pretio ſibi ad ſepulturam comparavere Dominicam: tum mulieres Dominum ſecutas; quæ & ipſæ tum temporis ſibi unguenta emerunt, poſtero autem die quieverunt. Paſcha igitur Chriſtus die obſervavit alio, quàm alii, etiam juſti.

X. *Vnde*

X.

Unde profluxerit illa Paſchalis feſti diverſitas, parùm olim convênit inter Græcos, & Latinos. Quorum hi contendebant, Chriſtum, edendo agnum Paſchalem Lunâ XIII*, uno die anticipâſſe verum Paſchatis tempus: illi contrà ajebant, Chriſtum legitimo tempore, putà Lunâ* XIV *exeunte, ac ineunte* XV*, quando incipit prima azymorum, comediſſe hunc agnum: ſed Iudæos tantopere ſitiiſſe ſanguinem, ac mortem Chriſti, ut propterea, contra Legem Moſaicam, differrent Paſcha in diem proximum.*

SAtis liquet hoc ſententiarum diſcrimen ex ſcriptis amborum adverſariis. Imò Libitinam hactenus effugit liber ineditus (habere ſe ait Dionyſius Petavius *) ſic inſcriptus: Πέτρου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας καὶ μάρτυρος, ὅτι ἀπλανῶς ἔταξαν οἱ Ἑβραῖοι τὴν ιδʹ τοῦ α μηνὸς τῆς σελήνης· *Petri, Epiſcopi Alexandrini, & Martyris, de eo quòd Iudæi rectè ſtatuerint decimamquartam diem primi menſis Lunaris.* Hoc opere contendit, Chriſtum non comediſſe legitimum agnum Paſchalem: ac docere adlaborat, ſic etiam ſenſiſſe Hippolytum Portuenſem in opere contra hæreticos exarato: adhæc Apollinarem Hierapolitanum, ac Clementem Alexandrinum libro de Paſchate; cujus etiam meminere Euſebius lib. VI hiſt. Eccleſ. cap. XIII, & B. Hieronymus in ſcriptoribus Eccleſiaſticis. Imò & Photius in bibliotheca ſua, cod. CXVI, auctor eſt nobis, ab anonymo eſſe poſteris relictum, *De ſacro Paſchæ feſto volumen tertium, libris* VIII: inque eo referri, Chriſtum aliàs quidem legitimo tempore celebrâſſe τὸ νόμιμον πάσχα, *legitimum Paſcha*: καθ' ὃν γὰρ παρεδόθη, οὐκ ἔτι *at non item, quo tempore proditus eſt.* Subjungit deinde: Καὶ σκοπεῖν χρή. ὁ γὰρ Χρυσόστομος, καὶ ἡ Ἐκκλησία, τότε φησὶν αὐτὸν ἐπιτελέσαι τὸ νομικὸν, πρὸ τοῦ μυστικοῦ δείπνου. *Quod conſiderationem meretur. Quippe Chryſoſtomus, & Eccleſia, ajunt, tum eum perfeciſſe legitimum Paſcha, prinſquam inſtitueret cœnam myſticam.*

* *Lib.* XII *de Doctr. Temp. cap.* 15.

XI.

Sed Græcorum opinio facilè refellitur. Nam, præterquam quod nihil habet veriſimile, Chriſtum eſſe Legem tranſgreſſum, alio tempore feſtum diem agitando, quàm divinitus fuerat præceptum: oſtendimus iis trium Evangeliſtarum priorum loca: quæ clarè evincunt, Ieſum legitimum tempus obſervâſſe. Nam Matthæus ait XXVI, 17: Primâ die azymorum

rum acceſſerunt diſcipuli. *Marcus* XIV, 12: Primo die azymorum, quando paſcha immolabant. *Lucas* XXII,7: Venit autem dies azymorum, in quo neceſſe erat immolari Paſcha.

LEgas & apud eundem; inſtante feſto azymorum, duos à Chriſto diſcipulos eſſe miſſos ad patremfamilias, ut ſignificarent, velle Chriſtum Paſcha ſuum domi ejus agere. Vnde colligimus, tum illud, non neglexiſſe Chriſtum celebrationem Paſchatis: tum hoc præterea, alios etiam fuiſſe, qui idem tempus obſervarent.

XII.

Nec majoris eſt laboris diluere ſententiam Latinorum. A vero enim abhorret, in tam ampla Vrbe, & tanto undique populi confluxu, Iudæos, patriorum licet rituum adeò tenaces, auſos nihilominus eſſe, Paſcha contra Legem in diem alterum rejicere. Tum autem adverſantur huic ſententiæ varia B. Ioannis loca. Vt caput XIII*, ubi pedum à cœna lotionem contigiſſe ait* ante diem feſtum Paſchæ. *Et cap.* XVIII: Non introierunt in prætorium, ut non contaminarentur, ſed manducarent Paſcha. *Et cap.* XIX: Erat autem Paraſceve Paſchæ.

QVem locum, uti & priores, mirè torquet Toletus in cap. XIII Ioan. Vult enim παρασκευὴν τοῦ Πάσχα dici, non ratione Paſchatis, ſed Sabbathi. Ac ſimiliter in idem caput Ribera: inque Annalibus Baronius. Quaſi non longè aliâ præparatione fuerit opus ad Paſcha, quàm ad ſabbathum ſimplex. Sanè fuit quidem Sabbathi dies; ſed magnus ille Sabbathi dies: ut propter Paſchatis concurſum vocatur Ioanni cap. XIX. 31: *Iudæi ergo, quoniam paraſceue erat, ut non remanerent in cruce corpora ſabbatho; erat enim magnus dies ille Sabbathi; rogaverunt Pilatum*, &c.

XIII.

Quare dicendum videtur, Chriſtum, obſervâſſe decimamquartam Lunam, ex lege Moſaicâ: primores Iudæos diem ſequentem, ex lege Patrum, jam ab initio templi ſecundi obtinente. Ea lex, ut ajunt, hujuſmodi fuit, ut, ſi Luna decimaquarta menſis Niſan incideret in feriam ſextam, paſcha rejiceretur in feriam ſeptimam: idque quia tanto foret populo moleſtum, biduo continuo feriari; difficileque eſſet cadavera, & cocta olera, tertium in diem adſervare.

Fir-

FIrmantur hæc è Seder Olam; ubi legas, exſtructo templo ſecundo, à R. Eliezero, & æqualibus, eſſe conſtitutum, ne ſecundo, quarto, vel ſexto die ageretur Paſcha. Cauſſas iſtorum adfert Paulus Burgenſis Additionibus ad Nicolaum de Lyra. Merebantur verba adſcribi: ſed jam id factum à multis: in iis à Ianſenio Concordiæ Euangelicæ cap. CXXVIII.

XIV.

Sed hic modus conciliandi Euangeliſtas ſpecioſior, quàm verior, videtur. Nec enim talis ratio ferias transferendi vel ante Chriſtum obtinuit, vel pluribus etiam ſeculis poſt Chriſtum. Sanè apud antiquos ejuſmodi conſuetudinis nec vola, nec veſtigium, comparet. Sed legimus apud eos, quomodo Iudæi, ante receptos Cæſaris Faſtos, obſervarint veros Lunæ motus, & Neomenian attenderint ἀπὸ τῆς φάσεως, *ſive à viſione ejus primâ: faſtis verò iis ex Auguſti mandato receptis, numerarint ſecundùm medios Lunæ motus, & ſideris utriuſque exitus. Quippe Iulius Cæſar æquinoctium, quod ante à Iudæis* III *Aprilis die ſtatuebatur, fixerat in* XXV *die Martii. Quoties igitur decimaquarta Luna primi menſis præverteret æquinoctium, paſchalem diem, non agebant feſtum: ſed exſpectabant, donec foret æquinoctium; ac poſt illud demum, hoc eſt, ſimulac Sol ſignum Arietis ingredi cœpiſſet, paſcha comedebant. Chriſtus proinde ex lege Moſaica obſervavit veſperam diei decimæquartæ Niſan: ſed Iudæi proceres, quia tum necdum foret æquinoctium, diſtulere in diem proximum; ut ita, poſt æquinoctium, feſtum agitarent diem Paſchatis; ſecundùm conſuetudinem cœptam, ex quo annum more Romano computarent.*

HÆc conſuetudo è non uno etiam Flavii Ioſephi loco liquet: quî clarè docet, paſchalem diem debuiſſe incidere in vernum æquinoctium: ſive primum Solis in Arietem ingreſſum. Etiam Anatolio hoc traditum, & Agathobulis duobus, diſcipulis Ariſtobuli, unius ex LXX Senioribus: ut eſt apud Euſebium lib. VII Hiſt. Eccleſ. cap. λβʹ. Verba apponam: Οὗτοι τὰ ζητούμενα κατὰ τὴν ἔξοδον ἐπιλύοντες, φασὶ δεῖν διαβατήρια θύειν ἐπίσης ἅπαντας μετὰ ἰσημερίαν ἐαρινήν, μεσοῦντος τοῦ πρώτου μηνός. Τοῦτο δὲ εὑρίσκεσθαι, τὸ πρῶτον τμῆμα τοῦ ἡλιακοῦ, ἢ ὥς τινες αὐτῶν ὠνόμασαν, ζωοφόρου κύκλου διεξιόντος ἡλίου. *Hi dùm in eo ſunt, ut Exodi quæſtiones diſſolvant, dicunt,*

omnes ex æquo debere paſcha immolare poſt æquinoctium vernum, medio primo menſe. Hoc verò reperiri, ubi Sol primum ſegmentum circuli Solaris, ſive, ut alii vocant, ſigniferi, vel zodiaci, permeat.

Ac Chriſtianos quoque in hoc imitatos eſſe Iudæorum conſuetudinem, docet nos Epiphanius hæreſi LXX, quæ eſt Audianorum ‡: Οὔτε δύναται (τὸ Πάσχα) ἀχθῆναι, ἐὰν μὴ ὑπερβῇ ἰσημερία. *Neque poteſt Paſcha celebrari, niſi jam præceſſerit æquinoctium.* Ac poſtea * rationem hanc addit: Πρὸ γὰρ ἰσημερίας οὐ πληρωθήσεται τὸ ἔτος, οὔτε πληροῦται τοῦ κύκλου τοῦ δρόμου, ἐκ Θεοῦ τοῖς ἀνθρώποις τεταγμένου, ὁ ἐνιαυτὸς, ἐὰν μὴ παρέλθῃ ἰσημερία. *Quippe ante æquinoctium annus necdum eſt impletus: neq; peractus annus circularis curſus hominibus à Deo præfiniti, niſi præterierit æquinoctium.* Et mox †: Ὁ Θεὸς καθώρθωσε τῇ Ἐκκλησίᾳ πᾶν ἀκρίβασμα τῆς ἀληθείας τῆς πανσεβάσμου ταύτης ἑορτῆς καὶ παναγίας, μετὰ ἰσημερίαν μὲν ποιεῖσθαι, ὅτε ἐπιπίπτει ἡ τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης κατὰ τῆς σελήνης ἡμέρας ψῆφος· οὐχ ἵνα ἐν αὐτῇ τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἐπιτελέσωμεν. *Deus tradidit Eccleſiæ accuratiſſimam religioſiſſimi ac ſacratiſſimi illius feſti celebrandi rationem, ut poſt æquinoctium fiat, quoties inciderit in Lunam decimamquartam; non autem peragatur in ipſa quartadecimâ Lunâ.* Idem dixerat hæreſi Teſſareſcædecatitarum, quæ eſt numero L: Κέχρηται οὐ μόνον (Ἐκκλησία) τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ τῆς Σελήνης, ἀλλὰ καὶ τῷ δρόμῳ τοῦ ἡλίου. *Eccleſia non ſolum attendit Lunæ diem* XIV, *ſed etiam curſum Solis.* Et mox: Διὸ παρατηρούμεθα μὲν τεσσαρεσκαιδεκάτην· ὑπερβαίνομεν δὲ τὴν ἰσημερίαν. *Sic obſervamus diem quartamdecimam, ut prætergrediamur æquinoctium.* Vnde verò hæc Iudæis, & Chriſtianis, conſuetudo cœperit, planius fiet ex iis, quæ de Octaëteride Iudæorum poſteriorum mox referam.

‡ pag. 823. edit. Pariſ. a. 1623.

* pag. 824.

† ibid.

XV.

Ex iis, quæ proximè diximus, mirè elucet providentia divina; quòd cùm alio die Chriſtus, alio proceres Iudæi, Paſcha celebrarent: ita factum ſit, ut quo die typicus agnus erat mactandus ex Lege Moſaica, verus agnus oblatus fuerit à Iudæis, atque ita veritas typo optimè reſponderit.

QVod minimè eveniſſet, niſi eo anno duplex fuiſſet Paſcha; unum ex Lege Moſis, alterum ex obſervatione Iudæorum. Atque hæc ita manifeſta eſſe arbitror, ut nihil neceſſe ſit, majori eâ luce circumveſtire.

XVI.

Vtramque verò hanc notam, & tertiam, inquam, & quartam, concurrere in

anno

anno Chriſti XXXI, *ſive Iuliano* LXXIV, *Tiberii* XV, *elucet ex octaëteride; unde optimè omnis penè hæc controverſia deciditur.*

PEriodus enim, quâ utebantur Iudæi, non tam erat Calippica Seleucidarum, ſive Syromacedonum; in qua quartuſdecimus menſis Niſan aliquando anticipat æquinoctium vernum: quàm ὀκταετηρὶς *, quæ duo comprehendebat luſtra Iuliana. Cleoſtrati Tenedii inventum facit Cenſorinus. Eruditè de ea, ut aliis, Geminus. In hac fiebant trium menſium ἐμβολισμοὶ †; ut docuit Iulius Africanus, & ex eo tum Euſebius lib. VIII Demonſtrat. Euangelicæ, tum B. Hieronymus in cap. IX Dan. Conſulatur præterea Epiphanius hæreſi LXX, quæ eſt Audianorum: è junioribus, inter alios, ad Epiphanium Dionyſius Petavius; quique omnium, meo judicio, accuratiſſimè de ea egit, Samuel Petitus in Eclogis Chronologicis. Iſti verò trium menſium ἐμβολισμοὶ fiebant ante Auguſtum Cæſarem partim ſecundo, partim quarto, partim ſeptimo ὀκταετηρίδος † anno: idque quia his octaëteridos annis, dies ſextuſdecimus menſis Niſan incideret in III Non. April. ſive æquinoctium vernum; vel id tempus, quò, licet jam anticipâſſet æquinoctium, tamen ab antiquo illud eſſe crederetur. Cauſa erat iſtius intercalationis, quòd ante hoc tempus Iudæis paſcha celebrare religio erat: quamquam de die quidem præfiniviſſet Moſes, de Æquinoctio autem attendendum nihil addidiſſet. Ac hujuſmodi quidem videtur ratio fuiſſe octaëteridos Iudaicæ uſque ad annum Iulianum nonum; quo Hieroſolyma ceperunt C. Soſius, & Herodes. Hinc recepere Iudæi formam anni Iuliani: in quo, ex Soſigenis ſententia, æquinoctii verni ſedes eſt ſtatuta A. D. VIII Kal. April. ſive quincto, & vigeſimo Martii die. Quare in octaëteride ſuâ diverſam inire intercalandi rationem neceſſe duxerunt: cumque antea ter menſem incalarent, ne decimuſquartus Niſan incideret in æquinoctium vernum, quod III Aprilis eſſe credebatur: deinceps ter menſem Adar intercalarunt, ne decimuſquartus Niſan incideret in idem æquinoctium; cujus ſedes foret in vigeſimo quincto Martii die. En utriuſque Octaëteridos diagramma, prout præiit clariſſimus Petitus. Prioris hujuſmodi eſt:

* *periodus octennis in orbem recurrens.*

† *intercalationes.*

† *octennii.*

ANNI Periodi	QVAL.	NEOMENIA. Niſan.	LITERA Dominic.	DIES Ann.
I.		II April.	E. D.	354.
II.	Embolim.	XXII Martij.	C.	384.
III.		X Aprilis.	B.	354.
IV.	Embolim.	XXX Martij.	A.	384.

v.		xvii Aprilis.	G. F.	354.
vi.		vi Aprilis.	E.	354.
vii.	Embolim.	xxvi Martij.	D.	384.
viii.		xiv Aprilis.	C.	354.

DIAGRAMMA OCTAETERIDOS POSTERIORIS.

ANNI Periodi.	QUAL.	NEOMENIA. Niſan.	LITERA Dominic.	DIES Ann.
i.		vi Aprilis.	E.	354.
ii.		xxvi Martij.	D.	354.
iii.	Embolim.	xv Martij.	C.	384.
iv.		ii Aprilis.	B. A.	354.
v.		xxii Martij.	G.	354.
vi.	Embolim.	xi Martij.	F.	384.
vii.		xxx Martij.	E.	354.
viii.	Embolim.	xviii Martij.	D. C.	384.

Nec Iudæi ſolùm, ſed etiam Chriſtiani veteres, ad expediendum Paſchale negotium uſi ſunt octaëteride, ſeu ſimplici, ſeu geminâ; quam *Heccædecaëterida* dixere. Octaëteridos canones tradidit Dionyſius Alexandrinus: Heccædecaëteridos, Hippolytus epiſcopus. Quæ poſtea, enneaderidis uſu perſpecto, ferè obſoleverunt. Etſi & Bedæ ætate aliquibus, ſed minoris nominis, in uſu fuere: ut ipſe docet lib. de Temporum Ratione cap. xliv.

Nunc hæc ad præſens inſtitutum accommodemus, ac propriè ad eorum opinionem, qui Chriſtum anno ætatis primo ac trigeſimo, ſive ſecundùm vulgarem Bedæ, & Computiſtarum æram (Dionyſianam nuncupant) annum undetrigeſimum. Ad xxix, ſecundùm canonem Arithmeticum, μονάδα * addamus, ut xxx conſiant: hunc numerum per octo diſpeſcamus: ſuperſit ſextus Octaëteridis Iudaicæ. Atqui è ſuperiori diagrammate videre fuit, neomenian Niſan in ſexto octaëteridis anno incidiſſe in A. D. iii Id. Mart. ſive xi diem Martij. Proinde decimuſquartus dies Niſan ſit ix Kal. Apr. ſive xxiv Martij, feriâ quinctâ. Cujus veſpere Chriſtus cum diſcipulis paſcha comedit, ac præterea Euchariſtiæ inſtituit ſacramentum. At paſſus die ſequenti, puta xxv Martii: cujus veſpere Iudæorum alij, imprimis proceres, paſcha ederunt. Quippe, ex eorum ſententia (ut Epiphanius in lxx, ſive Audianorum hæreſi ait †) Οὐ δύναται τὸ Πάσχα

* unitatem.

† Pag. 823. edit. Pariſ.

Πάσχα ἀχθῆναι, ἐὰν μὴ ἀπεργῆ ἰσημερία. *Celebrari Paſcha nequit, niſi præterierit æquinoctium.* Inque eo ſecutus eſt Anatolium.; uti ille Ariſtobulum,& Agathobulos duos; quorum hoc erat dogma : Τὴν τοῦ Πάσχα, καὶ τῶν Ἀζύμων ἑορτὴν, δεῖν πάντως μετ' ἰσημερίαν ἄγεσθαι· *Paſchatis,& azymorum feſtum,planè poſt æquinoctium agi oportere.*

XVII.

Quæ hactenus de tempore Paſſionis Dominicæ diximus , ea etiam firmantur auctoritate veterum Eccleſiæ doctorum ; ac eorum quidem , qui & temporibus Chriſti fuere propiores, & omnigenâ doctrinâ, temporumque etiam notitiâ, præ aliis celebrantur.

QValis Clemens Alexandrinus : qui lib. I Στρωματέων * refert , Ieſum quindecim annos vixiſſe ſub Auguſto , ac totidem ſub Tiberio *: in* univerſum eſſe XXX ; quorum poſtremo & prædicârit , & paſſus ſit. Atque ad hoc , quòd uno anno prædicârit , refert iſtoc Prophetæ †, & Euangelii * *: Annum acceptum Domino miſit prædicare me.* Intellige verò annum, & menſes paucos ; quod tempus potuerit duo paſchata complecti , tria non item.

* *pag.249.edit. Commelin. an. 1616.*
† *Ieſa. 61,2.*
* *Luc.4, 19.*

Similiter Tertullianus lib. contra Iudæos cap. VIII *: Quincto decimo* (Tiberii Cæſaris*) anno paſſus eſt Chriſtus, annos habens quaſi* XXX *, cùm pateretur.* Quæ ex Tertulliano ſimiliter adducit B. Hieronymus in Danielem cap. IX †. Vt Iulianum Pomerium Toletanum,atque alios, taceam. Eandemque Tertulliano opinionem tribuit Euſebius Cæſarienſis. Vt planè audiendus non ſit auctor Gloſſæ Ordinariæ; quando ſic adducit Tertulliani verba,quaſi antiquus ille Theologus ſenſerit,quod receptæ erat opinionis,cùm Gloſſæ ſcriptor viveret. Nam refert verba truncatis illis,*cum pateretur,* &,pro *paſſus eſt,* reponit, *baptizatus eſt.*

† *pag. 594, col. 2. edit. Froben. a.1553.*

Eodem Tertulliani capite alter etiam locus eſt , his verbis *: Quæ paſſio hujus exterminii intra tempora* LXX *hebdomadum perfecta eſt ſub Tiberio Cæſare, Coſſ. Rubellio Gemino, & Fufio Gemino, menſe Martio, temporibus Paſchæ , die* VIII *Kal. Aprilium ; die primâ azymorum , quo agnum ut occiderent , a Moſe fuerat præceptum.* Quodque de VIII Kal. April. dicitur id conſonum etiam Actis Pilati ad Tiberium de Chriſto tranſmiſſis : ſi verè ea habuere Teſſares-cædecatitæ. Epiphanii quidem de iſtoc verba ſunt hujuſcemodi, hæreſi L * : Ἀπὸ τῶν Ἀκτῶν δῆθεν Πιλάτου αὐχοῦσι τὴν ἀκρίβειαν εὑρηκέναι , ἐν οἷς ἐμφέρεται, τῇ πρὸ ὀκτὼ καλανδῶν Ἀπριλλίων τὸν Σωτῆρα πεπονθέναι. *Ex Actis Pilati gloriantur ſe accuratam iſtius rationem reperiſſe : ut in quibus refertur ,*

* *pag.420.edit. Pariſ. a.1622.*

Salvatorem eſſe paſſum VIII *Kal. April.* Addit, ſe vidiſſe Acta Pilati alia, in quibus Paſſio Chriſti referatur ad XV Kal. April. Vt mirer, Ioſephum Scaligerum ob illa ex Actis Pilati priùs relata, Epiphanium culpare. Sic enim ſcribit in ſecundo De Emendatione temporum, cap. de cyclo Iudæorum [** pag. 145, edit. Rapheleng.*] Karraim *: *Porrò perperàm ſcribit Epiphanius, τεσσαρεσκαιδεκατίτας gloriari ſolitos, ſe compertum habere ex Actis Pilati, Chriſtum paſſum fuiſſe* VIII *Kal. Aprilis: cujus opinionis fuit Auguſtinus. Sed qui hoc potuit? cùm neomenia Niſan incidat in* XII *Martii, quoties* XXV *Martii eſt* XIV *Niſan.* Sanè non hoc perperàm Epiphanius de gloriatione eorum ſcribit: ſeu verè, ſeu falſò illi de Pilati Actis fuerint gloriati. Siquid hic erroneum, Quartadecimanorum, non Epiphanii, fuerit culpa. Quid quòd VIII Kal. April. etiam Cappadoces Chriſtum credidere paſſum? ut ibidem Epiphanius ſubjungit. Imò & Hiſpani, Galli, Britanni, hanc opinionem fuere ſecuti olim: quâ de re jam ante Sigebertum, & alios, Beda lib. II Hiſt. Eccleſ. cap. III, & lib. V, cap. XVI. Quodque non ſatis Scaliger attendit, firmatur ea opinio Octaëteride; quæ Iudæis in uſu tunc erat. Sed jam à Tertulliano ad alios longiùs me digreſſum ſentio.

Venio igitur ad Origenem; qui, quâ ætate claruit Tertullianus, florere & ipſe, Severi puta temporibus, cœpit, & ultra Decii tempora pertigit. Ejus eſt lib. IV περὶ ἀρχῶν cap. I: *Anno, & aliquot menſibus, docuit.* Vbi ul- [*† quod ſub crucifixionem Chriſti contigit.*] tra annum id ſpatium ſignat, quod eſt uſque ad Paſcha σταυρώσιμον †.

Iulii quoque Africani hæc verba ſunt apud B. Hieronymum in cap. IX [** p. 593, col. a. edit. Froben. a. 1553.*] Danielis *: *Atque exinde uſque ad annum quintumdecimum Tiberii Cæſaris, quando paſſus eſt Chriſtus, numerantur anni ſexaginta.* Hoc ipſum clarè traditum Lactantio Firmiano lib. IV, cap. X. Atque idem addit, crucifixum duobus Geminis coss. X Kal. April. Etiam paſſum XV Tiberii, Geminis coss. legas apud Auguſtinum lib. XVIII de Civit. Dei cap. ult. & lib. IV de Trinitate cap. V; item Sulpicium Severum lib. II Hiſt. Sacræ. Adhæc Proſper Aquitanicus lib. I de Prædict. cap. VII, anno trigeſimo ſtatuit crucifixum. Etiam colligere hoc eſt eorum ex opinione, qui XLII annos computant à morte Chriſti, uſque ad Hieroſolymæ excidium. Inque his [*† veri adverſus Celſum ſermonis.*] eſt Origenes lib. IV κατὰ Κέλσου ἀληθοῦς λόγου †: (ſic opus illud aureum, nec facilè unquam ſatis laudandum, in nonnullis inſcribitur libris *) [** pag. 180, edit. Hæſcheliana ſive Auguſtana.*] Τεσσαράκοντα γὰρ ἔτη καὶ δύο, οἶμαι, ἀφ' οὗ ἐσταύρωσαν τὸν Ἰησοῦν γεγονέναι ἐπὶ τὴν Ἱεροσολύμων καθαίρεσιν. *Nam quadraginta duo anni, ut reor, interceſſerunt inter Ieſu Chriſti crucem, & deleta Hieroſolyma.*

XVIII. Hæc

XVIII.

Hac de opinione eâ, quam maximè probem. A qua ſi recedere ſit animus, ad nullam potiùs dilabar, quàm illam, biennium & paucos menſes duràſſe πολιτείαν ‡ Chriſti: quod à veritate proximè recedit, & veterum multorum nititur auctoritate. ‡ *ſuſcepti muneris adminiſtrationem.*

VOluit hoc B. Hieronymus in cap. IX * Danielis, ubi legas: *Juxta Ioannem Euangeliſtam per tria paſchata duos poſtea implevit annos.* Sic tria complêrit Paſchata; atque id Paſcha, de quo Ioannes cap. VI, habendum ſit diverſum ab illo, quod σταυρώσιμον † dicitur. Faciléque huic ſubſcribent ſententiæ, quibus durius videtur, quod de ὑστέρῳ πρότερῳ * in cap. VI admiſſo, ſuperiùs dicebamus. Etiam ante Hieronymum ſimiliter Epiphanius hæreſi LI, quæ eſt Alogorum: ubi Dominum, quem natum ſtatuit VI Ianuarii, vixiſſe † ait annos XXXII, & dies LXXIV: quot nempe dies à natali ad Paſcha excurrunt. Ibidem refert, ſub duobus Geminis baptizatum; iis ſucceſſiſſe Rufum, ac Rubellionem; his Vinicium, ac Longinum; ac ſub illis paſſum eſſe Chriſtum. Inde ſubdit *: Καὶ ἐλήλεγκται τούτων ἡ πλάνη, εὑρισκομένης σαφῶς τῆς κατὰ τὴν ἀλήθειαν διδασκαλίας, ὡς οὐ μόνον δύο χρόνων περιόδου πασχῶν ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις ἐμφέρεται, ἀλλὰ καὶ τριῶν· *Hinc eorum arguitur error, clareque invenitur veritatis doctrina, non duo ſolum Paſchata in Scripturis referri, ſed tria.* Et aliquanto pòſt ‡: Δύο πάσχα τὰ μὲν μετὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ κηρύγματος ὁ Σωτὴρ ποιεῖται, καὶ τῷ τρίτῳ πάσχει· *Duo paſchata poſt prædicationis exordium celebrata ſunt à Servatore: tertio deinde eſt paſſus.* Sed & lib. I hæreſ. XX * narrat, Chriſtum prædicàſſe annum unum, nullo contradicente, ſeu Iudæo, ſeu Samaritano, ſeu Gentili: alterum, obtrectantibus multis: tertio autem paſſum eſſe. Idem legas hæreſi LI, quæ eſt Alogorum †. Euſebii eadem mens fuit. Sed hanc ſi ſententiam tueamur, non incidet Paſcha in feriam ſextam; ſive Octaëridem Iudaicam, ſive periodum Calippicam attendas. Nec aliter huic occurrere difficultati liceat, quàm ſi dicas cum Epiphanio, Iudæos eo tempore vitioſâ uſos computatione fuiſſe. Sed faciliùs iſti ſubſcripſero, ſi dieculæ error foret: nunc, qui, ejus ſunt ſententiæ, triduo, vel pluribus erratum eſſe diebus, agnoſcunt ipſi. Credo, ſacerdotes Iudaicos non ita fuiſſe ignaros curſus Solaris, & Lunaris: adhæc ſaltem Iudæi, qui Babylone, vel Alexandriæ agerent, tam ſpiſſi Hieroſolymitanos commonuiſſent erroris; nec hi, ut puto, corrigere neglexiſſent.

* *pag. 594, col. 2, edit. Froben. a. 1553.*

† *crucifixionis.*

* *inverſo dicendi ordine.*

† *pag. 450. edit. Pariſ.*

* *pag. 446.*

‡ *pag. 452.*

* *pag. 48, edit. Pariſ. a. 1622.*

† *pag. 450.*

XIX. *Non*

XIX.

Non deſunt tamen, qui toto ajunt triennio prædicâſſe, & iis menſibus, qui ulteriùs ad paſcha σταυρώσιμον † acceſſere. Itaq; inter paſcha, de quo unus agit Ioannes cap. 11, *& illud σταυρώσιμον, de quo Euangeliſtæ loquuntur univerſi, non ſolùm interponunt illud, de quo, ex eorum ſententia, Ioannes* VI; *ſed alterum etiam, de quo Ioannes* V.

† *Chriſti crucifixi.*

DE triennio quidem nituntur auctoritate B. Ignatii epiſt. ad Trallianos, ubi diſputans adverſus eos, qui non verè, ſed δοκήσει * ſolùm, à Chriſto omnia peracta dicerent, tranſactis annis triginta toto ait prædicâſſe triennio. Verba ejus ſunt: καὶ τρεῖς δεκάδας ἐτῶν πολιτευσάμενος, ἐβαπτίσθη ὑπὸ Ἰωάννου ἀληθῶς, καὶ οὐ δοκήσει. καὶ τρεῖς ἐνιαυτοὺς κηρύξας τὸ εὐαγγέλιον, καὶ ποιήσας σημεῖα, καὶ τέρατα, ἐσταυρώθη ἀληθῶς, οὐ δοκήσει, οὐ φαντασίᾳ, οὐκ ἀπάτῃ. *Ac tribus decenniis inter homines verſatus, a Ioanne eſt verè baptizatus; non verò opinione hominum duntaxat. Cumque triennium prædicâſſet Euangelium, & ſigna, ac prodigia feciſſet; crucifixus eſt verè, non opinione, non imaginatione ſolà, vel impoſturà.* Nec tamen triennium ſolùm intellexit Ignatius, ſi voluit, Chriſtum eſſe baptizatum VIII Id. Ian. Nam cùm ex Scripturis liqueat, paſſum eſſe poſtridie, quàm Paſcha celebrâſſet; omnino ad triennium addi oportet menſes eos, qui ab anni initio uſque ad paſcha intercedunt. Ita paſchata à baptiſmo quatuor fuerint: ac præter σταυρώσιμον, & illud Ioannis cap. 11, atque iſtoc Ioan. VI; etiam pro paſchate haberi debeat feſtum illud, de quo agitur Ioannis V. Eamque ſententiam amplexus eſt ex antiquis B. Irenæus lib. II adverſus hæreſes cap. XXIX. Verba accipe: *Poſthæc iterum ſecundâ vice adſcendit ad diem feſtum Paſchæ in Ieruſalem; quando paralyticum, qui juxta natatoriam jacebat triginta octo annos, curavit.* Rupertus Tuitienſis ſimiliter ad memoratum Ioannis locum: *Hic Euangeliſta Paſchale feſtum non apertè exprimit, dum dicit indefinitè, Erat dies feſtus Iudæorum, & adſcendit Ieſus Ieroſolymam: ſed ex ſuperioribus feſtum Paſchale fuiſſe, colligitur.* Hanc etiam opinionem ſequuntur Toſtatus ſecundâ parte Defenſorii, Paulus Middelburgenſis in ſua Paulina, Mariana in Diario vitæ Chriſti, Salmero Prolegomeno XXXIX: item Toletus, Ianſenius †, Baronius †, Salianus *, ac tot alii. Nec dubitandum, quin ante hos idem voluerint Faſti Siculi, ſive potiùs Chronicon Alexandrinum. Nam cùm quartum ei ſtatuatur τὸ σταυρώσιμον; tertium, de quo Ioannis VI, omnino ei primum illud fuerit, de quo Ioan. cap. II; ſecundum, de quo Ioannis cap. V. Sed ſuperiùs diximus, potiùs fuiſſe feſtum Pentecoſtes: veriſimiliùs

* *opinione hominum.*

† *in Concordia Euangel.*
† *ad an.* 31.
* *ad eundem annum.*

meliùs ſanè, quàm id Encæniorum fuiſſe, aliqui putant: in his Cajetanus in Ioan. cap. v, & Melchior Canus Locorum Commun. lib. x, cap. v.

XX.

Imò neque deſunt, qui quinque putent paſchata à baptiſmo ad mortem intercedere: poſtremumque fuiſſe anno Tiberii undevigeſimo. Hi eo ſe tuentur, quòd tum in feriam ſextam Paſcha inciderit. Quippe, inquiunt, anno Tiberii XVI *Iuliano, Paſcha incurrit in diem* VIII *Apr. feriam* VII. *Anno Tiberii* XVII *incidit in* XXVII *Martii, fer.* III. *Anno Tiberii* XVIII, *in* XV *April. feriam* III. *At anno Tiberii* XIX *plenilunium erat feriâ* VI: *indéque paſcha ex conſuetudine à Iudæis rejectum eſt in feriam* VII: *quod examuſſim reſpondet Euangeliſtis; qui docent, Chriſtum quidem feriâ* VI, *ſed proceres Iudæorum feriâ* VII, *Paſcha ſuum celebraſſe.*

Vide de his fuſiùs differentem Sethum Calviſium, Iſagoges Chronologicæ cap. ult. Et majoris hæc momenti forent, niſi Iudæi non tam periodum Calippicam attendiſſent, quàm octaëteridem; ut diximus.

XXI.

Alii, ſed Græci, utuntur hoc argumento, quòd, quâ die eſt natus, eâdem à Magis eſt viſitatus; quâ viſitatus ab his, eâdem baptizatus; quâ baptizatus, eâdem primum fecit miraculum in Cana Galilaæ.

Sanè Græci VIII Idus Ian. natum putant: ac in eundem diem, primum referunt miraculum. Epiphanius hæreſi Alogorum, quæ eſt LI *: Ἐν αὐτῇ γὰρ εὑρίσκεται τῇ ἡμέρᾳ τῆς αὐτοῦ κατὰ σάρκα γεννήσεως πεποιηκὼς τὸ πρῶτον πάλιν σημεῖον τοῦ ὕδατος εἰς οἶνον, ἐν τῷ πληρῶσαι αὐτὸν τριάκοντα ἔτη. *Siquidem eâpſe die, qua natus fuerat ſecundùm carnem, comperitur primum feciſſe miraculum, aquam convertendo in vinum, cùm jam complêſſet annos* XXX. Atque idem poſtea etiam repetit †.

* pag. 439. edit. Pariſ.

† pag. 451.

XXII.

Eodem autem modo hinc plura adſtruunt paſchata, ac Latinorum illi, qui, de ſolo natali diſſentientes, idem de cæteris colligunt è ritu Eccleſiæ Romanæ: in qua chorus VIII *Idus Ian. ſic canit:* Tribus miraculis ornatum ſanctum diem colimus: hodie ſtella Magos duxit ad

præſepium : hodie vinum ex aqua factum eſt ad nuptias: hodie in Iordane à Ioanne Chriſtus baptizari voluit. *Hic ajunt tria enumerari, quæ eodem die ſint annis facta diverſis. Nam, inquiunt, uti alius fuit annus, quo Magi Chriſtum adorarunt adhuc in præſepi conſtitutum: alius, quo baptizatus à Ioanne, & vox Patris è cœlis eſt audita de Filio dilecto: ita & eſt alius, quo primum fecit miraculum in nuptiis Canæ Galilææ. Quomodo annus intercurrerit inter baptiſmum in Iordane, & miraculum in Cana: qui annus cum paſchate caruiſſe non poſſit; conſequitur, & paſcha aliquod à baptiſmate ante miraculum illud anteceſſiſſe; cujus non meminerit Ioannes.*

ATque hoc paſcha agnoſcunt Alcuinus de Eccleſiaſticis Offic. cap. de Baptiſmo Domini, Rupertus Tuitienſis in Ioa. cap. IV, & lib. III de Div. Offic. cap. XXIV, Bernardus ſerm. I de Epiphania, Petrus Trecenſis Scholaſt. Hiſt. cap. XXXVII, Vincentius Bellovac. lib. VII cap. VII, Thomas Aquinas in Ioa. cap. II lect. I, Ludolphus Saxo de vita Chriſti, Simon de Caſſia lib. de geſtis Domini ſalvatoris, Antoninus III Part. Tit. V cap. I: ut mittam Cajetanum, Melchiorem Canum, Sigonium, Genebrardum, Suarium *, Marianam †, Barradium *, Salianum †, cæteroſque.

* *diſput. 30. ſect. 3. & diſp. 4. ſect. 1.*
† *Opuſc. de die mortis Chriſti.*
* *tom. 2. lib. 6. cap. 1.*
† *ad an. Domi 29.*

XXIII.

Sed argumentum, quo omnes iſti nituntur, valde eſt infirmum. Neque enim veteres eò horum trium memoriam (quem ritum eſſe valde antiquum, agnoſcimus) eodem celebrarunt die, quòd uno illa die peracta eſſe, exiſtimarent: ſed quia omnia ἐπιφανείας, ſive apparitionis *nomine aptè ſatis comprehenderentur. Nam & majeſtas Chriſti apparuit ex Magorum adoratione; & ex voce cœlitus auditâ, cum in Iordane baptizaretur, & ex miraculo primo in Cana Galilææ facto. Vnum ex tribus* VIII *Idus Ian. credebant eveniſſe: ſed fatebantur, quod illud potiſſimum foret, ſe ignorare.*

AVdiamus B. Auguſtinum Serm. XXVII de Temp. *Licet de ſolemnitate hujus diei veterum diverſa ſit traditio; una tamen ſancta devotionis eſt fides. Nam quamvis nonnulli Dominum noſtrum, ſtellâ duce, à Magis exiſtiment adoratum; alii aſſerant aquam in vinum mutâſſe; quidam verò à Ioanne baptizatum eſſe confirment: in omnibus tamen Dei filius creditur, in omnibus feſtivitas*

ſtivitas eſt vera. Et ejuſdem ætatis ſcriptor Maximus Taurinenſis, ſerm. de Epiphania: *In hac, dilectiſſimi, celebritate, ſicut relatu paternæ traditionis inſtruimur, multiplici eſt feſtivitate lætandum. Ferunt enim Chriſtum hodie, vel ſtellâ duce à Gentibus adoratum; vel invitatum ad nuptias, aquam vertiſſe in vinum; vel, ſuſcepto à Ioanne baptiſmate, Iordanis fluenta conſecrâſſe. Sed, quid potiſſimum hoc factum ſit die, noverit, qui fecit.* Dubitâſſe etiam videmus S. Paullinum in Natali S. Felicis, Eucherium Lugdunenſem, (qui perperam dicitur Euſebius Emiſenus) hom. de Epiphaniâ, & Iſidorū de Offic. Eccleſ. cap. XXVI.

XXIV.

Sunt & alia, quæ obſtare utrique huic ſententiæ videantur; & illi inquam, quâ paſchata quatuor à baptiſmo ſtatuuntur, ac mortuus creditur Chriſtus anno æræ vulgaris XXXI, *ſive Iuliano* LXXVI, *Tiberii* XVIII; *& alteri, quâ paſcha celebrâſſe quinquies, ac mortuus demum putatur anno æræ vulgaris* XXXII, *Iuliano* LXXVII, *Tiberii* XIX. *In iis eſt iſtoc, quòd ante hoc tempus interfectus ſit Ælius Seianus: quem poſt mortem Chriſti vixiſſe, non poſſumus negare; ſi is, ut à veteribus proditum fuit, Tiberio reſtiterit, Actis Pilati de Chriſti miraculis, ac reſurrectione, edocto; ac propterea hoc agenti in Senatu, ut Chriſtus in Deorum numerum referretur.*

NArrat hiſtoriam Oroſius lib. VII cap. IV: *At poſtquam paſſus eſt Dominus Chriſtus, atque à mortuis reſurrexit, & diſcipulos ſuos ad prædicandum dimiſit: Pilatus, Præſes Palæſtinæ provinciæ, ad Tiberium Imperatorem, atque ad Senatum, retulit de Paſſione, & Reſurrectione Chriſti, conſequentibuſque virtutibus; quæ, vel per ipſum palàm factæ fuerant, vel per diſcipulos ipſius in nomine ejus fiebant; & de eo, quòd, certatim creſcente plurimorum fide, Deus crederetur. Tiberius cum ſuffragio magni favoris retulit ad Senatum, ut Chriſtus Deus haberetur. Senatus, indignatione motus, cur non ſibi priùs, ſecundùm morem, delatum eſſet, ut de ſuſcipiendo cultu priùs ipſe decerneret; conſecrationem Chriſti recuſavit, edictoque conſtituit, exterminandos eſſe Vrbe Chriſtianos: præcipuè cùm & Seianus, Præfectus Tiberii, ſuſcipiendæ religioni obſtinatiſſimè contradiceret. Tiberius tamen edicto accuſatoribus Chriſtianorum mortem comminatus eſt.* Occiſus verò Seianus in conſulatu ſuo, quem cum Tiberio gerebat, anno æræ vulgaris XXXI, Iuliano LXXVI, Tiberii XVIII; ut cognoſcere eſt ex Dionis lib. LVIII. Atque idem oſtendit marmorea tabula, quâ Interamnates, anno ſequenti, gratulati ſunt

 Tiberio

Tiberio de cæde Seiani. Ejus lapidis, qui in Vmbria eſt Interamnæ, in baſilica Epiſcopali, inſcriptio eſt ejuſmodi *:

* *Inſcriptionum Gruterianarum pag.113, num.2 ex Smetio.*

SALVTI PERPETVÆ AVGVSTÆ
LIBERTATIQVE PVBLICÆ
POPVLI ROMANI

GENIO MVNICIPI ANNO POST
INTERAMNAM CONDITAM
DCCIIII AD CN. DOMITIVM
AHENOBARBVM -----
------------------- COS

PROVIDENTIÆ TI. CÆSARIS AVGVSTI NATI AD ÆTERNITATEM
ROMANI NOMINIS SVBLATO HOSTE PERNICIOSSIMO P. R.
FAVSTVS TITIVS LIBERALIS VI. VIR. AVG. ITER
P. S. F. C.

ERaſum nomen alterius conſulis. Qui non eſt A. Vitellius, quod Scaligero ſcriptum in ſecundo de Emendatione Temporum, cap. De Primis Palilibus Vrbis †. Is enim in honore iſto eſt mortuus; ut, cur nomen eraderetur, nihil fuerit cauſſæ. Sed eſt ille, qui ei ſuffectus, M. Furius Camillus Scribonianus. Hic enim novennio pôſt Dalmatiæ præfectus, Annei Vinuciani hortatu à Cæſare Claudio defecit, ac legiones in ſuum jurare nomen compulit: eoque hoſtis judicatus, à ſuis verò deſertus, in Iſſam ſe inſulam recipiens, voluntariâ morte obiit: ut ex Tranquillo, & Dione, cognoſcimus. Hujus propterea nomen eradi meruit. Vt ad priorem annum redeam, conſulatum Seianus non ultra Idus Majas geſſit. Nam exinde in locum Tiberii, & Seiani, ſuffecti fuere C. Memmius Regulus, & Fulcinius Trio: ut ab eodem Dione traditum fuit. Id dicebamus contigiſſe anno æræ vulgaris XXXI: ut, ſi fortè eo anno, quod vix videtur, ſaltem non anno ejus æræ XXXII, aut XXXIII, Tiberio ſe, de Chriſto referenti, oppoſuiſſe in Senatu poſſit. Nimium tamen in hoc argumento ponere fiduciæ nolim: quando primus, qui hoc de Tiberio narret, (ex iis ſaltem, quos nunc habemus) Tertullianus eſt Apologetici cap. V. Proximus eſt Euſebius, qui nec ipſe aliquid de Seiano intexit. Quid quòd in Chronicis hæc refert ad annum Tiberii XXII, ſive æræ vulgaris XXXVI: ac Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ lib. II cap. II mox à reſurrectione Chriſti hæc ait contigiſſe? ut nec ſecum conveniat. Interea qui ſciat, ut procuratores provinciarum debuerint quotannis Cæſarem de memorabilibus quibuſque facere certiorem, facilè videt, parum eſſe veriſimile, Pilatum illa de Chriſto in tam longum tempus diſtuliſſe. Sed ſi mox à reſurrectione indicium Cæſari fecit; neque tum Chriſtianum nomen extra provin-

* *Hærent viri docti, quid ſignificent extrema quatuor literæ. ego eas ſic interpretor:* proprio ſumptu fieri curavit. *Sic in aliis inſcript. P. S. F. hoc eſt,* proprio ſumptu fecit.

† *pag.361, edit. Raphelen̄g.*

provinciam Syriam exierat : quid attinebat, Senatum facere decretum de exterminandis Vrbe Chriſtianis : qui eo tempore in Vrbe videntur fuiſſe nulli? Quare in hac narratione prudentiam Oroſii cogor deſiderare : neque tam in iſto fiduciam cauſſæ pono, cùm Chriſtum nego à baptiſmate quinque, vel etiam quatuor paſchata tranſegiſſe ; quàm partim iſto, quòd Scriptura ſummùm trium ; ſed, ut potiùs cenſeo, duûm tantùm paſchatum meminerit ; partim, quòd etiam hæc ſententia optimè conveniat cum Octaëteride Iudæis uſurpatâ ; partim denique, quòd Clemens Alexandrinus, Tertullianus, Origenes, & Iulius Africanus, aliique, à vetuſtate & doctrina commendatiſſimi, in eâdem nobiſcum fuerint ſententia. Atque hæc ſi placeat, eſt quòd gaudeam. Sin aliter, cogitemus pariter humanarum mentium caliginem : ob quam plurimum magno multorum molimine opus eſt ad eruendam veritatem ; ut quam in altiſſimo ſæpius puteo abditam eſſe, non injuriâ è gentium philoſophis dixerit ‡ Abderita Democritus. Sanè ſi uſpiam, in temporum id ratione locum habet : ut de ejuſmodi argumento verè poſſis dicere, quod in re alia olim Lucius Seneca * : *Levium metallorum fructum in ſummo eſſe : illa opulentiſſima eſſe, quorum in alto latet vena, aſſiduè plenius reſponſura fodienti.*

‡ *Cicero lib.* 1, & 2 *Academ. Quæſt.*

* *epiſt.* 23.

FINIS.

A D D E N D A

libello

DE ANNIS IESV CHRISTI.

Romanus numerus, qui præcedit, paginam; barbaricus, qui ſequitur, verſum deſignat.

VII, 5. POſt *ibidem* adde: Atque idem ſenſit Epiphanius, ſi non ex conſulibus, quos dicit; ſed annis, quos tribuit Herodi, judicemus: quemadmodum planius fiet ex iis, quæ adferam ad Theſin XII.

Ibid. 23, poſt *Majo* adjunge, aut Aprili,

XIV, 19, poſt *terminantur* adde: Et ex Arabia veniſſe Magos, etiam Iuſtinus Martyr ait Dialogo cum Tryphone, idque gemino in loco *. Sed interpres ejus Ioannes Langus poſteriori loco pro *Arabia* repoſuit *Aſſyriam*, reclamante contextu Græco.

* *pag. 136, editionis Commelinianæ.*

XIV, 11, poſt *ſaltem* appone, anno, &

XXIV, 12, poſt *conjecto*, adjice: Atque hoc etiam liquet ex eo, quòd angelus Gabriel, ut B. Lucas † ait, Zachariæ dixerit, filium ejus Ioannem Euangeliſtam (ſic κατὰ πρόληψιν vocare liceat) *converſurum corda patrum in filios, & rebelles ad prudentiam juſtorum, ut paret Domino populum inſtructum.* Atqui B. Ioanni majuſculo erat ſpatio opus, ut ſic Chriſto Iſraelem præpararet. Nec qui nulla faceret miracula, tantæ ſubitò auctoritatis evadere poterat, ut, ſicuti ait B. Lucas, *exſpectaret populus, & cogitarent omnes in cordibus ſuis, numne eſſet Chriſtus.* Sanè conſtabat, Ioannem eſſe Zachariæ ſacerdotis filium: ac proinde eum eſſe è tribu Levi. Meſſias verò exſpectabatur è tribu Iuda, ac ſemine David. Quod igitur ſic quoque ambigerent, an non is promiſſus foret Meſſias, magnam ejus arguit auctoritatem: quam breviculo, ut dixi, tempore non potuit ſibi comparare.

† *cap. 1, verſ. 17, 18.*

XXVII, 33, poſt *neque, quod*, malim addi: (niſi fortè Epiphanii ſententiam excipiamus, de qua poſtea dicam) vel

XXIX, 3, poſt, *antevertit*, adde: Idem Tertullianus ait, natum eſſe Chriſtum, cùm Syriæ præſes foret Sentius Saturninus. Sic enim ſcribit adverſus Marcionem *: *Sed & cenſus conſtat actos ſub Auguſto in Iudæa per Sentium Saturninum.* Hujus Saturnini, ut præſidis Iudææ, meminit quoque Flavius Ioſephus lib. XV Antiquit. cap. XII: ubi legas, eum ſucceſſiſſe M. Titio, viro conſulari. Quando id factum ſit, ex ſcriptore hoc ſciri nequit. Nec

* *lib. 4, cap. 19.*

pugnat

pugnat Tertullianus cum eo, quòd B. Lucas cap. III ait, naſcente Chriſto P. Sulpicium Quirinium fuiſſe ἡγεμόνα. Neque enim ſoli præſides, ſed etiam procuratores, dicuntur ἡγεμονεύειν. Nempe, cùm præſes foret Saturninus, Quirinius extra ordinem miſſus fuit ad cenſum agendum. Vnde & Iuſtino Martyri Apologiâ II ἐπίτροπος, hoc eſt, *procurator* vocatur. Tandem verò Quirinius ipſe præſes fuit: putà mortuo jam Archelao, ſolido poſt Herodis mortem novennio: ut Ioſephus docet Iudaicarum Antiquit. lib. XVIII, cap. I. Quare ex eo, quod de Iudææ præſide Saturnino refert Tertullianus; de natali Chriſti nihilo certiùs aliquid colligas, quàm inde ſolidi quid de eo exſculpas, quod de procuratore Quirinio eſt apud Lucam. Interim cùm Tertullianum videamus Chriſti natalem referre ad annum Auguſti à triumviratu XLII (qui Iulianus eſt XLIV:) hinc conſequi putamus, ex hujuſce Eccleſiaſtici ſcriptoris ſententia, eumpſe annum eſſe, quo Saturninus Iudææ præſes, & quo Quirinius ejus procurator fuit. Nec meliùs cum B. Luca conciliari poſſe Tertullianum arbitror.

XXXI, 13, poſt *vidimus*, adjunge: Dixeris, pugnare hoc cum iſto, quod antea retuli, æram vulgarem quadriennio anticipari ab Epiphanio. Non ſum dictorum immemor. Sed nulla in nobis eſt pugna, ſi ex pugnantibus Epiphanii ſententiis, nunc hanc, nunc illam adferamus. Perplexè verò Epiphanium loqui, nec ſecum conſentire, tam clarè oſtendam, quàm meridie lucet. Siquidem hæreſi LI, quæ eſt Alogorum, numero ſive ſect. XXII, triplicem natalis Dominici characterem facit; conſules Romanos, Auguſtum, & Herodem. De primo conſtanter hoc Epiphanius tradit, natum eſſe Chriſtum, Auguſto XIII, & Silvano coss. Sed cùm ab eodem dicatur natus eſſe VI Idus Ianuarias: jure iis aggregatur, qui in lucem eſſe editum ajunt anno præcedenti, Lentulo & Meſſallino coss. Nam ſi de eo cum Occidentalibus illi conveniſſet, quincto & vigeſimo die Decembris, non die pòſt tertiodecimo, natum eſſe: non tam eum, quem nunc adducit, natalem annum aſſignâſſet, quàm præcedentem: atque ita non Onuphrio, ſed Caſſiodoro præiviſſet. Sic igitur de eo loquamur, quaſi in annum ſuperiorem rejeciſſet: qui eſt Iulianus non XLIV, ſed XLIII: nempe biennio ante virgineum partum ex ſententia vulgari, quæ eum refert in finientem annum Iulianum XLV. Hæc de Coss.

Idem Epiphanius ejuſce hæreſeos Num. XXII, docet, natum anno Auguſti XLII: qui Iulianus ſit XLIV, numerando utrobique ab Hirtii & Panſæ conſulatu. Sed ſi tredecim diebus ante natum eſſe cum Romana Eccleſia putaſſet; dixiſſet hunc annum Auguſti XLI.

Denique idem Epiphanius natum cenſet Ieſum anno Hèrodis XLIII: quem

quem ſi pepererit B. Virgo in Ianuario, ſit is Iulianus XLI: quando conſules erant Cæſar Octavianus, & L. Cornelius Sylla. Sin natum putâſſet, præcedente Decembri, fuerit annus Iulianus XL: quo conſules erant Lælius Balbus, & C. Antiſtius. Quomodo quadriennio lucem viderit ante mortem Herodis, anno Auguſti non XLII, ſed XL. Iſtoc potiùs voluiſſe Epiphanium, clarè indicant verba ejus ex hæreſi LI, quæ eſt Alogorum, antea nobis relata ad Theſin XVII. Atque hæc oſtendunt, ſi annos Auguſti attendamus; biennio, ex Epiphanii mente, natum eſſe ante æram vulgarem: ſin numeremus annos Herodis, ab eodem Epiphanio memoratos; nativitatem ejus quadriennio æram vulgarem prævertere: quæ manifeſta eſt ἀνλλογία*.

* *contradictio.*

XXXII, 17, poſt *exuſſerit* appone: Quod etiam probat Paulus Middelburgenſis lib. XIII, cap. VI. Atque addit, hunc Dionyſianum annos numerandi morem in Romanæ Eccleſiæ bullis ac diplomatis paucis demum annis ante ſua tempora obtinuiſſe: cœpiſſe enim ſub Eugenio IV; cui, ut ſic fieret, perſuaſerit Blondus Forojulienſis, Collegio Pontificio notarius à ſecretis. Hæc quid de Dionyſio cenſendum ſit, ſatis docent.

XXXV, 8, poſt *habet æra*, adde: Dicas, non debuiſſe Eccleſiam ſequi æram erroneam. Sed huic argumento jam olim occurrit Paulus Middelburgenſis lib. XIII, cap. V. Summa eò redit, propriè hunc Chronologorum eſſe errorem; quorum rationes non eo probet Eccleſia, etſi ſuum ad uſum accommodet. Adjungit, (quod & ſuperiùs ad Theſin XLIII retuli) conſuetudinem hanc in Bullis Pontificiis demum cœpiſſe temporibus Eugenii IV: qui Pontifex factus anno CIↃ CCCC XXXI.

XXXV, 26, poſt, *cap.* XI, appone. Item Anaſtaſius Sinaita, Epiſcopus Antiochenus, qui temporibus vixit Gregorii Magni: *Sciendum eſt, quod aliter computant Hebræi, & aliter Romanæ Eccleſiæ traditio.* Adducerem Patrum complures, qui Græcos potiùs, quàm Hebræos codices ſequantur: niſi id jam factum viderem à Baronio in Annalium Apparatu †. Verùm altera etiam hic controverſia incidit. Nam S. Theophilus Antiochenus in opere ad Autolycum numerat à mundi principio uſque ad exceſſum Lucii Veri, ſub quo claruit, annos quinquies mille ſexcentos octoginta quinque. Hoc eſt, annos trecentos amplius, quàm Eccleſia Romana. Clemens Alexandrinus lib. I Strom. conſtituit ab Adam uſque ad mortem Commodi quinquies mille ſeptingentos octoginta quatuor. Hoc fuerit annis pene trecentis ſupra computationem Romanam. Sexta ſynodus Oecumenica numerat ab orbe condito annos ſexies millenos, centum, & nonaginta novem. Ea autem ſynodus celebrata eſt anno IↃ CLXXX. Annis igitur CCCXX Romanam ea Synodus Eccleſiam exſuperat. Quod verò tantus fuerit diſ-

† *pag.* 38, *edit. Moreti.*

ſenſus

ſenſus etiam eorum, qui non ſequerentur codices Hebræos, id Baronius * credidit eſſe à diverſa LXX interpretum lectione. Atqui in hoc eum nimium quantum ratio fugit. Vera autem ratio eſt, quòd SS. Patres ſuos etiam epilogiſmos illis addiderint epilogiſmis, quos in tralatione LXX interpretum agnoſcimus.

* *loco antè memorato.*

XXXIX, 27, poſt *Nicephorus* adde: Etiam Zachariam non fuiſſe Pontificem Max. ex habitatione cognoſcitur. De qua non referam, quòd hodiéque, ubi domus ejus fuerit, oſtenditur; ut ex Brocardo †, Aranda ‡, & Adricomio, conſtat: ſed quòd B. Lucas docet, habitâſſe in montanis Iudæ. Vrbem non nominat, quia notiſſimum eſſet, in montanis Iudæ non aliam eſſe civitatem ſacerdotalem, quàm Cariat-arbam, ſive Hebronem. Nam priùs vocata Cariat-Arba, quaſi civitas gigantis Arba, unius ex Enakim: poſtea autem dicta Hebron, à filio Caleb, cui extra ſortem à Ioſue fuit conceſſa; ut videre eſt Ioſ. XXI. Eò igitur ſe recepit B. Virgo ad viſendam cognatam Elizabetham, Zachariæ ſacerdotis conjugem. Pontifex quidem Max. Hieroſolymis habitabat: ſed cæteri Pontifices per tribus erant diſperſi; ſeque Hieroſolymam recipiebant, quando ſuas vices, ſive ἐφημερίας, obire oporteret. Scio, Bedam, & Hugonem Cardinalem, id velle, Zachariam habitâſſe Hieroſolymis: ſed id Lucas refellit: nec aliunde is error, quàm quòd eum putaſſent ſummum ſacerdotem: uti è junioribus quoque credidere Eckius, Clichthoveus, alii.

† *1 part. cap. 6, ſect. 68.*
‡ *cap. 37.*

XLIII, 22, poſt *arbitrantur*, adde: in quibus etiam Caſaubonus ad Apparatum Annalium Baronii Numero ſeu ſectione LXVIII. Etiam tum natum fuiſſe Chriſtum, judicium eſt Thomæ Lydiat Diſſertatione de annis nativitatis, & miniſterii Chriſti, cap. XVI *. Et

* *pag. 198.*

XLIII, 30, poſt *attinet*, appone: Id tamen Thomæ Lydiat non adverſatur, quia is cenſet, Chriſtum eſſe natum non paullo ante mortem Herodis, ſed toto ante quadriennio: uti apud Epiphanium etiam legere eſt. Et ſanè illa Ægyptiorum opinio non videtur facilè reſpuenda, partim ob antiquitatem ejus, partim quia gens in annorum doctrina eſſet exercitata, taliumque curioſa. Sed de hoc mox pluribus dicemus.

XLVI, 2, poſt *vidimus*, adjunge: Nempe id Scaligero probandum fuerat, cùm Iudas Maccabæus cultum inſtauraret divinum: ἐφημερίας † potiùs cœpiſſe à familia principe, quàm ubi ordo fuerat interruptus.

† *vices ſacerdotales.*

XLVI, 22, poſt *faceremus*, adde: Quod ſi omnino ab hac opinione recedere foret animus: non aliam lubentiùs amplectar, quàm alterutram ex illis Ægyptiis, quas tertio quartoque loco ex Clemente Alexandrino memoravimus. Movet me illud, quòd Ægyptii præ gentibus aliis temporum fuerint gnari, & illorum, quæ ad tempus natalitium pertinent, curioſi.

Nec minùs compellit, quòd undique doctiſſimus Clemens ne mentionem quidem eorum faciat, qui vel VIII Kal. Decembris, vel VIII Idus Ianuar. natum eſſe Chriſtum crederent: ut non immeritò ſuſpicio oboriatur, tum temporis necdum obtinuiſſe eas opiniones in populo Chriſtiano. Nam ſi vel Eccleſia Romana, vel vicina adeò Hieroſolymitana, tunc Natalem Dominicum in Decembri, vel Ianuario, celebràſſet: puto, neque id fugiſſet doctiſſimum illum Alexandrinum preſbyterum, auditorem Pantæni, qui Apoſtolorum diſcipulos potuit audiiſſe: ut ipſa Ægyptiacæ ſententiæ antiquitas non leviter eam commendet.

LX, 19, poſt *dixere*, adde: Hoc inter alios liquet ex Epiphanio in hæreſi Audianorum, & Sozomeno lib. VII, cap. XVIII.

LX, verſ. ult. poſt, *ſententia (ut*, adjunge: poſt Euſebium, de quo ad Theſin XIV vidimus,

EMENDANDA.

PAg. XXXI, 2. pro XLIV ſcribe XLIII. P. LIII, 27. pro *indicio* ſcr. *indicio*. P. LV, 3. pro *Gracos, & Latinos* ſcribe, *Latinos, & Gracos*. P. LVII, 29. pro *diſcipulis* ſcr. *praceptoribus eximiis*.

I N D E X

eorum, quæ continentur Diſſertatione geminâ,

V N A

De Chriſti tum anno, tum menſe, diéq; natali;

A L T E R A

De tempore Dominicæ paſſionis.

N. *ſignificat diſſertationis prioris partem priorem, quæ eſt de Natali anno Domini.*
M. *deſignat ejuſce diſſertationis partem alteram, quæ eſt de Menſe dieque natali.*
P. *notat diſſertationem alteram de Paſſione Dominicâ.*
Numerus Romanus, qui prior, Theſin : barbaricus, qui poſterior, paginam deſignat.

AAronis poſteritas à Davide in xxiv diviſa familias: quarum unaquæque ſuam hebdomadem in ſacris adminiſtrandis obſervaret. M. iv. 39.

Ægyptiaci anni unde incipiant. N. vi. 4. xlii. 29.

Æra Chriſti. V. Chriſtus natus.

Alexandrinum Chronicum, ſeu Faſti Siculi. N. xli. 26.

Alphonſus Toſtatus quid de paſſionis die ſenſerit, & qua occaſione ſuum ſcripſerit (ut vocat) Defenſorium. P. vii. 53, 54.

Anatolii, & Agathobuli, ſententia, non poſſe paſcha celebrari, niſi à verno æquinoctio. P. xiv. 57, 58.

Anni Augusti. V. Auguſti anni.

Anni Iuliani. V. Iuliani anni.

Anni mundi aliter numerantur ſecundùm codices Hebræos, quàm lxx interpretes; quos ſequuntur Patres, ac Concilia: quamquam verò Concilia in eo annis amplius M C C abeant ab Hebræis; gravis tamen cauſſa fuit, cur ſecundùm lxx numerarent. N. xlv, xlvi. 35, 36.

Annus Iudaicus vel ſacer eſt, cui initium à Martio; vel civilis, qui à Septembri incipit; ut Antiochenus ſive Syriacus ab Octobri. N. xxxv. 23.

Antiocheni quando annũ incipiant. P. iii. 48.

Aquilo, pro Chaldæa. N. xxiii. 12.

Archelaus Dioni dictus *Herodes Palæſtinus*. N. xvi. 9. Quando bona ejus fiſco adjudicata; ipſe relegatus Viennam. *Ibid.*

Ἀρχόμενος B. Lucæ cap. iii non referri ad ætatem Chriſti, ſed ejus miniſterium. N. xxxviii. 25.

Auguſti anni quadrifariàm numerantur: quia vel inchoant à nece Cæſaris, vel à triumviratu, vel à victoria Actiaca, vel à morte Antonii ac Cleopatræ. N. i. 1. xli. 27. xlii. 29.

Aureus numerus quis, & unde ſic dictus. N. iv. 3.

BAronius ſtatuit, Chriſtum biennio eſſe natum ante æram Chriſti vulgarem: ſed perperam, ut hanc æram cum vulgari quodammodo conciliet, duo paria conſulum ex Probi Imp. temporibus eraſit. N. xi. 6.

Beda, & Dionyſius, quatenus in æra Chriſti conveniant, ac diſſentiant; & unde is ſit diſſenſus. N. iii. 2.

Bethlemitici infantes quando occiſi. N. xxxiv. 20.

Bethſaidæ unde nomen *Iulia* datũ. N. xvi. 10.

CAmelorum quanta celeritas. N. xxiv. 14.

Canon Hebræus. Vide Iudæus canon.

Capelli de natali Chriſti anno opinio. N. xiv. 7.

Cappadoces, & Teſſareſcædecatitæ, conveniebant in eo, quòd Chriſtus fuerit paſſus viii Kal. April. P. xvii. 61, 62.

Caſſiodori ſententia de natali anno Chriſti, & in quo peccârit. N. XLII. 32.

Chriſtus natus, ſecundùm Dionyſium, XLV anno Iuliano. N. II. 1. Sed, ſecundùm Bedam, æra Chriſti incipit anno Iuliano XLVI; & unde ea diverſitas. III. 2. Quotus is ſit annus periodi Iulianæ. IV. 2. Cui Olympiadico, vel Ægyptiaco anno id tempus reſpondeat. V. 4. VI. 4. Hanc æram nemo veterum ſecutus. XII. 6. Solidis argumentis refellitur: ac primùm, quòd ſic natus eſſet poſt mortem Herodis; quod Scripturis planè repugnat. XV. 7, 8. Eadem firmantur annis Archelai. VI. 9. Item annis Philippi tetrarchæ. 10. Adhæc S. Patrum auctoritate. XLII. 28, 29, 30. Quàm recens opinio vulgaris de natali anno Chriſti. XLIII. 32. Septennio, vel octennio pòſt natum, ajunt Græci poſteriores. VII. 4, 5. Viginti duobus annis ante æram vulgarem natum ſtatuunt Marianus Scotus, Sigebertus, & Matthæus Pariſius. VII. 5. Anno uno ante æram receptam, Onuphrius, Pererius, Mariana. X. 6. Biennio priùs Caſſiodorus, Scaliger, Baronius. XI. 6. Triennio antè Sulpicius Severus. XI. Quadriennio antè Dekerius, & Petavius. XIII. 7. Quinquennio antè Keplerus, & Ant. Capellus. XIV. 7. Onuphrii ſententia expenditur. XLIII. Item Dekerii. 33. Kepleri. 34. Etſi verò vulgaris Chriſti æra biennio minimùm aberret: non tamen recedendum ab ea in privatis, vel publicis inſtrumentis. XLIV. 34, 35.

Chriſtus quo menſe ac die natus ſit, quìnctuplex eſt ſententia. Prima Eccleſiæ Romanæ, eademque B. Chryſoſtomi; ut ſit natus VIII Kal. Ianuar. M. I. 37. Eaque opinio eo niti putatur, quòd Chriſti natalis ſex menſibus poſterior fuerit natali Ioannis Baptiſtæ: is autem cognoſcatur ex eo, quòd pater Zacharias ſummus fuerit ſacerdos; qui in feſto Expiationis ab Angelo ſit edoctus, mox concepturam uxorem. II. 38. Sed obſtare his, quòd Eccleſia Alexandrina celebret Baptiſtæ natalem in Aprili: quomodo Chriſtus natus foret in Octobri. III. 38. Præcipuè verò officere, quòd Zacharias non fuerit Pontifex Maximus. IV. 39. Atque ut fuiſſet Pontifex ſummus, ſic quoque anticipaturum Chriſti natalem. *Ibid.* Altera eſt opinio Orientalium, & Græcorum, qui Ieſum natum ajunt VI Ianuarii, & quomodo id tempus aliarum gentium menſibus reſpondeat, ex Epiphanio oſtenſum. V. 40. Viderique & eam opinionem vetuſtam. VI. 40. Imò Conſtantinopolitanos non multo ante annum Chriſti quadringenteſimum eam deſeruiſſe opinionem, illamque Occidentalium antea memoratam recepiſſe. VII. 40, 41. Etiam Hieroſolymitanam Eccleſiam ſic ſenſiſſe: quæ videtur, quia B. Virgo in Iudæa peperit, meliùs diem natalem noviſſe. VIII. 42. Quomodo huic argumento occurrerit Latinus ſcriptor ſub nomine Chryſoſtomi. 42, 43. Tertia, quartaque, opinio fuit veterum Ægyptiorum, quorum alii natum putarunt vergente Aprili, alii vergente Majo. IX. 43. Quincta eſt ſententia Ioſephi Scaligeri; qui natum credidit in fine Septembris, vel initio Octobris: eamque opinionem adſtruere conabatur ex tempore, quo Iudas Maccabæus ſacrificiorum ἐφημερίας inſtauravit. XI. 43, 44, 45. Sed ex ἐφημερίαις iſtis parùm ſolidè aliquid colligi. XII. 45, 46. Nempe quia incertum, an, cum Iudas Maccabæus cultum reduxit, ἐφημερίαι iterum cœperint à familia Abiæ, an ubi fuerant interruptæ. XI. 45. Parùm etiam firmum videri, quòd Scaliger ex itineris incommoditate, nocturniſque excubiis, colligit, natalem Chriſti non incidiſſe in tempus hibernum. XIII. 46.

Chriſtus quot annorum fuerit, cum Euangelium cœpit prædicare. N. XXXV. 23.

Chriſtus quo anno, menſe, die paſſus ſit, ſi Bedam audimus, ſtatui nequit, niſi eo tempore, in quo concurrant hæc tria; primùm, ut Tiberius imperârit, Pilatus Iudææ fuerit procurator: deinde, quo tria fuerint paſchata à Chriſto poſt baptiſmum peracta: adhæc quo paſcha inciderit in feriam ſextam. P. I. 47. quartum etiam apud Bedam additur, ut is dies paſchalis inciderit in XXV Martii. II. 47. Ex hiſce quatuor ſecundum rejicitur; quia non tria, ſed duo, à cœpto miniſterio paſchata Chriſtus exegerit. III. 48. Hoc pacto incidere paſſionem Chriſti in annum Iulianum quartum ſupra ſeptuageſimum. III. 48. Ac primùm quidem, Chriſtum fuiſſe paſſum Tiberii, & Pilati tempore, oſtenſum. IV. 49. Deinde demonſtratum, ex veterum opinione, mortuum eſſe Chriſtum, duobus ſolùm paſchatis à miniſterii initio expletis. V. 50, 51. Hinc probatur, incidiſſe paſſionem in XXV Martii. VI. 53. Interim aliud viſum ex antiquis Theophilo, & Synodo Cæſarienſi: ex junioribus, Alphonſo Toſtato: at non item Mariano Scoto, vel Sigeberto. VII. 53, 54. De quarto convenire: ſolùm diſputari, utrum Chriſtus, ac Iudæi, eodem die Paſcha celebrarint; an diverſo: poſterius placuiſſe Paulo Burgenſi; prius Toſtato. VIII. 54. Ortam eſſe hanc controverſiam ex eo, quia pugnare inter ſe videantur Euangeliſtæ. IX. 54. Acceſſum iis, quibus diverſo videantur tempore celebrâſſe. *Ibid.* Latinos putaſſe, non eſſe celebratum tempore legitimo

gitimo à Iudæis: Græcos exiſtimaſſe, à Iudæis eſſe Legem violatam. x. 55. Græci refelluntur. xi. 55. item Latini. xii. 56. Ex multorum opinione, Chriſtum pridie Paſcha celebraſſe ex lege Moſaica: poſtridie Iudæos, ex traditione quadam, qua juberentur, ſi paſcha incidiſſet in feriam ſextam, rejicere illud in feriam ſeptimam. xiii. 56, 57. Huic obſtare, quòd multo poſt Chriſti tempora conſuetudo ea demum obtinuerit. xiv. 57. Eoque veram diverſitatis cauſſam videri, quòd Chriſtus ex lege Moſaica obſervârit veſperam diei decimæquartæ menſis Niſan: Iudæi proceres in verno æquinoctio attenderint emendationem anni Iulianam, quam Auguſti, & Herodis, mandato receperant. xiv. 57. Hæc conciliatio adſtruitur ex eo, quod Iudæi octaëterida obſervarent, priuſquam ſequerentur Iulianam faſtorum emendationem. xvi. 59, 60. Chriſtum nonniſi annum unum, & aliquot menſes, prædicaſſe, adſtruitur ex Clemente Alexandrino, Tertulliano, Origene, & Iulio Africano. xvii. 61, 62. Saltem non videri diutius biennio, & aliquot menſibus, prædicâſſe: atque id placuiſſe Hieronymo, & Epiphanio. xviii. 63. Eſſe tamen qui triennii id ſpatium faciant; in his B. Ignatium, & Faſtorum Siculorum ſcriptorem; ut juniores mittam. xix. 64. Imò & quoſdam velle quadriennium prædicaſſe: qui paſcha ſuperaddunt; & quo id comprobare conentur. xx. 65. Aliud item argumentum, tum Græcorum, tum Latinorum: & qui Latinorum hanc ſententiam ſequantur. xxi, xxii. 65, 66. Horum argumento occurritur. xxiii. 66, 67. Ab aliquibus etiam obduci ea, quæ de Sejano prodidit Oroſius: ſed videri illa parum firma. xxiv. 67, 68, 69.

Chronicon Alexandrinum ſtatuit Chriſtum triennio, & menſibus aliquot, prædicaſſe. P. xix. 64.

Clemens Alexandrinus quando natum eſſe Chriſtum conſignârit. N. xlii. 29, 30.

Clemens Alexandrinus putavit tantùm anno uno prædicaſſe. P. xvii. 61.

Cleoſtratus Tenedius octoaëterida invenit: ſed ad paſcha eam accommodarunt Iudæi priùs, poſteaque Chriſtiani. P. xvi. 60, 61.

Conſtantinus Porphyrogennetes notatus. N. iv. 3.

Cyclus Solaris cujuſmodi ſit. N. iv. 3. Quis cyclus Lunaris, quis item Indictionis cyclus. *Ibid.*

DEkerii de anno Chriſti natali opinio adlata, & expenſa. N. xiii. 7. xliii. 33.

Dionyſius abbas quando novam æram, quæ à Chriſti natali numeraret, induxerit. N. ii. 1. In quo differat ab eo Beda. iii. 2. Dionyſiana periodus quanta. 3. Dionyſius tandem errorem ſuum agnovit. xliii. 32.

Dionyſius Alexandrinus, Origenis auditor, canones Heccæteridos tradidit. P. xvi. 60.

Dominicalis litera quo pacto variet. N. iv. 3.

EClipſis lunaris nomine etiam vocari pallorem, & obſcurationem ejus ſideris, aliunde provenientem, quàm ex interpoſitione terræ inter Solem, & Lunam. xliii. 33. 34.

Eclipſis, quæ fuit Rabbinis ab Herode vivicomburio ſublatis, eane fuerit, de qua loquitur Fl. Ioſephus. N. xliii. 33.

Encæniorum Iudaicorum tempus, atque origo. P. v. 51.

Ἐπιδικασμός. N. iv. 3.

Ἐφημερίαι familiarum xvi ab Eleazaro, & octonarum ab Ithamaro. M. iv. 39. Bis illæ interruptæ, à Nabuchodonoſoro, & ab Antiocho Epiphane. xi. 45.

Epiphaniæ feſto Græcis quadruplex, Latinis triplex eſt feſtivitas: nec tamen inde conſequi, tria quatuorve iſta, quorum memoria jam antiquis celebrata temporibus, uno die contigiſſe. P. xxiii. 66, 67.

Epiphaniam in vi Ianuar. incidere, ne Ammianus quidem ignoravit. M. v. 40. Græci, & Ægyptii, eo die & natum, & baptizatum eſſe Chriſtum, arbitrantur: quæ diverſis diebus celebrantur ab Occidentalibus. *Ibid.* Imò aliqui eo die etiam primum à Chriſto miraculum eſſe factum, crediderunt. 41.

Epiphanius quando ſtatuat natum eſſe Ieſum. N. xlii. 30, 31, & in *Addendis*.

Epiphanii opinio de Magorum adventu aliter, quàm à Maldonato factum, explicatur. N. xxx. 16, 17. Sententia hæc Epiphanii refellitur. xxxi. 18.

Epiphanius ſtatuit Chriſtum eſſe baptizatum vi Id. Novembr. quod viii Id. Ianuar. contigiſſe, recepta veterum eſt opinio. M. v. 41.

Epiphanii ſententia, non poſſe celebrari paſcha, niſi poſt æquinoctium. P. xiv. 57, 58.

Epiphanius adverſus Ioſ. Scaligerum defenſus. P. xvii. 62.

Epiphanius ſtatuit Chriſtum prædicaſſe biennio, & paucis menſibus. P. xviii. 63.

Euſebii opinio de natali anno Chriſti. N. xlii. 30.

FRancis olim paſcha anni etat initium. N. I I I. 2.

GRæci poſteriores quando natum eſſe Chriſtum crediderint. N. VI I.4. Eorum opinio refellitur. V.

HEccædecaëteridos canones traditi ab Hippolyto Portuenſi, qui anno Chriſti CCXXIX vixit. P. XVI. 60.

Henningum Arniſæum non ſatis cepiſſe mentem Scaligeri, quando ſententiam ejus de natali tempore Chriſti refellit. M. XI. 45.

Herodes Aſcalonita, ſive Magnus, quando cœperit regnare, bifariam attenditur; quia vel initium imperii ducitur ex eo, quando imperium accepit à Senatu Romano; vel quando cepit Hieroſolyma. N. XV. 8. Quamdiu imperârit. *Ibid.* & 9. Quomodo eo mortuo diviſum ſit regnum. 10. Quando occiderit pueros Bethlemiticos. XXX. 16. uſque ad XXXV. 23.

Hieronymus putat Chriſtum biennio prædicaſſe. P. XVIII. 63.

Hippolytus Portuenſis circa annum Chriſti CCXXIX geminatæ octaeteridos canones condidit. P. XVI. 60.

Hiſpani, Galli, Britanni, olim VIII Kal. April. Chriſtum eſſe paſſum ſtatuerunt. P. XVII. 62.

Hiſtoriæ Miſcellæ ſcriptor eſt conſarcinatus ex Eutropio, Diacono, & Theophane: proque eo, quem exſcribit, alia atque alia æra intelligi debet. N. VII. 5.

IGnatii epiſtolas, contrà quàm aliqui opinantur, etiam ante concilium Nicenum memorari. N. XLI. 26.

Ignatius credidit, Chriſtum triennio, & aliquot menſibus, prædicaſſe. P. XIX. 64.

Indictio unde vocetur. N. IV. 3.

Ioannes Baptiſta, ſecundùm Alexandrinos, natus XXIII Aprilis: ſed, ſecundùm Romanos, XXV Dec. M. III. 38.

Ioannes de Turrecremata ut Toſtatum ſive Abulenſem oppugnarit in controverſia de die Paſſionis Dominicæ. P. VII. 53, 54.

Ioannis Euangeliſtæ locus, qui eſt cap. IV. 13. exponitur. P. IV. 51. Item alter, qui eſt Ioan. VI. 51. enarratur. 52.

Ioſephi de Archelai annis ſententia expenſa. N. XVI. 9, 10.

Ioſ. Scaligeri error in lapidis Interamnatis inſcriptione. P. XXIV. 68.

Irenæus ecquid certi habeat de natali anno Chriſti. N. XLII. 28.

Irenæi error, exiſtimantis, Chriſtum ultra annum ætatis quadrageſimum vitam produxiſſe: & quid eum huc impulerit. P. IV. 49. 50.

Iudæorum eſt canon, ultimum anni diem pro anno cenſeri. P. III. 48.

Iudæorum in menſe Tiſri feſtum triplex: Clangoris, Expiationis, & Tabernaculorum. M. II. 38.

Iudas Maccabæus quando inſtaurarit cultum Dei, profanatione templi ab Antiocho Epiphane interruptum. XI. 44, 45.

Iulia eadem in Palæſtina, quæ antea *Bethſaida*. N. XVI. 10.

Iuliana periodus. V. Periodus Iuliana.

Iuliani anni inchoant anno uno ante necem Iulii Cæſaris. N. I. I.

Iulii Africani ſententia de tempore, quo Chriſtus prædicavit. P. XVII. 62.

Iuſtini Martyris opinio de natali anno Chriſti. N. XLII. 28.

KAroli IX edictum de anno non amplius inchoando ab æquinoctio verno, vel Paſchate; ſed Kalendis Ianuariis. N. III. 2.

Kepleri opinio de natali anno Chriſti. N. XIV. 7.

LApidis Interamnatis inſcriptio expoſita. P. XXIV. 68.

Lucæ Euangeliſtæ expenſus locus de anno, quo Ioannes Euangeliſta, quoque Ieſus, cœperint prædicare. N. XXXV. 23. XXXVI. 24. XXXVII. 24. XXXVIII, & XLIX. 25. XLI. 26.

Lucas Euangeliſta, cùm Ioannem dicit baptizare cœpiſſe anno Tiberii XV, non intelligendus more Romano, quomodo fuerit quartuſdecimus; ſed Iudaico. P. III. 48.

MAgi quando ad Virginem matrem venerint. N. XVIII. 2. Etiam Arabes habuere Magos. XXVII. 14. item Chaldæi. 15. Reges cur habiti, qui venere ad Mariam. 15. Veniſſe eos ex Arabia. XXV, XXVI, XXVII. 14, 15. Potuiſſe eos venire ante diem XIII, vel ſaltem ante Purificationis tempus. XXVIII, XXIX. 15, 16.

Magi unde, conſpectâ ſtella, de nato Rege collegerint. N. XXXIV. 20, 21.

Maldonatum haut rectè mentem cepiſſe Epiphanii de magorum adventu. N. XXX. 16, 17.

Mariana opinatur Chriſtum anno uno natum ante æram Chriſti vulgarem. N. X. 6.

Mariani Scoti error ſpiſſus de natalī Chriſti. N. VIII. 5. Refellitur. N. IX. 5.

Maria-

Mariani Scoti ſententia de Chriſti anno natali, & in quo peccarit. N. XLII. 32.
Matthæi Euangeliſtæ verba de Magorum adventu, & occiſis Bethlemiticis infantibus, fusè explicantur. N. XXX. 16, ac ſeqq. uſq; ad XXXV. 23.
Matthæi Pariſii opinio de natali Chriſti adfertur, & diluitur. VIII, & IX. 5.
Maximus monachus ſeptennio ſeriùs putavit natum eſſe Chriſtum, quàm ſtatuit æra vulgaris. N. VII. 4.
Meto, & annus Metonicus. N. IV. 3.

NAtales Sanctorum cur non eodem tempore in omnibus Eccleſiis fuerint celebrati. M. III. 38.
Neocæſarienſe Concilium quando celebratum. N. XLI. 27.

OCtaëteris Cleoſtrati Tenedii. P. XVI. 59. Eam ad Paſcha accommodarunt tum Iudæi, tum Chriſtiani. 59, 60. Canones ejus conſtituit Dionyſius Alexandrinus, Origenis auditor. 60.
Onuphrius Panuinus uno anno æram Chriſti vulgarem antevertit. N. X. 6. Ea ſententia refellitur. XVI. 9, 10, 11. Vide & XLIII. 32, 33.
Orientis nomine, quid in Magorum hiſtoria à Matthæo intelligatur. N. XVII, XVIII. 12.
Origenes, quando Magos veniſſe Bethlehemum putarit. N. XVII. 2.
Origenes quamdiu ſtatuerit Chriſtum prædicaſſe. P. XVII. 62.
Oroſius quo anno dicat natum eſſe Chriſtum. N. XLII. 31.
Oroſii locus excuſſus, de Sejano ſe opponente Cæſari Tiberio, cum is Chriſtum referre vellet inter Deos. P. XXIV. 67, 68.
Ὡσεὶ, ſive *quaſi*, nunc remittendi, nunc dubitandi adverbium eſt. N. XXXIX, & XL. 25.

PAchon, menſis Ægyptius, cui menſium noſtrorum reſpondeat. N. XLII. 29.
Papiæ non ſine judicio adhærendum, quia parvi ipſe judicii erat. P. IV. 50.
Paſcha ultimum alio die celebratum à Chriſto, quàm Iudæis; & quæ cauſſa hujus rei fuerit. P. XI. 55, 56. XII. 56. XIII. 56, 57. XIV. 57.
Pauli Middelburgenſis de natali Chriſti opinio, quam prius pro oraculo venditavit, at poſtea, ut falſam, meritò deſeruit. N. IX. 5.
Πεντεκαιδεκαετηρίς. N. IV. 3.
Pererius æram Chriſti vulgarem prævertit anno unico. N. X, 6. XLIII. 32, 33.

Periodi Iulianæ annis cur ſatius ſit numerare, quam orbis conditi. N. IV. 2. Quis ejus periodi inventor, & ut è tribus cyclis componatur. *Ibid. & ſeqq.* Quot annis præcedat natalem mundi. 4.
Periodi Victorianæ ſive Dionyſianæ ſpatium. N. IV. 3.
Perſia quantum Hieroſolymis diſtet. N. XXIV. 14.
Philippus tetrarcha quamdiu rexerit, & quando mortuus. N. XVI. 10.
Pilatus cui, & quando, in procuratione Iudææ ſucceſſerit, & quamdiu in ea fuerit dignitate, & quis ei ſucceſſerit, & quo fati genere perierit. P. IV. 49.
Pilati acta de Chriſto ad Tiberium tranſmiſſa: quæ ſi verè habuerint Teſſareſcædecatitæ, Chriſtus paſſus ſit VIII Kal. Apriles. P. XVII. 61.
Preſbyteri anno demum trigeſimo exacto ordinari potuerunt, ſecundùm Synodum Neocæſarienſem; & quid eam Synodum, ſic ut ſtatueret, moverit. N. XLI. 27.
Probus Imp. annos ſex imperavit; non quatuor ſolùm; ut Baronius putabat. N. XI. 6.
Puerperæ tempus ſeparationis dierum ſeptem, quæ major impuritas, minor durabat uſque ad diem XL, qui purificationis dicebatur. N. XXIX. 16.
Purificationis dies triginta tribus diebus poſterior diebus ſeparationis. N. XXIX. 16.

Q*Vaſi*, vide ὡσεί.
Quirinus an præſes fuerit Iudææ, cum Ieſus naſceretur. A. 29.

R*Egum* nomen cur Magis, qui ad B. Virginem venerunt, fuerit attributum. N. XXVII. 15.

SAbæ regina cur *Auſtri regina* dicatur. N. XXV. 14.
Sabæos unde Græculi putarint dici. XXVI. 14, 15.
Samuel Petitus. P. V. 52. XVI. 59.
Saturnino præſide Iudææ, natus eſt Chriſtus: & ut cum eo conveniat, quòd Euangeliſta Quirinum vocet ejus temporis ἡγεμόνα. A. 29.
Scaliger cenſet, Chriſtum biennio natum ante æram vulgarem: cumque idem cenſeat Baronius, eſſe tamen in quo differant. N. XI. 6.
Scaligero iniquè reprehenſus Epiphanius. P. XVII. 62.
Simeon ille, qui Ieſum puerum in ulnas ſuſtulit, quis fuiſſe credatur. XXXIV. 21, 22.

Sigeberti falſiſſima opinio de Chriſti anno natali. N. VIII. 5. Ea refellitur. N. IX. 5.

Soſigenis Alexandrini opera utilis in corrigendis Faſtis Romanis. N. XLII. 30.

Strabum, Gloſſæ Ordinariæ ſcriptorem, Tertulliani verbis corruptis, falſam ei affingere opinionem. P. XVII. 61.

Sulpicius Severus de natali anno Chriſti quid ſtatuerit. N. XLII. 31.

TErtullianus quo anno natum eſſe Chriſtum ſtatuerit. N. XLII. 28, 29.

Tertullianus ſtatuit Chriſtum, cum pateretur, quaſi XXX annorum fuiſſe. P. XVII. 61.

Teſſareſcaidecatitæ quid de tempore Dominicæ Paſſionis ſtatuerint, & unde ſuam ſententiam probarint. P. XVII. 61, 62.

Theophanes putavit, Chriſtum octennio tardiùs natum, quàm æra fert vulgaris. N. VII. 4. 5.

Theophili, & Synodi Cæſarienſis opinio de die, quo paſſus eſt Chriſtus. P. VII. 53.

Thoth menſis annum Ægyptiis ducit. XLII. 29.

Tiberii Cæſaris annorum triplex initium conſtituitur. N. XXXV. 23.

Traditionis Eccleſiaſticæ nomen quæ mereantur. P. IV. 50.

VIctoriana periodus quæ. N. IV. 3.

Υπερβολὴ in Scripturis frequens. P. V. 52.

ZAchariam, patrem Ioannis Prodromi, non fuiſſe Pontificem Maximum, liquidò oſtenſum. M. III. 39.

FINIS.